ANTONII MIZALDI MONluciani Galli, Medici,

MEMORABILIVM, SIVE ARCANORVM OMNIS GENERIS;

PER APHORISMOS DIgestorum, Centuriæ IX.

ET,

DEMOCRITVS ABDERITA, DE rebus Naturalibus & Mysticis,

Cum

SYNESII, ET PELAGII Commentarijs.

Interprete de Græca lingua,

Dominico Pizimentio Vibonensi, Italo.

Præfatio.

In omnes hosce libros.

COLONIAE,
Apud Ioannem Birckmannum
Anno D. M. LXXII
Cum Gratia & Priuilegio Cæsar. Maiestat.

DE MIZALDI ARCANIS, NEC NON GRAECIS IN DEMOCRITVM, CETERISque, Chemiæ scriptoribus,

Præfatio,

AD CLARISSIMVM NObilitate, *doctrina, prudentiaq́ue virum,* *THOMAM REDINGERVM SILESIVM.*

VI NATVræ secreta perscrutantur: mihi, de omni hominum genere, bene semper 1
Redingere, mereri visi sunt. &, qui ex his plura illustrioraq́; collegerũt. iy in re vtili, præclarum laborem posuisse. Cuiusmodi, inter cæteros, Patrum memoria, Albertus ille

philo-

Philoſophus cognomēto Magnus. Noſtra verò, ex multis apud Italos, recentiores Porta & Alexis quiddam ſimile tentarunt, & ex Belgis Lēnius. Hos inſequutus Mizaldus, homo Gallus, Arcana quamplurima, Centuriȷs nouem complexus, res ni fallor cōmodas, neceſſarias, lectuq; iucundas, atq; raras, continet. Et hæc quidem, ex diuerſis vtriuſq;, ac vel cuiuſcumque linguæ diſciplinæq;, tam veterum quàm iuniorum libris, ſic excerpſit: incertis etiam, ne quid nos celaret, nonnullis, quæ, partim ex aliquorum conſuetudine ſermoneq;, partim ab experiētia Artis magiſtra, didicerat: vt in deligendis iudicio, in quærendis diligentia, & in tradendis, quod caput eſt, fide, quemadmodum neceſſe fuit, vſus eſſe videatur. Quo nomine hic eius liber, nimirum multa rerum va-

rietate, copiaq́, refertus, homines haud insulsos, delectare potest. iureq́ue, ac merito; à sinceri iudicij viris laudatur. Quod si quispiam obijciet: ipsum, arcana nonnulla, quasi per transennam, vel indicem tantum, ostendisse, non verò explicasse: breuitati sane studuit. Quo fit, vt Aphorismos adpellet. Ac fortasis non abs re est, arcanorum cupidos, indagandis causis exerceri, dum quædam, quasi problematum more, proponuntur. Qui locorum autem communium serie digesta mallet: næ illi gratiam diuersitate conciliari non animaduertunt, totamq́ue prope perituram, si res simiies coniunxisset. Adcidit & nonnuuquam: vt ordo rerum, is in hisce vel optimus sit, qui ab illarum dissimilitudine sumitur. Liberũ porro cuique fuerit: hac arcana, ad locorum illorum indicem

aliquem redigere. Nam singulorũ arcanorum sola tantum argumenta, ex numerorum, non locorum, vel litterarum, ordine, Mizaldus cuilibet centuriæ præfixit. Quanquam enim, adcurati illi, quibus nunc vtimur, indices, multos, multo labore leuant, etiam valde iuuent eruditos: attamen; quia, plurimis hinc præbetur ansa; ne libros vmquam ipsi perlegant; quin immo; leuiter tantum eos adtingant: nec in illis, sed in indicib. memoriam collocent: equidem; nihil aliud fuisset, vllos alios indices colligere; quàm pigris cõsuli, quos alioquin ad integram lectionẽ, spe Arcani cuiuspiam eximij consequendi, pellici potius, & quasi cogi, præstitisset.

II. *AT VERO: cum hæc Arcana, iam ferè omnia, ad editionis vmbilicum perduxissem: commodum adcidit: vt Ioannes Metellus*

tellus Sequanus, qui edenda communicarat, idem quoque, Democriti Abderitæ libellum, de rebus Naturalib. & Mysticis, vna cum Synesij ac Pelagij Commentarijs, Latina quippe de Græcis, suppeditaret. Quos auctores, his Arcanis: sic etenim ipse monuit, coniunxi. Quid enim Chemia, si nos Arcana rimamur, secretius? Deinde: perq̃ breues ij sunt. De Antiquitate, minimè diffiteor, plures dubitaturos. Sed, si ij sunt, quorũ nomen ferunt, Antiqui certe sunt. Democritus in primis. Exstat enim, eius ad Hippocratẽ: vti Medicorum omnium Principẽ; ita sane lõge vetustissimũ, Epistola. Atq; constat: Pliniũ, ex illius libris, tãquam antiquissimis, multa, in suos de Naturæ Historia, transtulisse. Vnde, excelluisse doctrina, credendus est maximè: cùm ille testetur,

ipſum, peragratis, diſcendi cauſa, Perſidis, Arabiæ, Athiopiæ, Ægyptiq; , Prouincijs, volumen de Herbarum viribus, compoſuiſſe. Præterea: Chirocinetam librum, feciſſe: in quo, de Herbis quibuſdã Magicis, mirabiles effectus tradiderit. Ac Cicero: quod ſe idem ille occæcauit, vt Naturæ ſecreta ſubtilius rimaretur, adfert. Laertius, Theologiam, & Aſtrologiã, à Magis, & Chaldæis, didiciſſe: cũ Gymnoſophiſtis quoque, congreſſum: vitam denique, in annos centum ac nouem, produxiſſe. Ergo: hũc eius de Arte Sacra librũ, modo tamen ei falſo non tribuitur, licet perquam exiguum, magni vt cætera factum fuiſſe, neceſſe eſt: propter Antiquitatem, tũ doctrinam. Cuius rei, & hoc argumentũ, multo certiſſimum, adduci poteſt: quod Syneſius, & Pelagius, necnon

non Stephanus Alexandrinus, & Olympiodorus, quatuor nimirum, clarissimi ac Chymici vt putatur, Graeci Philosophi: atque fortassis alij: Commentarijs eum suis ornare, saltem explicare, contenderũt. Equidem: Suidas, Synesium ipsum, de Caluitij laudibus Declamationem scripsisse refert. Ac, de prouidentia, libros duos egregios, & Epistolas admirandas. Aliaq; complura. Veluti: de Somniorum interpretatione: quam demũ Nicephorus Gregoras explanauit. Sed iã editis, Euagrij Scholastici testimoniũ, praemittitur: ex quo, iudicare liceat, de viri doctrina. At stilus Graecus, ipsi, sui similis vbique. in quo, phrasis Attica commendatur. Vixit autem, Arcadio Imperatore. Nam: librum de Regno, ei ipse dedicauit. Itaq;, cũ Scholia haec in Democritum sua: Diosco-

ro, quem Magni Serapidis in Alexandria Sacerdotem, adpellat, inscripserit: ac tandem, ex Gentili Christianus, in Cyrenes Episcopum fuerit creatus: si ille est, quo de agitur, Synesius, planè consequitur: ipsum, illa cõfecisse, antequã, in Christianorum cœtum coaptaretur. Quod ad Pelagiũ pertinet, ego didici: ipsum, inter Græcos Artis Sacræ scriptores, numerari. nihil præterea. In quorum album referũtur: & Trismegistus, Hermes, Theophrastus, Dioscorus, Ostanes, atque, quidam Christianus. Quibus, Archelaum adiungunt. Nam, & hoc nomine, Philosophũ Mylesium Physicum, Suidas adpellat. De Stephano autẽ, Democriti interprete: Philosophũ fuisse adcepimus. atque, librum, de Magna & Sacra sciẽtia, sic enim Chemia illis nuncupatur, scripsisse.

Olym-

Olympiodori, quem, vti Democriti quoque enucleatorem laudant, scripta quædã, vti Philosophi, Plinius adfert. Neq; non scio: alterũ, hoc nomine, sed Alexandrini cognomento, circumferri. Habentur enim eius Cõmentaria, in Aristotelis Meteora. Ex Platone, Phædonẽ, Philebũ, Gorgiã, & Alcibiadẽ exposuit. Qui libri, in Bibliothecis manuscriptis Græcis, visuntur. Est & quidã Theologus Olympiodorus, cuius extant, in Ecclesiasten, doctiss. Scholia. Antiquum & hũc esse constat. quoniam, in ijs, Aquilæ, Theodotionis, & Septuaginta, qui nominãtur, interpretationem, interserit: & quod Gregorius Neocæsariensis, nõ recens autor, in eũ, Metaphrasin ediderit. Est Olimpiodorus quoq; Diacon⁹. Hic, Græcas; in Iobũ, hypotheses, quæ manuscriptæ repperiuntur, conscripsit.

Refertur etiã, inter Græcos Chymicos, Blemyda, siue Blemmida, de Chrysopœia. nisi quidem, Nicephorum hunc putemus, cui hoc nomen aliquando præponi, nonnunquam cognomenti vice postponi, videamus. Nicephorus enim, fuisse Philosophus commemoratur, et inter cætera, de Naturalib. Principijs, & Causis, librum fecisse.

Zosimi porro, Græci libelli, extant, de Sacra Arte, deq́ue Aquarum, ad Chrysopœian, compositione. atque, de Instrumentis, & Caminis. Suidas, quendam Zosimum, adpellat Alexandrinum Philosophum. & Chymeutica, siue Chiroemata, ad Theosebiam sororem libris XXVIII. ordine literarũ, vitamq́; Platonis euulgasse.

Isaaci denique Monachi, τοῦ ἀργύρου *Methodus, liber manuscriptus, inuenitur, atq́; Geodosia,* hoc

hoc est Terræ diuisionis.

Ne quid tamen, de omnibus hisce Sacræ illius Artis Scriptoribus Græcis dissimulem, ceterisq́, quacumque lingua leguntur: multi sunt in ea sentẽtia: vt Antiquorum neminem, existiment extitisse, qui de ea Arte, quidquam litterarum monimentis prodiderit. Siue factum id arbitrentur inuidẽtia, siue potius, ignoratione quadam. Quo igitur, eam, eius sectatores, extollerent, vel alioqui, certe odio habitam, vulgo commendarent: Auctoribus, quos recentes, plane omnes, putant, Veterum, clarorumq́, virorum nomina, ingenio vsi, tradiderunt. Græci videlicet, Arabes, Latini, ac Iudæi, immo etiam illi, qui vulgari popularīq́ lingua, quidquam de hac Arte, commentati sunt. Qua in re, non Platoni pepercerunt, non Aristo- III.

ristoteli, non Theophrasto. ac neque, Sacris nostræ fidei Prophetis.

Verumtamen: minime desunt, qui se huic opinioni, tamquam pro aris & focis dimicantes, acriter opponant. Atque verò, quo suæ huius Artis Antiquitatem, tueantur: inprimis, Fabulas quasdã vetustissimas, vti eius indices, ac testes, proferunt. præ cæteris, eam, quæ de Aureo Vellere ficta est. Cùm enim, Scopum Artis esse, referant: vt, ab ipsis concepta Metallorum transmutatione, Lapis, quem Philosophorum ipsi nominant, gignatur: cuius summa genitrice vi, Aurum, Argentumqúe procreent: & ex eius Auri Argentiqúe, veluti seminis granis, etiam minutis, libras, vel singulis, vt aiunt è scriptulis, singulas, tanta est materiæ fœcunditas, extrahant: sanè, ea, quæ sunt Ia-

sonis,

ſonis,in Colchidē nauigatione,geſta,haud inſuauiter,ad Chemicorum corporum mutationes, referunt. Aureumq́ue vellus illud, poſt tot demum labores captum, pro certo, hunc eſſe Lapidem, arbitantur. Itaque: quod Iaſon, Pontico Mari, cum Argonautis : ad id,à Phrixo,qui in Golchos,à ſe raptum,tranſtulerat,recuperandum, vectus: Medeam, Aeetæ Colchorum Regis filiam,adſportarit: non Poetice dictum,volunt. ſed vellus Aureum ipſi, Suida, Varinoque,teſtibus,Volumen interpretantur,ex Arietis pelle contextum :quo in libro, Auri faciendi ratio, continetur. In Colchiden ergo, Iaſon profectus: Tauros, flammis è naribus expectoratis, igniuomos, & æripedes:

nempe, furnos Tauri ſpecie fabricatos, intelligo, domuiſſe dicitur. Porro: è dentibus ſeminatis, nō ſolum homines, ſed & arma ipſis apta. naſci fingitur. Iaſon demum Medeæ ope, Draconē, velleris cuſtodem, cōſopiuit. Qua arte, vellus ipſe recipit: receptum, in patriam reportat: ac poſtremo, Peliæ, vel Dijs, vt alij volunt, offert. Sed, hæc, ingenioſius fortaſsis, quam res ferat, meo quidem iudicio, videntur, ad Chemiam detorta. Etſi.n. natura, nobis eſt inſitum: vt res, etiam præſtantiſsimas, quarum facile facultas datur, nos nihili quaſi faciamus: eas autem, quæ arduo tantum, improboq́ue labore quæruntur, mirificis laudibus extollamus: &, vti clariſsimas, ſuſpiciamus: hancque ob cauſſam, Veteres ſapientes, Philoſophiam de Natura, & Diſciplinarū Arcana, varijs

Fabula-

Fabularum figmentis: quemadmodum Ægyptij Sacrarum rerũ scientiam, Hieroglyphicis notis celarunt: antiqui inquam, occultarint, ne scilicet, Arcana illa, in vulgus manarent, tum etiã, vt Sapientiæ præcepta maiore cum suauitate, & illarum rerum admiratione, perciperentur: attamen historia magis adducor: vt, quoniã opes, inuidiæ semper obnoxiæ fuerunt; nam bella predæ gratia, licet iniuriæ vlciscendæ verbis obtegantur, suscipi constat, ego sane credã: Argonautas, ad Aureum vellus; hoc est, Scytharum opulentiam diripiendam, nauigasse. Non enim procul à Caucaso Monte, torrẽtes quidam, Aurum ferre putabantur. Quod aurum, Scythis in more positũ erat, vt Strabo ait, perforatis tabulis, lanosisq; pellibus, excipere. Ergo: ad hæc loca nauigantibus

tibus, è Thessalia, multi se scopuli obiectabant, multæ difficultates, eaque propemodum insuperabiles vtpote, imperitis adhuc nauigationis hominibus, offerebant. Quæ res, occasionem Poetis prabuit, illa, tam multa formidanda, fingere. forte significantes: humanam vitam, multis vndique difficultatibus, periculisque, premi. Animum igitur, fortis ac boni viri, armari constantia, virtuteque, debere: vt intrepidi, ad, crebros, ac magnos adsultus, & motus, atque fortunæ vicissitudines, recte consistamus. Aut, si certe, hæc explicatio, cuipiam non probatur: quid vetet, ad Medicinæ secreta, Fabulam reyci? Iason enim, in Chironis antrum, nutriendus, & erudiendus, adhuc infans, deportatus dicitur. & ab

eo

eo Artẽ medendi didicisse. Id quod & nomẽ, nam ἴασις ars est medendi, satis indicat.

Porro autem: huius sacræ Artis Antiquitas, à suis cultoribus, non solum adstruitur Fabulis; sed etiam disertis veterum testimoniis, iam olim vsurpata fuisse, dicitur. Quoniam, Heliodorus Græcus auctor, τοῦ χρυσοῦ ποίησιν, ad Theodosium Imperatorẽ Augustum, misit. Hunc, tempore Synesij, de quo supra memini, floruisse legimus. Idemque, Iambos, multis Chymicis libellis, Heradio Imperatori dicatis, adiunxit. Is est, cuius exstat Æthiopica historia. Hæc enim, veteri manu; in vaticana Bibliotheca seruatur: & quemadmodum iuris Ciuilis, & vtriusque linguæ peritissimus vir, Gerartus Falchemburgius, admonuit, sic habet. IIII

γράφει

γράφει δὲ καὶ διὰ σίχων ἰάμβων, τὴν τοῦ χρυσοῦ ποίησιν, πρὸς τὸν αὐτὸν θεοδόσιον ὥς φησὶ γεώργιος ὁ κεδρηνός. *Qui Cedrenus proximis superioribus annis, à Xylandro fuit editus. Huc adcedit: quod adferente Suida, Diocletianus Imperator, Chymicos libros, in Ægypto, ne diuitijs, ope Chemiæ, aucta prouincia, de defectione, rebellioneq́, cogitaret, omnes quidem curiosè conquiri, & comburi, aboleriq́, iussit.*

V. *ITAQVE, si ex his hanc Artem, Antiquam esse constat: & nunc etiam fatendum est, eam, Metallicis præsertim, & alijs multis rebus, longè perfectius, quàm olim, cognitis, posse percipi. necnon eius difficultates, & ingenio, & asidua diligẽtia, superari. Nec audiendi sunt, q legib. ne exerceatur, phiberi exclamant. Hoc enim fal-*

falsum est. Sed, pone vetari, impostoribus certe, non legitimis Artificibus; interdictum intelligeretur. vt quidem Aurum, quod gignere, Sacræ huius Artis est opus, labor, & scopus, nemo malū esse dixerit: sed eo abuti, solummodo. Non igitur, Aurum à quoquam fieri, etatur. Est autem tantus impostorū numerus: eorū præcipue, qui se artem callere, vel superbissime iactant, & ab ea, Montes Aureos, importune pollicentur: vt hominibus, vel leuibus, vel auaris, se vera dicere facile persuadeant: & multos miris technis, illaqueent, quamdiu spes alitur, illos expilari posse. Quinetiam: tanta quorumdam est insania, præ nimio Auri quærendi studio: vt licet omnibus rebus, & Philosophiæ illius de Natura, cuius hæc Ars, certe pars est,

est, litteris, imparati: nihilo secius, sese, totos, huic recoquendos tradant, & in eam immergant: futilibus, atque vanis, nescio quibus, Auri conficiendi descriptionibus, confisi. Cuius stoliditatis, merito demum, pœnas luunt. Neque enim, hinc opes, quas quærunt, sed egestatem. quam fugiunt, consequuntur. Nec, vlla alia re, tot suis laboribus, nobilitantur: quam quod, ora fuligine, ac fumo, decolorant: & animum, atra bile ditant: dum thesauri, quem expectant, loco, ne quidem carbones, sed reliqui tantum cineres, adparent. Isti igitur, et miserè perpetuo viuunt, & infœlicius multo, tandem: o vanas hominum spes: moriuntur. Et, quanquam hæc, oculis vbiq;, coram cernimus: pleno tamen cursu, multi, ad istorum mysteria: quid non mortalia pectora cogis,

*cogis, Auri sacra fames? cupi-
dissime rapiuntur. QVO* VI
*fit: vt hæc Ars, alioqui egregia,
& sacra, passim, infametur.
Admodum enim paucis, im-
mo quam rarissimis, sicui mo-
do sane nota est, patet. Verbis
quippe traditur: adeo perplexis,
& ambiguis: immo, inuolutis re-
rum, sententiarumque, Chi-
mæris, ac portentis, dum varijs
nominibus, similitudinibus, allego
rijs, figmentis, fabulis Poeticis, &
ænigmatibus, eam occultant: ni-
mirum, quemadmodum An-
tiqui res diuinas, arduas, & subli-
mes, descripsere eo diligentius, &
superstitiose magis: quo quæ vellēt,
hoc velo cælarent: vt, equidem,
perinde prope sit, non scriptam, ac
scriptam, fuisse. Quod loquendi ge-
nus, scriptores huius Artis, omnes
vno consensu, nescio quo fato, &
aucto-*

auctore primo, sunt amplexi. Sic adcidit: vt, si quæ Arcana sciunt: ita ne intelligãtur, nec vel id quod omnium est commune, efficiant: aut, si quæ nesciũt, tãta, obscuritate, ipsi cupidis ambitiosè suspicionem inyciant, illa quidem se scire, sed reticere velle. Qui ad horum lectionem autem adcedunt, cum se intelligi illi nolint, multa & illi & isti commententur Sophistica, necesse est. Nihil enim subtilius ignorantia. Si qua ergo vlla alia in Arte vel re, in hac potissimũ præ, clara illa Hippocratis sententiat plane locum obtinet. nempe: quod ad ipsam, vita breuis, Ars vero lõga sit: occasio sane præceps, experimentum fallex, iudicium difficile.

VII *Hæc, cum sese, ad hunc modum habeant: maxima & doctorum & prudentium, grauiũq; virorum pars, permouetur: ne, hanc Artem*

esse veram credat. Inuentam igitur: aut ad otiosorum, aut auarorum, aut acutorum hominum ingenia, vel suauiter occupanda, vel vtiliter quasi exercenda, vel eruditè fallenda, suspicantur. In quorum albo est, ni fallor, haud postremo, Ioannes Aurelius Augurellus, Ariminensis. Hic, Chrysopœiæ libros, ad Leonem Decimum Pontificem Maximum, Heroico carmine, conscripsit. Sed, Artis præcepta tradendi specie, tanquam Poeticis ornamentis, artificiũ cælans, adeo crebris, elegantibusq; salibus, ea dissimulãter adspersit: vt, & ea, & totam Artem, relictis, si quis attendat, aculeis, acutissimè risisse, videatur. Alij verò: posthabita auarorum siti, hanc Artem, Medicis attribuunt. Atque iudicant: Lapidem illum, qui tantis sudoribus inquiritur, non ad

Aurum conflandum, vt opinio est, sed solum valetudini tuendæ, & omni morborum generi pellendo, corporum animiq; viribus perpetuo roborandis, donec viuitur, ac vitæ tamen quàm diutissimè prorogandæ, comparari. Itaque cum Aurum, ad hæc plurimum conducat, euenisse: vt hic lapis, Auro procreando fabricari, nempe, omni Auro prætiosior Medicina falsò putetur. Attamē, comperi Ioannē, grauissimum Iuris Pōtificij Consultum, & Interpretem, in litteras, vti testem, rettulisse: quod Arnoldus Villanouanus Aquitanus, Aureas Laminas, hac Arte Sacra fabricarit: quæ, Auro, ex arrugia quæsito, & Auri fodinis extracto, nulla re, probitatéue concederēt. Atque etiam, vulgo constat hanc Artem Aurifa-

ri faciendi, Raymundum illum Lullium Hispanum, quemadmodum de se disertissime testatur, ab hoc, didicisse. Itaque tãtum profecit: vt hac doctrina perillustris: ea, apud Anglos: verum Aurum, iussu Regis, in Arce Londinensi, probatissimũ certe cuderit. Ex eo Auro, nũmos demum fuisse, fusos q vulgo Nobiles Raymũdi nominãtur, haud vana fide fama est: Auri equidẽ puri, puti, & obrizi, summæque, quantum referunt, qui expenderunt, indicaturæ. Aliquot enim, apud nonnullas, ob gratam tantæ rei memoriam, adseruantur.

Quamob rẽ: tunc, ni fallor: mini me paucos, ad huius Artis Sacræ studium, hoc exemplo, lucri, cognoscendæque rerum Naturæ cupiditas, inflãmauit. Modo autem, innumeri Populi, Turcæ cũ primis, VIII

ea delectãtur. immo, totus Oriẽs, operam ei dat. Nam, quod ad Occidentẽ pertinet: multi, ea mirificè capiũtur. Reges etiã, Duces, Principes, Comites, & ordinis cuiuscunque viri, perscriptaq́ est, omnibus omnium Prouinciarum linguis. Qui libri, vnà collecti, ducentorum numerum, vel plurium, implerent. Nondum enim foras, nisi perpauci, prodiere. Recensentur, Latino sermone quidem, scripti, ne cæteros, quos Euonymus Philiater Gesneri vt putatur, liber adfert, ego frustra referam: Albertus Magnus è veterib. & Thomas Aqnas, Villanouanus, ac Lullius. Itẽ, Morienus Romanus, Rogerius, Bacho, Rosinus Philosophus, Senior quoq́ Philosophus: ex recẽtioribus autem præter alios, Comes Treuesinus, Ioannes Augustinus Pantherus, & Philippus Vlstadius,

dius, cuius est Cœlum Philosophorum. SED E RE est: vt, qua ex materia, ille Philosophorum Lapis, tum quomodo fiat, necnon, quinã eius sit vsus, paucis, &, quantum crassa Minerua, ex illis Scriptoribus intelligere mihi licuit, expediam. Cœlũ illi, ex cõmuni omniũ sententia, existimant, radijs, in Terrã influere. Sed, nullibi tam potenter, atque in ea, ipsorum virtutes vniri, copularique putant. Illam, tanquã Sphæræ centrũ sit, proprium earumdem, firmumq́ receptaculum, existere. His constitutis: rerum Naturaliũ tria Principia quædam summa Mercuriũ, Sulphur, & Sal, non Aristotelea Materiam & Formam, Galenicáue quatuor elementa ponunt, quibus, res omnes, in primis Metalla, constare dicant. Ergo: cum Metalla, veluti Terræ fœtus

habeantur: eaque, quasi in vtero, quē Mōtes referant, gerat, pculdubio, siderum vim illam, vehementer, in Terram penitrare colligunt. Eaque maxime: quod Metalla, à Planetis Essentiam, sic enim vocant, atque Nomen, Numerum Colorem, virtutem, ac Proprietatē singularem, nacta sint. Quam rem paullo illi altius, subtiliusque, licet perquam obscure, repetunt. Cœlestes illæ, radiorum virtutes, inquiunt, in terra, Materiam, simplicem, Subtilissimā, Spiritalem, Incorruptibilem, ac Lucidam, inueniunt. Hæc Materia: Naturæ, quæ rerum omnium est parens, sagacitate, ita præparatur: vt, virtutes illas, propter similitudinem quamdam, vel, συμπάθειαν, quam inter se habeant, vim præstantes: excipiat. Infundunt igitur, illæ Cœli vires, isti Materiæ, in quam ipsæ pene-

penetrant, duplicem Fumum, siue Metallicum quemdam spiritum. Postquam vero, hæc spiritalis Matèria, diutissime, cælestibus illis virtutibus, spiritalique vita, obsequens, in Substantia Metallicorum principiorum, nempe, Mercurij sulphuris, & Salis, permanserit: tota vniformis, homogeniaque, redditur: Tandem: sed longissimo tempore: nimirum, annis, vt aiunt, mille, ipsa induratur, verumq; Metallum perficitur. Ergò: si Cœlum, in absoluendis Metallis, multò diutius, quàm cæteris vllis in rebus condendis, elaborat: Natura certè maiorem quoque vim, eamq; admirabiliorem, illis indit. Nam, tãta tanti temporis adsiduitate, euenire necesse est: vt Metalli, & Substantia, & Compositio, & vnio, & Colligatio, longè quidem

euadat durissima, multoq; robustissima. Tum etiam: ut Spiritalis in eo vapor, perquam validè misceatur, atque, quàm diutissimè, in Terræ visceribus abolitum, decoquatur. Natura igitur, Humidum illud & Calidum Radicale, quod adpellant, à quibus omnis omnium Vita, manat, consistit, ac fouetur: Metallis inseruit. Id autem, in ijs, fortissime certe, cum Sicco, terrestri, subtili, ac digesto, hoc est, Sulphure, Mercurióque, commiscuit, & uniuit.

Ob hæc, necessario consequitur: quod non solum Metalla, incorruptibiliori, quàm alia ulla corpora, ac res, quæ orbi Lunæ subsint, substantia, constant: verumetiam, eisdem ex causis: quod, etsi vehemens ignis calor, omnia vitiat, rapit, ac deuorat, etiam Metalla corrumpat quædam: nihilo secius,

Radi-

Radicale illud Humidum, & Calidum, ab ipso, in ijs, haud corrumpi possit. Merito igitur, Chymici Philosophi, ex Metallis Lapidem quē quærunt, Quintamq; Essentiam: nō, ex Vegetabilibus, aut ex Animalib. neq;, ex vllis, quæ hinc sumantur, rebus, fieri contendunt. Qui enim, ab obnoxio corruptioni, incorruptibile procreetur? IAM verò: etsi duplex ille Fumus, & Spiritalis Vapor, Metallicam duritiem, exacto demū longissimo tempore, induit: atq; penes se, Vim illā cæleſtem imbibitam retinet: attamen, hæc eadem Vis, ita Terreſtri illi, ac duritiei, commixta eſt: vt impediatur, planeq; suffocetur, ne ipsa, vires, virtutemq;, quam cælitus eſt adepta, extrinsecè quidē possit exercere. Ars igitur, foris à Chymicis, adhibetur: de qua vel cumuli librorum extant, qui X.

praxin continent, quæ, illam ipsam vim, sic intrinsecus conclusam, & per omnes Metalli partes, ex elementis constantes, internè dispersam, foras, ex Terra inquam Metallorum, abstrahat: eam itaque, ex intimis Metalli penetralibus, in lucem educat. Hac autem ignis Chymici vehementia, destillationeq; præstatur. Cuius ignis beneficio, & ope, Terrestre illud, atque spissum, penitus aufertur. Adeo: vt Humidum illud Radicale, quod ipsis inest, Materiaq; prima, soluatur, purificetur, vti loquuntur, destilletur, &, ab omni parte corruptibili, crassa, & ex elementis composita, separetur. Neque.n. quisquam ambigit: res, per destillationem ab igne conceptam, puriores fieri. itaque, facilius, ab omni putrefactione præseruari. Ergo, hoc huius

ignis artificio, summaq; Vi, sæpè enim, idem, obscuritatis vitandæ gratia, repeti licet: Metallum, in primam Materiæ suæ simplicitatem, quam dicunt, dissolvitur, atque reducitur certe, defœcatur, totumq; purum fit, digeriturq;. Subtiliores nimirum Spiritus, è Metallo, Chymici, hoc suo igne, eliciunt: Simplicemq; Materiam, extrahunt: eamq; ab omni quasi, & alia quacunq;, ex corruptibilibus Elementis conflata re, materiaq;, disiungunt, ac separant. Cum igitur hæc, per Elementorum, quæ quidem corruptibilia sunt, separationem, extracta igne Simplex Materia, præ cæteris omnibus corporibus, et subtilitate prædita sit, & puritate, & incorruptibilis tota certe sit: ipsã, Philosophi illi Chymici: magnam, cum Cœlestib. Corporibus

similitudinem adfinitatēq; cōtraxisse referunt. Quamobrem & Cœlum & Quintā Essentia, &, in Lapidē coagulata, Lapis, nominatur. Est ergo lapis, ex illorum sententia, hac extracta ex Metallis, substantia subtilis: Humidum videlicet eorum, & Calidum, Radicale, intrinsecum: Quinta sanè Essentia, per partes, ex Elementis compositas, diffusa. simplex illa quidem, atque prorsus incorruptibilis. Incorruptibilem verò dicunt: non, quod illa, vti Cœlum, incorruptibilis esse queat: sed, quoniam, ex Materia, præstanti cæteris omnibus, quæ sub Cœlo continētur, excellentiore multo virtute, incorruptibilioreque, immo, ab omni corruptione, quam alienissima, generetur. Quam opinionem, tantopere, Artis huius sacræ, etiam Classici scriptores, tuentur: vt, palam at-

testantur, si hæc ipsa substantia simplex, Lapisue, rite conseruetur, incorruptibilem semper, vel in annos decies Mille, permansuram. Et hanc, illi philosophi, ob id, à Natura dari, demõstrariq́; scribunt: quod ipsa Natura, tamquam sane sagax, eorum, quæ in hoc Orbe procrearit, conseruatrix, eadem, etiã longo tempore, viua tueri, defendi, seruari, ac res quaslibet, hominem inprimis, in suã specie perpetuo pducere, cupiat, atque procuret. Nõ tamen, ista, vt nec alia Arcana multa, nobis obuisa præbuisse, sed, diligẽtissime pscrutãda, reliquisse, Adami primi parẽtis peccatũ hoc infinito studio, atq; corporis et animi sudoribus, indefessis, proculdubio luituri. Non otiosi igitur: Sed ij, qui adsiduam operam Philosophis nauabunt, pulcherrimo harũ rerum Naturæ fructu, potientur.

Est

XI *Est enim, huiusce lapidis, vel Quinta Essentia, duplex, sed admodum excellens, ac prope diuinus, vti fertur, vsus. Prior. quo, ex eius exigua particula, in materiam, etiã multã & de qua, multi multa, prolixeq; docent, iniecta: copiosum, idque purum, & obrizũ Aurũ, necnõ Argentũ, creatur. Alter: quo quiddã lapidis illius exiguũ, vel mométum alicui, etiam copiosæ rei, ad medicinam faciẽdã, mixtũ, aut infusum: vim, ei, longe præstantissimam, infert. De qua, Essentia Quinta Medicina, videamus. Præparatur, inquiunt, hæc materia lapidis substãtia, in Medicinam, suauissimumq; cibum. Itaque, per os sumi, sic parata, potest. Sumpta, per vniuersum corpus humanum, quam velocissime penetrat. Habet ergo hæc substantia, duplicem virtutem. Prima est: vt, corpus ab omni morbo,*

putrefactioneq́, per multos annos, præseruet. efficiatq́: vt corpus, quasi incorruptibile, perduret, Homini quippe, iuuentutē, ac sanitatē cōseruat, pducitq́, senibus, Humidū illud radicale, Calorēq́ Naturalē, restaurat. Qua in re, inter cetera omnia Medicamenta, quæ eo parātur, summum certe gradum, obtinet. Constat enim, ille lapis, ex simplici, prima, pura, digesta, incorruptibiliq́, Materia. Vnde: cognationē quandā, egregiamq́ societatē longa tamen, quam ceteri vlli cibi, & alexipharmaca, nobiliorem, excellentioremque, virtute, sibi quæsijt. Ac sanè, Medici omnes, semper, et ubique hortantur vniuersos: vt, se, minus corruptibili cibo, reficiant. Altera, huius Medicinæ virtus, à Chymicis, p certa adseritur: ipsā, iā contractos morbos,

bos, ex curabilium genere quoscumque. non tantum eos, qui Physici Mediciq; studium requirunt: verumetiam, eos, qui Chirurgi manum expetunt: persanare. quasi, videatur, humana corpora, subito, vi sua mutare posse: & ea, ad veram, pristinamque sanitatem, reducere. Qui igitur, hac Medicina, cum ceteris alimentis, vtetur: hic, viuet, saeclis innumerabilius: aetatemque ipse, priorum illorum sacrae scripturae Patrum vti Chymici opinantur, si perfecta ea fuerit, aequabit. Vitam quippe, illi, illos, huius Medicinae caelestis beneficio, quae vitae lignum illis fuit, in tot annorũ saecula proro gasse, referunt. Sacrã enim Artem, eos, per manus à Maioribus traditam & didicisse, & vere calluisse. Quod ergo Noha, vt ceteros praetermittam, quingentesimum

etiam

etiam annum agens, tres filios genuit. anne lapidis illius, inquiunt, substantiæ, post Deum, tribuetur? At, quod hac medicina, curabiles omnes morbos sanari, diximus: ita verum esse sentiunt, vt: nihil ea de re plane dubitent. Quod enim contra obijcitur: vno tantũ ex Metallo, vt puta, Auro, hãc substantiam extrahi: hinc, consequi necesse esse certos tantum non omnes morbos, sanare, quia, si oẽs pelleret, varios contrarios effectus operari, vt loquuntur, ipsa videretur: respondent: Metalla singula, in quolibet Metallo, comprahendi: secundum similitudinem, virtutem, nomẽ, colorem, & proprietatẽ. Itaque: Metalla hasce res similitudinẽ scilicet, virtutẽ, nomẽ, colorem, & pprietatem: à Planetis, nec nõ essentiã, & numerũ, recipere. Quæ constans est inter istos Aurifabros, re enim tales

les sunt, philosophos, veraq; sententia. Neq; planetas oẽs, in totũ corpus humanũ influere, quis negauerit. Ex his aũt metallis, illa qua de agitur, medicina generatur. Ergo in vniuersũ corp⁹, vim suã exeret. Quo & adcedit: quod ab oĩbus Elemẽtis elicitã, constat. Vnde & horũ omniũ virtutẽ, vires, facultates, qualitatẽq;, iure possidere, multipliciaq; ac contraria etiã effecta parere, posse creditur. Cur igitur, hãc vim, totq;, ac tã insignes vires habeat hæc simplex substantia siue Medicina: satis, ex his, tum ex ceteris, quæ supra. dum, qua ex materia Lapis, & quomodo, conficeretur, dictũ fuit, liquere arbitror. Nam, etiam praeterea: vim Thermæ habẽt, propter Metallicas virtutes. & vero: quid, si hæc Metallorũ vis, in potabilem formam redacta, his è Sacra Artis praeceptis,

conuer-

conuersaque fuerit? Equidē, multo vehementiorem, excellentioreq́ potentiam, ni fallor, habitura est.

Sed, quæritur: si hæc ars, Auri, Argēti, Flādi, Feriūdi, tā difficilis, fluxáue est, aut incerta, vt nemini, vel vni tantum, aut alteri, vel sane, quā paucissimis solū, id quod pollicetur Aurū, ac medicinā, præstet: ceteris omnibus, vtrumq́, hoc est, Lapidis absoluti perfectionem, plane perneget: quid omnes igitur, in eum Lapidem, tot laboribus, tot vigilijs, tanto tempore, immo ætatē totā, tantis & viribus, oleū, & operā, ac uitam denique, perdituri penitus, insudant? Vtrumq; enim iste mirus lapis, nempe Aurum, & excellentissimam illam vitæ cōseruatricem prorogatricemque, Medicinā, saltē alterutrū horū, produ cere dicitur: quēadmodū scriptores Artis, diserte gloriantur. Ad hæc XII

sic

ſic illi. Incumbimus in, Lapidem: quo, nos, eum repperiamus. ac, nos, ex paucißimis illis, futuros nos credimus, qui eum, quos æquus amauit Iuppiter, atque ardens euexit ad æthera virtus, nanciſcuntur. Nam, quid vetat: ſi eum illi, vigilando, ſudando, & anhelando, ſibi quærunt: quominus & nos, iyſdem artibus, conſequamur? quominus, vt illi, & nos, Duce Deo, in Artis myſteria penetremus? Et quamquam minime nos latet: ipſum, ea, cui velit, aperire, &, cui quoque velit, claudere, cælareue: ſunt etenim, diuinæ eius erga nos beneuolentiæ, ſigna, gratiæq; teſtimonia: vnde, flagitioſos, nunquam fere, tanto beneficio cumulat, ne, quod ad legitimos vſus largitur, ipſiud, ad publicam, priuatorúmue, vel propriã perniciem, conuertãt: proculdubio tamen, tentare licet.

mouen-

mouendaque eſt manus cum Minerua. Ac ſane cōſpicimus: etiam improbis, non vero ſolū probis, diuitias concedi: vſu tantum, inter ſe differre. Dum igitur, hæc ſpes, Artis ſtudioſos alit, & altera, alteram, ex leuibus plerumque flammis, excipit: pecuniæ, lucrique ſtudium, maximus animorum tyrānus, ac morbus: partim pertinacia, quam illis atra bilis, ingenioſa, Sacræ huius Artis mater, procreat: ne ſemel ſuſceptos labores deſerant, excitat, ſtimulat, confirmat, atque perſuadet. Porro: dum veſtigant hunc Lapidem, in fornace: &, hoc nomine, Artis Secreta experiuntur: ignis, etſi Lapidē nō enititur: nōnumquam tamen, ipſis, eius loco, etiam inſperato, multa parit, eaque noua: tā Medica, quā multiplicis, variјque generis, alia. quæ, ipſos & recreant, & nonnullos

los quoque, lucellis ornant: immo, quædam etiam, in quibus, Naturæ rara quædam miracula, possint, omnes, & intueri, & mirari. Hæc res, efficit: ne animos despondeant, sed magis, ij, ac magis, ad quærendum Lapidem, inflāmentur: caussas non inuenti, haud, in Artem ipsi, sed, in se, culpam, transferant: facileque moueantur, vt credant: se, ad illius confectionem, vel obscuras auctorum sententias, illas, minime, qua decuit, percepisse, vel se, quidquam serius, vel præpropere nimis, vel oscitanter, obiuisse. At, vt vero, hæc desint: & aliqui falsū esse istud suum Auri, Medicinæq́ illius conflandæ, hoc est Lapidis faciundi, experimentum, esse plane palamq́ constiterit: tū demum, alias fabricādi lapidis rationes, ineunt: nec vllas, etsi perquam multæ sunt, ṗtermittur, intentatas. Istis

enim

enim posteriorib. priorũ illarũ rationum damna: quemadmodum lusoribus contingit, qui iactis subinde nouis talis, amissam primis pecuniam, recuperare, nituntur: ipsi illa, inquam, & , multi temporis iacturam, sarcire cupiunt, atq; vulgi sannas, ludibriũq; tentata noua lapidis alea, vel tardare, vel vitare. Neq; nõ etiã scio: quod eorũ quidã ꝓfitentur adcidere: vt, cum semel quid forte, vti quidem illis videtur feliciter ita successerit, vt lapidem habere se iam manibus arbitrẽtur, idem experimentũ repetentes, pra stare haud queant : quin immo, fallantur. Quamobrem: cum sape ac multum, et eadem hac, & varia eodẽ tentẽt, & ab experientia: certe fit, ne vnquã, Chymica deserant sed, quoad viuunt, ea, follibus magnifica mendacia spirantibus, ꝓsequantur: perpetuo lapidẽ inquirãt

nun-

nunquam ipsi repperiant.

XIII. *ATQVI tamen: vel sic hæc sese, vel secus, vel vtrumque certe, habeant: Chemia, humano generi maximas vtilitates adtulit. Destillandi quippe rationem, prima Medicis, vel Ducentis sexaginta ab hinc annis, aperuisse creditur. Villanouanus igitur, & eius adsecla Lullius: siue ante alios hoc cœperunt, siue ab Arabibus, aliisue didicere: primi, apud Latinos, quos equidem sciam, ex corporib. igne liquatis, Quintam Essentiam, Medicamentis parandis, extraxerunt: eamq;, in vsum vsurparunt. Quos pauci deinde, eius illorum Disciplinæ viri, at timide, secuti sunt. Modo verò: ita hæc Ars, multis locis, reuixit, ac viget: quinetiam, paulatim, apud aliquot etiã eruditissimos viros, creuit: vt, iam, haud leui quidẽ au-*

ctorita-

ctoritate, fulciatur. Isti, non Lapidem illum quærunt: sed tribus Chemiæ Principijs illis, Argento. 5. viuo, Sulphure, ac Sale, in quæ sua resolui disputant, inhærentes: Quintam tantum Essentiam, ex omnibus corporibus, Medicinæ faciendæ commodis, elicere conantur. Hæc Corpora, vel Metallici, vel alterius generis, sunt. Nec, Metallica sola septem illa, hoc nomine comprehendunt. quin, ea quoque, ac præsertim, intelligunt, quæ ex ijs quasi ducunt originem, vel cum ijs, eorumúe aliquo, adfinitate prope coniunguntur. Cuiusmodi Vitriolum est, & Antimonium, ac similia. Ad alterum genus pertinent, veluti: stirpes, Plantæ, & Herbæ, Flores, Radices, Semina, Fructus, Baccæ, ac Grana, Gummi, Resinæ, Liquores. &

quid nõ? Vbi, q̃d horũ, adcolliquãdum, destilãdumue: quo, ex eo, simplicẽ primamq; Materiam extrahant, igni subiecere: vis ignis Chymici paulatim perficit: vt ipsos illi corpori cõclusos subtiliores spiritus in lucem proliceant, & quasi, vi auellant: & eos ipsos in Succos, Aquas, Olea, Pulueres, aliasque Medicamentorum formas valetudini tuendæ, & morbis, quibuscunque curandis, cogant. Huic ergo substantiæ, vim inesse, Galenica Medicamentorum compositione longe efficatiorem, certè necesse est: cum purum in hac ab impuro, per ignem disiungatur: Galenicis impuris, scilicet non purgatis, crassum illud & Terrestre, cohæreat. Quo fit: vt hæc, & morbos, qui Physicorum industriam & operam poscunt, sanet:

net: & eos, qui ad Chirurgi curationem pertinent. Ac si quis, forte, existimet: tantas huius Essentiæ Quintæ vires, certis morbis non esse commodas, quin nocere potius: nam, num pro morbi natura, minus vel magis potens medicina quæritur? huic vero, vna sola, perpetuaque virtus, immutabilis inquam, ab igne parta fuit: respondent: vel hoc detur: se eadem hac sua ignea Arte Sacra, vel commixtionibus, Medicinæ illius suæ robur, quà necesse fore videatur intendere, vel imminuere: et quà, vti ferũt, velint moderari. Immo, tres eius Medicinæ facultates, haudquaquam mediocres, præcipuè cõmemorant. Prima est: vt, minore pondere sumpta, quã Galenica, nihilominus persanet. Altera: quod multò facilius, immò nullo negotio, nullaque reli-

Eta nausea, sumitur. Tertia: vt longè citius, quàm illa, ac melius, ipsa curet. Quibus adiungendum porrò est: quod &, quosdam morbos, qui difficillimè curentur à Galenicis, vel non etiam curentur: procul dubio, vt ipsi aiunt, sanet. Huc accedit: quod &, vel una hac re, Galenica Medicamenta, maximè longèq; superat: nimirum, quod illa ætatem non ferunt, sed, vel momento, vel pauco temporis interuallo, sic corrumpũtur, vt vires prope omnes amittant: hæc verò Chymica Medicina, perquàm multos annos perduret integra, semperq; vim eandem retineat. Quamobrem: tãtam, & simul, & semel, Medicus potest conficere, quanta ipsi, quoniam rectè conseruata, non corrumpitur, in omnem vitam, vel diutissimè victuro, et ad plurimos curãdos morbos, vsuro suffectura sit.

Nam

Nam certè, cùm nemini non nota ſit, Pharmacopœorum inſcitia, & auaritia, tum etiam negligentia: multa enim perperam permiſcēt, ac ſæpè præſcriptorum, quæ non habeāt, loco, alia, quæ habent, ſubſtituunt: ac vetera, vt plurimum, nullius virtutis, aut roboris, pro recentibus obtrudunt, & pro ſalutiferis noxia nonnumquam: non ſine eorum, qui decumbunt, vitæ periculo, ac detrimento: iure optatur: vt Medici, quemadmodum priſcis Romanorum, Græcorumq; ſæculis factitarunt, modò etiam Medicamenta, curandis ægris, componant. Quam rem ſanè præſtant Chymici iſti Medici. Atq; planè ſunt in ea ſententia: vel ſolis Herbis ineſſe vim, ſanādis morbis omnibus: ſi quis eas diligenter, penitiusq; perſcrutetur, & inquirat. Peregrinis igitur, & exoticis

medicamentis, etiam quod eorũ natura, minus cæteris nota sit, nobis, ad curationes, multo minus, q̃ vulgo putetur, opus fore. quia domesticis nostris, & q̃ nos intus et in cute nouimus, abũdemus: peregrina, quæ rara sunt, & magni esse sumptus, & fere corrupta, cum ad nos perueniunt. SED, duæ,
XIV *huius Chymicæ Medicinæ nouæ, sunt sectæ. Prior, hæc est, de qua loquimur. Altera, cuius auctor est, Theophrastus Paracelsus, Heluetius. Hic, tribus illis Chemiæ Principijs innixus: hoc tempore primus Medicam Chemiæ Disciplinam, prope sopitam, ex Geberto & Arnoldo, ac cæteris veteribus, emanatam: sed Galenica medendi ratione reiecta, quam, vbicumque potest, incessit: ab inferis quasi, reuocasse, excitasseque dicitur. quin etiam: nouis*

inuentis ornasse, plurimis locupletasse. Veruntamen: ad hæc explicāda, Maiores secutus, at ipsos obscuritate multa superans: tale dicendi genus sibi proposuit, & res inuoluendi simulachris, effinxit, quale, vel duo, vel nemo, vel saltem pauci tantum, intelligant. Ac neque desunt: qui eum, quàm verè nescio, ad scribendum: quis enim plura edidit? cum impuris Spiritibus commercium habuisse, referant. Et, quod ad eius Medicamenta pertinet: non sine maximo vitæ discrimine, sumi posse. Eius verò sectatores, longè diuersa sentiūt. Nunquā decantandis eius laudib. & curationū, vt adpellāt, miraculis, exsatiantur. Adeoq; sunt in eū adfecti: vt ipsum, semp in ore gerāt: Philosophorū Lapidē, ipsum sibi comparasse: quem, inclusum, aiunt, gladij capulo, gestarit. Denique: Morbos omnes, e-

tiam qui Galenicis incurabiles visi sint, veluti Lepram, & Apoplexiam, ac reliquos, perfectissime sanasse. Quod alij tamen, vti falsum, redarguunt. Atqui vero, prior illa secta, non se vni Paracelso recoquendam dedit, aut alioqui mancipauit. immo: ex omnibus Artis scriptoribus, ea seligit, quę sibi indicat profutura.
Nam, etsi tota, in Chymicis corporibus Liquandis, & ad Morborũ Curationes destilandis, occupatur: nihilominus, multa Paracelsica non recipit. In primis, stibij puluere, intra corpus non vtitur: extrinsecus, eius oleum adhibet. Deinde: Galenicam Disciplinam, quantum ad Morborũ cognitionem, & eorum naturam perscrutandam, spectat, amplectitur. In remedijs, solum, ab ea discedit: quod putet se, Galenicis efficaciora

ciora præstare. Ergo:Galenicas Morborum indicationes, etsi Medicamenta sua præfert, minime contemnit. Quoniam, à Morbi natura, ab ægri viribus, ac natura, necnon ab eius ætate, à tempore, à loco, vitæ studijs, consuetudinibus, & horum singulis, oriũtur. adeoque, duo, Indicij genera, Galenici: Vnum, quod à ratione, alterum, quod ab adparentibus, proficitur; enumerarent. ex quibus, quid ægrum iuuet, quidque noceat, comprehendi potest. Parandorum autem, componẽdorumqúe Chymicorum, quæ diximus, Medicamentorũ viam, ratio id quod de suis Galenus scribit, repperit. Non solum enim, facile est inuentis, quod, aiunt, addere: verum etiam, non pauca, cottidie solerti hominum industria, & obstinatis laboribus, excogitantur. At,

 horum

horũ Chymicorũ inuentorũ vim, ac virtutem, sic experientia comprobauit: vt multi, multis in prouincijs, Turcæ præsertim, in hanc Destillandi artẽ incumbant, huius tantũ Medicinæ nomine, & eius solis Medicamentis, haud infeliciter vtantur. Vnde, nonnullis suboritur suspicio, Galenica, pedetentim, in desuetudinem abitura. SED, quidã ceteris ingeniosiores, vna & hãc Medicinã è Chymicis corporibus, & Aurum quoque, & Argentum extrahunt. Quæ res, sic habet. Isti, quo temporis, & expensarum, compendium faciant: vno eodemq; loco, duos Furnorum distinctos ordines, instituunt. Prior ordo, furnos, Lapidi Philosophorum conflando, habet. Alter, illos, quibus Medicinæ illæ, ex corporibus eliciuntur. Cuique vero ordini, non vnum tan-

tantum, sed plures Furnos, adtribuunt. Verbi caussa. Lapidi illi componendo, quatuor, vel, pro rerum varietate, plures. Medicinis extrahendis ordinis ordini, totidem. Sic fiet, vt, ordine Furnorum Lapidis, tot eius conficiendi rationes, cum multas, à scriptoribus proponi aliqui putent, probentur: quot Furni erunt illi constituti: Itemq́, ex ordine Medicinæ, tot Medicinas è corporibus extrahas, quot Furni, ad eas erunt designati. ex singulis nempe furnis, singulas. Et, vt hæc omnia simul fiant: simul etiam experimenta produnt sua. quod alioqui, singula sigillatim probaturo, vix multis annis contingeret.

Cetera, quæ de Igne moderando, & Instrumentis, ac vasis, ad hæc omnino sunt necessaria: magis

magis è re est oculis, & vsu, quàm ex libris, aut præceptis, addiscere. Quidam, & hac ratione, impẽsis parcunt: quod vnis rebus, intesta vasa, ad reliquarum vsum purgare, indurareque, nouerunt. Vnum postremo, minime prætermittam: eos, qui Chymica probe callent, expertique sunt, longo admodum tempore, testari: Aurũ, Argentumque, hac Arte Sacra, minima pecunia flari, feriri, qui multam ad id petũt, impendúntue: vel impostores esse, vel, vti sophicos, Artem penitus ignorare. Sed hæc hactenus. AD TE

XV *VENIO, Redingere. Cum, ab eo tempore, quo tu Colonia discessisti, nullas à te litteras adceperim nec ego ad te scripserim: iusta causa mihi visa fuit, cur, hos elegantes libellos, nũc primũ in Germania editos, ad te mitterem: ne tu, loco-*

locorũ interuallis putares, amicitiam noſtram dirimi: vel, me, tui non ſæpe meminiſſe. Itaque: cum tu, iam aliquot annis, multas prouincias peragres, tu tamen bonarum Artium ſtudia non deſeris: immo, ipſarum cultores, diligenter foues, ſummaque beneuolentia, comprahendis. Quare: exiſtimaui hæc Arcana, tibi grata fore, maxime, quod iter agens, ea, manus pugillo concludere valeas, et de ijs, vna, cum domeſtico ac familiari tuo Carolo Cluſio, optimo doctiſsimoqúe viro, conferre, necnon eius iudicium: quod harũ rerum ſcientia, & herbarum excellenti cognitione præſtet, excitare. Sed eos, ni fallor, propter tuum erga in me amorem, in Bibliotheca tua recondere, non grauaberis. & tot alijs, ſocios adiunges. Apud multos enim, fama

fama percrebuit: te, unã omnium omnis linguæ, ac disciplinæ Scriptorum, locupletissimam, Bibliothecã apud tuos Silesios instruere. undiq́ue conquisitis, magna pecunia, libris editis, & cuiuscunque generis, manuscriptis. Eam etiam te, quod pauci fecerunt, illustrare, ditareq́; veterum, ex Auro, Ære, Argento, numismatum maxima vi. Nec enim, vel Romæ aurea apud quemquam plura vidimus. Quæ numismata, dum hic esses, multis perhumaniter ostendisti. Rectè igitur, Redingere, facis: qui, cum multas auitas opes possideas, & peregrinas prouincias, inuisas: animo ex peregrinatione, prudentiam, ad Reipublicæ tuæ utilitatem, & amplæ familiæ tuæ, insigni Bibliotheca, perpetuum litterarum decus & ornamentum, quæras. Quibus rebus

bus, honesta veraque gloria, comparatur. Vale. Calendis Martijs. M. D. LXXII. Vbiorum Colonia.

(∴)

INDEX RERVM
præcipuarum, quæ in singulis Centuriarum Aphorismis continentur.

CENTVRIA I.

vt co-

capil.

arbo

CENTVRIA II.

axun

CENTVRIA III.

vitrũ

aceti

CENTVRIA IIII.

CENTVRIA V.

venena-

mandra-

quomodo

CENTVRIA VI.

Quid.

cranij

CENTVRIA VII.

viri-

CENTVRIA VIII.

Vt

***** Mam.

CENTVRIA IX.

Lite-

Finis Indicis.

PRAEFATIONIS ERRORES INCVRIA ADmissos, sic corrige.

Cap. 1. versu. 14. insertis etiam. 41. similes con. cap. 2. v. 81. cœtum cooptaretur. cap. 3. v. 52, arbitrantur. Itaque: 94. ratio, contineretur. ca. 5. v. 19. vetatur, 20. impostorum: cap. 6. v. 37. sententia. cap. 7. v. 31. corporis, animiq; 40. Ioannem Andræam. 64. nonnullos. cap. 8. v. 17. Recensentur ex Arabibus, Geberus & Auicenna: Latino. cap. 9. v. 10. in ea. 27. Eoq; max. 73. visceribus abditum, decoquatur. cap. 10. v. 12. possit exerere. 21. Hoc autem. 98. nobis obuia præbuisse. c. 11. v. 28. productitq;. Senibus Humidum. 37. longe tamen. 55. sæclis innumerabilibus. cap. 12. v. 82. & alioqui falsum. 85. experimentum plane. 89.

89. prætermittunt, intentatas. 107. eadem hæc, &c. cap. 13. v. 2. vel vtcumq; certe. 25. Argento scilicet viuo. 39. vitriolum est, & Alumen, & Antim. cap. 14. v. 9. ex Gebero, &. 74. proficiscitur, enumerant. ex quib. 113. extrahēdis ordini, totidem. Sic fiet: vt ex ordine. 118. cōstituti: itemq;. 123. simul fiunt: simul etiam. 127. contingeret. cetera. 134. vnis rebus infecta vasa. 145. vel, vti Sophisticos. ca. 15. v. 20. tuum erga me, amorem. Reliquas mendas: & verborum, sententiarum, clausularumq;, inter punctiones, festinantibus indulge.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. I.

Æ illud in primis 1
memorabile videtur, ac summè admirabile, ꝙ à Ioanne Boccatio traditum est de eo, qui dum in horto, iuxta Saluiæ fruticem, cum amasia hilariter luderet, & dentes ac gingiuas folijs eiusdem confricaret, ex tempore mortuus corruit. Cũ verò amasia veneficij argueretur à iudice, & decerpto folio ex ipsamet saluia, osten-

deret amasium hoc modo, quo tũc ipsa, detersis dentib. & gingiuis obysse, obyt & illa: magna certè omnium admiratione. Vnde iudex admodum prudens, de saluia malè suspicatus, eã radicitùs extirpari, & Vulcano cõmitti iussit, ne alys simili esset exitio. In eam rem dum ab horti colono sedula nauaretur opera, ecce bufo prægrandis & luridus sub ea, qua maximè refici aiunt, stabulans apparuit: qui viroso halitu, & tabifica illuuie, pestilentiq́; saliua totã plantam inficiebat. Quod animaduertet ille qui scripsit, Cur morietur homo cui saliua crescit in horto? sibique deinceps cauere hinc prospicient qui illotam & inexpiatam saluiam temerè olfaciunt, mandũt, in sinu gestãt, assandæ bubulæ defigunt, cõdimentis tostorum capunculorum (saluiata vocant) passim inyciunt, &, quòd neruos iuuet, poculis ac iusculis affatim

saliua pericul[osa]

tim innatare permittunt. Cæterùm, virosa ac pestilens ea maximè censetur esse, quæ foliorum pinnas veluti carbũculatas præ se fert, estque toto habitu nedum foliis, retorrida emaciata, & languidula, ac si sphacelismo laboraret, aut sideratione aliqua p̃celleretur. Sed hæc satis. Qui plura volet, consulet nostra hortorum Secreta & auxilia.

Et si rarum est vermes in cerebro generari, id tamen nostra memoria visum est. Et cuidam Italo ex frequenti odoratu Ocimi hortensis, seu basilicæ herbæ, natus scorpio in cerebro, vehemẽtes dolores & lõgos, mortẽ deniq; attulit. Quod ocimophilis summoperè notatũ velim. Autor Iacobus Hollerius, nobis in medicina p̃ceptor & doctor nunq̃ obliuiscẽdus. 2

Dum quadam iuuencula in gynæcio cuiusdam Principis Germani sese ad speculum adornaret, detentis in ore aciculis quibus pe- 3

plum componeret, ab amasio principe clanculum à tergo subeunte, inter scapulas percussa, ingemiscens aciculas illas omnes deglutiuit: quas biduum post illæsis vreteribus eminxit. Autor Ioannes Langius, illustrissimorum Comitum Palatinorum Rheni medicus doctissimus.

4 *Experientia quotidiana compertum est, submersorum corpora, vbi in conspectum producuntur, eorúmque qui sunt interempti, vel confossi, præsentibus amicis, aut eo qui interitus causa illis extitit, sanguinem è vulnere, naribus, aut alia corporis parte profundere. Authores Lucretius, Philipp. Melanchton, Ioannes Langius, Leuinus Lemnius, & alij plerique.*

5 *Vulpes per æstatem morbo, ab eis alopecia nominato, qui pilorum defluuio cõstat, frequẽtissimè laborãt. Vnde pelles captarum eo tempore,*

non solùm inutiles, sed etiam noxiæ esse solent. Quod uideant qui uulpinis pellibus nullo delectu vestes sibi per hyemem suffulciunt. Ex Alberto.

Mortuus fœtus quandoque gestatus fuit in vtero muliebri, supra annos quatuor: qui tandem opera & consilio peritorum medicorũ ac chirurgorum membratim per aluũ exemptus est superstite matre: quæ biennio pòst denuò concepit, sicuti memorabili historia proponitur à Mathia Cornace Maximiliani Romanorum Regis medico doctissimo qui, dum secaretur mulier, interfuit ac præfuit. 6

Oua noctuæ elixata, & infantibus pro cibo data, illos tota vita abstemios reddunt, vt in Apollonij vita scribit Philostratus. Idem præstat anguillæ in vino suffocatæ, si ex eo bibant qui plus satis mero indulgent, & hinc offenduntur ac delinquunt. 7 vini fastidium inducunt

Inducit etiam vini fastidium rana viridis, ex ijs quæ in fontibus saliunt, si viua in eo suffocetur: sicuti propediem, fauente Domino, pulchra historiâ confirmabimus, in nostro quadrupedum medico opere.

8 *Si bouem aut aliam quamuis quadrupedem serpens momorderit, melanthij acetabulum, & quod medici vocant smirneum, conterito in vini veteris hemina. Id per nares indito, & ad ipsum morsum stercus suillum apponito: atq; hoc idẽ, si vsus venerit, homini facito. Autor M. Cato.*

9 *Pantarbem lapidem ad se aurum allicere, vt magnes ferrum, memoria proditum est à Philostrato ac Tzeze. Est & ab Æliano scriptum, idem aurum accipitris ossa attrahere: Adhæc à Brusonio, adnotante Georgio Fabricio, gallinarum ossa auro liquescenti admista, illud in se consumere.*

Thus

Thus albissimum in pollinem attritum, & cum vino, si frigus erit, vel aqua decoctionis passularũ, si æstas, epotum in Lunæ augmento, oriente Sole, necnon in meridie, & occasu, mirum in modum memoriam augere fertur, & cerebro ac ventriculo prodesse. Autor Rasis. 10

Quartanam curat aliquid gestatum de osse brachij humani & summitate alæ anseris, vt scribit Geber. Apud quẽ etiam lego, quòd contra arthritidem & quoduis hulcus depascens, summè prodest humani brachij, vel tibiæ os cõbustum, facto puluere ex eo quod album intus mansit, & parti affectæ apposito. 11

Aqua ex stercore humano chimicis organis distillata, auro & argento pondus adauget. Et si hydropicus homo vel ictericus propriam vrinam ieiunus per dies aliquot biberit, valdè iuuabitur, 12

Autor Hermes. Cui ascribendum, quòd dens hominis appensus collo eius qui dentium carnificia excruciatur, dolorem tollit: maximè si perforata faba ei addatur, cui sit immissus pediculus, & serico panno inuoluatur: eoq; modo, quo dictum est suspendatur.

Contra malum dentium

13 *Laurentius Miniatus, familiaris meus, inquit Iouianus Pōtanus, amico suo doloribus capitis penè quotidie laboranti, impressa Arietis imagine, remedium attulit. Hanc cœlari in auro fecit, primo Arietis gradu ascendente, Ioue ibidem constituto, nullisque infœliciū stellarum radijs percusso, imò Luna, Venereque amicè intuentibus.*

14 *Philinus, vt Plutarchus & Atheneus ex Aristotele & Theophrasto referunt, nullo alio cibo vel potu quàm lactis alimonia toto vitæ curriculo vsus fuit. Et Zoroastres magus,*

gus, adnotante Plinio, annos xx. in deserto solo casei esu vixit, tali artis industria temperato, vt vetustatis acorem non sentiret.

Quibus ampli & capaces sunt pul- 15
mones, multisque foraminibus peruij, diutius anhelitum cohibent, ac celeriter currrendo viam multam conficiunt. Iidem egregij sunt vrinatores, & fundo aquarum longo tempore inhærent, suffocatique ac vndis obruti, paucos post dies emergunt, Lẽnius.

Vbi ex maternis latebris recens 16
prodierit infans, diligenter ac circũspectè præcidendus est illius vmbilicus, iusta lõgitudine eminentiæ, præsertim in masculis. In quibus præcipuum generationis organum sequitur vmbilici proportionem. Sic in fœminis curtè nimium religatus, ætatis progressu pariẽdi conatus restringere potest. Ex Mathia Cornace medico.

17 *Raptam ouem, dum persequentes audit lupus, illæsam portat, ne balatu ei faciat cursus impedimentū, vt scribit Albertus. Addit ille idem quod lupi senes facilè capiuntur. Nā accedunt ad rusticorum domos, & se in periculum præcipitant, quasi vitam exosi. Sunt enim longæui, & dentes senio amittunt, nec amplius ex rapto viuere possunt.*

18 *Infantes plerique in lucē prodeūt obducto capite veluti pileo, aut vitta quadā membranosa, vel capitio monachali. Quod maritos in suspicionē suarū vxorum quandoq; pertraxit, vt de historia testatur Antō. Guainerius. Ab eo tegmine obstetrices & deliræ aniculæ, infantibus bona, ex colore rubicundo, vel mala, ex nigricāte, præsagire solent. Hinc sanè crediderim Gallicum prouerbium natum fuisse,* Il est nay coiffé, *natus est vittatus, vel pileatus, de eo cui vltrò suppetunt*

grauida sacerdotem nudis pedibus & lotis è balneo egressum, subsequuta, pedum eius desiderio capta, clàm à tergo in genua eius procidit: ambabúsque manibus altero crure apprehenso frustum dentibus euulsit: nihil expauescens clamorem sacrifici deũm hominumq; fidẽ implorantis.

29 *Animi defectu collapsi eriguntur vellicato articulo digiti annularis, seu medici: necnon attritu auri ad eundem cum croci momento. Per hunc enim vis quædam refocillatrix ad cor vitæ fontem dimanat. Lemnius.*

30 *Pipionem habebis exossem, si exenteratum, in acre acetum per diem naturalem maceraueris: deinde probè lotum & aromatibus, addito fœniculi semine, infarctum elixaueris, vel assaueris. Nam sic illius ossicula adeò tenerescent, vt vnà cum pulpa & carne mandi possint*

possint, Autor Ioã. Baptista Porta.
31 Si in lamina auri purissimi figura Leonis sculpatur Sole versante in Leone, & Luna nõ aspiciente sextã domũ nec domino assedẽtis Saturnũ vel Martem, Lunáq; ab illis recedente valebit sigillũ huiuscemodi circa renes gestatum, ad sæuissimos illorũ dolores & cruciatus abolẽdos. Et si cõponantur trochisci ex puluere selecti olibani cum hircino sanguine, imprimantúrque in dicta lamina, & siccati soluantur in vino albo quod à ieiuno bibatur, mirabilem effectum habebunt aduersus calculos renum & vesicæ lapidem. Andr. Cordubensis ad summum Pontific. Gregorium, & Albertus re & cognomine Magnus.
32 Inter rosas, lilia & alia, arcanum est commertium. Nam si propius serantur, vt se aspiciant, vel contingãt, flores rosarum & liliorum odoratio-

res euadent, ac præstantiores adoleſcent: quemadmodum in noſtris hortorum ſecretis fusè monſtratum eſt.

Corallium ingenioſo artificio ad 33 hũc menſieris modum. Cornua hirci deraſa in puluerem & ſcobem conuerte, eáq; forti lixiuio ex lignis fraxini compoſito, diebus xv. infunde. Poſtea extrahe, et cinnabari in aqua ſoluto miſce, & lento igni committe, vt fiat ſpiſſamentum. Id ſi veri coralli præ ſe feret colorem, in quas viſum erit formas effinge, ſicca, & ſecundũ artem expoli. Experimento conſtat.

Decoctum corticis populi albæ iſ- 34 chiadicos ſummè recreat. Quod etiam præſtat ſuccus frondium geniſtæ in aceto maceratarũ. Et veſica ſuis quæ terram non attigit, pubi impoſita, vrinam ciere fertur, Plinius.

Salſam carnem dulcem ac delica- 35 tulam reddes, ſi eam priùs in lacte coxeris, deinde in aqua. Addimus,

licet

licet πάρεργον ꝙ *si ex lupi intestino funiculũ feceris, et illum sub arena, aut terra sepelieris, equos & ouile pecus hac transire prohibebis, etiã si fuste adigantur. Albertus.*

36 *Oculorũ defluxionib. miro successu auxiliãtur globuli è succino, seu ambra, annexi occipitio. Iidẽ etiã collo gestati præpediũt ne distillationes in guttur feratur. His addo* ꝙ *caudex betulæ* ꝑ*cedẽte vere incisus, vel castratus ingentẽ copiam aquæ reddit, cui vis inest maxima ad cõminuendos renum calculos si bibatur. And. Mathiolus in Dioscor.*

pro oculis

pro calculo

37 *Aristot. subministrãte Alex. Ma. accepit octingẽta auri tãlẽta, seu quadringẽties & octuagies mille coronatos cũ trib. hominũ millib.* ꝗ *syluas, auiaria & viuaria oĩs generis disquirerent* ꝑ *Europã, Asiã, & Africã, vt oĩa genera animantium ad se deferrent, quò varijs illarũ dissectionib.*

confectis

confectis, de earundẽ diuersa natura scriberet. Autor Ioan. Bodi. Andega. in suis Cõ. in lib. Oppia. de vena.

Omnis morsus serpentis ieiuni, ieiuno homini, vel animali inflictus, maximè nocet: estq́; multo perniciosior dum incubat. Cæterùm, vbi ex anguibus metus ingruit, optimum est non antè progredi, quàm aliquid cibi præsumptum sit, ac degustatum. Sed omnibus hominibus suũ etiam inest contra serpentes venenũ: nam ictas saliua, ceu feruentis aquæ contactu, fugere aiunt, & si in fauces penetrauerit, mori: idq́; præcipuè humani oris ieiuni, Plinio autore. 38

Tradit cum Diodoro Herodotus, Ægyptios & Chaldæos quouis mense triduo se vomitu purgare & clysteribus intestina eluere, sanitatis conseruandæ ergò. Arbitrantur enim omnes corporis languores ex cibis & aëris mutatione oriri. 39

Hinc

Hinc Xenophon tradit Socratem tam sobria diæta animum corpúsque formasse, vt pane tantum lacte macerato vesceretur.

40 *Capilli vt aurum flauescent, si acceperis aluminis rupei vncias sex, vitrioli vncias quatuor, salis nitri vncias duas, & ex ijs stillatitiã aquam extraxeris, capillitiúmque vel cæsariem spongia in ea madefacta & tantillum expressa, tinxeris ac identidẽ repetiueris.*

41 *Magna est asparagis societas cum arundine: vnde in arundinetis optimè seruntur, ibique lætiores proueniunt. Sic amigdalus solidaria, minùs ferax esse solet, alijs verò sociata, fertilis admodum ac fœcunda euadit. Plinius.*

42 *Strabo refert apud Sabæos ab odoribus stupefactos incolas, vti etiã aduenas, bituminis suffitu, hircique barba incensa recreari, contrario nimirum*

mirum odore. Sic videmus quosdam rusticos in aromatariorum officinis & myropolijs ingressos, deliquio animi periclitari, nisi confestim illorum naribus fimum equinũ (cui sunt assueti) adhuc tepidum & recens ac fumans admoueatur: vt similes habeant labra lactucas.

Lepus ãnis decem fertur viuere, & catus totidem: capra octo: asinus triginta: ouis decem, sed vir gregis sæpe quindecim: canis quatuordecim, & quandoque viginti: taurus quindecim: bos, q̃a castratus, viginti: sus & pauo, viginti quinque: equus viginti, & nonnunquam triginta: inuẽti sunt qui ad quinquagesimũ peruenerint: columbi octo, vti etiam turtures: perdix viginti quinq;, vt & palũbus: qui nonnunquam ad qudragesimum peruenit. Ex Alberto. 43

Salicis folia, vt etiam cortex, ex vino cocta podagricos fotu adiuuant. 44

Adhæc sambuci, vel ebuli cauliculi cum adipe hircino taurinóue triti, & emplastrati. Addo quòd alij nucleolus ante accessionē quartanæ comestus, calorem mouet, qui, Celso autore, horrorem non admittit. Testatur insuper Icethides medicus apud Pliniū, easdē quartanas finiri coitu sed incipientibus duntaxat mēstruis.

45 *Cum volueris fugare mures de aliquo loco, insculpe stanno vel cupro, ascendente tertia facie Capricorni, imaginem cati habentis murem in ore suo. Et dum figuras eam, dicito, Ligo omnes mures per hanc imaginem, vt nullus in loco vbi fuerit, manere possit. Deinde sepeli in medio loco inuolutam corio cati, & mirum videbis experimentum. Hæc ex libello Ptolemæi de Imaginibus.*

46 *Aureas literas sic facies absque auro. Accipe auripigmenti & crystalli singulorum vnciam vnam: re-*

digantur in puluerem, mixtiſque o-uorum albuminibus diu agitatis, fiat liquor ad ſcribendũ, vel pingendum appoſitus, Ex Alexi Pedemõtano.

Indicibilis eſt familiaritas inter oleam & myrtum. Nam, vt refert Androcius, myrti brachia, virgultáque iucundè per oleam repunt, ac ambarum radices mutuo amplexu amicè ſociãtur. Nec alia planta præter myrtũ iuxta oleã perbellè ſurgit. 47

Experimento certiſsimo compertum eſt, bituminis ſuffitu, ſiue crudum ſit, ſiue vratur, mulieres vtero ſtrangulatas extemplò reuocari. Quamobrem nonnulli fœminarum collo, quæ ei morbo ſunt obnoxiæ, lanâ exceptum appendunt, vt crebro olfactu paroxyſmum arceat. 48

Capillos ſic denigrabis: Tere herbã callitrichũ ex oleo, & coque cũ ouo cornino, taliq́ue vnguine capillum 49

pro capillis denigrandis

pillũ sæpius illine, & nigreſcet. Quòd ſi cutem albiſsimam ac delicatam habere voles, fac vt libra vna lithargyri argenti in aceto diſtillato ferueat, quo partes ſuauiter madefac & illine.

proſacie

50 *In arthritide & chiragra non eſt quòd mortem quiſquam pertimeſcat, niſi circa ſiniſtrum pectoris ſinũ, cui cordis turbinatus mucro ſubeſt, humorum colluuies decumbat: digitúſque annularis ſiniſtræ manus nodoſus efficiatur, ac valdè intumeſcat.* Autor Leuinus Lemnius.

51 *Accipiter columbino generi hoſtis eſt infenſiſsimus, ſed à tinnũculo, ſeu quercerella, tuetur, cuius conſpectum vocémque reformidat. Quod columbas non latet. Nam vbicunque reſidet tinnunculus, tanti protectoris fiducia, à loco non ſecedunt, etiam ſi propiùs adſit accipiter.* Ioan. Baptiſta Porta. *Vide* Aphoriſmũ 26.

Cùm volueris fugare serpentes de 52
aliquo loco, vt nec tibi, nec item alijs noceant, fac imaginem duorum serpentium in æris lamina, secunda facie Arietis ascendente: & dum sculpitur, vel fusilis proijcitur, dic, Ligo serpentes per hanc imaginem vt nemini noceãt, nec quẽquã impediant, nec diutius vbi sepulta fuerit permaneant. Deinde conde imaginem quo loco putabis adesse serpentes, & ilicò fugient, quasi obiecto igne. Si quatuor feceris imagines, eásque in quatuor angulis loci sepelieris, multò tutiùs egeris. Quod alijs etiam imaginibus ritè accommodabitur. Ex Ptolomæo.

Ælianus testis est pedem accipi- 53
tris non aliter aurum trahere, quàm ferrum magnes rapit. Sunt qui eodẽ auro hydrargyrum euocant, etiam è corpore eorum qui Neapolitano, Hispanóue vnguine illiti fuerint, vt alio

nota

dicemus leco.

54 *Hederæ folia in vino elixata medẽtur omnium generum vlceribus, etiã ijs quæ cacoethea & chironia vocãt. Quibus itidem auxiliatur anethi semen combustum: Nam illa deterget, carne replet, ac solidat. Addo quòd cichorij nodus in brachij plicatura delatus, oculorum delachrymationes emendat, & tandem abolet, Autor Arnaldus à Villanoua.*

55 *Si voles tingere setas suillas varijs coloribus, sic age. Vbi diligenter elotæ fuerint, & in aqua aluminosa coctæ, mittantur, dum adhuc calent, in aquam croco intinctam, si flauas habere velis. Vel in succum aut vinum acinorum sambuci, vel ebuli, si cœruleas. Aut in dilutum floris æris, si virides. & ita de alijs coloribus. Idem licebit experiri in pennis volucrum.*

56 *Mulier quædam vterum ferens, deside-*

desiderio humeri pistoris denudati dũ panẽ ad furnum defert, omnem cibũ penitùs fastidiebat, præter carnem de humero dicti pistoris. Maritus per charæ uxoris misertus, certã pecuniam pro singulis morsibus pactus, fecit ut ille duos dentiũ mulieris insultus sustinuerit: tertium verò, doloris pertæsus, cùm amplius ferre nollet, hinc mulier tergeminos est enixa, duos viuos, & tertium mortuum.
Autor Ioan. Langius.

Vitis laurũ non amat, quia eius odore deterior redditur: eã enim olfacere & allicere dicũt. Quamobrem cùm germẽ vitis ad laurũ accesserit, retrò graditur inimicũ fugiẽs odorẽ. Sic lappa lenti aduersatur: & cicer herbas omnes enecat, vicináq; omnia strangulat cytisus. Bapt. Porta. 57

Mos inoleuit apud veteres ut digitus qui medio & minimo interiacet auro insigniretur taliq; gestamine de- 58

corus esset, potius q̃ cæteri. Quod tenuis quidam arteriæ ductus (non autem nerui, vt Gellius existimauit) à corde ad hũc digitum porrigatur. Cuius motus in parturientibus & delassatis, omnibúsque cordis affectibus, tactu manifestè deprehenditur, Lemnius.

59 Puella insigni pulchritudine decora, sed napelli veneno educata, ab Indorum rege doloso muneri Alexãdro Magno data fuit. Cuius scintillantes & serpentum more nictantes oculos cùm Aristoteles vidisset, ô Alexander, inquit, caue tibi ab hac, nam virus pestilentissimum alit, vnde tibi exitium paratur. Nec iudicio defuit euentus: plerique enim proci, puellæ huius commercio intoxicati interierunt. Autores sunt Aristot, Plin. Auerrois. Galen. Auic. & alij multi.

60 Leonem valdè exterrere fertur

galli

galli gallinacei cantus, albi præcipuè, & maximè visa eius crista: cuius aspectum ne sustinere quidem potest. Hinc nimirum rectè scribit Proclus, dæmones leonis formâ aliquando apparuisse, qui obiecto gallo disparuerunt.

Ligna & tabulata alumine illita non ardescũt, vt nec postes, fores aut lacunaria ære viridi imbuta, modò crusta durior ijs obducatur, & alumen, plumbiq́ue albi cineres, pigmẽtis copiosè misceantur. Cuius rei specimen edidit Archelaus Mithridatis præfectus in lignea turri contra Syllam, quam frustra incendere conabatur: eo modo quo Cæsar castellũ ex larigna materia constructum circa Padum, vt tradit Plin. 61

Remorantibus vrinis & coli cruciatibus medetur aqua ablutionis pulueris ex genitali cerui epota. Quin & puluis ipsemet dysentericos 62

valdè iuuat. Valet etiam ijs medica mentis remiſtus, quæ ſopitam Venerem excitant. Andr. Matthiolus.

63 *Vermiũ terrenorum cineres, aut ſtercoris murium, vel ceruini dentis, dentium exeſorum cauernis immiſſi, illos abſque ferro & machinulis eradicant. Præterea ſi lapis repertus in capite oblongi limacis, ad læuorem teratur, & oculo inſtetur, omnes eius maculas detergebit obliterabitque: ſiue vnguis fuerint illæ, ſiue leucoma, nebula, aut quid aliud.*

pro dentib. eradicandis

pro maculis oculorum

64 *Genuina eſt hydrargyri proprietas, pituitam ab vlceribus & membris extremis ac longinquis arcere, & per faucium adenes, pariſthmia, oris poros & gingiuas expurgare. Sed hepati, cerebro, neruis, oſſibus, dentibuſque, non tantùm ſuo frigore, ſed tota ſubſtantiæ forma ſpecifica, ſummè eſt noxium, Langius.*

65 *Hybernis menſibus aqua vitæ ſeſqui-*

quidrachmæ seu cochlearis mensura, sacchare optimo edulcata, adiecto primarij panis exiguo bolo, ne cerebrum feriat, vel hepati quid noxæ adferat, salubriter exhibetur ieiunis obesis, pituitosisq; corporibus, vt humores excrementitios concoquat, & illorum corpora à lethargo, apoplexia & morbis frigidis vindicet, Lemnius.

Puluis magnetis triobolari pon- 66
dere epotus ex succo fœniculi, hydropicis aquas detrahit. Et magnes ipse capiti admotus, dolores, omnesq; eius querelas obliterat. Quod ex veterum commentarijs se transtulisse scribit noster Hollerius.

Argenteas literas sic facies absq; 67
argento. Sume stanni opti. vnciam vnam, argenti viui vncias duas, misceantur & liquescant. Deinde terantur cum aqua gummata,

& ex ea materia, vbi opus erit, formentur literæ.

68 *Acorem & corruptelam omnẽ sic depones à vino. Accipe iustam quãtitatem cicerum, & ea oliuo inunge, coque, tere, vt fiat crassamentum velut maza & pasta. Ex ea proijce libram mediam in vinũ quod tendit ad acredinem & sapor ille intra diem naturalem emendabitur.*

69 *Alimenta fulmine vitiata perniciosa sunt ac summè noxia. Nam illis inest virulentia quadam ac pestilens lues, ex qua spiritus venenatus in cõtacta diffunditur. Quod scire interest, ac meminisse expedit.*

70 *Tradunt seduli rerum naturaliũ perscrutatores, coaceruari vermes in inuolucris intestinorum cerui, & serpentium esu necari, quos spiritu narium ex cauernis elicit. Ne verò illorum virius ei obsit, ad fõtes aquarum properat. In quibus dum ad labia*

bia vsque mergitur, ex oculis lentæ distillant lachrymæ, quæ viscedine sua in maioribus canthis ad nucis iuglãdis magnitudinem concrescũt, & quodam modo lapidescunt. Vbi verò sese veneno exoneratum sentit, aqua egressus, attritu oculorũ ad arbores, tophum illum, visus obstaculũ, (lapidem si placet appella) excutit. Quem efficacissimum esse aduersus venena, testes sunt magnæ autoritatis & antiquitatis medici quàmplurimi. Talem gloriantur se vidisse Iulius Scaliger, & Amatus Lusitanus: traduntq́; peste correptis efficaciter dari cum vini momento. Nam tantus illius vi & præsidio cietur sudor, vt penè totum corpus eliquari credas: quo vno pestilens virus foras truditur. Lapidem hunc Arabes medici Bezoard vocant, & ab eo alexipharmaca, remedia aduersus venena, Bezoardica.

71 *Philetas poëta Cous plumbeis vsus est soleis, ne à vento ob corporis exilitatem euerteretur. Et Osiander theologus, vt scribit Georg. Fabricius, auream cathenam collo gestauit, ne lepra theologorum, quæ Græcorũ medicorũ est elephantiasis, inficeretur.*

72 *Coturnices & capræ helleboro, vt sturni cicuta innocẽter vescũtur, vel Lucretio teste, Epicureorum scholæ discipulo & philosopho argutissimo,*

,, Præterea nobis (inquit) veratrũ
 est acre venenum:
,, At capris adipes & coturnicibus
 auget.
,, Quippe videre licet pinguescere sæpè cicuta.
,, Barbigeras pecudes: homini quę
 est acre venenum.

73 *Menstruatus pannus radicibus arborum consepultus & maximè iuglandis, illam paulatim enecat, vt*

Demo-

Democrito, geoponico visum est. Addo, quod si quis verbasci plantam manè dum flores aperit leniter concusserit, ad vnum omnes sensim defluent, ac si planta exiccata esset, vel siderata. Quod magicis artibus fieri arbitrabuntur rerũ ignari: præsertim, si qui excutit, verba quædam obmurmurare fingat. Aut. Ioã. Bapt. Porta.

Ex asbestino lino & amianto lapide, lintea contexunt Indiani, quæ in ignem proiecta flammam quidẽ concipiunt, sed ab ea non consumuntur, aut detrimentum vllum accipiunt, quin potius exẽpta splendescũt, nihilq; illis deperit. Dioscor. Plin. & alij multi. Tale habuisse aiunt Carolum. V. Imperatorem. 74

Vaccarum vngulæ ex prioribus pedib. exutæ, crematæ, & in subtilissimum puluerem redactæ, lac nutricibus augent, si illis exhibeantur in iusculo, vino, vel liquore 75

alio idoneo. Eædem carbonibus impositæ, mures suffitu enecant, vel aliò abigunt. De experimento cuiusdam Hispani.

76 *Cochlearia ex ficulneo ligno facta hoc habent peculiare, quòd carnes ad celerem coctionem adigunt, si elixationi earum sæpiùs admoueatur, vel cum illis vnà elixentur. Quod & vitri fragmento multi etiam adscribunt, de experientia. Sed aiunt vitrum illud debere esse conflatum ex cinere fœni vel silicis.*

77 *Qui hydrargyro, seu viuo argento, vitiatas aquas ex montibus scaturientes bibunt, ijs choeradibus aut strumis, necnon bronchocœle, seu gutturis hernia & tumore ad sternum pẽdulo collum turgere solet. Ex quo rectè præcepit Vitruuius, vt ex membratura & habitu corporis incolarũ pulchro vel deformi, naturas aquarum illius regionis exploremus.*

Aqua vitæ, foris admota, opportunè auxiliatur neruis, musculis & membris algore oppressis, omnésque affectus dolorificos qui in frigidis humoribus consistunt, perbellè discutit, vi calorifica ac penetrandi celeritate. 78 nota

Oleum ex sulphure ad hunc fit modum. Sulphur in œnostagmate (stillatitio vino, seu aqua vitæ) feruefit, dum enatet lentor quidam, lana molliore, vel attrito linteo rapiēdus, aut conchula alioquin excipiendus. Aliquoties commutanda est aqua, donec satis olei collectum sit. Hoc demersum corpori hydrargyrum foras allici volunt, statim illito à balneis. Iacob. Hollerius. 79

Si in sinistra manu habueris cor caninum, in cuius centro sit defixus dens canis, te præsente omnes canes conticebunt: maximè si vtrumque sit ex nigro cane acceptum. Quod 80 nota

pro vero & comperto mihi traditum est.

81 *Margaritas & vniones sic finges. Accipe candidos lapillos ex capitibus vel oculis piscium: quos munda, sicca, puluera, & agitatis, despumatisque ouorum albuminibus excipe, misce, ac tādiu moue donec fiat maza & spissamentum: ex quo vnionum corpuscula, dum recens & tractabilis est materia, effinge, & seta suilla, vt fiat foramen, transfige. Tum demum resiccata coque in lacte vaccino, & secreto loco procul à Sole & puluere iterum sicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis quod placuisse queat.*

82 *Cœlum crebro tonitru reboans subitam & insperatam mutationem vinis multis inferre solet. Quod si vinariæ cellæ subterraneæ & testitudinatæ fuerint, minus detrimenti accipient vina, quàm si tabulatis cōstru-*

ctæ sint. Præcautio erit, antequam tempestas ea ingruat, vasis vinarijs laminam ferri cum sale, aut silices superponere Leuinus Lemnius.

Quum Aristoteles in Chalcide exularet, & Euripi angusti in Eubœa freti, septies interdiu noctúq; alterius fluctibus stato tempore reflui, causam reddere non posset, mœrore contabuisse, & hinc morti occubuisse fertur. Autores sunt Iustinus Martyr, Plutarchus, Crinitus, & alij. 83

Dentes apri recenter occisi adeò feruẽt, vt crines aut setas, si quis admouerit, exurant. Quod se atroci dente irâ inflammatus aper, contra persecutores vlciscatur, Autor Xenophon. 84

Struthiones conflata auro, vel alio metallo, numismata in horto ducis Ferrariæ deglutire & concoquere vidi, inquit Ioan. Langius. Addit quòd cùm metallorum scobem adeò appe- 85

appetãt mures, credibile eſt eos metalla cõcoquere, ac his nutriri. Quos Theophraſtus in Syaro inſula expulſis incolis ferrum quoq; arroſiſſe tradit. Referunt & Lauinij argenteos clypeos corroſiſſe, ac magnam apud Chalybas in ferrarijs officinis iacturam feciſſe.

86 *Adeò diſsident homines & ſerpentes irrecõciliabili odio, vt ſtatim viſo ſerpente expaueſcat homo: & fœmina vterum gerens, partum abortu vitiet. Nam ſtatuta eſt à mundi primordijs inter hanc & illum irreparabilis inimicitia, & indicibilis antipathia.*

87 *Inter ea quæ calorem natiuũ augent & excitant, ac dolores quorũcunque membrorum demulcent, primum locum habent catelli, non omnes quidẽ, ſed ij præcipuè quibus pilus eſt concolor. Sic in chiragra, podagra & omni arthritide nihil præ-*

ſentius

sentius ad consopiendos cruciatus
quamlibet efferatos, si parti affectæ
adhibeantur. Leuinus Lemnius.

E Proculo Cæsare centum vir- 88
gines intra dies quindecim fœtum cō
ceperunt. Et Artaxerxes centum
ac quindecim filios habuit. Porrò,
de Socrate illud est memorabile, q
cùm adolescens petulans illum calce
percussisset, idq; molestè ferrent eius
amici, Si me asinus calce pulsasset,
inquit Socrates, dignúm ne existima
retis vt mutuò illi calces iniicerent?

Bardanæ maioris folium (quæ & arction & personatia dicitur) sum- 89
mo capite gestatum, matricem sur- pro affectu
sum tollit, sub planta pedis, deorsum matricis
Quod remedium præstantissimum
habetur aduersus suffocationes, præ-
cipitationes, ac dislocationes matri-
cis. De *folio Brassicæ scribit M.Ca-*
to, quòd vertici capitis impositū vuu
lam ex defluxu pendulam, vel ali-
ter

ter affectam, sursum rapit.

90 Gutturositas seu bronchocœle non solùm vernaculum est vitium incolarum montium, sed etiam aduenarum. Qui si collo vel anseribus graciliore illuc accesserint, & de hydrargyratis montium fontibus annos aliquot potauerint, illos guttura, qualia sunt taurorum palearea, in patriam referre videbis. Et, quod omnem superat admirationem, ligna etiam in hos fontes proiecta, tuberascunt, Langius.

91 Quum omnia quæ è terra eruuntur, quamlibet ponderosa, argento viuo innatent, solum aurum subsidit, & ab eo absorbetur, mutato colore in argenteum: qui nisi igne elui potest: sic enim in fumum resoluitur teterrima odoris fœditate.

92 Cancer fluuiatilis tritus, tela ac spicula è corporibus detrahit, si illis superponatur. Quod etiam peculiare habet

habet lacertæ parietariæ caput, & rana secta. Sic scorpio contritus & appositus, virus quod infixit retrahit. Res imitanda crudelibus aliquot adolescentum amasiis, quæ vbi vulnus quandoque letale illis inflixerũt, remedium quod præsentissimum habent, atrociter denegant, & ita miseros miserius perire, vel ad tabem vsque languere sinunt.

Virides literas sic facies. Accipe 93 *folia rutæ, succum exprime, florem æris & parum croci adde, tere, & dum vti voles, aqua gummosa excipe, ac scribe.*

Cùm volueris vt pisces multi con- 94 *gregentur in vnum locum, fac imaginem piscis ex stanno vel plumbo, ascendente prima facie Aquarij (melius fortasse Piscium) & dum illam figuras dic, Ligo & adiuro omnes pisces qui sunt in flumine (nominandũ est) ad tractum balistæ, vt ad hanc imagi*-

nota

imaginem veniant, quotiescunque in eius aqua posita fuerit. Et cùm volueris exire piscatum, pone eam circa rete in olla noua, & miranda ac periucunda videbis.

95 *Vinum vitiatum reparabis, si in aliud dolium illud transfundis quod priùs derasum & à fecibus detersum fuerit, necnon decocto calido foliorũ lauri, myrti, hormini hortensis, quæ nostra est orualla, iuglandis aut radicis ireos, vel baccarum iuniperi. probè ac diligenter elotum, vbi in vsum voles depromere, colorem, odorem ac saporem sanè quàm gratum exhibebit.*

96 *Testatur Aristoteles arcanorum naturæ consultis. amitam Timonis, quotannis in spelunca, vrsarum more, bimestre tempus absque vllo alimento semianimem delituisse, vt sola spiratione viueret, ac ægrè dignosceretur, Autor Athenæus.*

Signa

Signa morituri ex vlceribus sunt, quando illa quibusuis emplastris operta, nulla sanie madescere, aut liuescere deprehenduntur. Adeò citra naturæ vires nil pharmaca pollent, Lemnius. 97

Si in succum limonij mittatur numisma puri & obrizi auri, vel eius loco bractea, foliúmue auri consimilis, & exacto die naturali illinc educatur ac peste laboranti succus ille præbeatur, cum tantillo vini albi & puluere radicis angelicæ, vel ex decocto ipsiusmet radicis, mirum dictu quantum præsidij adferat etiam deploratis & conclamatis. Expertũ. 98

Contra pestem

Hederæ vis ac natura, Tertulliano autore, est caput ab heluco, hoc est pridiani vini oscitantia & semisomno, defensare, vi nimirum discussoria atque exiccante. Quâ etiam à crapula tutos reddere creditur capiti admota, vel præsumptis eius acinis 99

aliquot

aliquot. Atque hinc factum crediderim, vt Bacchus foliatis vuis hederæ coronaretur, & ob id Corymbifer diceretur.

100 *Errant, inquit Ioachimus Fortius, qui putant Iulium, fuisse Cæsarem nuncupatum à cæso matris vtero dum nasceretur. Nam quo tempore subiugaret Gallias, matrẽ nomine Aureliam amisit. Quæ superuiuere nequiuisset, si cæso eius vtero natus ille fuisset. At in his audiendus non est Ioachimus: nam plures mulieres vixisse annos multos constat, imò verò concepisse, ac peperisse, cæso illarum vtero: quemadmodum historiys aliquot in hac centuria ostendimus, & aliys deinceps indicaturi sumus.*

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. II.

EMORABILE est ac valdè admirabile q narrat Alex. Neapolitanus certis ac fide dignis autorib. se cõperisse in citeriore Germania intra Danubiũ, vites emergere quæ clauiculos & plerũq; folia ex puro auro candicantia ferant. Quæ regib. & summis ducib. dono sunt data. Idẽ cõtigisse refert Bapt. Fulgos. (adnotãte Gaudentio Merula) iuxta Sirminum vrbem Pannoniæ, vt in sequentibus plenius ostendemus. Causa aurifodinis sub vite latentibus adscribi potest. Nam, Plinio autore, sub terris, 1

aut

aut certè in summo earum cespite, metalla inueniuntur. Quæ vi quadam naturæ, auxiliares veluti manus etiamnum præbente cœlo, à plantis attrahuntur & rapiuntur: via & modo imperceptibili. Quod φιλοσοφότατος *poëta de aureo virgulto in luco Cumano exorto, fabula subtiliter inuoluisse mihi semper est visus. Sed de his alibi.*

2 *Si per nuptialem annulum sponsus mingat, à fascino, & veneris impotentia soluetur, qua à maleficis ligatus fuit. Autores sunt Gulıel. Varignana, Nicolaus & Arnaldus à Villanoua medici: necnon Petr. Argelates chirurgus. His addo quòd mulieres quæ dormire consueuerunt supra dextrum latus, vix fœmineã sobolem pariunt, vt scribit Rasis.*

3 *Aqua per plumbeas solenas, syphones aut fistulas deducta, fugienda est: nam sordes & limus plumbi ei ad-*

ei adhærent. Ob id qui talem aquã bibunt, dysentericì fiunt. Adde, quod non parum incommodi etiam recipit ab hydrargyro, quod plurimum inest plumbo. Autores sunt Galenus, Albertus & alij.

4 *Admiratione dignum est, quod ex morbo Neapolitano inunctus, si aureum annulum, vel numisma in ore teneat, & lingua hinc inde volutet, argentum viuum quod corpori ex illitu & vnguine innatat, ab auro rapitur & in annulum deuoluitur: sic vt totus argenteus eximatur: nec pristino restituitur nitori, nisi igni admotus, Lemnius.*

5 *Cochlearum & limacum carnes, aliâs per se, aliâs cum suis volutis tritæ, mixto interdum coagulo, spicula ex alto rapiunt. Præterea, hydropicorum ventri impositæ, aquas exugunt. Sed prius soluere non oportet, quàm totus humor exudauerit, aut*

ſponte ſua decidant. Iacob Holler.

6 *Herba cynogloſſũ, ſeu lingua canis matrici canis copulata, oẽs vrbis vel ruris canes eò loci cogit, vbi occultata vel ſepulta fuerit. Et ſi talis miſcella ne a collo canis ita appenſa aut ligata erit, vt excuti non poſſit, videbis eũ tamdiu circumuolui ac rotari, donec ſemimortuo ſimilis corruat. Illud idem ſub planta pedis geſtatum, omnem canum latratum ligat & impedit. Albertus.*

7 *Phauorinus refert apud Aulum Gellium Scythas, ſi quando rei cuiuſpiam cauſa inediam ferre cogerẽtur, latioribus faſcijs ventrem cohibuiſſe: Quod nulla relicta inanitate, fames eos minùs infeſtaret. Nam propter nimiam ventris compreſſionem, tolerabilior eſt inedia. Ex quo factum videas, vt qui liberaliùs cibari volunt, diploidem laxent, & tibialium ligulas ſoluant.*

Cùm volueris fugare lupos ab aliqua villa aut nemore, vt nunquam ibi reuertantur: Figura ascendente secunda facie Sagittarij imaginem lupi in cupro vel stanno, pedibus simul ligatis, & duos maximos canes quasi latrantes super eum. Et inter operandum dicas, Extermino per hanc imaginem omnes lupos q̃ sunt in hac villa aut nemore (proprio nomine addito) vt non remaneat aliquis eorum in illo. Deinde sepeli imaginem in medio villæ aut nemoris inuolutam canina pelle, & pedes lupi sursum vertas, vt sit supinus. Sic reddes regionem à lupis immunem. 8

Altheæ maluæq́ decoctum, scabras manus & rugosas emendat, lenit ac emollit. Sed id multò efficacius præstant semina fœni graci & lini, quòd miti oleagine imbuta sint. His addo ꝙ palũbus ferus ex posca decoctus, tormina sanat & discutit. Pli- 9 fluxus sanguinis

10 *Thrasias pharmacopola, & plerique in Græcia pastores, integros hellebori manipulos citra noxam deuorârunt, & concoxerunt. Cuius frequentes potiones ob pharmaci assuetudinem, nec vomitu, nec alui deiectione purgare poterant Eudemum Chium, vt scribit Theophrastus.*

11 *Elephas viso ariete mansuescit, ac furias impetumq; remittit. Quibus machinamentis Romani elephãtos Pyrrhi Epirotarum regis in fugam verterunt, & amplissima victoria potiti sunt. Addo quòd coruo miluus est inimicus, nã volatu præstantior & vngulis validior, escam ei præripit.*

12 *Si quem vino obrutum esse contingit, vomitu, vt etiam Ecclesiastes consulit, illi succurendum est. Deinde testes, partésque genitales, mantili aut sudario frigida madefacto inuolui debent: Fœminis verò vbera,*

mammæq; in eundem modũ foueri, nisi vterum gestauerint.] Lemnius.

Bubonium, seu inguinaria herba, præsentissimum est remedium ad inguinum affectus (ex quo nomẽ habet) siue illinatur, siue suspendatur. Addit Aëtius quòd plantago arefacta, vermes in vlceribus contractos interficit. Et Nicander tradit semen buborum veneno aduersari. Horum autem nomine intelligi puto, id quod vulgus Gallicum vocat Eschalottes, oignonnetz & appetiz. 13

A capitibus & caudis animalium pilosorum abstinendum censet Rasis: nam veneno haudquaquam carent. Docet insuper hepata anatũ proprietatem habere sistendi fluxum qui ex debilitate hepatis nascitur: ad hæc merulam optimum esse cibũ ijs quibus melancholia generari incipit. 14

15 *Optimæ & salutaris aquæ indicia sunt, vt celeriter ferueſcat, & celeriùs aëri expoſita frigeſcat. Adhæc, vt legumina, præſertim piſa, citiùs aſparagis, quod aiunt, decoquat, nullamq; in fundo ſui vaſis maculă aut limum relinquat, neue linteolum in ea demerſum labe aliqua inficiat. Debet inſuper eſſe limpida, leuis, omnis qualitatis expers, & hypochondrijs minimè grauis, ex ſententia Hippocratis & Galeni.*

16 *Argentea vaſa auro incruſtari & obduci nequeunt, niſi argenti viui miniſterio, cui vni ſe obſequioſum præbet ac tractabile. Nam cùm omnia metalla reſpuat, ſoli tantùm auro, ceu amico & familiari, libenter ſociatur, maritatur, & agglutinatur. Hinc argento ægerrimè adhæreſcit, ægrè plumbo, difficillimè ferro, æri mediocriter, Lemnius.*

17 *Fermentum oleo ſubactum, & cũ*

cepa

cepa cocta tusum, potenter coquit abscessus, mollitq; ac digerit. Et fœnũ græcum oleo incoctum duris inflammationibus utiliter adhibetur. Addo quòd cochleæ frixæ vel assatæ hydropicos mirandum in modum adiuuant, si ijs sæpè vescantur.

Folia auri, quot volueris accipe, 18
necnon mellis guttas tres vel quatuor, misce, tere & serua, in osseo vasculo. Si ad scribendum uti voles, adde aliquantulum aquæ gemmatæ, & habebis literas incomparabiles, Alexis Pedemontanus.

Plinius tradit Astomorum gen- 19
tem sine ore, corpore toto hirtam vestiri in India frondium lanugine, & halitu tantùm ac odore viuere, quē naribus trahunt: nullum illis cibum, nullumq; potum adesse, sed radicum, florúmque varios odores excipere, & syluestrium malorum olfactu, (quæ in longiore itinere secum defe-

runt, ne desit odoratus) nutriri & sustentari.

20 Si in recenti muris stercore sepelitur aurum, comburitur vt fieri solet cum plumbo. Idem sic combustũ si in puluerem conuertatur, & stercoribus cati obruatur in pristinum statum redit, ac propriam naturã cum colore agnoscit. *Ex Pedemontano.* Sunt qui combibi, potiùs quàm comburi dicant.

21 Annus ætatis sexagesimus tertius labens, raro absque vitæ periculo, vel insigni aliquo incõmodo trãsigi solet, vt innumeris obseruatum est exemplis. Hinc Aug. Cæsar, Gellio autore, sibi gratulatus fertur, quòd eum ætatis annum euasisset. Causa esse potest, quoniam is annus septimi atque noni (qui climacterici & vitæ humanæ critici esse solent) sibi inuicem connexam, vel, vt loquuntur Arithmetici, ductam in sese quadratè

drate multiplicationem cõtinet. Nã nouies septem, vel septies nouem, sexaginta tres constituunt. Sed hæc paulò pleniùs ac planius tibi aliquãdo expedient Iatromathematica nostra.

Boues ectomi, id est castrati, ma- 22
iora ferunt cornua. Et quibus propè aures venæ inciduntur, eos in Veneris lucta sperma quidem effundere, verùm id modicum esse ac sterile, autor est Hippocr.

Simius adeò testudinem perhor- 23
rescit, vt ea visa latebras quærat, & validè clamet. Sic elephas subrumi suis grunnitum summè reformidat, vt tradit Zoroaster in geoponicis. Sed admiratione dignum est, quòd pullus gallinaceus, qui serpentem ac draconem non pertimescit, vsqueadeò vmbram, vel præteruolãtis miluij expauescat, vt ilicò sese illatebret,

ac ſecuritatis & euaſionis locum repentè captet.

24 *Videmus catellos pleroſque arthriticorum membris, dum ſæuiunt dolores, admotos, fractis, eneruatiſque eſſe articulis, ac ægrè pedibus inſiſtere: maxima doloris parte in eos trãſlata, vt ſcribit Lemnius.*

25 *Catonem ſeniorem pœnitebat, mulieri quidquam arcani crediſſe: aliquo naui traieciſſe, quò pedeſtri itinere proficiſci licuiſſet: & diē per negligentiam, inanem ſibi effluxiſſe.*

26 *Succinum quodcunque in adipe lactentis ſuis decoctum, non ſolùm pellucidius redditur, ſed etiam multó præſtantius. Et ſi quis ſecum habuerit ſemen acetoſæ collectum à puero virgine, non poterit ſperma emittere, nec in ſomno, nec in vigilia. Ob id contra nocturnas pollutiones plurimùm valere traditur. Autor Gilbertus Anglicus.*

Bar-

Bartholomæus Montagnana insignis medicus, refert quendam ciuem Paduanum cùm alteri genuum cantharides admouisset, supra quinque libras sanguinis eminxisse. Idem quoque accidisse tradit alteri, qui eas ad vnguium leprosorum scabritiem tollendam pollici pedũ applicuisset. Hinc nimirũ cõstat, cantharidũ virulentiã nõ solũ intra corpus, sed etiã extra perniciẽ adferre. Lã. 27

Luna in hæc terrena vires suas maximè explicat, quum vel Soli est opposita, vel ab amplexu illius recedens paulatim lumine intumescit, ac veluti grauida efficitur. Quo tempore concubitus minus officit, quòd tum omnia humore imbuantur. Vnde fit, vt carnes illius radiis per hæc tempora expositæ, facilè tabescant: & sub ea dormientes pallorem, capitisque grauitatem contrahant, ac morbo comitiali tententur. Plinius. 28

29 *Ostrea viua pestiferos bubones loco transferunt, & virus omne ad se trahunt: sunt autem agglutinanda brachio, quà axillaris decurrit, si quidem bubo in alis est: si verò inguen obsidetur, lineamentis femoris, qua vena cruris describit, Hollerius.*

30 *Magnes verus capiti coniugis dormientis, sed nescientis, suppositus, si casta est, dulcibus amplexibus virũ detinebit: sin minus, è cubili tanquã pulsata desiliet. Autor Albertus, cui tantum fidei adhibebis, quantũ commonstrabit experientia.*

31 *Cuilibet rerum speciei est peculiare astrum, vt polus magneti, & cuilibet astro peculiaris intelligentiæ dæmon, vt homini cuilibet suus genius, dicatus est. Plato in Tim. Sic selenites candidus ex Arabia lapillus, pro Lunæ crescentis & decrescentis mole, eius imaginem reddit: & ob id Lu-*

maris esse censetur. Proclus, Dioscori: Ælianus.

Azurum, vt vocant, vltramarinum, sic conficies ac bellè ementieris. Habe azurum commune, tere diligenter cum aceto; eoq́ inunge tenuissimam laminam argenti puri, & eam superpone vasi vrina pleno. Quod calidis cineribus & prunis tamdiu admoueatur & moueatur, donec vltramarinum euadat, hoc est præstantissimum. Ex libro manu vetustissima descripto. 32

Infantes elegantiori forma nutrices & gestatrices ambiunt, rugosásque ac deformes anus perhorrescũt. Quocirca cum annosis & virosis fœminis in eodem lecto collocari nõ debent. Nam quòd halitu graui ferè sint, ac tabifico, fit hinc, vt quidquid ab illarum corporibus effluit, facilè ad se alliciant infantuli, & colorem à naturali alienum, cum multis vi- 33

tijs induant. Quod veris & prudentibus matribus scriptum sit, quib. esse solent vigili perdulcia pignora curæ.

34 *Dauid septuagenarius cùm senili frigore torperet, nec pellibus opertus incalesceret, medicorum consilio persuasus, spectati decoris puellæ Sunamiti Abisag, castè in eius amplexibus dormiuit, vt ex eius calore, stomachi robur foueretur, Ex sacris Biblijs.*

35 *Hyæna hominem canémue dormientem viderit, suum iuxta illorũ corpus extendit. Quòd si soporati corpus superârit, delirũ efficit, & ne sibi obsistat manus prodit. Sin longitudine superabitur, celerẽ arripit fugã, Autor in sua Panacæa Nestor.*

36 *Ad scribendum aureis literis. Sume croci & auripigmenti partes æquales, dilue cum felle caprino, & tamdiu sub fimo equino sepeli, donec fiat veluti spissamentum. Cum quo*

pinge

pinge vel ſcribe. Idem fiet ſi acceperis drachmas duas aloes, & croci tãtundem, eaq́ in pollinem redacta, albumine oui exceperis, & diu multúmque agitaueris. Ex quodam grammatographo.

Expugnandæ ebrietati & diſcutiendæ crapulæ accommodatiſſima eſt braſsica ea quæ plus cæteris rubeſcit, ſi ex illius cauliculis ſuccus dentibus expreſſus deglutiatur: aut eadem cocta inter primæ menſæ edulia manducetur. Qua vi etiam pollere aiunt portulacam. Leuinus Lemn. 37

contra Crapulam

Pulli columborum occulta proprietate renum dolori conferunt, & corruptum ſanguinem emendat: ſed dum interficiuntur, capite truncari debent. Eorundem carnes facultatem habent ſanandi tineſmum, quẽ cucurbita frequenter comeſa generare ſolet. Raſis. 38

Qui quartana corripiuntur, à magno 39

gno epilepsiæ morbo non infestantur. Si autem hoc primò corripiuntur, & quartana superuenerit, tum cessat. Hippoc. Addo ex Galeno, quòd melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiuntur: & contrà, epileptici fiunt melancholici.

40 *Hydrargyrum, seu viuum argentum, vi vsqueadeò est penetrabili, vt incisa vena eorum qui semel atque iterum ex morbo Venereo inuncti fuerant, aliquot drachmas eius emanasse conspectum sit. Illius autem agilitas & penetrabilis natura edomatur, extinguiturq́ saliua hominis sani, & nihil olidum spirantis: cui momentum cineris, aut pusillum trituræ ossis sepiæ admixtum sit, Lemnius.*

41 *Oleum de scorpionibus præterquã quod virus ex eorundem ictu retrahit, calculos etiam educit glandi illitum, vel in vermiculo inditum po-*

ro,

ro, quâ vrina defluit, si quidem calculus restitit in cole. Si superius inhæserit, pubi ac perinæo remedium admouendum est. Iacobus Hollerius.

42 Admirabilissimum est illud de adipe vrsi, inquit Theophrastus: Nã dum in latebris delitescit vrsus, & ob id pinguior euadit, intra vasa in quibus asseruatur, eodem tempore excrescit. Locũ hũc Theophr. Plin, ad carnes vrsorum se illatebrantiũ refert, citato eodem Theophrasto. Quàm rectè, vnica nos reddet facti experientia certos.

43 Ebur, vt etiam ossa quæuis, viridi colore tinges ad hunc modũ: Sume aquã fortẽ, quã tantũ æris quantũ fieri poterit erodatur. In ea, ossa, q̃bus formis visum erit, elaborata, pernoctare sine: & ita veros smaragdos colore imitabuntur.

44 Cùm volueris cogere in vnum locum multitudinem coruorum, fac

imagi-

imaginem dimidij corui in ſtanno, prima facie virginis aſcendente, dicendo: Non remaneat coruus in hac tota regione, qui non veniat ad hanc imaginem, quocunque in loco ſepulta fuerit. Deinde ſepelias eam vbi volueris, modò ſit in loco & aëre libero. Sed non eſt obliuiſcendum vel prætermittendum quòd dum formantur iſtæ imagines, & (vt volunt quidam) ſepeliuntur, Luna debet eſſe in aſcendente, adiuta bonis fœlicium planetarum aſpectibus, & procul à maleficorum contubernio: qui cadẽtes erunt, & dominus aſcendentis fortunatæ ſtellæ coniunctus: Ex vetuſtiſsimo Ptolomæi exemplari.

45 Oleum vino, vel alterius generis liquori ſuperinfuſum, præpedit ne vapeſcat, aut corrumpatur. Nam omnes halitus qui putredinem inferre poſſent, vnà cum extremo aëre, veluti quodam tectorio, excludit. Putreſcunt

trescunt nihilominus stirpes omnes oleo illis affuso, vt tradit Plinius.

Quemadmodum magnes suam virtutem per acus ordine cohærentes, in quartam & vltrà diffundit: sic natura virtutem animæ informatiuam de semine in semen diffundit. Hinc fit, vt auorum notæ in nepotibus crebrò illucescant, etiam post plures affinitatis gradus. Lãgius ex Aristo. Plin. & Lucretio. 46

Testudo depasto serpente ægrotans, eius venenum origani esu excludit: & contra illum dimicatura hoc se munimento loricat, perinde atque mustela rutæ pastu, quando in eum cominus & eminus congressura est, Aristot. Dioscor. Plin. Galenus, & prisci ferè omnes. 47

Diligent te omnes si cor hirundinis tecum habueris. Et mulier eum perditè amabit, à quo columbini cordis puluerem in potũ vel escam acceperit. 48

perit. Præterea, si quis de leporis felle sub capite posuerit, perpetuo dormiet. Excitabitur autem si acetum illi potandum dederis. Ex Alberti fabulosis narrationibus.

49 Nux myristica, seu moschata, si à viro gestetur, non solùm vigorem suum conseruat, sed etiam turgescit, magisque efficitur succulenta & speciosa: præsertim si iuuenilis adultæque ætatis homines circumferant. Lemnius.

50 Animalium calcanei combusti summè pollent aduersus colicos cruciatus, vt scribit Rasis. Et folia alni nudis pedum plantis supposita, viatoribus itinere defatigatis magnum leuamen præstant. Illa eadem rore matutino madentia, cubiculis vtiliter insparguntur ad necandos pulices.

contra lassitudinem et pulices

51 Lienem coercet ac spleneticis medetur absinthij Rom. decoctum potui

rui ieiuno datum: & post cibum aqua ea in quam à fabro ferrario candens ferrum sæpius extinctum fuerit, Autor Cornelius Celsus medicorum alter Cicero. Hinc fit vt animalia apud huiusmodi fabros educata, exiguos lienes habeant. Addere mihi licebit, quòd Anton. Beneuenius medicus insignis, gloriatur se illa eadem aqua & esu capparum, Florentinum ciuem septennali splenis schirro laborantem penitùs curasse.

In morbis cerebri & qui supra diaphragma constituti sunt, si genitalia propendent ac flaccescunt, salutare est: si verò contracta sint, ominosum. In omnibus autem affectibus qui infernas partes occupant, testes corrugatos esse, pudendúmque subrigidum, optimum est signum: reualescere enim indicant, Autor Lemnius. 52

Hebeni formam acquirent omnes 53

nis generis ligna, præsertim dura, vt buxus, sorbus, pyrus, morus, & alia huiusmodi, si tale seruetur artificiũ. Mergantur in aqua aluminosa per tres dies, & Soli, vel ad ignem ita exponantur, vt solùm incalescant. Deinde coquantur in oleo communi, in quo tantum vitrioli Rom. & sulphuris, quanta est nux auellana, dissolutum sit. Quò diutius coxeris, eò nigriora euadent: modò prouerbij memineris, Ne quid nimis. Videbis pulchram materiam & elegantem. Ex Italo multorum experimentorum professore.

54 *Axungiâ genibus alligatâ redit in os sapor, Plinio autore, vt etiã expui videatur. Ex quo fortassè non vnius hydrargyri qualitate, sed totius misturæ ex eo & axungia, illitis in lue Venerea os grauiùs exhalat, & saliua madet. Hollerius.*

55 *Auicenna refert quendam peregrè*

grè profecturum, libram vnam olei violacei cum adipe mixti bibiſſe, & inediam abſque vlla fame decē dierum ſuſtinuiſſe. Quod & oleum amygdalarum ac adipem vaccinū, ex viſcedine præſtare, idē tradit Auicē.

Succus foliorum verbaſci contuſioni, aut plagæ appoſitus, & trita folia ſuperpoſita, ac faſcijs deligata, ſi per diem integrum ibi relinquantur, quidquid illud erit egregiè ſonabunt, etiam ſi vulnus acceſſerit. Quod tamen vino prius eluendum eſt, deinde ſuccus & folia apponenda: miraberis effectum, vt ab experto accepi. 56

Lingua ſerpentis virginea cera incluſa, & in aurem ſiniſtram cuiuſcūque equi demiſſa, illum veluti mortuum humi procumbere cogit: ablata, non ſolum eum expergefacit, ſed etiā multò alacriorē reddit, vt mihi retulit Anglus quidam. 57

Stillatitius humor igni admotus ita 58

vt ferueat, omni sua vi & facultate destituitur. Nam cùm purus sit & defecatus, nihil habet quod illi adimi, addiue posit, eoq; fit, vt sic citiùs putrescat & mucore obducatur, q̃ putealis aqua decocta, Lemnius.

59 *Puluis pyrius, seu bombardicus & incendiarius, tam exigua, aut ferè nulla vi caustica participat, vt eo non scabiem modò, sed vlcera sordida & cacoethica abstergere & consolidare viderim, inquit Ioannes Langius medicus præstantiss. Comitum Palatin. Rheni. Quod animaduertant vulnerariæ medicinæ professores, qui bella sequuntur, ac tantoperè desudant in extinguendo ardore huius pulueris, vulneribus, vt sibi persuadent, impresso: relicta interim combustione, à qua maius impedet periculum.*

60 *Mirabiles sunt animalculorum quorundam sympathiæ & metamor*

phoses. Eruca etenim ascitis alis degenerat in papilionem. Erucæ in fico natæ, in cantharides abeunt: & hydrus in lucubus degens, exhaustis aquis stagnantibus, in serpentem transit.

Vt plaga quæpiam non doleat, nec putrescat quinquies hoc dimetrum quotidiè pronunciet patiens, apposita manu ad plagam, 61

Vulneribus quinis, me subtrahe „
Christe ruinis:
Vulnera quinque Dei sint me- „
dicina mei.

Ex præcantationibus medicis Gordonij, & Guainerij. Addam ex Alberto, quòd oculus hirundinis positus in lecto, non permittit iacentem dormire, donec auferatur. Et bubonis cor sinistræ mammillæ mulieris admotum, cogit eam aperire secreta,

Memoriæ proditum est Alexan 26

dri Macedon. regis vestes gratissimo odore fuisse perfusas: non quidem ascititio externóue suffitu, sed à genuino natiui coloris effluuio.

63 *In epilepsia pollex pedis vellicatus, laborantem à paroxysmo excitat. Et succus vrticæ arterijs illitus febrium ardores compescit. Præterea, si quis succo foliorum cucurbitæ pilos equorum & aliorum animaliũ æstate media intinxerit & madefecerit, non paruo rei miraculo muscarum tædijs, ac molestia carebunt. Cardanus.*

64 *Puluis cantharidum ex adustione, addito cærasorum gummi, vt magis salutaris, ita minus noxius erit, si in diureticis electarijs, cum apozemate morbo conuenienti dissolutus, exhibeatur. Langius.*

65 *Coluber fluuiatilis funiculo à cauda præligatus & suspensus, subiecto vase aqua pleno in quod dehiscat, aliquot*

liquot post horis vel diebus, ore lapidem eructat, qui exceptus vase quod subiacet, totam aquam ebibit. Alligatur lapis hic hydropicorum ventri, atque in totum exhaustâ aquâ liberat. Hollerius.

66 *Obesæ mulieres, quæ magna ex parte steriles sunt, moderato salis vsu in condimentis fœcundæ euaserunt. Sic agri qui steriles erant, & plus æquo palustres ac vliginosi, salis conspersu feraces facti sunt. Ex quo fœcunditatis & expugnandæ sterilitatis vim quandam sali inesse, mirũ videri non debet. Lemnius.*

67 *Vmbra iuglandium Theophrasto, Dioscor. Plin. Plutarcho autoribus, grauis est & capiti humano noxia, necnon omnibus sub ea satis. Quod etiã Galenus testatur, & buxo similiter adscribit, propter* ἀναθυμίασιν *καὶ* ἀπορροίαν *vtriusq;. Idẽ sentiendũ de taxi vmbra, quod vel no-*

men ipsum indicat. Nam vsqueadeò virulenta est, vt discumbentibus vel dormientibus sub ea, noxam & sæpè mortem adferat: maximè quo tempore ad nouos flores turget, Plutarcho teste.

68 *Sagittæ spiculum, vel ferrũ quoduis ex vulnere detrahes, si specillum vulnerarium succo valerianæ herbæ imbutum ipsi vulneri indideris & cõtusam herbam superligaueris. Sic enim non solùm reuelletur ferrum, sed etiam vnà vulnus sanabitur: nisi insigniter mentiatur Italus, qui huiusce rei periculum se fecisse mihi affirmauit.*

69 *Cicera aliquot expone lumini crescentis Lunæ, & eadem, Sole nondũ exorto, oliuo inunge, horísque duabus vel tribus, donec remolliantur, in aqua emacera. Tum demum coque, & cui voles edenda exhibe: excludes ab eo tristes cogitationes, ac melancholiæ*

choliæ genus omne ærumnosum. Arnaldus à Villanoua.

Fœcundatur vitis sterilis lotio acri ac vetusto perfusa, aut fece vini radicibus consepulta. Sed summè cauendum est, ne, quod pleriq; faciũt, circa easdem radices facta scrobe, fuliginem ex fumario derasam, aut calcem adobruas: quòd vrenti virtute perniciem vineæ adferãt, eámque ante tempus arescere cogant. 70

Testantur Hippocr. & Galenus, veteres medicos adeò sudasse in morborum cognitione, vt sudores strigili exceptos in balneis, & aurium sordes degustârint: non minùs quàm veterinarij medici equorum stercora. Quos ob id Aristophanes σκατοφάγους appellat: sed non humanorum corporum medicos, vt multi falsò sibi persuadent. 71

Pastinacæ radio nihil execrabilius. Nam si in viridem & vegetam 72

arborem illum defigis, statim eam necat, dentésque scarificatu excutit. Sic marinus lepus spectantes omnes nauseabundos reddit, vt facile vomiturant. Adfert & noxam prægnantibus abortiendo. Plinius.

73 *Si vis fieri inuisibilis, compone crinale de capillis vnius suspensi in patibulo publico, & tinge in sanguine vpupæ, ac tecum defer super caput. Quod si caput eiusdem vpupæ in crumena habueris, non decipieris ab aliquo mercatore: sed plurimum lucraberis. Hoc si verum, nullo auro æquiparandum.*

74 *Aërem pestilentem absque vlla noxa emendant teterrimi odoris pleraque. Cuiusmodi sunt castoreum, galbanum, sagapenum, sulphur, coriorum cornuúmque suffitus, & puluis bombardicus. Qui, ceu præsentiss. discutiendæ pestis remedium, superioribus annis adhibitum fuit (inquit*

quit Lemnius) quum apud Tornacenses pestis tota vrbe grassaretur. Nam milites præsidiarij, qui in arce excubias agebant, tormenta bellica puluere bombardico, sed absque globis, repleta, vrbi obuertebant, eaque sub diei & noctis crepusculum, explodi curabant. Hinc factum fuit vt sonitu violento, fumiq; odore teterrimo, contagium æris discuteretur, & aliò depelleretur.

Hydrargyrum in oxymelite scillitico diu agitatum, optimè incineratur. Exinde aceto lotum purificatur, & sic ad multa vtile esse traditur. His addo, quòd sal vstus & sacculo impositus, ventriculi subuersiones, nauseas ac vomitus sedat, dum calens admouetur. 75

Mulier quæ allij nucleum decorticatum & purgatum vtero miserit (sed filo adalligatũ femori, vt retrahi possit) si ꝑ os postridiè illud ol- 76

fecerit & resipuerit, ad generandum est idonea, Autor Hippocr.

77 *Si caseus putris & vermiculosus subigatur ex iure quo suilla perna diutiùs coxerit, detrahet arthriticis absque ferro tophorum particulas, emplastri modo illis appositus, vt tradit Galen. Quod etiam præstat, quasi miraculo, coccus gnidius, cum myrrha & aceto tritus.*

78 *Lactucæ frigiditas in acetarijs debet retundi calorificis, maximè ab ijs qui matrimonij compedibus vincti sunt: ne semen genitale plus satis diluatur, & proinde ad generandum inefficax habeatur. Sed eadem affluentiùs concedenda est ijs qui cœlibatui addicti sunt, & claustra sequuntur, vt vri ac prurire desinant.*

79 *Noui qui antelucano medij veris tempore, mense nimirum Maio: stratis super gramina linteaminibus, rorem exciperent, expressum decoque-*

coquerent, despumarent, & tũ demum panniculos in eius decocto madefactos, successu admodum fœlici, vlceribus phagedænicis applicarent, & sic absterfa, siccatáque roris acrimonia ad vnguem consolidarent, vnà incocto aluminis & olibani momento.

Si quis ictus, vel demorsus ab animali iobolo & venenoso instillet ilicò tres vel quatuor guttas lactis ficulnei supra vulnus, mirum inueniet præsidium. Poterit etiam imponere grana sinapi cum aceto detrita. 80

Azurum, vt vocant, commune sic facies, Accipe salis ammoniaci vncias tres: æruginis, seu viridis æris, vncias sex: puluerentur & misceantur cum aqua tartari, vt fiat spissamentum. Deinde mittantur omnia in phialam vitream, ita clausam vt nihil exspiret, & calido fimo per dies octo sepeliantur. Vbi extraxeris repe- 81

ries æruginem conuersam in optimũ azurũ, & cœruleum, ceu cyaneum.

82 Folia hormini satiui, quæ nostra est orualla, trita, aculeos ac spinas è corporibus detrahunt, morantésque partus & difficiles accelerant. Vino iniecta, mentem exhilarant, excussis animi nebulis, ac Venerem stimulant. Sed liberaliùs sumpta, caput tentant, odoris vi & grauitate.

83 In igne posse viuere impunè pleraque animalia, autor est Aristot. sed non ex eo nasci, aut gigni, vt fabulantur multi. Talem esse aiunt pirauſtã pennatum quadrupes in ærarijs fornacibus Cypri: & salamandram, quæ virulento suo frigore ignem temperat & obtundit. Vnde Andreas autor Græcus tradit, manus aut vestes salamandræ sanguine inunctas, igne nòn aduri.

84 Virides seruabuntur ficus, pruna & fructus similes, si cucurbita recens

media scindatur, & factis in eius medulla loculamentis, fructus cum suis petiolis ita sparsim condantur, vt se non attingant. Tum demum vniendæ sunt partes, & sic agglutinandæ, ne alicubi interhient, ac aërem admittant. Postremò suspenditur cucurbita loco vmbroso, procul ab igne & fumo.

Literas sic facilè obliterabis ac 85
delebis. Accipe carnem leporinam, sicca, tere in puluerem, & viuæ calci misce, ac literis superpone, vel illine, & infra triduum nullum comparebit illarum vestigium. Ex vetustissimo quodam exemplari.

Corallium in orbiculos elaboratũ 86
ac læuore perpolitum, si à viro gestetur rubescit exuberantiùs, quàm si hoc gestamine fœmina decoretur. In pallorem enim muliebri consuetudine elanguescit, ac natiuo colore destituitur. Idem semine sinapino

adobrutum, rubicundius ac præstantius euadit, Lemnius.

87 *Nullum ignis extinctorium aceto est efficacius: nam omnium maximè flammam supprimit ob frigoris excessum, autor Plutarch. His addo quòd sal linteolo inuolutus & in aquam feruentem missus, suggillationibus opitulatur, si illo foueantur. Aiunt præterea dẽtes non erodi, si quis manè salem sub lingua teneat, donec colliquescat, & eo dentes fricet.*

88 *Crebrò expertus sum, inquit Langius, quum sordidis vlceribus in genu ac prope talos puluerem Mercurij præcipitati paulò frequentiũs insparerem, illius virus, cæteris membris illæsis, ad dentes penetrasse: & inde os ac pharyngem diurno, nocturnoq́ salinæ effluxu maduisse.*

89 *Oleum præstantißimum ad morbos articularios hoc paratur modo. Erinaceus conueniente oleo & vino*

coqui-

coquitur ad tabem vsque. Putrilago rariore linteo excepta magno conatu extringitur in ollam quæ oleum habet reliquum, & ei admiscetur, seruatúrque ad illitus articulorum. Idē è vulpe, veteri cato & emasculato, adhæc testudine, lutra & ranis, fieri potest. Quæ animalia si digerente materia infarciantur, & in veru exassentur, pingui stillabunt, quod exceptum iisdem proderit articulorum vitiis. Hollerius.

90 *Omnia lapathi genera hoc habēt peculiare, vt carnes & edulia cū his elixata, quantumlibet exucca, dura, vetusta & coriacea fuerint, tenerescant & esui apta reddantur. Hinc nimirum frequens fuit eorum vsus apud veteres, quòd cibos concoctu faciles præstent, ac aluum emolliant.*

91 *Salutares sunt capiti serpilli, polygoni, callitrichi & rosarum odores: adeò vt serta ex his contexta cepha-*

lalgiam

lalgiam ex crapula & mero curent. Hinc non temerè ex illis fiebant olim conuiuarum coronæ, vt tradũt Plutarchus & Galenus.

92 *Scobis vel rasuræ dentis apri vncia semis in pollinem redacta, & cũ aqua hordei, vel cicerum rubrorũ, aut decocto pectorali à pleuritico hausta, vero & comperto remedio illũ ab imminente periculo liberat.*

93 *Serpentem sistere cōges si hæc dixeris, Adiuro te per eum qui creauit te, vt maneas: quòd si nolueris, maledico maledictione qua Dominus Deus te exterminauit. His addam quòd cornu ceruinum ante serpentes adustum, illos ad fugam non secùs adigit, quàm pulices odor crematæ calcis. Experimento constat.*

94 *Frontem rugis caperatam, & flaccida vbera perpolit atque extendit olei linaris fæx seu amurca, addito gummi arabici & tragacanthæ momento,*

mento, ac mastiches & caphuræ perpusillo. Quod etiam rubicundis oculis & palpebris arida lippitudine vitiatis, vel hiantibus, venustatem conciliat.

Redditur, inquit Aristoteles, post plura genera parentum similitudo, vt in Helide, quæ vbi cum Æthiope concubuisset, filiam Æthiopi concolorem non est enixa, sed longè pòst, natus ex eiusdem filia Æthiops fuit. Sic Niceus poëta Byzantius, à candido vtriusque parentis colore, in auum Æthiopē degenerauit. Quod videant obsecro & agnoscant suspicaces mariti, qui suas vxores stupri insimulant, siquando prolem alterutri dissimilem pariāt. Fit enim sæpenumero, vt nepotes auis, aut proauis, & non parentibus assimilentur. 95

Quidam lucernam flatu extinctam statim muro vel lapidi admotā accendebat ceu rem mirandam. 96

Sed

Sed tunc illud mirum videri desiit, inquit Galenus, cùm murum sulphure contactum & inunctum astantes deprehenderunt.

97 *Si cui sæuiens occurrat hyæna, cauendum ne à dextra excipiatur. Nã ita stuporem inducit maximum: cui obsistendi nulla amplius datur facultas. Si verò à læua aggrediatur, tum stupore oppressa facilè necatur. Eius vmbra canes elingues reddit, & obmutescere cogit. Quarè dum illos persequitur, sideris aduerso lumine pergit: oráque infestantium canum verberat vmbra.*

98 *Ne literæ possint comburi, Accipe acetum acerrimum & ouorum albumina. In quibus dilue & coagita hydrargyrum, eáque miscellanea papyrum ter inunge, ac toties resicca. Postea scribe ibi quidquid visum erit, & in ignem proijce, videbis absq;*

vlla

vlla combuſtione reſilire. Ex antiquo libro.

Cùm volueris ceruos alicuius nemoris congregare in vnum locum, Fac è cupro, aſcendente prima facie Leonis, imaginem cerui, quaſi coeuntis cum cerua. Et dum illam facis & formas, dic, Ligo & conſtringo omnes ceruos qui ſunt in iſto nemore N. per hanc imaginem, vt vbi ſepulta fuerit, ad eam omnes conueniant & non recedant. Deinde ſepelias in medio nemoris & miraberis effectum. Ex manu ſcripto Ptolemæi Commentariolo de Imaginibus. 99

Aduerſus grandinem, tempeſtates & fulmina, facto crucis ſignaculo, lapilli tres grandinis primùm delapſæ proijciuntur in ignem ſub inuocatione ſanctiſs. Trinitat. & mox oratio Dominica cum Angelica ſalutatione, bis aut ter recitatur, adiungi- 100

iungitúrque euangelium B. Ioannis, In principio erat verbum, &c. Posteà signum crucis in grandinem & tonantem nubem, antè & retrò, omniq; ex parte signatur, ac terræ imprimitur ad quatuor mundi angulos. Postremò, vbi ter repetierit exorcista, Verbum caro factum est, ac toties addiderit, Per euangelica dicta fugiat tempestas ista, ilicò cessabit, si à maleficio quopiam excitata fuerit. Hæc verissima sunt experimẽta, nec suspecta iudicanda quorundam theologorum autoritate, vt scribit Ioannes Vuierus, libro 4. de Præstigijs Dæmonum, & incantationibus ac veneficijs.

ANTO-

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. III.

DMIRABILE æquè ac memorabile statuẽdum est, quòd Galgulus auis acerrima oculorum acie ab eo conspecta qui regio morbo laborat, croceos bilis vapores ad se confestim rapit, ac illum perfectè sanat, eximio quodam naturæ beneficio. Verùm enimuerò, vbi occulta sympathia ægrotantem adesse præsentiscit, oculis conniuet, caputq; sub alis recõdit. Nõ q͂ medelã ei inuideat, sed quòd bilis acrimoniam ex morbi transitu magnoperè 1

verea-

vereatur. Ob id sub velamine olim vēdebatur, ne licitator remedij particeps fieret, antè quàm emeret, ac gratis curaretur. Autores sunt Heliodorus, Plutarchus, Ælianus, Suidas, Plinius, & alij. Addit Kyrannides, & post eum Albertus, quòd si infirmum recuset vicissim intueri, mortis signum esse: si verò aciem oculorum rectâ in illum dirigat, morbū in sese transferre: quem aduersus Solem volitans paulò post euomit, & ita se ac ægrum liberat, mira quadā naturæ beneficentia. Cæterùm hîc mihi monendus est Lector, autores sanèquam discordes esse in designatione huiusce volucris. Plinius ictεrum auem esse contendit. Alij putant chloreum, seu chloreonem esse, qui Gallis, Budæo teste, Lorion & Loriot *dici solet. Bona pars medicorum, charadrium esse defendit. Quidam oriolum esse promittunt. Alij galbu-*

galbulum vel galbulam, aut chloridem, quod Gesnero non placet. Ego hæc doctioribus tantisper excutienda relinquam, donec eis dederit certum experientia finem.

Orpheus & Archelaus tradūt, Plinio autore, morbo comitiali lapsos confestim liberari à conuulsione, si in paroxysmo eorum labia humano sanguine irrigata fuerint, aut pollices pedum fortiter pūcti & vellicati. 2

Bufonius lapis (crapaudina dictus) suo contactu & blando attritu, inflationes à venenatis bestijs illatas discutit, ac virus omne elicit. Vnde si sorex, aranea, vespa, scarabei, glires, aut animal aliud venenatum parti alicui damnū intulerit, admoto lapide eo, dolor mitescit, ac tumor omnis subsidit. Lemnius. 3

Genistæ succus oleo raphanino, vel sinapino exceptus, tutissimum est remedium 4

medium aduersus pediculos. Et mel vstum, per se satis esse potest ad resiccanda & detergenda vlcera, etiã si pudendorum fuerint. Addo quòd si mulier succo cichorij mammillas sæpè illeuerit & vnxerit, paruæ ac duræ fient. Quæ si pendulæ erant, virginum in modum contractæ stabunt. Ex cuiusdam experimentis acceptum.

5 *Si emollitum galbanum serico incluseris, & osculo muliebris vteri per noctem immiseris; caputq́; eiusdem nullis sordibus oneratum, linteolo ac reticulo, sed absque vllis odoribus, operueris, vertex eius manè solutis operimentis, galbanum redolens, illam fœcundam esse certò promittit, Hippocr.*

6 *In lapide hæmatite sculptus homo genibus flexis, qui serpente cinctus dextra manu caput illius, læua verò caudam teneat, si annulo aureo appli-*

applicetur; & serpentariæ herbæ folium ei subijciatur, gestantẽ ab omni veneno & peste tutũ reddit. Hollerius ex priscorum Commentarijs.

Saliua hominis sani & ieiuni, cõfricatiõe & illitu, lichenas, mẽtagrã, impetiginem, varos, serpiginem, & omnis generis pustulas tollit. Adhæc tumores dolorificos & inflammationes à virulentis bestiolis, cuiusmodi sunt crabrones, araneæ, scarabei, bufones & similes efficaciter discutit. His mihi licebit addere, quòd sitibunda salis siccitas, vel ex eo conijcitur, quoniam plerique nautarum, æquoris salsi aquam bibentes, inexplebili siti interierunt, Lemnius. 7

Caseus recens siccis draconty foliys inuolutus, à putredine immunis euadit, Gale. & Plin. testibus. Addo quòd moderata salis conditura, eiusdem incommoda corrigit. Quem nõ opor- 8

oportet existimare edulium esse simpliciter malum, vt scripsit Hippocr. Nam omnes non lædit homines, imò gracilibus mirabiliter conferre traditur. Ex quo Ioan. Langius medicus præstantiss. vsum eius liberum faciebat Philippo Melancthoni, addito salis momento.

9 *Si habere voles ebora vel ossa rubro, cœruleóue colore, aut alio intincta, purga ea imprimis, deinde coque in aqua aluminis. Tum demum mitte in vrinam, vel calcis aquam, in qua dissolutum sit verzinum, vel rubrica, aut cæruleus color, aliúsue qui tibi arridebit, & vnà iterum coque. perfrigerat áque extrahe: & perbellè tincta videbis. Alexis Pedemontanus.*

10 *Sunt qui certam & constantem fidem mihi fecerint, in vigilia B. Ioan. Bap. ad radices artemisiæ carbonem reperiri, qui deferentes à peste,*

car-

carbunculo, fulgure, quartana & incendio immunes reddat. Sed illũ inuenire solis paruulis & virginibus concessum esse aiunt. Audio etiam sub plantagine similem reperiri eodem die. Sed hæc ociosis & curiosis quærenda relinquo.

Fraces seminis lini expresso oleo 11 *relictæ, vt etiam nucum, saginando pecori valdè sunt accommodæ. Et si frustum ex iis aqua cœlesti maceraueris, atque ex illa manus ablueris, porriginosæ cutis vitia non solùm emendari, sed & membra summè polita effici percipies. Expertum.*

Ferrum candens lacte restinctum 12 *diarrhæam sistit, vino vel cereuisia, eandem concitat. Addo quòd qui pedes odore graues habent, si squammam ferri calceis imponant fœtorem illum ingratum exuent. Autor Georg. Fabricius.*

Sic lilia vegeta seruabis, ac talia 13

inuenies qualia conduntur: Dũ adhuc clausa silent decerpe, & picatis lagunculis reconde, ac diligẽter claude, ne quid aëris subire possit. Vbi vsus exegerit, soluto operculo reclude, & Soli, vel tepidæ aquæ vapori, vt aperiantur, expone.

14 *Sanguinem è naribus implacabiliter stillantem continebis, si ipsomet sanguine in medio fronte eius qui hæmorrhagiã patitur, hæc verba scripseris, Consummatum est. Res multis probata. Licebit hic addere etsi* πάρεργον *quòd borrago vino iniecta, hilaritatem conciliat. Vnde à Grammaticis borrago, quasi corago nuncupari putatur. Dicit borrago, gaudia semper ago. Sed hæc leuia sunt.*

15 *Nux myristica seu muscata, si à muliere excrementosa & menstrui profluuio inquinata portetur, exucca, leuis, cariosa, colore que squallido,*

ac nigricante redditur. Autor Leuinus Lemnius. Addam ex eodem quòd si pueri & adolescentes lacti atque exercitationi assuescant ab incunabulis, corpore efficiũtur pduƈtiore, & statura decẽti ac speciosa.

Puluis dentis apri exceptus oleo linino, cynanchen præsentissimè curat, si locus affectus tangatur cũ extremitate pennæ tali mistura imbutæ. Licebit his adneƈtere quòd externa vrticæ superficies prurit & vrit, internus verò eius succus arterijs illitus, febrilem cordis æstum emendat, & demulcet. Auic. & Ar. Vill. 16

Oculorum angulis vnguento ex croco illitis, si illud saliua redoleat, hinc fœcunditatem experiri autor est Plinius. Sunt enim oculi spermaticis à cerebro poris affines, adeò vt in Venereo congressu genituram emissuri, plerunque conniuere, vel niƈtare cogantur. Et qui immo- 17

dico eius vſu abutuntur, oculos hebetes, vel deprauatos habent.

18 *Hominum dentibus quoddam ineſſe virus ſcribit Plin. Nam ſpeculi nitorem ex aduerſo nudati hebetāt, & columbarum fœtus implumes enecant. Addo ex Columella, & ſi* ἄτοπον, *quòd fracta pecudum crura, non aliter quàm hominum ſanantur, inuoluta lanis oleo atque vino inſuccatis, atq; mox circundata ferulis & deligata.*

19 *Expertus ſum, inquit Lemnius, duas plumbi libras, in argenti viui ſeſquilibra innataſſe: auri verò denarium, vel etiam ſcrupulum celeriter peſſum iuiſſe. Scribit ille idem aureum numiſma, limonis ſucco aliquot horis inſertum, illinc eximi pondere imminuto, & acciſo.*

20 *Orbiculi è viſco querno, vulgari filo transfixi, idem præſtant in amolienda & præcauēda epilepſia, quod*

pao-

pæoniæ masculæ radix, aut smaragdus è collo pendens. Sic corallus fertur esse amuletum pueris cōtra terriculamenta & alia fascinantia. Quod etiam multi ascribunt cornibus scarabei Lucanici, quem Gallicum vulgus ceruum volatilem appellat: putantq́ multi eadem cornua gestata febribus certo esse remedio, Holler.

21 *Adeò est salutaris humanus sanguis, vt elephantia si cōspurcati solia in balneis ex illo temperauerint, & Orpheus atq́ Archelaus illitu eius anginam curari tradiderint. Pariter quoque si in paroxysmo comitiali morbo lapsorum, labia eo irrigata fuerint (vt antea monuimus) confestim liberari à conuulsione affirmāt, Plinius.*

22 *Si dulce pomum & generosum, exclusis interraneis, mediocri olibano & selecto infarciatur, additóque* pro pleuresi

operculo suo, stupis vel papyro obuolutum, sub calidis cineribus lentè percoquatur, & pleuritico, etiam deplorato, exhibeatur, statim vbi comederit aperto lateris abscessu liberabitur, vt multis experimentis probatum fuisse accepi.

23 *Dentifricium factum ex pauco melle, & carbone eius vitis quæ nunquam vuas protulit, dentes vsqueadeò deterget, ac candidos reddit, vt planè eburnei iudicentur. Sic albæ gallinæ sanguis in faciem lentiginosam effusus, ibiq́; resiccatus, & detersus, omnes eius maculas obliterat. Ex quodam Italo.*

24 *Scutum, seu operculum testudinis fœminæ super ollam positum, facit vt illa nunquam ebulliat. Et cantharides tela aranearũ inuolutæ & quartanario suspensæ, eum perfectè liberare traduntur. Addo quòd decoctum bismaluæ cum melle & buty-*

ro recenti haustum, mirificè compescit colicos ac nephreticos cruciatus.

Laurus & hœdera vitibus nocent (vt anteà diximus) non secùs quàm brasica. Et pseudonardus, qui nostra est lauandula, propinquis herbis suo calore noxam adfert, perinde ac raphanus, qui ob acrimoniam vicina quæque perurit. Sic origanum, ruta, & cyclaminus, facultate exsiccãte, brasicam & prahumidas herbãs ex vicinia emarcescere cogunt. 25

Coturnices per aquilonium & serenum cœlum facilè sociantur, ac prosperè degunt, per austrinum verò molestè, proptereà quòd parum volant, Aristot. Humidus enim est auster ac grauis: quo spirante minùs esuriunt animantes, sed corpora magis dissoluuntur & aggrauantur, vt scripsit noster Hippocrates. 26

Virides rosas toto anno habebis, si 27

dehiſcente flore cædantur, & cæſura in picem liquidam mergatur, ac fiſſæ arundini immittatur. Quæ diligenter ſtipata & obturata, ſub dio, accliui loco adobrui debet, ne illabẽs pluuia noxam adferat, Anatolius in Græc. geoponicis.

28 *Litera aurea, argentea, cuprea, vel alterius metalli ad hunc ſcribes modum. Accipe albumen oui cum puluere cryſtalli ſubtiliſſimo, & addito gummi, vel aqua gummoſa, ſuper lapide marmoreo, vtrumque diligenter tere ac remiſce. Deinde ex eo liquore & tritura quod ſcripſeris, vel pinxeris ſiccari permitte, & quocunque volueris metallo confrica, vi debis eius colorem eleganter referre. Ex Pedemont. Alexi.*

29 *Cataplaſma ex puluere combuſtarum hirundinum, & nidi earundem, efficaciter prodeſt diſcutiendis tumoribus gutturis, & curandæ angi-næ.*

næ. Addo quòd genera omnia lapidum qui in capitibus piſcium reperiuntur, trita & cum vino exhibita, colicum dolorem compeſcunt, & calculũ qui in renibus defixus iacet, atterunt & comminuunt, Galen. & Auicenna.

30 *Si tauri omninò ruſi aridum genitale in puluerem conuertatur, & ex eo pondus aurei vnius mulieri in vino vel iuſculo quopiã ꝓpinetur, faſtidium coitus illi adferet, ſicuti ſcripſit Raſis. Idem puluis idoneis medicamentis commixtus, languidam ac ſopitam Venerem in viris excitat, Marcello Empirico autore.*

31 *Ælius Lampridius refert Heliogabalum in euripis vino plenis nauales ludos Circenſes exhibuiſſe: nec vnquam niſi vnguẽto nobili, aut croco piſcinis infectis nataſſe. Addo quòd Democritus conſultus, qua ratione quis ſanus perſeueraret? re-*

ſpondit, ſi interna melle, externa verò oleo rigauerit, Plin. & Athenæus.

32 *Piſces, omniaq; acida lacti admixta, & vino perfuſa ſcabiem ac lepram conciliant: nam facilè computreſcunt. His addatur quòd triduò à partu lac infantibus deguſtaſſe maternum pernicioſum eſt. Quod videant qui coloſtris enixæ bouis vtuntur, quibus nihil pernicioſius.*

33 *Septimo menſe genitis ſæpenumerò aurium & narium foramina defuêre. Et ſimiæ, quadrupedéſque vinum bibere aſſuetæ, vnguibus carẽt, Plin. Addo quòd ſi canes felis pellem inuenerint, voluunt ſe ac reuoluunt ſuper illam, idẽ omninò faciẽtes vbi ſepulta fuerit: delectantur enim odore mortua, quam viuam oderũt. Cardanus.*

34 *Homerus ſalem diuinum appellat, & Plato amicum Dei: quòd nulla ſacrificia, Plinio teſte, ſine mola*

ſalſa

salsa fierent. Deinde quòd sale conspersa & macerata, diu, ne putrescant, conseruantur. Hinc Plutarchus fulmen quoque diuinum veteres dixisse asserit, quòd corpora eo diuinitus afflata, imputrida multo tẽpore durent.

Contra sanguinis reiectionem per os ob venam aliquam in pulmone ruptam, vel aliter apertam, accipiuntur scrupuli duo stercoris muris subtiliter triti, & succi plantaginis unciæ duæ, vel tres, cum modico sacchari. Sumuntur manè ante egressum lecti, & vesperi ante eiusdem ingressum continuatis diebus aliquot. 35

Si Amethistum lapidem velis fingere, Accipe salis Alcali vocati vncias tres, crystalli puluerati vnc. quatuor, & limaturæ æris vnciam semis. Liquescant omnia forti igne in vasculo aurifabrorum, & vbi perfrixerit materia, fracto vasculo 36

educatur. Addam, & si parergon, quòd azurum vltramarinum legitimum, ab adulterino & factitio discernetur, si supra ignitum ferrum non aduritur, nec in eo lapis vllus reperitur. Ex antiquo libro manu descripto.

37 *Oui albumen diu agitatum & viuæ calci admixtum, vitri fragmenta egregiè ferruminat, & glutinat: adhæc testacea omnia, sic vt dissolui ægrè possint. His adiungimus, quòd sal cum fermento, melle, butyto & suillo adipe, quoscunque tumores, etiã grassante peste obortos potenter aperit, ac perrumpit. Arnaldus à Villanoua.*

38 *Si quis faciei decorem & venustatem conseruare voluerit, ne cauis exanthematum seu variolarum vestigijs deturpetur, vbi crustæ sponte deciderint, manè ac vesperi faciem abluat cum decoctione lupinorum, aut aqua*

aqua diſtillationis florum fabarum. Vel liquore ſtillatitio tartari vſti illam madefaciat, & ſpe non fruſtrabitur, Langius.

Florentinus ex Geoponicis vnus, tradit lilium rubrũ futurum, ſi quis inter radices eius cinnabarim fundat. Sed vidēdum attentè ne bulbos ſauciet. Si alio colorum puluere radices eiuſdem ſaturaueris, ſimilia ei naſcentur lilia. Cauendum tamen à venenatis, vt paulò antè monuimus. 39

Plantago, martia cenſetur eſſe herba, ab Hermete, & ob id aduerſus dolores capitis plurimùm pollere, propter Arietē qui eſt altera Martis domus, & caput ſibi inauthorat. Prodeſt etiam contra morbos teſticulorum ac vlcera eorundem, necnõ gonorrhœam & hæmorroides, tam ſemine quàm reliquis ſuis partibus, propter Scorpium qui eſt altera 40

Mar-

Martis domus,& in ijs partibus imperat. De alijs herbis planetarum simile ferendum erit iudicium.

41 *Lapilli ex capite limacum & grãdiorum cochlearum eruti, stranguriosis vrinam moliuntur illius meatus lubricando, si comminuti ex vino exhibeantur. Auxiliantur etiã parturientibus laxando & dilatando muliebres locos.*

42 *Panniculi menstruo semel infecti, prohibentur imponi super vulnera, etiam si accuratißimè abluti fuerint: ob nocumentum quod de experientia adferre compertum est, vt tradit Hierõ. Eugubius. Liceat mihi addere ex Alberto, quòd lapis in capite vulturis repertus, ad quoscũque noxios casus vtilis est. Et qui in nido vpupæ inuenitur, secretorum proditor esse fertũr pectori dormientis superpositus. Albertus.*

43 *Non vulgarem esse vnguinis ex*

oleo virtutem, id celebre Romuli Pollionis responsum testatur. Qui à D. Augusto Cæsare rogatus, qua ratione victus illum decrepiti corporis & animi vigorem centum annis illæsum conseruasset, respondisse fertur, Intus mulso, foris oleo. Plin. & Athenæus,

Ægyptij sacerdotes, Plutarcho teste, a sale omnibusq; salitis religiosè abstinuerunt. Quòd illa tentiginẽ mouere, ac libidinem excitare probè scirent. Quod videant qui salsis piscibus & piperatis quotidiè vtuntur, & claustra sequuntur, voto virginitatis, vt loquuntur, ex professo irretiti. 44

Equa non abortiet si lupum presserit, aut vestigijs eius institerit; vt in sacris Ægyptiorum literis legitur. Et equarũ libido iubis detonsis extingui fertur. Addo ꝙ si tauri dextrũ genu arctissimè ligetur, coire nõ pote- 45

poterit: etiam si ante oculos vaccam habuerit lasciuo mugitu illum ad copulam inuitantem.

46 *Pastores, vt refert Plutarchus, pabula pecorum sale conspergebant, vt eius acrimonia ciborum meatus obstructi reserarentur, & pecora pinguescerent. Sal enim torpentem ventriculi appetentiam excitat. Cuius rei gnaræ columbæ, terram salsam, aut lotio conspersam, pipionum suorum gulæ rostro inserto desaliuant.*

47 *Alumen tritum & cum albumine recentis oui agitatum, ferue factũ & continuò motum, in vnguenti spissamentum transit. Quo, si biduò vel triduò facies manè & vesperi inungatur, non solùm emaculabitur & erugabitur, sed summè etiam pulchra & grata reddetur.*

pro facie

48 *Olfactum vitiatum, vel deprauatum, efficaciter emendant melanthij semen, abrotanum, ruta, & quæcunque*

cunque

cunque acris, ac vibrantis sunt odoris. Prodest etiam mentham naribus identidem admouere, & maximè senibus. Cuius suaue olentiam, vel manifestè percipiunt, quibus omnis odorandi facultas intercepta est. Lemnius.

Iulius Viator Rom. eques, Plinio autore, cùm pupillari ætate, hydrope laboraret, humidorumq; vsu à medicis illi interdictum foret, assuetudine naturam superauit, ac reliquum vitæ tempus, absque potu vixit. Nihilq; in senecta bibit: cùm tamen senes tantùm potu viuere tradantur, vt cadauerum suctu, aquilæ. 49

Radici anchusæ album aliquem florem si infigas purpureum reddes, & exinde puniceum. Et si florem alterius coloris quàm albi, sulphureis suffimentis exposueris, diuersis coloribus tinctus prodibit. 50

51 *Si planta heliotropij, quæ Solis sponsa vocatur, Sole Virginis signum tenente colligatur, sub initium Septemb. & folijs lauri inuoluatur, addito dente lupi, nullus contra portantem loqui poterit, nisi verba pacifica: autor Albertus qui hæc & alia innumera transcripsit ex quodam libro Secretorum Ioannis regis Arragoniæ. Cuius exemplar manu antiquissima descriptum, necdum impressum, penes me habeo, inenarrabilium arcanorum fœcundum.*

nota

52 *Lapis carpionis triangularis cõminutus & tritus, naribusque inflatus, sanguinis profluuium ex illis sistit & cohibet, facultate astrictoria, quæ etiam gustu percipitur. His liceat addere, quòd cœlestis aqua, modò non sit turbida, eiusdem ferè est ponderis cum vino: præsertim ea quæ mense Maio delabitur, & in annos multos seruari potest. Autor Lem.*

Ad

Ad oculorum vitia, vnguem, nebulam, albuginem, & alia, sequens remedium præstantissimum esse mihi narratum est. Caput cati omninò nigri, in noua olla aduritur & cineratur ex eoq; ad læuorem & tenuissimum pollinem deducto, nonnihil per tubulum pennæ mundæ, in oculum quotidiè ter insufflatur. Si quis verò ardor, noctu maximè, oculum infestet, folia quercus aquâ madentia, bina vel terna simul, oculo superponuntur, & identidem inuertũtur. Dicebat secreti huius autor, visum posse restitui hoc remedio post cæcitatem vnius duntaxat anni. Experientiæ proponimus. 53

Diocletianus Cæsar, postquam Achillem Ægyptiorum ducẽ octo menses in Alexãdria obsessum profligasset, omnes chymicæ artis libros diligenti studio conquisitos deflagrauit: ne reparatis opibus Romanis facilè 54

facilè repugnarent, Suidas, Orosius & Paulus Diac.

55 *Salem fœcunditati auxiliari, vel illud argumento esse potest, quòd immensa vis murium & soricum in marinis nauibus enasci soleat. Et quòd mulieres salsamentariæ & salinariæ continenter pruriant, sintq; numerosæ prolis matres. Lemnius.*

56 *Asini atræ bili obnoxij libenter asplenium edunt, vt lienis vitia emẽdent: cardueles eufragiam: & viperæ fœniculum, raparandi visus gratia. Sic capræ quadam naturæ proprietate hominis saliuam oderunt: nec quidquam edunt, quòd ab homine priùs degustatum sit, contraria lacertarum natura, quæ eã auidè lambunt, Plinius, Theophrastus & alij.*

57 *Annibal per inuias alpium rupes Italiam ingressurus saxa igne accenso calefacta, aceti aspergine ita emollijt, vt in frusta facilè cæderentur,*

tur, ac faciliùs diruerentur, Tit. Liuius, Plutarchus & alij.

Ad vulnera quæuis præstantis- 58
simum est, ac paratu facilè, sequens remedium. Sumuntur picis Græcæ, sulphuris & olibani albi, singulorum partes æquales, teruntur, ouorum albuminibus excipiuntur, & vulnerũ labris ritè adductis, abstersóque sanguine, super linteolo imposita eidem vulneri applicantur, fascia deligantur, & dies aliquot ibidem manere permittuntur. Res mira & probata.

Dentium stuporem, quem Græci 59
αἱμωδίαν vocant, portulaca mansa dissoluit, Aphrodiseo teste. Quod etiam præstat salis defricatio, vel quidpiam recentis casei ouilli dentibus stupefactis attritũ. Addo quòd in ὀδονταλγίᾳ, seu dentium dolore, nullum præsentius inuenias remediũ emplastello facto ex pice vulgari,

aut

aut resina liquefacta cum puluere aluminis & nucis quam gallam nuncupant, modò arteriæ temporali paulò supra dentem excruciantem calidum apponatur, & ibidem pernoctare sinatur, vel dies aliquot gestetur. Sed id maximè locum habet in excarnificatione dentium maxillariũ & superioris ordinis. Experto, vt dicunt, crede Roberto.

60 *Dionysius Heracleotarum tyrannus tali sopore fertur laborasse, à quo nisi acubus punctus excitari non poterat. Has verò, ex medicorum cõsilio, diuersas sibi comparauerat pro corporis obesitate, Athenæus.*

61 *Veteres caput, ob mentis domicilium, ceu rem sacram valdè obseruabant. Vnde per caput iurabant, & sternutantibus salutem precabãtur: vti etiam hodiè fieri solet. Autores sunt Aristot. Plin. & Athenæus. Quod videant, qui consuetudinem*

eam

eam ſalutandi ſternutantes, Gregorio Pontifici aſcribunt.

Lilia rubeſcent, vt Florentinus doçuit, ſi eorum bulbi diligenter aperiantur, & rubro quopiam colore puluerato impleantur, eiúſque intinctu ſaturentur & demum pingui ſolo ac ſtercorato committantur. Sed cauendum, vt anteà commonui, ne bulbi quouiſmodo ſaucientur, & colores ſuſpecti ſint. 62

Qui vrticam in manu habuerit cum pentaphyllo, ſecurus erit ab omni phantaſmate & metu. Si verò vtrumque teratur cum ſucco ſemper viui, ſeu aizoi, & ex eo manus inungantur, proijciatúrque magma in aquam piſcoſam, miſſæ manus in eam, piſcium agmina ad ſe allicient. Idē fiet ſi in piſcatoriam fiſcellam, vel ſagenam, aut reticulum, imponantur huiuſmodi miſcellanea. Ex 63

quo-

quodam libro Secretorum Hermetis nomine.

64 *Limacius lapis vnus, vel alter linguæ ſubditus, miram vim obtinet in cienda ſaliua. Quapropter aridis & ſiticuloſis, necnon febricitantibus, in ore volutari debet. Pollet eadem vi cryſtallus, ſi ſubinde frigida maceratus ori immittatur. Adhæc portulaca, ſemper viuum, aut cucumeris ſemen decorticatum & ad hunc modum linguæ ſuperpoſitum. Experimento conſtat.*

65 *Oleum ex ſemine lini & ſeſami excerptum, omnium aliorum eſt leuiſſimum, & nunquam frigore concreſcit: quod aliys non eſt conceſſum. Illi nihilominus ſupernatat vinum ardens, ſeu aqua vitæ. Lemnius.*

66 *Certa conſtat experientia, infantem eum qui continuata ſerie maſculorum ſeptimus in lucem prodijt, ſtrumas ſeu ſcrophulas, vel ſolo attactu cura-*

curare. Quod etiam Christianissi-
mis regibus nostris Gallicis, raro
quodam priuilegio Dei concessum
est.

In quo signo fuit Luna genituræ 67
seu natiuitatis alicuius hora, illud in
conceptu eiusdem oriebatur. Et in
quo signo inuenta fuit in conceptu,
illud, aut eius oppositum, exoritur in
partu, & natali hora, vt scribit Pto
lem. ex sententia Hermetis. Quæ
res ad probandam vxorum fidem
coniugalem, habendásque serio calcu
lo natiuitates, non parui est momen-
ti, modò certo constet de die & hora
conceptus. Quàm facilè adnotare
possunt, qui Veneri parcè, & veluti
ex numerato & præscripto indul-
gent. Sed mulierosis hoc opus, ille
labor.

Vrticæ in mortario contusæ, ad- 68
dito momento vnguenti διὰ αἰγείρου
quod populeon vocant, arterijs tem-
F porum,

porum, ac metacarpij applicantur: remedio præstantissimo ad extinguendum ardorem siriasis infantulorum, plùs minùs biduò, modò singulis quaternis horis innouentur. Langius.

69 *Conseruandis edulijs si sal desit, aut salsugo, non incommodè vti aceto licebit: sed non tam diuturna vi. Nisi enim post aliquot menses priori effuso, recens cõditities rebus infundatur, mucore, limoq; obducũtur. Lemnius.*

70 *Stillatitia aqua asteris attici, vel potiùs actici, epota, aut vuluæ indita, mulierum alba profluuia mirificè sistit. Adeò, vt eius quoq; diutina iniectione, corruptæ ab incorruptis vix dignosci possint. Quod efficaciùs & celeriùs fiet, si eius decocto insideant, vt mihi retulit, qui se expertum dicebat.*

71 *Sal Veneris genuinum vigorem non*

non ſolùm titillat, ſed etiam fœcundum reddit. Ob id Ægyptij ſuos canes ad coitum inertes, ſalſamentis ad Venerem alacriores reddebant. Naues quoque maritimæ, Plutarcho & Plinio autoribus, tam immenſa murium prole & fœcunditate onerantur, (ſicuti anteà ſcripſimus) vt non deſint autores, qui fœminas abſque maſculi coitu, ſolo linctu ſalis concipere affirment. Et hinc nimirum, poëtæ Venerem ἁλιγενῆ, *hoc eſt, è ſale & mari natam finxerunt.*

Ad purpurandam faciem pallidulam, & decolorem venuſtandam, 72
Sume ſantali rubri, & aceti acerrimi bis diſtillati, vtriuſque quantum voles, miſce & igne lento coque, addito aluminis momento, habebis rubricam tingendi faciei perfectiſſimam. Quam ſi odoratam voles reddere, inijce muſci tantillum, vel odoris alterius qui tibi arridebit.

Ex artificijs cuiusdam Itali.

73 Tithymalorum succus lacteus, vi adurente & caustica verrucas abolet. Pari effectu hermodactylus ac sabina in puluerem redacta, & oxymelite scyllitico excepta, vel calendulæ succo remista, clauos & callos, etiam in pudendis partibus, delent, quum à fœdo concubitu oborti sunt.

74 Erasistratus medicus deprehendit ex pulsu Antiochum Seleuci regis filium, amore Stratonices nouercæ adeò tabescere, vt nisi indulgentia patris, voti compos factus fuisset, vitam cum morte mutasset. Autores sunt Valerius Maximus, & Galenus. Qui etiam eisdem indicijs agnouit, Iustam Boetij viri Romæ Consularis vxorem, Pyladis in theatro saltantis amore flagrare & languere.

75 Si flores coloratos habere satagis, illos in cadis, vel fictilibus vasis, selectā

lectâ terrâ, eâque fœcunda, planta, & manè ac vesperi, aqua, quibus visum erit coloribus intincta, irriga, sed noctu à frigore defende. Vbi Sol lucebit, in apertum profer, & apricari sine. Si discolores fieri optas, diuersis aquis diuersóq; tempore id aggredere, Ioan. Baptista Porta.

76 *Chelidonia planta cum corde talpæ capiti illius qui grauiter ægrotat supposita, si periclitatur, alta voce statim clamabit, aut cantabit: sin minus, plorabit. Addo ex vetustissimo commentario, quòd succus hyoscyami cum sanguine iuuenis leporis mistus, & in leporina pelle consutus, fertur omnes lepores congregare, qui fuerint in eo tractu vbi sepultus iacuerit: non secus quàm matrix canis, alios canes. Sunt qui mihi affirmârint id verum esse.*

77 *Pleræque mulieres grauidæ ex leporis insperato occursu, obtutúue,*

aut desiderio pulpamenti eius, infantes pariunt labello supremo bifido, & bifurcatim secto. Id quod experientia quotidiana confirmat.

78 *Morbus qui cœperit cùm Luna fuerit in eo signo quod malefica aliqua tenuit in genitura, siue in quadrangulo, aut diametro eius, grauissimus futurus est: si autem malefica respicit, periculosus. Si in loco vbi genitura tempore benefica fuerit, sine periculo erit. Autores Ptolem. & Claud. Galenus ex doctrina Ægyptiorum, & maximè Mercurij Trismegisti.*

79 *Troiani belli temporibus, Græci experrecti manè vtebantur* ἀκρατίσματι*, id est, ientaculo, sed frugi. Deinde hora tertia diei ab ortu Solis,* ἀρίστῳ*, hoc est prandio. Ad vesperam verò,* ἑσπερίσματι*, id est merenda. Demum post Solis occasum,* δείπνῳ*, hoc est cœna. Athe. & Sui.*

Ouum in aceto acerrimo triduo maceratum, aut paulò plus, testam adeò teneram & mollem exhibet, vt per annuli angustiam facilè adigi possit. Idem calida aqua demersum induratur. Addo quòd silex eodem aceto edomitus septem dierum spatio, digiti attritu in puluerem resoluitur, hinc nihil mirum, (sivt diximus) Annibal alpina saxa soluit aceto. 80

Decoctum foliorum & seminum cannabis, terræ inspersum, vermes & lumbricos, si qui subsint, ad eius superficiem allicit. Idem semen hyeme gallinas fœcundas reddit. Et cannabina folia in farinam versa, inebriantem potum faciunt. Cardanus. 81

Antiqui ne vina lentescerent, & pinguia ac pendula fierent, aquam marinam, aut salem addebant: qui suo calore & pondere feces ad fun- 82

dum secũ deferebat, & ita vina defæcatiora reddebat. Autores sunt M. Cato, Colum. Plin. & Græcorum geoponici.

83 *Aqua reddens faciem iuuenilẽ. Accipe sulphuris viui vnciã vnam, olibani albi vnc. duas, myrrhæ vnc. totidem, & ambræ drachmas sex. Redigantur singula in puluerem, deinde commisceantur, & addita libra vna aquæ rosaceæ, distillentur in diplomate, seu balneo, vt vocant, mariæ. Excepta aqua seruetur in vase ad vnguem obturato. Cùm vti voles, tinge in ea linteolum album, quo faciem ablue ante somnum, & manè hordeacea aqua, aut fontana, deterge: adeò venusta & limpida erit facies, vt ab omnibus miretur & exosculari desideretur. Ex quodam libro decoris muliebris.*

84 *Oleum tartari factum e x fece vini generosi, ferrum emaculat, deter-*

saq; omni rubigine, eximium splendorem ei conciliat. Faciei lentigines obliterat, & foedas omnes pustulas quae frontem mentumq; deturpant, vi abstersoria emendat. Ex quadā matrona fucorum magistra.

Rosarum radices & propagines vnà cum genitali earum terra inter genistas & sparta translatae, flauescentes rosas praebere tradũtur, Bap. Porta. Est alia via quae per terebrationem fit, de qua ne verbum quidẽ hîc à nobis expectabis, vt alijs suum demus locum. 85

Hyoscyamus pestiferis bubonibus admotus, illos fertur disperdere, vel, vt quibusdam placet, dispergere. Et si quis ante illorum emersum plantã eam secum habuerit, nusquam à bubonibus corripietur. Radix trita & podagrae ischiadiue (calidae) apposita, maximoperè iuuare fertur, quod sit Ioui mancipata, qui vnus coxas 86

F 5 ob Sa-

ob Sagittarium, & pedes propter Pisces sibi vendicat, Ex vetustissimo Secretorum libro.

87 Si guttæ aliquot aquæ vitæ scriptorio attramento misceantur, nunquam frigore constringetur. Et si succo maluæ, aut mercurialis, manus oblinas, citra læsionem plumbum liquefactum tractare poteris, modò celeri motu id perficias. Quod credere tutius puto, quàm experiri.

88 Qui ad rem quampiam aptus est, habet profectò & huiusmodi significationis stellam admodũ potentem in sua genitura. Et qui sciens est, potest multos stellarum effectus auertere, quando naturam earum nouerit ac seipsum (à cœlo monitus) ante euentũ præparârit. Claud. Ptolem.

89 Iulius Capitolinus refert Antoninum Pium Cæsarem iam senem & silicernium, manè antequam salutatores venirẽt, solo pane sicco robur

virium sustentasse. Addo, quòd Democritus morti proximus solo eiusdem panis & mellis cocti odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, Athenæus & Diogen. Laertius.

90 *Aceti vsus tam intrà, quàm extrà assuefactus (vt fieri solet per contagia pestis) incommoda parit plurima: nisi aquæ rosaceæ, aut vini optimi, vel croci momentum illi remisceatur. Sed de his multa in nostris contra pestem Secretis & auxilijs.*

91 *Sicomori lignum in aëre nunquã siccatur: in ripis fluminum & aquarum gurgitibus celeriter. Addo, quòd baculum ex silere libenter ferunt rustici, quia serpentes hunc fruticem fugiunt, Plin. Addo quòd hyoscyamus viridis sub ceruicali positus, somno conciliando prodest: perinde atque plantas pedum inungere gliris pinguedine, vt Ætius tradit.*

92 *Virtus rosarum purgatrix consistit in supernis earum partibus, vt etiam violarum: astrictoria verò earundem facultas & roboris altrix, in internis delitescit. Sic vrticæ vis adurens, superficie tenus manet: internè verò tantum frigoris latet, vt contusa vrtica, & arterijs brachij temporúmque applicata, febris feruorem extinguat in corde, vt alibi adnotauimus.*

93 *Regum pocula ex cornu olim fuisse, autor est Philostratus. Vnde ἀπὸ τοῦ κέρατος, id est à cornu, cratera deduci contendunt. Tradit insuper Theopompus, boues apud Pæonas tam magna gestasse cornua, vt tribus, aut quatuor vini sextarijs vix adimplerētur: ex ijsqúe reges ac proceres pocula conficerent, labris eorū auro & argento obductis.*

94 *Ad maculas faciei obliterandas plurimùm pollet lupinorum farina,*

pro. faria

cum felle capræ, succo limonum, & alumine saccharino. Miscentur omnia, & fit vnguentũ, quo tanguntur maculæ, & paulatim abolentur.

Ne vinum æstiuis mensibus, & per Caniculæ incendia, citò in congijs & amphoris vapescat, sed suaue sit ac summè frigidum, collocentur vasa œnophora in labro aqua frigida oppleto, deinde sal petræ aut nitrum illi inspergatur. Tanta frigiditate vinum imbui continget, vt vix dentes ferre posint, Lemnius & Langius. Sunt qui albuminibus ouorum vtantur, loco nitri, aut salis petræ. 95

Florem vetonicæ coronariæ (oilhetum vulgus Gallicum nuncupat) cæruleo colore sic intinges: Caudicem intibi erratici qui insigni sit crassitudine, radice tenus seca, & facta fissura in eccentrismo sobolem floris à radice euulsam defige. Id vbi factũ erit, vimine coustringe, ac terram putri 96

putri fimo subactam circum aggera, & opportunè riga, Bapt. Porta.

97 *Crystallinus lapis in tenuissimum pollinem deductus, & ex iusculo quopiam, aut vino, mulieri lactanti exhibitus, illius vbera lacte plurimo fœcundat. Sic vnionum puluis contra cardiacum affectum valdè pollet, modò veri & orientales fuerint vniones.*

98 *Cùm volueris fugare muscas à quopiam loco; vt nulla ibi ampliùs videatur, fac imaginem muscæ in lapide annuli, vel, vt habet codex meus, figura in lamina æris, cupri, aut stanni muscam, araneam, & serpentem, secunda facie Piscium ascēdente. Et inter formandum dicas, Hæc est imago quæ omnes muscas exterminat in æternū. Deinde sepelias eam in media domo, vel suspende ad aliquem locū illius. Si habueris adhuc quatuor similes, & in quatuor*

angu-

angulis domus ſepelíueris, vel ſuſpenderis, aut inter parietes ita occultaueris, vt à nullo poſsint auferri, longè melius erit. Sed hæc repoſitio debet fieri prima facie Tauri aſcendente, ſic enim nulla muſca ingredietur, nec remanebit. Experimentum vidi, inquit Ptolemæus, in domo Adebari regis ſapientiſs. & in magia naturali exercitatiſs. In cuius palatio nec muſca erat, nec vermis aliquis nocens, aut moleſtiã adferens. Quod vt explorarem, ait, produxi ibi muſcas viuas, quæ ilicò interierunt. Hactenus ille.

99 *Mures extinguentur, ſi cum aliquo delectabili cibo illis propoſito miſceatur argentum viuum extinctum, aut plumbum vſtũ, vel ſquamma ferri, aut helleborus niger. Addo quòd vermes ac venenata omnia fugantur ſuffitu aliorum animalium eiuſdem ſpeciei, vt ſcripſit Raſis.*

100 *Ex vino debili sic facies generosum, Accipe foliorum callitrichi & seminis apij ac fœniculi quantum potest manus capere, & dolio immitte. Si turbidum erit, sic clarum reddes: Sume sex aut septem ouorum albumina, quæ vino iniecta baculo diligẽter moue & coagita. Ex secretis periti cuiusdam & diuitis œnophylacis Aureliani.*

ANTO-

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. IIII.

ANEQVAM memorabile, & admirabile mihi est quod ab Æliano scribitur. Cùm lupus, inquit, maxima magnitudine in ludum literarium inuasisset, & de manibus Gelonis Syracusani pueri tabellas rapuisset, Gelon de sella surgens, feram nullo timore diligenter & acerrimè insequebatur, tabellas suas ex illius ore detrahere satagens. Posteà autem quàm hic extra tabernam ludi literarij fuisset, illa quidem labem fecit, & repenti-

pentina ruina concidens, pueros supra centum vnà cum præceptore cõfecit & oppressit: solo Gelone, diuinæ prouidentiæ munere, ex sodalib. suis superstite. Qui quòd à lupo occisus non fuerit, sed potiùs seruatus, magnam profectò habet admirationẽ. Non igitur rationis expertia Deus negligit, imò verò chara habet, cùm diuino instinctu partim ex his regnum præsignificârit, partim ex impendente periculo seruârit.

2 *Priscæ religionis sacerdotes, dæmonum antistites, vt prætextu religionis ditescerent, fingebant deos excruciare homines morbis. De quorum numero epilepsia, ob id sacer morbus dicta, censebatur. Autor Hippocr, in libro de sacro morbo, & de virginum morbis. Adhæc Gale. lib. prognostic. vt adnotauit Ioannes Langius.*

3 *Membrum ferro percutiendũ non est,*

est, quùm Luna signũ tenuerit quod membro illi dominatur. Addo quòd defectus luminarium in cardinibus genituræ, annuarúmue conuersionũ noxius est. Et Venus nato voluptatem adfert in membro, cui signum in quo ipsa est dominatur. Idem & in cæteris stellis, Ptolemæus.

4 *Si sorex, ælurus, mustela, vel tale quid ex inopinato grauidæ mulieris corpori insilijt, aut fraga, corna, cerasa, vel vuæ acinus vlli parti eius inciderint, confestim notam fœtui imprimi contingit, illi maximè membro quod attigerint: Nisi fortè mulier in ipso momento quo hæc corpori ingruunt, repentè absterso membro, postica, aut remotiori parti corporis manum admoueat, Lemnius.*

5 *Carnes ad Lunæ radios noctu mactatæ, vel expositæ, teneriores, coctúque faci-*

faciliores euadunt. Nam Lunæ astrum ad cibariorum concoctiones plurimùm confert: quæ nihil aliud sunt quàm putrefactio quædã. Hinc ligna ad Lunæ splendorem cæsa citius putrescunt, & fructus celeriùs maturescunt. Autor Daphnus medic. apud Athenæum.

6 *Aqua ardens, quam etiam vitæ aquam appellant, in præseruandis rebus, & à putredine vindicandis summè est efficax. Si enim carnes ac pisculenta quæque ea imbuantur, à corruptione & vermiculis immunia euadunt.*

7 *Si folia taxi comederint iumenta, moriuntur: si verò ruminantia animalia degustauerint, nihil incommodi sentiunt, Theophrastus. Quanquam Plinius fraxino, id ascribit: quem fefellisse potuit nominum affinitas & vicinitas. Nã Græci fraxinũ milean, taxum verò milon vocant.*

Nouit

Nouit alter vnio Cleopatræ nouissimæ Ægypti Reginæ, tabificam aceti vim & acredinem, quo nec magnitudine, vt tradit Plin. nec cando re parem vnquam spectauit Oriens. Dum enim superbo fastu, vt reginā decet meretricem, M. Antonio Consuli Rom. obijceret, facta etiamnum sponsione se solam vna cœna centies sestertiū absumpturam, vnionem ex aure detractum, qui tanti æstimabatur, nimirum ducentis & quinquaginta millibus coronatorum, aceto liquefactum, re vera absorpsit. Autores sunt Plinius, Macrob. & alij. 8

Ex tamarisco & fraxino tornati calices à medicis valdè probantur. Nam hic venenis & item calculo, ille verò spleni obstructo præclarè medetur. Possunt etiā ex ligno guaiaci aduersus luem Veneream componi remedio præstantissimo. Ioan. Langius. 9

Ad

10 *Ad diluendum faciei nimium ruborem, Accipe vncias quatuor nucleorum persicorum, & semin. cucurbitæ excorticatorum vnc. duas, tere, ac fortiter exprime, ut oleaginosum liquorem elicias, quo manè & vesperi faciei carbunculos ac rubores tange, & paulatim disparebunt, vel plurimùm emendabuntur.*

11 *Si quis integras & illibatas castaneas diu seruare volet, illis nuces iuglandinas remisceat. Humorem enim excrementitium & vliginem omnem, vnde cariosæ efficiuntur, penitus absorbebunt, & situ obduci prohibebunt. Sed de his multa in nostris hortorum Secretis.*

12 *Si rapæ serantur raræ, effœminãtur: si verò densæ, masculescere omnes aiunt. Tradunt insuper quòd quantò recentiora fuerint cucurbitæ & cucumeris semina, tantò maturiùs nascuntur: & petrapium, aut petro-*

petroselinum, ex veteri semine celerius prouenire, quàm ex recenti: vti etiam nasturtium.

13 *Aganice, vt Plutarchus refert, Hegetoris Thessali filia, siderum defectus in pleniluniis perita, ac temporis quo Luna obiectu terræ vmbra obnubilaretur gnara, quum hæc mulierculis credulis, præsaga futuri prædiceret, Lunam præcantatione cælo subducere credebatur. Hinc illud Virgilii in Damone exiit, Carmina vel cœlo possunt deducere Lunã.*

14 *Polygonũ, seu corrigiola solaris cẽsetur esse plãta. Ex quo affectib. cordis, necnõ oris ventriculi, quẽ prisci cardiã nuncupârunt, summè auxiliatur, propter Solẽ & Leonẽ, qui vtrisq; præsunt. Iuuat etiam nephreticos, & calculi, vel coli dolorib. excruciatos, potu, aut iniectione. Sunt qui pbato euẽtu mihi confirmârint, etiã valdè prodesse ad hæmorrhagias.*

Quisquis

15 *Quisquis genituræ suæ dominatores, aut ascendens in signis humanis non habet, ab humanitate alienus, etiã sibi ipse erit. Et quicunq; Martem habet in horoscopo, seu ascendente suæ genituræ, omninò cicatricem in facie accipiet, Ptolemæus.*

16 *Hydrophobi qui ex canis rabidi morsu aquam appetunt, & eandem reformidant, si inopinato subitóque impulsu aquis mergãtur, metus metu discutitur, & tali symptomate liberantur, Lemnius.*

17 *Ruta & mentha dum virent, flatus ac Veneris pruritum excitant: siccata verò, vel frixa, & præcipuè semina, eosdem discutiunt, Venerisque impetum frangunt, & gonorrhæam sistunt. Hinc nimirum ad castitatem seruandam, olim mystæ sacris initiati ruta vtebantur. Autores sunt Nicander, Hippocrat,* Dioscor. *Galen. & alij.*

Per rigidum & asperum gelu, crus brachiúmue, offendiculo & lapsu minimo facilè frãgitur. Quòd ex siccitate aëris ambientis, ossa etiam rigescant & fragilia reddantur. Id quod in candelis ex cera, vel seuo cõpactis obseruari potest: contrario modo quàm in humido cœli statu: in quo omnia lentescunt & flexibilia fiunt. Lemnius. 18

In præseruandis eduliјs, si sal, acetum, aqua vitæ, vel salsugo ad id opportuna, defuerint, puluis cymini, aut carui, vt vocant, præsentaneo erit auxilio, si illo defricentur & recõdantur. Proderit etiam mel, sed non ita efficaciter. 19

Ad continendum sanguinẽ qui immodicè fluit, hanc præcantationem docet Cardanus: Sanguis mane in te, sicut fecit Christus in se. Sanguis mane in tua vena, sicut Christus in sua pœna. Sãguis mane fixus, 20

G *sicut*

ſicut Chriſtus quando fuit crucifixus ter repetendum eſt.

21 *Ficus arbor vaporem adeò acutum & inciſiuum ſpirat, vt carnem gallinæ in ea ſuſpenſam maturet, coctúq; perfacilem reddat, Plutarch. & Ariſtot. Idem continget, ſi ſublatis ex volatilibus pennis, aut detracta pelle ex animantibus illas in tritici aceruo, vnum alterúmue diem diligenter conſepelieris. Experientia confirmatum.*

22 *Veterum medicorum inſtrumenta cornea erant, cornibus liquores menſurabant, cornibus in ſcarificatione pro cucurbitulis vtebantur, & cornibus, Galeno teſte. clyſteres adminiſtrabantur. His addam quòd non ſolùm monocerotis cornua, ſed ceruorum quoq;, contra virus efficacia eſſe experimento conſtat. Nam illorum ſcobe vermes infantium necantur, & accenſorum nidore ſerpentes*

pentes fugantur, vt tradunt Dios. Plin. & alij.

Aduersus faciei serpiginem & aliarum partium corporis (Galli dertas vocant) accipito radicem lapathi, seu rumicis, eamq; particulatim concisam, diem vnum in albo & acri aceto macera, deinde extrahe, & serpiginosum locum ter vel quater omni die sedulò confrica, & in acetū toties remitte: vel, quod satius erit, nouas radices substitue. Experimento frequenti probatum. Sunt qui idem certò promittant ex radicibus borraginis, à ieiuno laborante præmansis, & diu, identidéque illitis. Facilis erit experientia. 23

Corruptum vinum pingue & pēdulum restauratur infuso lacte bubulo modicè salso. Sunt qui alumine, sulphure & calce id tentent non sine graui bibentium pernicie. Quod vt vitari possit, grani iuniperi & 24

iridis radix vnà sunt admiscenda, Lemnius.

25 *Amygdalæ nascentur inscriptæ, si tamdiu cum suo putamine & testa macerentur, donec laxatis claustris nucleus absque vlla noxa & fractura excludi possit: vbi exemptus erit, præacuto stylo, quidquid allubuerit, satis profundè in eo sculpetur vel describetur, tenuiq; arborum membrana aut papyro inuoluetur, & ster corato subactoq; solo committetur. Ex Geoponicis.*

26 *Verbenæ radix appensa collo eius qui strumas patitur, mirum ac insperatum adfert præsidium: quòd Veneri ancilletur, quæ collo præest, propter Taurum eius domicilium. Ob id etiam Veneris desideria augere traditur gestata, vel ex vino hausta. Addunt magiæ naturalis professores eandem verbenam Sole per Arietem spaciante collectam, & gra-*

& grauis pæoniæ ſociatam, tritam, & ex vino albo percolato hauſtam, epilepticos, miraculo quodam ſanare. Res me dictante, multis experta, quam ex vetuſtiſſimo libro de herbis ſeptem Planetarum, Hermeti aſcripto, fideliter decerpſi.

27 *Topazij gemma cotæ medica attrita, ſuccum reddit ad oculorum morbos apprimè vtilem, ſi eo illinantur. Ille idem hydropi aduerſatur, ac tabeſcentib. medetur. Autor Epiphanius Cypri epiſcopus in opuſculo de 12. gemmis quæ erant in veſte Aaronis, ad Diodorum Tyri præſulem.*

28 *Comprehenſæ, hauſtæq́ſub ipſo cõceptu imagines, vel ſubitò oborta rei cuiuſque cogitatio, creditur effingere ſimilitudinem in fœtu, ac formas miſcere. Hinc auorum alios, alios patrum, pleroſque autem cognatorum effigiem oſtentare videas. Ideoq́ in*

homine plures, quàm in reliquis animantibus sunt differentiæ, ac discrimina, Plinius.

29 *Maturitatis muriæ experimentum id erit: Vbi dulcem caseum in eam demiseris, si pessum ibit, immaturam: si verò emerget, maturam esse scito. Columella. Addã ex Plinio, etsi πάρεργον, quòd lapis exẽptus è capite piscium qui aselli seu ὀνίσκοι vocantur, nobis verò merlucij, febrẽ tollit adalligatus.*

30 *Didymus medicus extracto sanguine è pedis pollice, labra epileptici inungebat. Et Orpheus atque Archelaus contaminabant faciem sanguine ex quacunque parte corporis educto: atq; ita epilepticos exurgere testati sunt. Hollerius ex Plinio. Quod nos etiam antea scripsimus.*

31 *Qui ab æstu faciem defendere satagunt, ne fusca fiat, ij antequam sub Sole ambulent, vel equitent, illam quo-*

ouorum albuminibus, cum tantillo amyli agitatis & remistis loricare debent: & peracto itinere, aqua hordei tepida, vel simplici, eluere, ac tectorium illud deponere. Res mulierculis valdè expetenda, quæ cupiunt faciem votis componere amantum.

Tradit Pomponatius priscos exorcistas, quos adiuratores appellant, 32
ante coniurationem expurgasse ab atra bile corpora obsessorum à spiritibus. Nam geminis morbis, vt plurimùm infestantur, animi nimirum & corporis: illos curat ecclesia, hos verò opportuna medicina.

Poculum ex hœdera, cissybium 33
dictũ, ratione duplici conuiuijs summè est accommodũ: inprimis, quòd hædera vini temulentiam, arcere fertur: deinde quòd cauponum fraudes, qui vinum aqua miscent, eo poculo deprehenduntur, sicuti deinceps ostendemus ex M. Cato. & alijs.

34 *Olibani & lardi suilli partes æquales vitreato fictili coquuntur, & ad linimenti consistentiam per setaceũ excernuntur. Hoc si pediculosum caput inungatur, procul dubio immune euadet à pediculis. Eritq́ præsidium eam in rem & propugnaculũ multò tutius, quàm ex vnguento enulato. Quo nihil perniciosius in scabioso & pediculoso paruulorum capite, propter argentum viuum, quo scatet. Nam hinc sæua oboriri vidimus symptomata. Quod inconsultis matribus & nutricibus, quæ illo vtuntur, scriptum sit.*

35 *Elephantiasi correptos deprehẽdes ex lotio, cui plumbi vsti cineres inspersi sint. Nam si subsidunt, nullum inest contagium: sin fluitant, & in vrinæ superficie hærent, certissimæ labis signum ostendunt, Lemnius.*

36 *Ex Quintiliorum georgicis ficos*

cos & inaquosos cucumeres ad hunc habebis modum. Vbi scrobiculũ foderis, in quem illorum semina depositurus es, dimidium altitudinis eius paleis aut sarmentis exple, ac ita planta, terra desuper regesta, absque vlla rigatione.

Semina rosæ, cum seminibus sinapi & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ & parum feracis arboris, illam mirum in modũ recreare, ac fœcundare traduntur. Et si brassica ægrotet, ac veluti languens tabescat, eodem præsidio reualescet. Addo, quòd pisces turmatim sectabuntur rete hisce miscellaneis comitatum. Ex cuiusdam aulici secretis, & experimentis, vt dicebat. 37

Tradit Aristot. & post eum Albertus, quòd smaragdus collo adalligatus, epilepsiam impedit, & quandoque penitus curat. Hinc fit, vt nobiles collo natorum suorum hunc la- 38

pidem libenter appendant, ne epilepsia tententur.

39 *Circa tertium à conceptu mensem vitium grauidas infestat, quòd malaciam & picam nuncupant. In quo carbones, putamina, cretam, testacea, aliaq; esui inepta, auidè concupiscunt: nonnunquam etiam carnes humanas: quæ si denegetur, cùm matrem, tùm fœtum, in præsentaneum vitæ discrimen adducunt, sicuti paulò antè vnâ, & item alterâ historiâ confirmauimus. Malũ hoc potissimè inualescit, vt tradit Lemnius, dum infanti crines emergere incipiunt, & fœmella vtero gestatur.*

40 *Aqua in qua flores amarulenti persicæ arboris septies infusi ac macerati fuerunt, cum sacchare ad zulapij consistentiam & spissamentum cocta, vermes vnà cum excrementis astrictæ alui foras efficaciter protrudit. Langius.*

Pallida

Pallidæ mulieres, graciles, macilentæ, necnon fuscæ, quas Gallicum vulgùs brunetas appellat, rubicundis & obesis petulantiores, salaciores ac magis prurientes esse solent. Quod prospiciant qui compedibus matrimonij vinciri quærunt, & muliebri capistro adalligari. 41

Si cortex tollatur à vite, minorem fecem vinum eius reddet. Ob id muscus in ea repertus expurgari & corradi debet, vt tradit Pallad. Adde ex Plinio, quòd si fabam Luna plena seras, & lentem ac viciam à xxv. ad xxx. à limacibus erunt immunes. Sed pro pabulo quidam ita serunt, & pro semine id vere nouo aggrediuntur. 42

M. Bruto exercitum ex Asia traiecturo spiritus quidam nocte assidebat, & percontanti quis esset, respondit, malus tuus sum genius, quem in Philippis Thessaliæ campis 43

videbis. ibi Brutus in conflictu occubuit. Plutarch.

44 *Pocula ex vitro conflata eò nomine sunt metallicis salubriora, quòd nulla sulphuris, argenti viui, plumbi, aut cerusæ virulentia participēt, & suo congenito frigore saporem vini probè seruent. Langius.*

45 *Si succum limonum misceas cum pauxillo salis communis, habebis aquam præstantissimam ad delendas maculas ex manibus artificum & erugandam, dealbandam, emolliendámque cutim: maximè, si post loturam non detergeatur. Valet etiam contra vstiones à Sole, & alia pleraque experiundo dignoscenda. His addam quòd flores rorismarini in vino albo macerati & leuiter feruefacti, faciem summè venustant, anhelitus suauitatem conciliant, caput roborant, ac ventriculum expurgāt, si iusculum decoctionis eorum a ie-*

inno sorbeatur. Arnald. Villanouanus.

Indubitata recuperatæ valetudinis argumenta sunt, quando partes genitales prurire, ac tentigine affici incipiunt, licet reliqua membra flaccida sint ac debilia. Sed tunc à Veneris conflictu summoperè cauendum, ne fiat quod dicunt, error peior priore. 46

Rosam viridem, luteam, vel cæruleam reddes, si eius caudicem iuxta radices findas vel terebres & fissuram, foraménue, quo visum tibi fuerit colore impleas. Verbi gratia, ærugine si viridem rosam habere satagis: indico lapide trito, vel azuro, si cæruleam: croco, si luteam, & ita de reliquis. Sed dilige̅ter prospice ne auripigmentum, aut venenatum colorem alium intrudas: Nā si plantam vel fruticem non enecat, florem inficit. Tum demum fissura 47

est

est deliganda, & vt decet, emplastranda obturandumq́ foramen, & contra externas iniurias armandũ, quo docuimus modo, in nostris medicandorum fructuum varijs artificijs: & in Opusculo de arborum diuersa insitione.

48 *Tradunt Persarum magi ex saluia sub fimo putrefacta, dum Sol & Luna secundam faciem Leonis occupant, auem merulæ similem procreari. Cuius adustæ cinis lampadi inspersus, domum serpentibus plenã esse imponit. Hermes.*

49 *Multorum experimento compertum est, sapphirum ad arteriam ligatum, febrilem ardorem mitigare: & è regione cordis gestatum, à pestilenti cõtagione & venenis tutũ reddere gestantẽ: adhæc, corallũ de collo epileptici pendens, casum eius prohibere, Rasis, Albertus, & alij.*

50 *Si oua citra operam galli edita* (sub-

(subuentanea vocant) gallinæ fouenda supponantur, citiùs putrescunt, quàm animentur. Quæ verò gallinæ à gallo calcata peperit, post vndeuigesimum diem ab incubitu pullos proferunt. Qui, antè quàm putamē abrumpatur, pipire solent, Lemnius.

51 *Purpureus mulierum color si fucatus est, deprehenditur commansis granis cymini, vel nucleolo allij demorso ab ipsis. Nam si natiuus est, durabit: si verò cerusatus, hydrargyratus, aut citrini vnguenti illitu conquisitus, statim obsolescet, Lang.*

52 *Nodi, cicatrices, claui, calli glandulæ, & si quid luxatum, ruptū, fractum, conuulsum, solutumq́; fuerit in aliqua parte corporis, omnia futuram aëris mutationem & tempestatem præsagiunt ex dolorum exacerbatione, vt plenius ostendimus in nostris Ephemeridibus aërijs, & rustica tempestatum Astrologia.*

Si

53 *Si cum lacertæ ſepo, halinitro, cuminoq; farinam tritici miſcueris, & gallinas eo cibo ſaginaueris, caro illarum adeò pinguefaciet homines, ut præ craſsitudine & adipe diſrumpi videantur, Cardanus. Adde ex eodem quòd vlmi ac perſici folia præter tempus decidentia, peſtem in omni iumentorum & pecuino genere præſagiunt.*

54 *Suetonius autor eſt, Tiber. Cæſarem experrectum, etiam in tenebris, ut feles vidiſſe: & Seneca, Aſinium Pollionem nullas à cœna ſolitum reſignare aut legere epiſtolas: ut animo curis ſoluto & tranquillo cubitum iret, & ita ſe ad ſomnum componeret.*

55 *Aërea pocula damnantur, quòd æruginem, infeſtum ſtomacho virus, facilè contrahant: præcipuè ſi vinũ, aut acetum illis infundatur. Aurea præſtantiſsima ſunt, quoniam*

cor

corroborant & exhilarant. Addo quòd poculum ex electro naturali conflatũ (quod auro & argenti quinta eius parte constat) arcu in superficie eius interna maculoso, quo nitor ingenitus obsolescit, necnon stridore, virus infusum prodere fertur, ac præmonstrare. Langius.

Capillos aut barbam sic denigrabis. Accipe lixiuij communis quantum voles, cui infunde folia betæ, saluiæ, & lauri, cum myrrha & corticibus iuglandium viridium. Tum demum coque omnia, & ex eorum lixiuio barbam, vel capillitium laua: aut madefacta ibidem spongia, & nonnihil expressa, identidem tinge: miraberis effectum. 56

Venenati aëris contagia discutiũt nuces basilicæ, seu iuglandes. Quod verum esse indicat synthesis illa Mithridatica, quæ diatessárωv dici potest. Recipit enim nuces binas, ficus totidem, 57

totidem, rutæ folia xx. & ſalis granum. Hæc ſi quis ieiunus ſumpſerit, à venenis & morbis contagioſis eo die futurus eſt immunis. Vide gallicũ libellum noſtrum Secretorum contra peſtem: inuenies illic quod placuiſſe queat.

58 *Cucurbita, pyra, mala, cotonea, citria, aurantia & alia huiuſcemodi, quam volueris figurã exterius præ ſe ferent, ſi vbi defloruerint & primum ſui rudimentum exhibuerint, in figuratum internè typum aliquẽ ligneum, teſtaceum, aut alterius materiæ incluſeris, & deligaueris, donec iuſtum maturitatis gradum aſſequantur.*

59 *Alectorius lapis magnitudine fabæ repertus in ventriculo decrepiti galli, fertur reddere geſtantem gratioſum, conſtantem & audacem: necnon ad Veneris tractanda ſacra ad vnguem factum. Idẽ ſub lingua detentus,*

tentus, sitim sedat, ut multis experimentis compertum est, Albertus.

Morbus qui inuaserit eo anno quo eclipsis (cui dominatores sunt planetæ mali) in ascendente genituræ, vel annuæ conuersionis partiliter contingit, vel in loco hylech seu vitæ significatoris, exitiosus & lethalis esse solet. Idem fiet si in oppositione, vel quadrato ascendentis genituræ, aut conuersionis anni, vel significatoris vitæ, contigerit. 60

Carbones cùm fossiles, tùm factitij, mephitim & graueolentiam exhalant, qua assidentes syncopi, atque animi deliquio, aut cephalalgia subinde periclitantur. Remedium est, sale conspergere dum ignescunt: aut ferri, vel chalybis aciem illis inijcere, Lemnius. 61

Citrium pomum scrinijs impositum, vestiariam suppellectilem à tineis inoffensam custodit. Quod etiã præstat 62

præstat ex sincero arietis sepo candela, iisdem scriniis tenui linteolo inserta. Prodest succus eiusdem citrii aduersus deleteria pharmaca, addito seminum puluere. Nam venenũ per ventrem extrudit, & habet prophylactici antidoti energiam. Autores sunt Theophrast. Dioscor. *Galenus, Athenæus, & alij.*

63 *Æstate procliuiores in Venerem solent esse mulieres quàm viri: quòd eo tempore calor illis augeatur, his verò flaccescat & elangueat. Qua ratione calorifica pleraque vt ruta & thymus, libidinem, humoremq́; seminalem in viris extinguũt ac resiccant, in fœminis verò exacuunt, illarum vligine consumpta. Lomn.*

64 *Anseres, anates, ac reliquæ aquaticæ aues, syderitide herba suis medentur incommodis: gallinæ helxine: grues iunco: pantheræ humano stercore: apri hædera, & ceruæ cinara.*

ra. Addo ex Plinio, quòd apes cancrorum odore exanimantur, maximè si quis illos iuxta aluearia coxerit. Nam fœdos odores odio habent, & ob id acerrimè persequuntur eos qui tetra vnguenta redolent.

Si clauus ex ære chalcitide conflatus suillis, ceruinisue carnibus infigatur, eas à putredine illibatas, stiptica exiccandi facultate diu conseruat, Plutarcho autore. Quod certa experientia nouerunt metallorum fossores, qui in scaptensulis versari solent, meq; ea de re, inquit Langius, hæsitabundum facta fide confirmârunt. 65

Autores sunt Dioscor. & Plin. abyssum, hypericum & moly herbas in ædibus suspensas veneficia ab hominibus & pecore, ne fascinentur, perinde arcere, & amoliri, atq; luporum capita ianuis affixa. 66

Capillos aurei coloris æmulos, vnà 67

cum

cum barba, ad hunc facies modum. Accipe frustula rhabarbari quæ à pharmacopœis deraduntur, & tanquam inutilia abyciuntur. Ea in lixiuium decoctionis foliorum & ramorum visci ex quauis arbore detracti, tamdiu infunde & macera, donec emollescant. Facta expressione post leuem ebullitionem, spongiam eo lixiuio imbue, & capillitium identidem intinge; aut barbam, si visum erit. Tum demum vtrumque calidis linteis sicca: quod tutius est, quàm igni vel Soli exponere. Id vbi sæpius egeris, absq; vlla offensa optatum assequeris. Ex quodam Italo.

68 *Si desit commoditas æstiuis mensibus vinum in subterraneas & profundas apothecas mittere, prohibebis ne vapescat, detrudendo in eius dolium lardi & suillæ carnis salsæ sesquilibram lino inuolutam aut maiorem quantitatem, pro vasis capacitate.*

citate. Sed ita, vt dum vinum depromis, id vnà ad fundum vsq; descendere patiaris, donec vas exhaustum sit. Fiet ita, vt nec vinum à se degeneret, nec vapescat. Leuin. Lemnius, si benè memini.

Nucem absq; putamine sic habebis ex Africani artificio. Apertis 69 *eius carinis & putaminibus, nucleus à membrana intercursante excludatur, sed omni eius carne & pulpa illæsa. Tum demum carpto vellere, aut tenui corticis membrana, vitigeneisue folijs obuolutus, terræ committatur.*

Corallium à collo dependens fluentem è naribus sanguinem retinet, va- 70 *letq; aduersus epilepsiam, & incomposita menstruorum effluuia. In puluerem solutum, & aqua dilutum, plantisque & arboribus respersum, illas recreare & fœcundare fertur. Acceptum a quodam Hispano.*

Hoc

71 *Hoc cuculo miraculum, inquit Plinius, quòd quo loco primùm auditur, si dexter pes audientis ibidem circunscribatur, & vestigium id effodiatur, non gigni pulices vbicunque spargatur. Addam ex Paladio, quòd apes non fugient, si stercus primogeniti vituli, oribus alueorum illitum fuerit.*

72 *Qui quarta Luna, silentiq; sidere, & quarto ab eiusdem coitu cum Sole, mulierem subigunt, si ex eo congressu illa concipiat, inauspicata vitæ principia fœtui non solùm conciliabit, sed & in agendis rebus ei infœlicem plerunque successum, informabit Lemnius. Hinc, obsecro, videant multi, quàm iniquè agant, qui vt suam expleant perbreuem libidinē, chara sua pignora natos, ijsce impedimentis obnoxios reddunt.*

73 *Cotonea mala suo odore omnium deleteriorum vires obtundunt. Nā*

&

& Pharicum præsentissimum venenum, vt tradunt Athenæus & Plutarchus, impositum disco cotonea resipienti, emarcescit, eiusque vires omninò dispereunt, manifesta quadam ἀντιπαθίᾳ.

Negant canes fieri rabiosos gustato lacte eius mulieris quæ marē peperit, autor Plinius. Qui etiam tradit caput fascia mulieris ligatum, doloribus leuari. Addam ex Columella, herbæ sanguinariæ adeò grauem esse perniciem, quòd si eam depasta fuerit ouis, toto ventre distenditur, contrahiturq́, & spumā quandam tenuem tetri odoris despuit. Celeriter sanguinem mitti oportet sub cauda, parte clunibus proxima. 74

Plerique noctambuli inter dormiendum, opera vigilantium exercent, tecta in sublime scandunt, per trabes & lacunaria oberrant, lectos aliorum adeunt, omniaq́ intrepidè 75

audent, nec quidquam sibi timent. Autores sunt Albertus, Christoph. Marcellus, Langius, & Galenus: qui etiam noctambulum se fuisse testatur.

76 *Ne quid ad gelida ganeæ pocula Græcis & Romanis deesset, niues ad æstatem vsque in subterraneis fossis, querneis frondibus, aut palea coopertas recondebant. Vnde Augustinus, Quis dedit paleæ tā frigidam vim, vt obrutas niues seruet: vel tàm feruidam, vt poma immatura coquat & maturet?*

77 *Cancer viuus sublimato vino, seu aquæ vitæ impositus, rubescit acsi percoctus esset. Et caseus ille non putrescit, neque à muribus eroditur, in cuius coagulo pauxillum de cerebro mustelæ remistum fuit. Pictorius.*

78 *Vinum palato arridebit, & cùm odore, tùm colore perplacebit, si malum medicum, seu citriū caryophillis*

vndique

vndique compunctum & armatum, ita in dolio suspendatur, ne vinum attingat. Sic enim nullum saporem vapidum, aut mucidum contrahet. Si autem vinum subacidum, vel acetum ad vini naturam asciscere voles, porri semine id efficies: aut iniectis in illud vineæ pāpinis & capreolis. Hæc cuiusdam est œnophili sententia vatis.

79 Plantam pulcherrimam habiturus es, si in caprillum stercus diuersa semina intruseris, & illud pingui fimo oblitum, scrobe aliquantulū profunda sepelieris, superiniectoq́ lætamine, & aggesta terra opportunè rigaueris. Baptista Porta. Si lactucam odoratam quæris, semen illius vnà cum citrij semine misce & sere.

80 Chalcedonius lapis collo appensus valere traditur contra illusiones & phātasmata ex melācholia oborta.

Quomodo etiam Amethiſtus contra ebrietatem, & Chelonites in corpore teſtudinis inuentus, ad diuinationem, ſi ſub lingua geſtetur, præſertim creſcente Luna: nam alio tempore inefficax cenſetur. Albertus.

81 *Aqua ex contuſis lumbricis per pannum expreſſa, & ſucco raphani æquis portionibus mixta, vſqueadeò durum & denſam reddit aciem cultrorum, enſium, & aliorum inſtrumentorum, quæ bis aut ter dum cuduntur in illa extincta fuerunt, vt ferrum aliud ac ſi plumbum eſſet, facilè incidant. Acceptum à quodam Pariſienſi machæropœo.*

82 *Vbi menſes mulieribus defluxerunt, & abſterſus eſt earum vterus (quod quinto ferè die vſu venit, aut ſeptimo) ſi à primo quo purgatæ ſunt die, ad quintum vſque commiſceantur illis viri, marem gigni aiunt: à quinto verò ad octauum fœmellam.*

Et

Et rursus ab octauo ad duodecimũ
denuò masculum. Post illum verò
dierum numerum, hermaphroditũ.
Lemnius ex Auicen.

Pisces agminatim confluent, pa- 83
cato flumine, aut maris littore, si a-
quam decoctionis aristolochiæ rotũ-
dæ admixta calce resperseris. Quòd
si eiusdem puluerem degustent, ve-
lut exanimati, supernatantes com-
prahendentur, Plinius.

Febres accenduntur si cornuti sca 84
rabei in oleo decoquantur, & ex eo
brachialis arteria inungatur. Quæ
res in conuulsione quandoque expe-
ti solet, necnon paralysi, & alijs affe-
ctibus, in quibus febrẽ excitasse val-
dè profuit.

Priscæ ethnicorum religionis an- 85
tistites & philosophi pro comperto
asserunt, animas corporis mole exu-
tas, circa monumenta & in aëre, dæ-
monum more, oberrare, illarumque

ſpectra nobis aduerſari. Deniq; carminibus antè quàm de letheo oblinionis fluuio biberint, ad ſortilegia cogi & allici poſſe, donec corpus aqua luſtrali expiatum, tellure conditum, aut rogo combuſtum, defunctiſque iuſta, aut parentalia perſoluta fuerint. Autores ſunt Suidas, Euſtathius, Plutarchus, Pſellus, Auguſtinus, & Langius.

86 *Aſclepiades ex vino ſubauſtero & porri ſucco ad mellis ſpiſsitudinẽ coctis, electarium ſanguinem excreantibus ſalubre, conficere docuit, vt ſcribit Galenus.*

87 *Cochlearum carnes per ſe tritas cum polline farinæ ex proximi molendini parietibus, olim, inquit Galenus, vulneri impoſui: cum quo etiã neruus vulneratus & contuſus erat, in agricola & duro homine.*

88 *Ne vlla potandi illecebra antiquis deeſſet, aquã hac induſtria infrigi-*

frigidabant. Testaceis vasis sub aprico Solis æstu interdiu illam calefaciebant, aut igni excoquebant, noctu verò in altioribus ædium fenestris frigori ætheris exponebant, & manè ante Solis exortum, subducta fece, puriorem eius partem, vt salubriorem, in fictilibus hydrijs priùs aqua frigida immersis, & pampineis folijs vel lactucæ coopertis, ad vsum sub paleis reponebant. Galenus & Athenæus.

Vinum fœtidum & corruptum 89
emendatur, si pro vasis magnitudine, iusta portio mundi tritici ex sacculo in eo suspendatur, & exinde retrahatur. Nam quidquid erit fœtoris ad se alliciet, ac ita vinum sincerum & clarum reddet, Pictorius.

Censent Columella & Plinius cau- 90
das catulorum post diem quadragesimum quàm sunt editi castrandas, sic enim tutos fieri à rabie. Modus

hic est: Prahenditur cauda extremum in quod vltima spina articulatio desinit cum neruo, & tamdiu distorquetur, donec abrumpatur. Id etiam canibus conciliat, ne in longitudinem indecoram cauda porrigatur.

91 *Si lauri baccas perforaueris, & semina cinara in singulis cuiusq; foraminibus posueris, ac fimo oblitas, terra commiseris, tàm suaues & odoratos alticocalos hinc habebis, vt nihil suauius & odoratius dari possit. Ex Varronis geoponici præscripto. Idem etiam continget si semina triduo maceraueris in aqua odorata ac iucunda.*

92 *Chelidonius lapis duplex in hirundine reperitur, rufus nimirum, & niger. Prior lineo panno, aut vitulino corio exceptus, & sub axilla gestatus, antiquos morbos, vnà cum epilepsia perfectè sanat, idq; præstatius*

tius efficit, si in pollinem tritus bibatur. Posterior valet aduersus febres. Autor Albertus in opusculo de sculpturis, imaginibus, herbis & virtutibus lapidum, quod penes me habeo nõ impressum. Addit ibi & alia multa ex priscis commentarijs magiæ naturalis Hermetis transcripta.

Butyrum foris admotum concoquit, discutit & lenit: non quidem in duro, sed molli & mediocri corpore, eoq; inflammationes tollit. Itaq; parotides, bubones & oris phlegmones, tùm infinita alia in puerili, aut muliebri corpore, solo butyro perfectè curantur, Galenus. 93

Sapphyri gemma purpurascens, attrita & lacti permixta, plagis quæ fiunt ex pustulis albis & tuberculis efficaciter medetur, si eis illinatur. Scriptum est in lege, inquit Epiphanius, visionem quæ Mosi in mõte apparuit & legem datam, in gemma 94

sapphyro fuisse expressam.

95 *Nihil efficacius ad exigenda ventris interanea & lumbricos eyciendos, exiccatis in tegula ignita vermibus, exhibitóque illorum puluisculo verminantibus pueris. Nam confestim reliquos corpori inhærētes excludit. Lemnius.*

96 *Omne triticum in solo vliginoso post tertiam sationem conuertitur in siliginem, Columella. Et populus alba ob senium & alimenti inopiam, succo effœta in nigram degenerat, Theophrastus. Hic addere mihi liceat, quòd gallinæ viperis saginatæ & elixatæ, salutares sunt elephantiasis labe infectis, ex quorundam experimento.*

97 *Noui quosdam nostræ ætatis, inquit Galenus, propinasse ossa humana vsta patientibus comitialem & articularem morbos: sed nesciētibus ægris quid biberent, ne fortè remedij*

auer-

auersarentur. Et multi hoc præsidio curati fuerũt. Hactenus ille. Addit Conrad. Gesnerus, se os illud quod coronalem suturam describit, epilepticis exhibuisse, & optimè successisse.

Ad sistendũ sanguinẽ qui implacabiliter erũpit, hæc præcatatio à multis celebratur: Adiuro te per Dei omnipotentis verã, viuam & immortalẽ virtutem, & per eũ sanguinẽ, qui ex Christi in cruce pendentis latere fluxit, vt quemadmodũ rubrũ mare Dei virtute diuisum est, ita tu eadẽ potentia sanguis sistas & maneas. 98

Ab auro fusili quidpiã non difflatur, nec pondus ei crescit, nisi ossa gallinacei in id conjecta fuerint, nã eius partem absorbent, vt anteà admonuimus, Autores sunt Plin. & Vitalis Cardinalis. 99

Cùm volueris fortunatos reddere venatores, vt ꝑficiãt in venatiõe, 100

tertia facie Sagittarij ascendente, & Luna in eadem versante, vel in Ariete aut Leone, modò applicet Mercurio ex bono aspectu, cum receptione, fac ex argento, cupro, vel stanno imaginem viri habentis in dextra manu arcum tensum, sagittâ superpositâ: & inter fundendum, vel sculpendum dicas, Per hanc imaginem ligo omnes feras syluestres, ceruos, apros, lepores, &c. vt nulla meam venationem subterfugiat, quin optatam portionem & prædam mihi semper relinquat. Posteà tertio gradu Leonis ascendente, incipe sculpere in altera lamina eiusdem materiæ, tot genera ferarum, quot erunt venationi congrua in tua regione: ac inter operandum dicas, Ligo omnes feras, &c. vt supra. Deinde coniunge ambas imagines conuersis vultibus inter se, easq; serico panno viridi inuolue, & sic deliga, vt non facilè separari

rari posint. Tum demum vbi venatum exire voles, defer tecum, & rem miram experieris. Verùm enimuerò, caue aggredi venationem nisi cũ Luna fuerit in Ariete, Leone, vel Sagittario. Qui enim illam initiatur ea versante in Tauro, Geminis, Scorpione, vel Capricorno, nihil prædæ, vel parum admodum refert, idq̃ maximo cum labore. Hæc sunt Ptolemæi.

ANTO-

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. V.

1 ON illud memorabile & sanè quàm admirabile iudicabitur, quod à Conrado Gesnero, viro citra vllam controuersiã πολυμαθεστάτῳ ϗ πολυγλοττάτῳ adnotatum est? *Anno, inquit, 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ Margaretæ in Hungaria, prope pagum Zichsam, iuxta Theisam fluuium accidit, vt in multorum hominum corporibus, serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur. Vnde sæuissimi dolores oborti,*

orti, tandem eos miserè necârunt. Ita vt tria circiter hominum millia sic perijsse feratur. Quibusdam humi ad Solem iacentibus, serpentes & lacerti per os aliquatenus emerserunt, sed mox iterum sese in ventrē abdiderunt. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cùm venter incideretur, serpentes duo prodierunt. Hactenus Gesnerus in præclaro illo suo opere. De quadrupedibus ouiparis.

Decoctum radicis erythrodani, quam rubeam vocant, regij morbi colorem emendat. Ex quo aureum poculum ab antiquis medicis dicebatur. Quod, quantum sanitas diuitijs antecellit, tantum in magno precio esse deberet, Langius. 2

Vulnera ægrè sanescunt, aut cicatrice obducuntur, imò verò nonnunquam letalia fiunt, si quando illi membro illata sunt, cui Luna, ex 3

signo

ſigno quod tunc inambulat, dominatur: ſicuti initio præcedentis Centuriæ ex Ptolemæi Aphoriſmo confirmauimus.

4 *Menecrates celebris epilepſiæ medicus, nunquam in publicum prodibat, niſi ſuis, quos curauerat ſtipatus, deorum habitu veſtitis, & ipſe purpura indutus, aurea corona decoratus, crepidatus, ſceptrum denique in manibus, velut alter Iupiter geſtãs, Athenæus. Hic ſi etiam apoplexiam fortem curare ſciuiſſet, ſanè periculum fuiſſet, ne Iouem cœlo deturbaſſet, & ſe in illius ſolium ſubſtituiſſet.*

5 *In trietericis Bacchi feſtis promiſcuè viri, baccharum, nympharũ & herarum habitu, vnà cum mulieribus tripudiabant, Orphei theologicos hymnos canentes, & ſaltationes in noctem producentes, effuſa vtriuſque ſexus libidine. Vnde perpetuo ſenatuſconſulto licentia illa, vt*

ſcribit

scribit Liuius, coercita fuit.

Pollux sanguinem ferinum cum lacte materno educationi canum tribuit. Et Xenophon dissyllabis nomẽclaturis canes appellandos censet, vt celerius inter venandum suũ quisque nomen accipiat. Addo ex eodẽ, quòd canes odoratu, ferarum vestigia indagant, & persequuntur (nam & odora canum vis, vt tradit Poëta) homines verò oculis, quòd olfactum habeant omniũ animantium deterrimum, vt scribit Theophrastus. 6

Multa in concauo speculo inspiciuntur ora, si secundum concauitatem plures speculorum planorũ portiones accommodentur. Intuens autem aliquis secundum speculorum numerum ea facilè numerare poterit. Præterea speculum loco vno sinuosum, alio concauum, & in medio planum, magnam imaginum diuersitatem 7

ſitatem repræſentat, maiorum, minorum, à dextra à ſiniſtra, propiùs & remotiùs, Ex Vitellione.

8 *Subeſt linguæ catellorum neruus vermiculi effigiem præ ſe ferens, rotunda & tereti forma: qui ſi eximatur, eos à rabie immunes reddit, facitq́ue vt minimo latratu ſint infeſti, nec quenquam letali morſu impetãt, Colum. & Plin.*

9 *Si porri caput acuta arundine, vel ligneo ſtylo pupugeris, & raporum, vel cucumerum ſemen in foramine occultaueris, adeò intumeſcet porri caput, vt prodigium videatur. His addere mihi licebit, quòd cinaræ abſq́ue ſpinis & aculeis naſcentur, vt Varro docet in Geopo. ſi lapidis attritu ſemina conſerenda retundantur. Sed de his alibi à nobis fusè & abundè ſcriptum eſt.*

10 *Aetites ſeu Aquilinus lapis ſiniſtro brachio vel lateri appẽſus id beneficij*

ficij prægnantibus adfert, vt fœtum contineat & aborsum impediat. Amorem præterea inter virum & mulierem conciliat. Et si difficilis ac laboriosus erit partus, femori adalliga tus facilem ac leuem reddet. sed statim post debebit solui. Idem, vt tradunt Chaldæi, si venenato cibo misceatur, prohibet ne deglutiri possit. Autores sunt Euax & Albertus.

Fel testudinis naribus epileptici 11
illitũ in morbi paroxysmo, prostratos statim erigere facit. Sũt qui ad ferocem hunc morbum expugnandum, tres clauos in vigilia natalis B. Ioan. Bapt. fabricatos, defigant in loco vbi epilepticus ceciderit, idq; tã profundè, vt non appareant, nuncupato dum id fit patientis nomine. Quod pro experto mihi traditum est.

Vt Veris temperies venationi est 12
aptissima, ita nulla magis aduersa indagini ferarum, propter varios

florum

florum & herbarum vapores, qui nares canum imbuunt. Hyemis tempore idem contingit ob crassum aërem qui impedit ne facilè hauriant odorem ferarum, nisi post meridiē, vt tradunt Xenophon, Plutarch. & Oppianus.

13 *Plantæ mercurialis masculæ (nā in marem & fœminam discriminãt) decoctum, vel succus diebus quatuor à primo purgationis die mulieribus bibitus, procreandi maris vim vtero confert: Fœminæ verò mercurialis, similis succus totidem diebus, pariq; modo assumptus, gignendæ prolis fœmininæ vires suppeditat, si cessantibus menstruis & composito vtero, vir & mulier debitè congrediantur, & mutuo amplexu concalescant,* Dioscor. & *Plin.*

14 *Si ex cocculis ab oriente allatis, & ob id à nobis* Cocque de leuant *vocatis, cum cymino, caseo vetustissimo,*

simo, farina tritici & vino in spissamentum coactis, formentur sphærulæ magnitudinis pisi, & piscosis amnibus quieta aqua, inijciantur, quotquot pisces degustabunt, earum illicio stupefacti, & velut inebriati ad ripas dissilient, & ita manibus capi facilè poterunt. Experientia multoties probatum.

Fõtes per magnos æstus arentes & exiccatos, puellarum virginũ cantu restitui, autor est Bonifac. Simoneta Cardinalis: maximè si ad fontiũ crepidines & labia, rythmos & cantiones voce ac instrumentis suauiter canant. Quod si est, summum virginitatis pæconium est. Sed in his, re vera, allegoriam subesse puto. 15

Sternutamentum in conceptu, & oscitatio in partu noxia sunt, vt tradit Plinius. Et post congressum oscitare mulierem, firma plerunq; sunt cõceptus argumenta: sternutare ve- 16

rò,

rò, effluxum eius quod adhæsurum erat. Addam ex Plutarcho in gratiam œnophilorum, quòd vinum modicè bibendũ est potius, quàm aquâ diluendũ: deperit enim infusa aquâ.

17 *Insigne rerum sympathiæ & consensus exemplum, in fidibus citharæ, aut testudinis elucet. Quarum si vnam digito cõtrectaueris, confestim vnisona alterius testudinis chorda illi correspondens, sua sponte mouetur, & festucam sibi impositam abijcit: Ex Boëtio, vt fusiùs infrà explicabimus, si in mentem venerit.*

18 *Ignis ex rotunda vitri phiala, aquæ plena & immobiliter Soli opposita, facilè excitari potest. Cùm enim directè Soli obijcitur, retrò in linea amphoram pertranseunte, obuium illi fomentum combustibile, ignem ex radijs multiplicatis & addensatis, leuiter concipit: non sine spectantium miraculo, qui ex aqua ignem*

exci-

excitari vident. Ioan. Bapt. Porta.

Si illicò velis conuertere vinum in acetum, projce in illud ſal cum pipere & fermẽto ſubacido confuſum, & id celerrimè præſtabit. Si propeperantius perfici velis, laterem aut chalybis partẽ ignitã, ſemel atq; iterum in vas demerge: aut raphani radices, vel immatura meſpila, corna, mora, aut prunula. Idem etiam præſtabit viola altilis, quæ nobis caryophyllata dici ſolet, flos ſpectatiſſimus vino immiſſus. Ex eodem. 19

Erat apud veteres in more poſitum, vt corpora varijs colorib. tingerent: partim ad ornatum, partim ad terrorem, vt de Britannis præliaturis ſcribit Cæſar. Qui ſe glaſto herba inficiebant, quã Iſatim Theophraſtus appellat, nos verò cum infectoribus, Guedam. Sic apud Græcos mulieres milto tingebantur, autore Xenophonte. 20

21 *Dion Cassius scribit, Adrianum Imperatorem studio venandi ad insaniam vsque & vitæ periculum flagrasse: adeò vt inter venandum effracto humero, crus penè attriuerit. In circo sæpè centum Leones interficiendos dedit, & sæpè manu sua Leonem occîdit.*

22 *Ex semine brassicæ cùm inueterascit, aiunt nasci rapum, & contrà è raporum semine brassicam. Addo quòd populi albæ cortex contusus & stercoratis sulcis disseminatus, edules anno toto fungos exhibet. Et si dulcis amygdala fructu seratur, fit amara & sapore ingrata: si plantetur, contrà. Ex Græcorum geoponic. & Plinio.*

23 *Bufones sese dilatantes & intumescentes, non solùm venenum per vrinam in plantas & fructus humi iacentes longiùs fundunt, sed etiam tabifica saliua vicina quæq; vitiant.*

Quæ duo, non minùs mortifera sunt, quàm napellus. Quarè admirari nō licet, si repentè quandoque pereant, qui fraga, fungos, fructus & herbas hoc veneno infectas, & illotas comedunt: vel ijs dentes confricant, vt initio primæ Centuriæ ostendimus.

24 *Lapis Lyncurij in carbones ignitos proiectus illos extinguit, tantùm abest vt ab illis insumatur. Nec id solùm habet rari miraculi: sed si quis hanc gemmam panniculo obuolutā in eosdem carbones detruserit, non tantùm illa, sed panniculus quoque illæsus conseruatur. Prodest etiam mulieribus in enixu. Autor Epiphanius.*

25 *Nulli venationis studio Romanos vicerunt, apud quos illa vsqueadeò inualuit, vt feras ab extremis Asiæ, Africæ & Europæ finibus in vrbem accerserent, vt cædibus immanium ferarum assueti minùs ho-*

minum cruorem & vulnera perhorrescerent, si cum hostibus dimicandum esset. Plinius, Sueton. Spartia. Lamprid. & alij.

26 *Tradit Posidonius in Asia & Africa tantæ immanitatis serpentes nasci, vt ceruos solidos & homines equo insidentes hauriant. Addo ex Plinio, Strabone & Solino, quòd Africa serpentibus adeò fœcunda est, vt araturi prealtis ocreis indutis, non alia ratione letales illorum morsus effugiant.*

27 *Experimento probatum habeo, inquit Lemnius, puerorum lumbricos vuarum passarum esu expugnari, si ieiunis absque vllo àlio edulio illas exhibeas. Nam vt amarulenta, ita dulcia affluenter hausta, vermibus sunt inimica: distendi enim ac rumpi illos contingit, suauioris edulij copia.*

28 *Raphanus infixis veratri albi radicu-*

diculis, illarũ viribus imbuitur: & si crudus ita comeditur, eademq́ helleborus operatur. His liceat mihi addere, quòd Ægyptiorum sacerdotes modica cicutæ sorbitione se impunè castrabant, vt scribit D. *Hieron. Nec omittendum est quòd Mithridati hausta quotidiè venena, præsumptis tamen remedijs, illi ex consuetudine innoxia fuerunt: adeò vt captus à Pompeio, se in carcerib. veneno interimere nõ potuerit. Plinius.*

Vulnera à venenatis animalibus illata, si candenti ferro vruntur, calore eius virus insumitur. Res ea in pestiferis bubonibus multis salutaris fuit, sed atrox nimis & sæuum est id remedij genus: quod tamen multi suo summo bono sustinuerunt & experti sunt. 29

Si plura diuersi generis semina ceræ vel tenaci cuipiã materiæ in lon- 30

gitudinem tenuiter protensæ incluseris, & solo optimè stercorato ac subacto commiseris, mirabilis ex ea congerie pullulabit sepes. Regij olitoris hoc artificium & experimentum.

31 *Alexander Magnus ceruorum vitam longam posteritati testatam esse cupiens, aureos torques plurimis innecti iussit, expresso in illis tempore quo id fiebat. Ex ijs qui post centum annos capti fuerunt, nondum ætatis senium præ se ferebant, Plinius.*

32 *Lupini optimè seruntur in vinearum meditullio, vt omnem amarorem de vitibus ad se alliciant, ceu familiarem. Quem nec deponunt, nec edulcescũt, nisi vino vel aqua diu ac multum macerentur, Theophrast. Plin. & alij. Hinc ego nimirum lupinina appellare soleo illorum ingenia, quæ nunquam emolliuntur ac feritatem deponunt, nisi vino multo*

diu macerata & imbuta, vel, si mavis, imbibita fuerint.

Heliogabalus, Lampridio autore, in viridario suæ domus montem excauauit, in quo hybernas niues & glaciem ad æstus refrigeria conderet. Sic ante illum Nero aquam decoctam, vitróque in niuē demissam refrigerauit, Plinius & Suetonius. 33

Sapphyrum coloris dilutioris in adamantem conuertes, si scobē, seu limatura ferri obrutum, in vase fusorio tamdiu validissimo igni exponas, donec incandescat. Vbi perfectum admiserit colorem, & ab adamante plurimùm fuerit mutuatus, tum demum extrahetur, repolietur, ac annulo affabrè inseretur. A quodam aurifabro acceptum. 34

Elephantos iuxta sensum humanum, intellectum habere, memoria pollere, siderum disciplinam seruare, imò verò Græcas literas scripsisse, 35

Plinius ex Mutiano ter consule testatum reliquit, vti etiam Plutar.

36 *Ventus aquilo nocte intempesta, vel crepusculo exortus, mox euanescit, & stationem suam deserit: eóque fit vt exercitati nautæ illi parum fidant, & nauigationem non instituant, nisi triduanus sit. Auster contrà, primi diei exortu spē fulcit nautis diuturnum fieri. Quod hoc prouerbio confirmant Græci,* Νότος πρῶτος, Βορέας τρίτος.

37 *Corium dextri calcanei vulturis dextro pedi podagra laborantiū, & sinistri sinistro impositum, dolores commitigare fertur ac lenire. His addere absurdum nō erit, quòd oraculo quodam ostensum est, radicem cynosrhodi, vulgus esglantierum odoratum nuncupat, vnicum & singulare esse remediū aduersus morsum canis rabidi, nisi Plinium & Galenum abiurare velis.*

Si carnes quæuis, dum adhuc calent, inter duas patinas suffocentur, & mantili, ne quid exhalet, inuoluantur, venenatorũ naturã subeunt. Eadem etiam mala adferunt morticinæ carnes esitatæ: necnon eorum animalium, quæ à venenatis, aut rabidis bestijs icta vel demorsa fuerũt, aut fulmine tacta interierunt, Lemnius. 38

Quædam animalia, re vera, in saxis oriuntur, & in scopulis maritimis radices, velut plantæ, iaciunt, paulatimq; adulta mouentur ac sentiunt, quæ si diuellas moriuntur. Idcirco ζωόφυτα Aristot. appellat, Budæus & Gaza plantanimalia. 39

Expertũ est nostro tẽpore, inquit Alber. verum topasiũ in aquam feruentem demissum, illius æstũ & feruorem adeò consopiuisse, vt statim iniecta manu hinc abstrahi potuerit, absque vlla læsione. Quod 40

vnus ex ſocijs noſtris, inquit, Pariſiis probauit.

41 *Aurum vt reliqua metalla non offuſcatur, nec fuligine obducitur, ſed ſplendeſcit potiùs ac turgidum efficitur, maximè ſyncerum & non adulteratum. Nam auri poroſitas, mollities & raritas efficit, vt concepto imbibitóque vapore fuliginoſo turgeſcat & fulgore afficiatur, Lemnius.*

42 *Gallina magnoperè perhorreſcit accipitres, vt etiam ſi vocẽ audiat, tantiſper dum incubat, oua vitientur, Plinio teſte. Addo ex eodem, & Æliano ac Solino, quòd vrſa trimeſtri ſpacio latet, quo tempore cibo cárens, manus ſolùm elambit, vt ſuprà monuimus.*

43 *Heraclides Ponticus tradit, Caniculæ exortum priſcis ſummoperè obſeruatum fuiſſe, adeò vt illinc coniecturam caperent, de anni ſtatu, ſalubriſne*

lubrisne, an pestilẽs futurus esset. Nã si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, cœlum pingue ac concretum esse significabat, & proinde grauem ac pestilentem fore annum. Si verò clara & pellucida emergebat, cœlum esse tenue ac purum demonstrabat, & proinde salubre fore ac prosperũ anni curriculum. Hanc stellam adeò metuebant antiqui, vt ei canem sacrificarent. Pro cane sidereo, inquit Ouid. canis hic imponitur aræ. Quãquam id factum putârim, quòd huius astri emersu, canes omnium maximè in rabiem agantur, & proinde simili victima litabatur.

Vnguentum ex oleo amygdalarum amararum, melle, radice lilij, & cera, præstantissimum est rugis faciei abolendis, & lentiginibus, alijsq́ cutis vitijs emaculandis. Addam ex Arnaldo Villanouano, quòd puluis coriandri cum melle mixtus 44

& ſuper carbunculum poſitus, illum deſtruit, vt alibi diximus.

45 *Ferunt Indi & Hyrcani tigrim animal eſſe tremendæ pernicitatis: totus enim fœtus illius, qui ſemper numeroſus eſt, ab inſidiante rapitur equo quàm maximè pernici, atque in recentem ſubinde transfertur. At vbi vacuum cubile fœta reperit, fertur odore præceps veſtigans. Raptor fremitu belluæ territus, vnum è catulis abijcit, tollit illa morſu, & pondere depoſito ocyor acta remeat, iterumq; conſequitur, donec in nauem ingreſſo, irrita ferit as ſæuit in littore. Plin. & Philoſtratus.*

46 *Tradit Ioan. Langius medicus clariſsimus ſe ab equitibus Comitis Palatini audiuiſſe, quòd vidiſſent in Auſtria hominem qui latratu, ac curſus pernicitate cum canibus contenderet, & cum illis in ſyluis illæſus venaretur.*

Si iuuenum ceruorum tenerrima 47 *cornua dum adhuc lanuginosa cuticula operiuntur, in taleolas scindantur, & fictili nouo diligenter operculato torrefacienda clibano cõmittantur, factus ex ijs puluis, addito pipere & myrrha, coli cruciatibus cum vino generoso mirificè confert. Scribonius Largus.*

Cum monachi quidam subinde 48 *ægrotarent, nec mali causam intelligere possent, audiuerunt tandem à rustico operario, catum monasterij sæpenumerò cum serpente ludere. Qui posteà communem illorum aquam lambebat, aut cum eis dormiebat. Non erat autem letale hoc venenũ, quia lætitia serpẽtis ex ludo, veneni vim remittebat, Ponzettus.*

Ex animalib. superfœtant lepo- 49 *res & equæ: sunt qui scrofas & lynces adiungant. Nonnunquam etiam mulier superfœtat, vt Alcmena, quæ*

Iphiclum concepit, iam Hercule grauida.

50 *Consiliginis radix suum & pecorum omnium pesti, præsens esse solet remedium, necnon pulmonariis eorundem vitiis, traiecta tantùm auricula. Bibitur etiã ex aqua, & sub lingua asiduè habetur in ore. Plinius & Columella. Putatur multis ea esse planta, quæ Gallorum vulgo Pomelea, quasi pulmonea, dicitur. Alij patam Leonis esse contendũt, quod viderint rei herbariæ Aristarchi.*

51 *Thebith philosophus vtriusq; magiæ peritus, tradit ad conciliandam alicuius stellæ virtutẽ annulum esse conflandum, quando Luna eandem stellam in medio cœli, vel in ascendente constitutam, trino aut sextili aspectu fœliciter intuebitur. Sed materia annuli esse debet ex metallo huic stellæ dicato, subiecta etiamnũ*

her-

herba eidem ſtellæ aſcripta.

Concauis ſpeculis proprium eſt pedes ſurſum, caput verò deorſum repræſentare. Cæterùm, ſi quis in peluim aquæ plenam ſub Sole ſpeculum immerſerit, ad parietum obiecta latera veros iridis colores impreſſos obſeruabit. Sed puerilia hæc pueris tractanda relinquo. 52

Si quis ex incuria, vel ignorantia ouillos pedes, aut arietinos ederit, nõ exempto vermiculo qui biſulcis illorum vngulis adhæret, confeſtim nauſea ac ſtomachi dolore afficietur, omniq́; momento ad ructus & vomitiones proritabitur. Nam coctioni officit, ac ventriculo negocium exhibet, Lemnius. 53

Hoc dolo vulpes vel lupos occides. Carne ſuilla pingui, latitudine palmi, recens toſta, ſoleas calceorum inunge, dùm è ſylua domum verſus exis: & ſimul in veſtigia, fruſtula ſuilli 54

ſuilli iecoris aſſi, melle intincta proijce, ac felis cadauer à tergo trahe. Vbi fera in propinquo aderit veſtigia ea conſectans, tecum habe hominem qui ſagittam excutiat, vel globulo ex cata pulta eam transfigat. Ex quodam perito venationis.

55 *Felibus imbricatæ aſperitatis eſt lingua, ac limæ ſimilis, attenuánſque lambendo cutem hominis. Quæ cauſa etiam manſuefacta, vbi ad vicinum ſanguinem peruenerit ſaliua, inuitat ad rabiem. Plinius. Addo ex Alberto, quòd abſciſſis pilis qui ſunt circa os, feles audaciā perdunt. Quib. vt leonibus, vngues hamati, & vaginis reconditi, periculoſi ſunt.*

56 *Sapphyrus verus aqua frigida intinctus & oculo circumductus, ſordes ex illo ſecum excludit. Adhæc anthraces, vt alibi diximus, fugat & loco dimouet. Falſumq́ eſt omninò quòd expulſo & extincto vno an-*

thra-

thrace, vnà etiam virtutem omnem cum colore perdat sapphyrus. Nam vidi vnum, inquit Albertus, qui quatuor annorum interiecto spacio, duos anthraces expulerat.

57 *Leonem sæuissimum animal, rotarum orbes circumacti, currúsq; inanes, & gallinaceorum cristæ valdè terrent: sed omnium maximè ignes & tædas expauescit, Plinius, Ælianus, Orus Apollo.*

58 *Ne columbæ à felibus infestentur, ad fenestras atq; aditus omnes, & secundum plures columbarij regiones, ramulos rutæ ponito, suspenditóque. Ruta siquidem vim quandam possidet feris aduersatricem, vt tradit Didimus in Geopon. Addit Africanus, quòd gallinam catus nunquã inuadet, quæ sub ala rutam agrestem habuerit.*

59 *Mandragoram illam factitiam, quæ ad omnes diuitiarũ prouẽtus ab impo-*

impostoribus magno ære vendi solet, ad hunc tibi comparabis modum: Bryoniæ insignem radicem & bifidam, recenterq́ȝ è terra vulsam, acuta scalpri acie, in virum aut fœminam figura & finge, adiectis etiamnum genitalibus membris. Vbi absoluta erit, omnia pilorum loca stylo confige, vt caput, supercilia, mentũ, & pudenda, ibiq́ȝ milij semina, vel quid aliud intrude, quod radiculas proijciat, & segetem faciat, quæ pilos imitetur. Posthæc defossa scrobe illã tamdiu terrâ adobrue, donec corticẽ & quasi pelliculam quandam superinduerit, videbis monstrosum idolũ, & quibus decet partibus pilosum, si affabrè figuratum erit.

60 *Alfonsus Rex Castiliæ fertur distribuisse centena millia aureorum mathematicis qui hinc inde ex Iudæa, Arabia, Africa & alijs locis accersiti fuerant pro constructione*

astro-

astronomicarum tabularum, quæ hodiè illius liberalitate omnium manibus teruntur, perpetuo tanti principis encomio.

61 *Sambuci flores suo odore erucas arcent ac tineas perimunt: & absynthium, ruta, mentastrum, abrotanũ, satureia, iuglandis folia, filix, lauandula vel pseudonardus, nigella, coriandrum viride; & psyllium, pulices ac cimices, modò culcitris & puluinari imponantur: vel earundem plantarum decocto, solum cubiculi aspergatur. Experire si non credis.*

62 *Piscium carnes quouis modò coctæ, si dũ adhuc calẽt humidis locis diu asseruentur, eosdẽ pariũt affectus vescentibus, consimilemq; perniciem adferunt, quæ à fungis creari solet: tametsi noxa, non nisi duobus, tribúsue diebus post, sese quandoq; prodat. Non minùs sunt vitanda oua barba-*

barbatuli piscis: nam si largiùs sumantur, adeò venenata sunt, vt magnum minentur periculum, Lemn.

63 Galbanum emollitum, & ex lineo panno anthraci pestifero coextẽsum & appositum, si curabilis est, adeò illi adhærebit, vt reuelli non posit, nisi radicitùs eum extirpet. Si verò incurabilis erit, ne tantillum quidem adhærescet. Arnaldus à Villanoua.

64 Quanquam malè olentia vuluis prosint, & hystericas adiuuent, tamẽ auertẽda sunt ab ijs mulieribus, quæ epilepsia tentari solent. Nam paroxysmum illis excitant, ac æstuare cogunt, Alexand. Aphrodis. & Auicenna.

65 Feles nõ coeunt parte posteriore, vt reliqua fore animantia, sed mas stat, fœmina verò subiacet more hominum & simiarum. Sunt in eo genere fœminæ naturâ salaces. Itaque

mares

mares ad coitum voce querula alliciunt, cogunt, ac nisi pareant, insectando ac verberando puniunt. hinc ille efferatus clamor: siue quòd seminis igneum feruorem fœminæ reformident, siue etiam quòd vnguibus maris retinentis lædantur, Aristot. Plin. Alb. Nyphus, & alij.

66 *Refert Aëtius quòd si coagulum catuli semel tantùm ex aceto ederint hydrophobici, statim capiet eos cupiditas potus aquæ, & ob id medicamentum hoc miris laudibus ab eo commendatur.*

67 *Equorum asthma & spirandi difficultas curabitur inserta pectori radicula eius herbæ, quam veterinarij cosiliginem vocant. Aut radice eiusdem naribus auriculisue impacta: siquidem has in parteis omnis morbi vis, noxiumq́ virus elicitur. Autor Pelagonius mulomedicus. Sunt q vires easdẽ tribuãt radiculis hellebori.*

Ara-

68 *Aranearum multitudine, pestifera fore æstas indicatur. Et vernis ficus folijs, cornicis pedem adæquantibus, tempestiua veris nauigatio, Plutarchus, & Hosiodus.*

69 *Visi sunt in Austria gemelli qui obiectis tantùm ad ianuas corporis lateribus, feras aperiebant. Visus etiam sapphyrus qui prima applicatione aciem oculorum ac visionem obtundebat. Autor Ioan. Langius.*

70 *Si è vitro solidiore & crasso parẽtur perspicilla, seu ocularia, in plures facies angulosas ita accommodata, vt anguli omnes metam habeant in medio, quæ visum disgreget, ex pluribus illis superficiebus sic dispositis, res vna apparebit multiplex. Adeò vt nũmus vnus aureus & simplex, decem, viginti, vel centum præ se ferat; pro angulorum & superficierum turba. Quæ res tangentem mirè deludit, facitq; vt multo melius*

ſit cum huiuſmodi ocularibus perſpicillis dare, quàm accipere. Ex opticographis.

Sal marinus recens coctus, atque à ſordibus non ita pridem repurgatus, aſſeruandis carnibus & piſcibus minùs eſt idoneus. Nam ſalſuginoſam ſaliuam, & limoſam quandam vliginem rebus eo conſperſis inducit, Lemnius. 71

Quidam ex ſocijs noſtris, inquit Albertus, mihi narrauit, Fridericũ Imperatorem habuiſſe magnetem, qui non ſolùm ferrum traheret, ſed vice verſa ferrum lapidem. Addit ille idem ex Ariſtotele, eſſe genus magnetis quod carnes hominis trahat. 72

Sicut ex felibus, inquit Ælianus, mas eſt libidinoſiſſimus, ita fœtus amantiſſima eſt fœmina, propter quẽ Veneream maris conſuetudinem auerſatur. Cuius rei mas non ignarus, communem ſobolem interimit. Hæc autem 73

autem noui fœtus desiderio permota, illius libidini denuò morem gerit; Ælianus.

74 *Homini à scorpionibus icto, remedio est cinis eorundem ex vino potus. Et rabidi canis morsum curari testantur multi, pilis eiusdem animantis exustis, & ex vino propinatis, Plinius & Lemnius.*

75 *Aues quæ semen hyoscyami ederint, præcipuè quæ in gallinaceo habẽtur genere, nõ multo pòst tẽpore pereunt, quemadmodũ & pisces. Addo ex Dioscoride quòd radice hyoscyami in aceto cocta, efficaciter dentes colluuntur in dolore. Cui subscribo, si à causa calida fuerit dolor.*

76 *Carduus benedictus contusus, & in vino cum axungia & triticea farina probè coctus ad vnguenti consistentiam, præstans habetur remedium ad vlcera quæcunque, etiam si processerint vsque ad ossium denudatio-*

dationem. Sed bis in die vnctio fieri debet, suntq́ prius eluenda vino vlcera, ad sordium abstersionem. Arnald. Villan.

Dum diuersaretur in Italia D. Augustinus, sese audiuisse perhibet, quasdam mulieres stabularias degustato caseo quopiã in iumenta à viatoribus conuersa fuisse, vt earum onera deferrent. Sic Præstantij pater delibato casei veneno consopitus, diu exanimis iacuit, experrectúsq́ tandem sese caballum fuisse, ac onerarias clitellas & annonam militibus gestasse dixit. Quod verum fuisse compererunt. 77

Ab omni tetro odore feles abhorrere dicuntur: eamq́ ob causam excrementa sua, priùs scrobe facta, in terram occultant, Æliano autore. Plinius causam addit, ne odore muribus prodantur. Volaterranus, ne à prætereũtibus terãtur. Vt vt fuerit, 78

Plu-

Plutarchus scribit, odore vnguentorum illos grauiter vexari: &, vt Cælio placet, perturbari ac furere. Addam quod Aloisius Mundella se obseruasse tradit, comitiali morbo illos etiam quandoque affici.

79 *Experimentum Regij cuiusdam chirurgi aduersus chiragras & podagras. Habe manipulum arthemisiæ, deferuefacito in oleo dulci oliuarum, donec decrescat ad tertias: eo dolentem locum inunge, senties breui tempore dolorem sedari.*

80 *Abinzoar medicus Arabs non illaudatus, ad morbum arquatum & icterum exhibebat pondus trium granorum hordei lapidis Bezoardici dissoluti in lacte vel aqua cucurbitæ, aut rosarum. Quo remedio filiũ Haly regis à virulenta ictericiæ aurigine liberauit. Porrò quid sit lapis Bezoardicus exposuimus aphorismo 70. Centuriæ primæ, si benè memini.*

Opti-

Optimum est in gangrenæ scarificatione incisiones aqua salsa calente irrigare, ne sanguis incrassetur, sed liquidior fiat: aut spongia, recente aqua salis, vel maris imbuta, easdem abstergere & fomentare, Lemnius. Optimum etiã fuerit, imò verò præstantiss. in bubonibus & anthracibus pestiferis idem fieri. 81

Materiam effingendis lapidibus preciosis sic perstrues. Impletur vesica multis ouorum albuminibus simul dilutis & agitatis: tum demum in feruentem aquam diu excoquenda committitur, & detracta, loco minimè pulueruleto, tanto tẽpore exiccatur, donec vitri consistentiam induisse videatur. Posthæc in particulas diuiditur, quæ paulò pòst aquis quo visum erit colore intinctis, & saturatis, inijciuntur, vt ibi deferueant, & colores propositos imbibant: croceum, si topasium habere voles, et 82

crocum in aqua dissolueris: pyropũ, si brasilij ramenta & scobem: & ita de reliquis. Pulchrum sanè inuentum & paratu facile, quod ab experto accepi, & tibi commune esse volui, sed eo animo ne quem decipias.

83 Ad canis rabidi morsum, cancri in patella deuruntur, vt puluerari possint. Exhibetur cochlearis mensura cum puluere radicis gentianæ ac thuris momento. Debet enim antidotus ista frequenter iterari, & per sesquimensem continuum assumi, quò rabies & aquæ pauor propulsetur. Probatum audiui.

84 Aqua felibus vsqueadeò est exitialis, vt si in ea mergantur, & ilicò desiccari prohibeantur, vitã morte uon rarò commutent, Albertus. Nã humiditas externa illorũ naturæ aduersatur: pinde pedes etiã tingere cauẽt. Hinc emersit illud, Cattus amat pisces, sed aquas intrare recusat.

Smaragdus perelegans, inquit 85 *Albertus, temporibus meis à Rege Hungariæ gestatus, dū venerea desideria cum vxore expleret, in treis parteis (quòd sit impatiēs libidinis) fractus dissilijt. Res ea ægrè suaderi mihi potest, qui certò scio verū smaragdum à quodam mihi familiari sæpenumerò gestatum, quo tempore operam liberis cum vxore daret, nihil prorsus detrimenti accepisse: sed dum eidē morti vicinæ debita præstaret obsequia, extra sphendonem vltrò dissilijsse, nec ampliùs comparuisse. Quod etiam mihi contigisse constanter dico & profiteor, dum ægrotanti præceptori nostro* ORONTIO, *qualē decebat operā impenderem, in extremo vitæ illius actu. Dono aūt acceperā smaragdulū eum qui tū è sua capsula dissilijt, in qua arctissimè clausus erat ab eodē præceptore & amico. Qui illum*

vicissim acceperat ab excellentiss. & doctiss. viro Alberto Pichio Campensi. Sed de ijs satis.

86 *Sorices & glires ruinosas ædes deserere obseruatum est, etiam trimestri spacio, antequam sint collapsuræ. Præsentiunt enim naturæ instinctu contignationem & ædium compagẽ sensim dissolui, illasq; breui pessum ituras, Plinius & Lemnius.*

87 *Aduersus calculum multi de experientia magnificant puluerem pellis lucij piscis, cum aqua parietariæ ex vino albo haustam. Alij idẽ pollicentur de pelle piscis barbatuli, & stillatitia aqua herbæ, quã argentariam vocant.*

88 *Si è nare dextra fluat sanguis, digitus auricularis manus dextræ incuruandus est, ac totis viribus premendus: sin è sinistra, sinister. Hoc enim compressu fluxus restringi solet. Populare est remediũ & probatum.*

Cùm primùm infantes ex utero prodeunt, si priùs quàm aliquid gustent, corallij scrupulum dimidium diligenter tritum cum lacte nutritio hauserint, nunquam epilepsiam incurrent. Arnaldus Villanouanus. 89

Accensis utrislibet ceruorũ cornibus, odore illorum fugantur serpẽtes, & comitiales deprehenduntur morbi. Idem etiam præstat lapis gagates incensus, suffitu suo: sed ne odor dispergatur, stragulis circũdari debet quisquis est. Nam tum, si epilepsiæ est obnoxius, cadet, Dioscor. Galen. Plin. Apuleius & alij. 90

Tridenti clariss. legis utriusque doctor Baldus, inter ludendum cum quodam suo catello, leniter in inferiori labro demorsus fuit. Qui cùm ignoraret eum rabie affectum esse, quarto pòst mense rabidus factus, & tandem hydrophobicus, nullo adiutus medicamento, miserã obiuit mor- 91

tem, Autor Andr. Matthiolus suis in Dioscorid. Commentarijs. Quod diligenter, obsecro, animaduertant & obseruant qui catellos habent in delitijs.

92 *Scribonius Largus tradit, ceruis Siciliæ (& fortasse alijs) sordes enasci in angulo oculi versus nares, quas venatores contra omne iobolorum & venenatorum animalium virus, ac pharmaca deleteria in capitis cingulo deferant.*

93 *Feles auribus abscisis faciliùs domi remanent, quòd aqua guttas & stillicidia auriculis apertis illabentia, sustinere non possint, Albertus. Castratur vterque sexus, & præcipuè mares, vt mitiores & corpulēti fiant, minúsque euagentur ac domos deserant.*

94 *Antoninus Caracalla Imperator, Ælio Spartiano teste, eos condemnare statuit, qui contra tertianas & quarta-*

quartanas febres περίαπτα & gestamina colli vel brachiorum circumferrent. Quibus tamen fidem nō derogat Galenus, vt etiam amuletis, modò naturali nitantur ratione, potiùs quàm verbis incantatoriis magorum : sicuti in pæonia idem Galenus ostendit, cui suffragatur Theophrastus.

Hydrargyrum, seu argentum vi- 95
uum facilè ac leuiter hūc in modum congelabis. Liquefactum plumbum & à scoria repurgatum in vasculum idoneum conijcito, & vbi coagulari addensarique occœperit, fossulam ligno vel ferro confestim in eo imprimito, ac dicto citiùs, dum adhuc calet, hydrargyrum ibidem conijcito, & optato fine potieris, sed non exacto & postremo. Extractum itaque in pila vel mortario contundes, deinde congelationem, vt priùs, iterabis, ac toties reiterabis, donec durū

& malleabile habueris. A quodam chrysopœo, vt fertur, accepi.

96 *Si spuma, aut saliua rabiosi canis, vel elephantici hominis, ulli parti adhæserit, etiam citra morsum, noxam non leuem adfert: præsertim in parte neruosa, vel arteriosa, nisi confestim salsugine eluatur. Quòd si quispiam a iam dictis demorsus fuerit, vrina impuberis, fomẽti loco adhibita, virus eliciet. Necnon ruta, sal, ficus, vel brassica quæ rubenti est folio, vnà cum melle & butyro subacta, & affecto membro admota, sed intra corpus sumenda sunt interim opportuna antidota. Ex Leuino Lemnio.*

97 *Ferunt conchilia & ostrea tonitru sæuiente, margaritas quasi abortiendo vomere, ob id multæ in arena reperiuntur. Quarum virtus experta est & probata aduersus animi deliquia, fluxum lyentericum, & omniũ maxi-*

maximè ad roborandos recreandósque ſpiritus, Dioſcor.

98 *Vbi pulices ac pediculi præſentiũt corpora hominum emori ac tabeſcere, omniaq́ membra ſanguine & calore vitali ſenſim deſtitui, vel ea deſerunt, vel partes illas occupant, quibus ſanguis, calorq́ natiuus diutius inhæret. Cuiuſmodi eſt lacuna circa ventriculi orificium, vel quæ mento ſubeſt, ac vocali arteriæ incumbit: vt à veſpillonibus & libitinarijs obſernatũ eſt. Hæc animæ emigrantis certiſsima ſunt argumenta. Lemnius.*

99 *Ebuli folia cum vino cocta, arthriticorum cruciatus valdè mitigant, ſi dolenti loco admoueantur. Sunt qui præferant, & miris laudibus extollant ſuccum expreſſum ex folijs radicibúſque eiuſdem, coctis in vino, & butyro menſis Maij exceptum, ac vice linimenti affecto membro identidem inunctum, nimirũ ter, quatérue in*

ue in die. Ab experto hæc didici.

100 *Succinum, seu ambram hunc in modum finges & simulabis. Accipe crystallum in tenuissimum pollinem redactum, & ouorum albumina, exclusis germinibus, tamdiu agitata & despumata, donec in aquam soluantur. Illis supradictum puluerem immisce, & coagita, addito momento croci subtiliter puluerati, si luteam ambram tibi comparare satagis. Tũ demum omnia hæc in fistulam arundinaceam, vel intestinum aliquod, seu ampullam vitream inijce, ac feruenti aquæ tantisper, cõmitte, dum solidam & duram consistentiam adepta fuisse deprehendes. Extracta, super marmore expoli, & in quam visum erit formã effinge. Si sphærulas precarias habere satagis, aut gladij capulum perfora antè quàm siccescant, posteà Soli expone. Poteris pro concepto voto & arbitrio alios*

colores

colores miſcere, & ita lapides preciosis affines, perbellè mentiri. Sed tum ante coctionem percolanda erit materia, vt corpus gemmæ diaphanum ſit, ac pellucidum. Ex ſecreto artificio cuiuſdam ingenioſiſsimi amici mei.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. VI.

1 *DMIRATIONEM ac fidem omnem superaret quod anno 1539. accidit in quodam pago ditionis Episcopatus Eistettensis apud Germanos Fugenstal nomine, nisi oculati & certæ fidei testes spectaculo adfuissent. In eo pago Vlricus Neusesser agricola, crudelibus dolorum tormentis in altero hypochondriorum excruciatus, subitò clauum sub illæsa cute manu deprehensum, facta incisione à chirurgo detraxit. Nec tamẽ dolores ob id cessabant, sed in dies magis ac magis recrudescebãt. Quare, cùm nec aliud doloris remedium*

fore

fore suspicaretur miser ille, quàm mortem, arrepto cultello miserrimè sibi guttur abscidit. Itaque, dum tertio die mortuus, ad sepulchrum efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex Vueissemburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet chirurgi, qui astante magna hominum frequentia demortui agricolæ ventriculum inciderunt. In eo (res mira & prodigiosa) lignum teres & oblongū, quatuor ex chalybe cultri, partim acuti, partim serræ instar dentati, ac duo ferramenta aspera reperta fuerunt: quorum singula spithami longitudinē excedebant. Aderat & capillorum inuolucrum globi instar. Credibile sanè est hæc in ventriculi cauitate congesta fuisse non alia arte, quàm dæmonis astu, et dolo. Autor Ioan. Langius parte prima suarum Epistolarū medicinal. epistola 38. De prodigijs & præ-

stigijs

ſtigijs dæmonum in morbis.

2 *Si libram vnam vini præſtantiſ-mi,& ſalem quantum manu prahendi poteſt, cum fece vini generoſi in chymicum & ſtillatorium organum miſeris,& aquam ex ijs materijs manantem exceperis, omnium ardentiſsimam eſſe experieris. Ex quodam chymiſta acceptum tibi trado.*

3 *Capitale fuiſſe apud Ægyptios felem ſpontè, vel caſu occidiſſe, Diodorus perpulchrâ demonſtrat hiſtoriâ, ſuos oculos ac fidem in teſtimonium adducens, ne putetur eſſe fabula. Quũ ætate Ptolemæi, inquit, inita eſſet amicitia cum Romanis, & Romanorum quiſpiam præter volũtatem animi felem occidiſſet, Ægyptij facta impreſsione, eius domũ agminatim obſederunt, eum ad pœnam poſcentes, neglecta magnitudine Romani nominis, & amicitiæ re-*

center initæ memoria, idq́ꝫ præstitissent nisi Rex & præfecti regij eum præsenti periculo subtraxissent, verius quàm liberassent. Hæc ille.

4 *Auri puri & obryzi limatura in electarijs idoneis deglutita, fertur cõseruare immunes ab elephãtiasi qui ea vtuntur. Et lamina ex auro imposita linguæ illorum qui causonis, seu ardentis febris æstu excrucientur, febrilem ardorem refrigerat Langius.*

5 *Cùm graui morbo decumberet Aristoteles, medico suo multa vetanti, & non pauca citra morbi causam edicenti, fertur scitè respondisse: Ne me cures vt bubulcum & fossorem, sed priùs edissere, & ita me præceptis tuis facilè morigerum reddideris, Ælianus & Polybius.*

6 *Antidotus reddens sumentẽ tutũ à peste & venenis, accipit baccarũ iunipe-*

iuniperi drachmas duas, terræ Lemniæ veræ tantundem & obolos insuper duos, seu scrupulum vnum. Vbi in puluerem redegeris, melle excepta, in vase mundo ad vsum reseruabis. Dabis ex aquæ mulsæ cyathis duobus seu vnciis tribus, quantũ est auellana. Hac antidoto Rex Nicomedes vtebatur, si quando suspectos habuisset, qui eum inuitârant. Nam si nullum subsit venenum, quieta manet: sin adsit, nauseam cõcitat, & vomere cogit, ita vt venenum quoque cum antidoto eiiciatur.

7 *Testudo viperæ morsu saucia, cunile pastu, quam syluestre origanum appellant, opem sibi adfert medicã. Et vrsæ cum somnifera mandragoræ poma degustârunt, formicas melle contritas lambunt. Plinius & Aristoteles.*

8 *Antiocho Regi cognomento Soteri, ostensum fuit in somnis signaculum*

lum sub figura triplicis pentagoni ex diuina reuelatione. Quo cùm vteretur in vestibus militum pro bellica tessera, de Galathis insperatam adeptus est victoriam. Sic Iudas Machabæus accepto ab Angelo sacri tetragrammatis signaculo, Antiochum Eupatorem fœliciter prostrauit. Et Cõstantinus ille magnus præuio crucis charactere, Maxentium tyrannum apud pontem Miluium debellauit. Autor Eusebius.

Si æris ramenta aqua forti dissoluãtur, & in ea ferrum tingatur, æris colorem induet, modò fuerit defecatum & mundum. Præterea si argẽtum viuum sublimatum digitis pertractetur, & mox argẽtea vasa, vel numismata iisdem manibus versentur, & circumducantur, ita inficientur, vt adulterina ac falsa esse videantur, Bapt. Porta. 9

Sal in aqua eliquatus, aut loco eius 10
muria,

muria, præsentanea vi dolorem cum feruore ambustis mitigat: siue is fuerit ex puluere bombardico, vel oleo, pice, aqua feruida, prunis, ferro candente, aut aliunde. Præsertim, si tenui linteolo salsugine imbuto partes præustæ foueantur, relicto ibidem linteolo. Valet etiam plurimùm ad id remedij salsugo incumbens butyro salem experto, fomenti loco adhibita. Autor Lemnius.

11 *Si volueris scire an debeat liberari qui pestilenti anthrace corripitur, exhibe ei paululum selectæ theriacæ cum vino albo, si non febricitet: eademq́ theriaca anthracem inunge. Si ilicò aduritur & fixa manet, nihil hinc subleuato ægrotante, pessimum erit signum. Si contrà, & leuamen sentit, optimum. Arnaldus Villanouanus.*

12 *Lampyrides, quæ & nitedulæ & cicindulæ vocantur, vitreo vasculo, quod*

quod diligẽter opertum ſit, immiſſæ, & fimo equino dies aliquot obrutæ, in liquorem ſoluuntur, qui cũ æquali portione hydrargyri, vt decet, purgati, vitrea phiala pellucida & munda incluſus, medijſq́ue ædium laquearibus appenſus, tantùm lucis refundet, quantum ſub luſtri nocte Diana. Puto ex magia naturali Ioan. Baptiſtæ Neapolit. decerptum.

De Iaſpide expertum eſt quòd 13 *ſanguinis fluores cohibet: aiunt etiã partum iuuare, ac geſtantem caſtũ reddere, & cor exhilarare. Sic gagates hydropicis confert, fluidos dentes firmat, & ſuffitu per inferna à mulieribus exceptus, vel etiam impoſitus, menſtrua prouocat. Albertus.*

*Canis rabioſi qui hominem momor*14 *derit dẽtes in corio ligati & armo ſuſpenſi, defendunt geſtantem à morſibus rabioſi canis, Dioſcorides. Addo quòd quædam eſt ſpecies telæ ara-*

araneæ ſpiſſæ & candidæ, quam ſi humero ſuſpenderis, à quartanis defendet, vt tradit Albertus. His attexendum erit, quòd quidam collo ſuſpendunt radices oxalidis cōtra ſcrofulas, necnon arnogloſsi, ſucceſſu ſanequàm probato.

15 *Serpentes per ſomnium interimere, victoriam ſignificat: vela videre, malum: dentes omnes habere ſanguinolentos, mortem ſomniantis: dētes extrahi, mortem alterius: aues intrare domum, iacturam: flere, gaudium, nummos tractare, iram: mortuos videre equos, fœlicem rerū euentum. Ex Artemidoro, & alijs.*

16 *Faſcini ſola organa non ſunt oculi, ſed & vox & quorundam hominum maledica lingua. Nam reperiuntur in Africa, Gellio autore, hominum familiæ, quæ ſi impenſiùs fortè laudauerint pulchras arbores, ſegetes lætiores, infantes amœniores, egregios*

equos,

equos, pecudes cultu & pastu opimas, hæc omnia tabescant & emoriantur; nulli intereà mortis causæ obnoxia. Vnde inoleuit consuetudo, vt quidpiam laudaturi, ne verba nostra obsint, benè ominando addamus, vt Deus id conseruet. Autor Aristot. in problem.

Goritienses mulierculæ, inquit 17 *Matthiolus, ægrè parturiẽtibus vltimo remedio argentum viuum potandum præbent scrupuli pondere. Nec desunt qui ad interimẽdas alu i tineas illud etiam puellis propinẽt ad duorum granorum milij quantitatem, citra vllam molestiam, modò priùs debitè perpurgatum fuerit.*

Lithanthrax, seu lapideus carbo 18 *fossilis mixto oleo emolliri potest. Quo si viticulæ suas illinant vites, interficientur vermes qui illarum oculos ac gemmas prærodunt, Autor Seuerinus Gœbelius.*

Car-

19 *Carbunculis & bubonibus, alijsque pestiferis tumoribus, ruta contusa percommodè adhibetur, ex acri, salsóque fermento, vnà cum ficubus, cantharidibus, cepa & scilla tostis, adhibitaque viua calce, sapone, ammoniaco & theriaces momento. Hoc emplastrum parti affectæ admotum, delitescentes tumores ilicò perrumpit: sed roborato priùs corde. Lemnius, assentiente experientia.*

20 *Si salem ammoniacum & oui cortices simul trituraueris & ex ijs aquam chymico organo exceperis, in eáque æs ignitum extinxeris, mirā suscipiet albedinem. Adde quòd ex antimonio extractum hydrargyrū, seu viuum argentum, æs eximiè dealbat, si super eo proijciatur, vel defricetur. Quod non facit fossile & metallicum, à Plinio vomica perpetui liquoris nuncupatum.*

21 *Ab ambusta quaque summè prodest*

deſt linimentum factum ex ſmegmate, ſeu ſapone vulgari cum melle & butyro. Adhæc aqua decoctionis raporum, quæ paulo efficacior erit, ſi nonnihil calcis viuæ in illam lixiuij modo diſſoluas, & per vaſis inclinationem excipias: ſic enim abſque morſu deſiccat & ardorem compeſcit.

22 *Si pinguedine, vel cera liquefacta, ouum, ferrum, aut ſilicem obduxeris, & quidquid voles deſuper ſcripſeris, vel inſculpſeris, ita vt ſubiectum corpus attingat, deinde in acetum acerrimum pernoctare dimiſeris, ſcriptum ac cælatum inuenies, quidquid apertū, & aceto peruiū fuit. ſunt qui addant ſalē & æruginē. Sed puerilia hæc, vt multa alia, pueris tractanda relinquemus.*

23 *Azurum vt vocant tranſmarinum ſic ementieris. Accipe vnc. vnā argenti calcinati cum aqua forti, ſalis*

ſalis ammoniaci drachmas duas cũ ſemiſſe, & aceti q. ſ. miſceantur, & tamdiu quieſcant, donec materia in fundo ſubſidat. Deinde vbi acetũ ſupereminebit, ſenſim auferatur, & materia ad fundũ relicta in vitrea cucurbita probè obturata, per dies xxv. ſub fimo equino ſepeliatur, & habebis cæruleum, vel azurum Indicum & tranſmarinum pulcherrimum. Ex antiquiſsimo libro manu deſcripto.

24 *Aliquis rubetam defixè aſpiciens vtcunque optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur. Et rurſus aſpiciens charadrum ſeu galgulum (de quo aphoriſmo 1. Centuriæ 3.) liberatur. Autor Philles. Addo quòd moſcho vreteri inſerto, dyſurias curari tradit Galenus.*

25 *Adamas, qui etiam incudes, Plinio teſte, reſpuit, molleſcere ac ſolui fertur ſanguine calido hirci: modò ali-*

aliquandiu antè vinum biberit, ac petroselinum, vel montanum siler, comederit. Cæterũ, sanguis huiusce-modi ad conterendum in vesica lapidem, valdè efficax habetur. Alb.

26 *Semen agrestis croci manu tritum, vel collo suspensum, plurimùm pollet aduersus ictum scorpionum. In quam rem etiam prodesse aiunt radicem lauri & ireos. Sic pæoniæ radix, præsertim masculæ, collo epileptici pueri appensa, ei valdè commodat: similiter & pyretrum, & pilus canis ex toto nigri, Lemnius.*

27 *Monachos videre inter somniandum, mortem vel calamitatem portendit: pingues videre boues, rerum abundantiam: oculum vel dentem amittere, amici, aut affinis alicuius mortem, vel infortunium: mutũ esse, celerem lætitiam: boues arare, lucrũ: eosdem aquas ingredi, malum, Artemidorus.*

28 *Herbam quam alyssum vocant, alij in manus accipientes, alij solùm aspicientes, à singultu liberantur, vt tradit Plutarchus. Fertur eadem ouillo & caprillo pecori salutaris esse, prope caulas & septa eorum consita. Valet etiam certo experimento aduersus canum rabiem, & ob id Galeno & Aëtio teste, à λύσσῃ, id est rabie, alyssum nominatur.*

29 *Noui mulierem, inquit Andr. Matthiolus, quotidiè ferè per annos multos vuluæ strangulationi obnoxiam, quæ ex illo morbo optimè conualuit hauriendo semel per hebdomadam sub lecti ingressum, vinum album in quo vncia radicis bryoniæ efferbuisset. Et hoc medicamēto per annum integrum vsa, hinc nihil ampliùs incommodi sensit.*

30 *Leporum caro, omniumq; animalium oblongas auriculas habentium, sanguinem gignit melancholicum, vt Galeno*

Galeno placet. Addo quòd cerebro leporis perunctæ paruulorum gingiuæ, faciliùs dentes emittunt: & quòd leporum cibo somnolentos fieri Cato arbitratur: censetq́ vulgus, sed ioco friuolo, hinc corpori gratiam ac venustatem totos dies septem conciliari, vt ex Martialis epigrammate constat.

Iosephus gloriatur se præsente Vespasiano Imperat. & eius filijs ac tribunis, vidisse in exercitu Eleazarũ Iudaicæ factionis sacerdotem, applicuisse naribus cuiusdam à dæmone obsessi, annulum cuius signaculo radix à Salomone reperta subdita erat (multi putant, sed falsò, eã esse quæ hodiè sigillum Salomonis nuncupatur) & dæmonem per nares odorantis extraxisse. Qui cùm repentè in terram concidisset, cantico coniurationis Solomonis, idem Eleazarus dæmonium proscripsit. 31

32 *Si argenti pusillũ forti aqua dissolueris, eiq; tantum salis ammoniaci & tartari dilueris, vt strigmenti crassamentum induat: deinde ex ea materia orbiculos seu sphærulas formaueris, siccaueris, & cum illis æs, cuprum, vel quid aliud simile, crebra digitorum contrectatione, & saliuæ complexu defricueris, audebit ad argenti decus aspirare superbũ. Sed materiæ ad hunc modum argentatæ, ab acribus, vt aceto, lotio, succo limonum & similibus defendendæ sunt, ne prodatur fucus, & color vanescat. Acceptum fero cuipiam Picardo, multis rerum experimentis celebri.*

33 *Pelles ex ijs animalibus detractæ quæ in frigidis regionibus degunt, suffulciendis tegumentis multò præstantiores habentur ijs quæ paratæ sunt ex animalibus in calidis regionibus versantibus. Nam pilorũ defluuium*

fluuium contracta cute & addensata non patiuntur nec agnoscũt. Lemnius.

34 *Dum pestis grassaretur in Syria, multi, vt tradit Galen. epota pueri vrina liberati sibi visi sunt. Sic plerique, vt scribit Gesnerus, puluere rubetæ aridæ, aut bufonis, pestilēti buboni imposito, venenum mirè extraxerunt. Alij ranam viuam eidem apposuerunt; & si interibat, aliam supposuerunt, idq; toties repetiuerunt, donec superstitem vnã remansisse viderunt, fœlici successu & remedio. Quemadmodum in nostris contra pestem auxilijs ostendimus.*

35 *Febricitantis caput, & maximè paruulorum, lacte mulieris sæpiùs inunctum, valdè iuuatur. Et si quis ventris profluuium patitur, os hominis collo appensum ferat. Scriptum est præterea à Plinio, si benè memini, tertianas, quartanasq; febres sa-*

nari menstruo muliebri in lana arietis nigri, argenteo brachiali incluso.

36 *Si pani in clibanum mittendo inserueris nucem viuo sulphure, sale petræ, & hydrargyro oppletam, ac diligenter clausam, vbi incaluerit, videbis panem ita salire vt iucundum ac plausibile spectaculum præsentibus omnibus exhibeat. Rē eam ab experto accepi.*

37 *Proditum est felem, Lunæ (cuius syderis beneficio naturæ pars multa constat) notas & imaginem quandam, præsertim in oculis referre. In quibus ad quotidiana luminum Lunæ incrementa, decrementaq́ue, augeri pupulas ac minui constat: adhæc in tenebris, sideris lunaris modo fulgere: & quod maximum est, fertilē ac vegetabilem Lunæ naturam fœcunditate sua adæquare. Marcell. Vergil. in Dioscor.*

38 *Aduersus quartanam, accipe vniuer-*

niuerſum lotium quod laborans vna vice reddiderit acceſsionis tempore: & cum eo farinam pinſe, coque, & cani famelico exhibe. Vbi id ter repetiueris, ſanabitur patiens, ac pro illo canis laborabit. Sed pro maſculo ægrotante, maſculus canis, pro fœmina verò, eiuſdem ſexus eligi debet. De frequenti cuiuſdam Itali experimento, vt dicebat.

39 *Oſsiũ humanorũ puluis ex vino rubro aſtringẽte dyſentericis ꝓpinatus, ſanguinolentũ fluxũ cohibet. Et fruticulus ſeu virgultũ quod viſcum appellãt, maximè in quercu & ilice natum, comitiali morbo vi mirifica medetur, puluiſculo ſuo ex meracıſsimo vino aſsũpto. Quod multis experimẽtis ſibi probatũ eſſe ſcribit Leu. Lẽ. medicus & philoſophus præſtãtiſ.*

40 *Aquilæ per ſomniũ ſupra caput volantes, infortunia protendũt: ſuã*

faciem in aqua contemplari, vitam longam: apes sectari, lucrum: nuptijs interesse, aliquem ex affinibus è vita migrasse: Deum adorare, lætitiam: speculum contueri, sobolem: oleo perfundi, gaudium. Michael Scotus, Artemidorus, & alij.

41 *Ludouicus Viues scribit memoriâ patrum suorum sepulchrum erutum fuisse, in quo lucerna ardens inuenta fuit, ibidem condita, vt inscriptio testabatur, ante annos 1500. Ea vt manibus contrectata fuit, extemplò in puluerem resoluta est. Hæc Ioan. Langius.*

42 *Equos & mulos rabie affici, perindè atq; canes, lupos & vulpes, autores sunt Aristot. & Auicenna. Sed in prioribus rarò contingit, nisi à rabidis animalibus demorsi fuerint. Cæterùm, hîc admonendæ mihi sunt matronæ diuites, ne suis catellis, quos in maioribus habent delitijs quàm pro-*

proprios liberos, cibũ, iusculúmue piperatum, aut zinziberatum exhibeant. Nam cùm hæc caliditatis, siccitatísque modum excedant, eadem ratione qua ingens æstus & feruor, illos rabidos efficere possunt. quod obiter dictum sit.

43 *Clysterium vsus apud Ægyptios adeò frequens erat, teste Herodoto, vt singulis mensibus triduo purgarent se vomendo, atque intestina diluendo, sanitatis gratia, quod etiam à Diodoro Siculo traditum est.*

44 *Alexander Trallianus, à Mesué per antonomasiam Medicus vocatus, asserit imaginẽ Herculis Leonem suffocantis annulo inclusam, colicis (fortè cholericis) mederi. Sic aduersus cruciatum dentium, M. Varro hæc verba collo appendi iubet, strigiles falcesq́ dentatæ, dentiũ dolorẽ persanate. Sed hæc ridicula omittimus vt meliora sequamur.*

45 *Placet Musæo poetæ antiquissimo, quòd amoris fundamenta iaciant oculi, præcipui ad amandũ illices. Vnde ex aspectu amorẽ nasci dixit Diogenianus. Et pastor Vergilianus inclamat, vt vidi, vt perij, &c. nã in incognitũ non fertur amor. Ex quo mirandũ videtur Iuuenalis illud de quodam amante, qui nunquã visæ flagrabat amore puellæ. Rectè itaque scriptum est, Cupidinem in oculis excubare, & illinc sua tela ac faces iaculari, quibus misera amantium præcordia lædat & vrat.*

46 *Si nimio colore tingatur aurum, & ob id quidpiam ex illo detrahere satagis, in vrina aliquot dies demersum, super cadente ferri lamina, semel atque iterum versa, ac ibi perfrigerari dimitte. Ex quodam aurifabro & chrysopœo ingeniosissimo.*

47 *Pelles ex quibus in hybernos vsus tegumenta conficimus, æstiuis mensibus*

bus vt paulò antè dicebamus, vel flante austro detractæ ab animalibus, pilos habens defluos, & blattis ac tineis, necnon putredini maximè opportunos. Inconsultè itaque faciunt, qui vigente austro, vestes, lectos & laneam supellectilem aëri exponunt ac ventilant: quum id potius fieri debeat flante aquilone vel subsolano. Nam hi rara densant, & corpora quæque à putredine vindicant. Ille contrà, densa relaxat & corruptioni obnoxia reddit.

Si calchantum (vitriolum & copparosa vulgò dictum) in aqua rosarum dissoluatur, & rursus iteratis tribus vel quatuor vicibus cogatur, deturq́; oboli pondere obsesso à peste, vomitum concitabit, qui contagionem ac morbū soluet. Valebit etiam in eum vsum ac sanè quàm efficax erit antimonij calcinati, vnum alterúmue grani pondus, p̄ corporū mo- 48

aulo & viribus. Sed ritè calcinatum esse oportet: quale ad me misit superiore anno ex Bohemia, insignis medicus, & mathematicus incomparabilis D. Thaddæus Hageccius, unà cum metoposcopicis aphorismis, & mathematicis aliquot libellis à se haud ita pridem editis. Pro quibus, publica ista commemoratio gratiam tantisper apud eum demereri postulat, dum referendi opportunum datur tempus.

49 *Semen ex prima fœtura pæoniæ masculæ, nigricãs & orbiculare (nã angulosum & rubicundulum inefficax habetur) epilepticos summè recreat, si quidpiam triti sumatur cũ oxymelite scillitico, & syrupo de stœchade, ac pauxillo nucis muscatæ. quod verissimum esse testatur Lemnius.*

50 *Tradunt stercora murium cum cineribus muscarum & auellanarum,*

addi-

addito rosaceo & pauco aceto, locũ glabrum pilis egregiè vestire. Adhæc vrticam viridem horis xxiiij. in lotio decumbentis maceratam, eius salutem præsagire, si ibidem viridis perstat: sin contrà, mortem vel ingens periculum.

Porrum cum sale tritum, & fractis, luxatísue membris appositum, 51
illa plurimùm iuuare fertur. Et sanguis gallinacei galli siccatus, pulueratus & vino aqua diluto mixtus, aquam supernatare cogit. Ex relatione ingeniosi monachi.

Pontem fractum inter somniandum transire, timoris præsagium est: 52
capillitio caput priuari, amicorum mortem significat: manus mundare, molestiam: easdem sordidas videre, damnum & periculum: agnos pascere, dolorem: muscas captare, iniuriam.

Tradit Alexander Neapolit. 53
mulie-

mulierem Venetam acum crinalem qua cyrrhi capillorum intorquẽtur, quatuor digitorũ longitudine (quã obdormiscens glutiuerat ore contentam) decimo tandem mense eminxisse. Altera in gynæcio ducis Iuliacensis virgo, dum se adornaret, perterrita clandestino ducis aduẽtu & ingressu, quinque acus ore mordicus detentas itidẽ deglutiuit, & per vrinã, dies aliquot post, illæsa reddidit, vt aphorismo tertio Centuriæ primæ scripsimus.

54 *Si experiri voles an mulier sit grauida, fac vt lotium reddat in vase æneo, & noctem vnam acum ferream & perpolitam in illud demerge. Si prægnans erit, maculis rubris distinguetur: sin minus, nigrescet, vel ferruginea, aut æruginosa euadet. Expertum fuisse intellexi.*

55 *Campas hortenses, quæ chenillæ nobis vocantur, fugabis & euinces, vt scribit*

ſcribit Palladius, ſi faſciculos allij ſine capitibus per omne horti ſpatium combuſſeris, & nidorem locis pluribus excitaueris. Si verò vitibus conſulere volueris, allio trito falces putatorias inunge. Subſcribunt Palladio Democritus & Africanus in Geopon.

Si verus lapis ætites, in aquilarũ nido repertus, femori parturientium admoueatur interna parte non procul à pube, expeditum facilémque partum illis procurabit, nulla propemodũ enitendi difficultate. Quod ſe expertum fuiſſe in quadam heroina tradit Leuin. Lemnius. Et nos aphoriſ. 10. Cẽturiæ quintæ id ipſum propoſuimus, & repetere non grauamur. 56

Mirandum eſt felem, ſeu ælurum marem, vt Horo placet Apollini, Solis vices ſentire, mutareq́ pupillas oculorum ſideris curſu: ſiquidem 57

dilucu-

diluculo in exortu protenduntur, eædem meridiè contrahuntur in orbē, & occasu Solis obscuriores hebetescunt.

58 *Si aurum à suo colore degenerauerit, sic illud emendabis ac reparabis. Ex sale ammoniaco, calchanto, nitro, & laterculorum puluere, fac cū vrina spissamentum, & eo obductum, opertumq; aurum lento igni impone. Idem fiet ac multò leuiùs, si cum sale ammoniaco, ærugine & & tartaro, tamdiu in aceto ferueat aurum, donec deperditum colorem recuperet. Gratis mihi nequaquam acceptum, tibi tamen gratis, vt alia multa, exhibeo.*

59 *Orpheus in libello de Lapidibus iubet sponsum ceruinum cornu gestare, sic enim perpetuam ei cum sponsa futurā concordiam pollicetur. Addo quòd si cerui pellis & pedes dextri affigantur portæ, prohibent ingressum*

greſſum cuiuſlibet animalis veneno-ſi, Galenus. Sic boues & equi aliquo non prementur morbo, ſi illis cornu ceruinum appenderis, Abſyrtus.

60 *Nonnulli elephantiaſi ac lepra inquinati morbum vicerũt, frequenti ranarũ paluſtrium vſu: nimirum mitigato ſanguinis feruore, ac melãcholica aduſtione emẽdata. Quod de ranis intellige quæ ſaliunt, & non repunt, aut lentè progrediuntur, nã venenatæ ſunt.*

61 *Ammoniacum ſal tritum & aquæ miſtum literas albas & à papyri colore nihil diſtantes reddit: ſed ſi igni admoueris, nigreſcent. Ad hũc modum aluminis puluere ſcripta nõ apparent, niſi chartam, dum voles legere, in aquam demerſeris. Aſcribendum, vt puto, Bapt. à Porta.*

62 *Quidam medici admiſcent ſperma ceti (holoſanthon pleriq; nuncupãt) his medicamẽtis quæ dari ſolẽt pra-*

præcipitatis ex alto, aut casu grauiore concussis: ad dissoluendos sanguinis grumos & rupta consolidanda, ad hunc modum. Accipe mumiæ, tormentillæ, oculorum cancri, rhapontici, ana drachmam vnum, spermatis ceti (seu balenæ) scrupulum vnum, misce, fiat puluis, cuius drachma ex vino bibatur. Autor Vuolphgangus Meurerus Lipsiēsis medicus.

63 *Nigidius scriptum reliquit canes tota die conspectum eius fugere, qui è sue ricinum euulsum & adalligatum gestauerit, Autor Plinius. Qui etiam tradit canis latratum auerti, lingua canis in calceo pollici subdita.*

64 *Si vis scire an triticum anno quopiam vilescet, necne, & qua parte anni, quibúsue mensibus id fiet, Calendis Ianuarij xij. grana tritici forte elige, foculum verre & ignem, in eo accende. Deinde puellā, vel puellum è domesticis, aut vicinis accerse, &*

& iube vt granum vnũ ſuper emundatum & calidum foculi ſolum imponat. Id vbi factum erit, obſerua diligenter, an maneat, diſsiliátue. Si manet, precium manſurum pronuncia: ſi parum reſilit, parum: ſi verò multùm, plurimum vileſcere tibi perſuade. Si ignem verſus fertur, carius erit primo menſe: magis, minus, pro maiore aut minore acceſſu ad ignem. Secundum granum, de ſecundo menſe, nimirum Februario, quo dictum eſt modo præſagiet, & ita de reliquis tibi iudicandum erit. Ex quodam libro antiquiſs. quod etiam Baptiſtam à Porta. adnotaſſe arbitror: audioq́ à nõnullis expertũ eſſe.

Si aqua diſtillationis ceraſiorum 65 *non multo antè ex arbore decerptorum, vi mediocris ignis extracta, in os epileptici mittatur, quoties eum paroxyſmo corripi cõtigerit, impetu morbi violẽtiſs. inhibebit. Doſis erũt*

drachmæ

drachmæ quatuor, vt scribit Ioan. Manardus multorum experimento id edoctus.

66 *Lini semen radicibus raphani immissum, & mox terræ optimè stercoratæ mandatum, plantam draconi similem producit. Cuius gustus acetum ac salem præ se fert, & ob id mirè expetitur in acetarijs. Nam ea præsente, nec aceto, nec sale opus est: quemadmodum mihi retulit regiorum hortorum præfectus quidam.*

67 *Corallium berberiorum succo, vt vniones aceto, colliquescit. De cuius liquore cochlear assumptum, dysenteriam curat. Vtrunque astringit & refrigerat, sanguinis excreationes coërcet, & stomachum laxum, languidumq; roborat, vt Dioscor. Galenus & medici omnes testantur.*

68 *Inter canes nulla est cibi societas: nam inter se non secus ob os quodpiã digladiantur, quàm propter Helenam.*

nam Paris & Menelaus. Solos verò Memphiticos in medium rapinas proponere aiunt, & communiter viuere, Ælianus.

69 Sanguis ex quacunque parte corporis immodicè fluens ilicò sistitur, si subtili & raro bombace inuolutum stercus suillum adhuc calens, in nares, pudendum muliebre, aut locum alium sanguine manantem intrudatur. Quod rusticis, potiùs quàm aulicis, scriptum erit, vt similes habeant labra lactucas.

70 Experimento certissimo compertum est bituminis suffitu, siue crudũ sit, siue vratur, mulieres verò vtero strangulatas extẽplò reuocari. Quãobrem nonnullæ hoc morbo obnoxiæ, lana exceptum illud collo appendũt: vt crebro olfactu suffocationis paroxismum arceat, Langius.

71 Tradunt Aristoteles & Auicenna, ex orbiculari breuiq; ouo marem gigni

gigni & excludi: ex oblongo verò & acuto, fœminã. Si autem voles oua incubari absque gallina, tepido fimo illa sepeli, ita vt turbinatior pars sursum vergat, quintoq́, vel sexto quoque die, nouum substitue fimũ, quod gallinæ calorem suo tepore imitetur. Sed meminisse oportet quòd inuertenda erunt oua, donec excludantur pulli, gallinæ mox committendi. Sunt qui tepente clibano idipsum perficiant, substratis gallinarum plumis, vnà cum earundem fimo puluerato.

72 *Lapis alectorius è ventriculo castrati galli, seu capi exemptus fabæ magnitudine, robur virile in geniali thoro adauget, fortitudinemq́ & in rebus aggrediendis confidentiã adfert. Viris prætereà fauorem conciliat, & gestantes gratiosos reddit apud mulieres, Lemnius.*

73 *Franciscus Marchio Mantuæ,*

com-

comprahensam habens vocem, ita canem instruxerat, vt in vocandis quos vellet ex curialibus eò facilè vteretur, non secùs quàm optimi famuli ministerio. Autor Blondus. Addā ex Xenophonte, quòd si canes excidantur, cessant à relinquendis heris, nec fiunt hinc ad custodiā, aut venationem deteriores.

Artemisia in aqua rosarum macerata, tremulas manus emendat si inde lauentur. Et dens lupi cum turturis corde gestatus, ludentem fortunare fertur, Alber. & Rasis. Nō ineptè huic loco accōmodabitur ex Plinio, quòd sola animaliū mulier & equa grauida coitū patiuntur: Aristoteles addit suem. Sed ridendum, quòd hîc mulier inter animalia numeretur. 74

Sic facies candelam inextinguibilē. Imple cannā puluere sulphureo & panniculis minutissimè fractis. Deinde 75

Deinde cera quidquid id est inuestito ac incendito, nullo flabello aut vento extinguetur. Præterea si ex libra vna ceræ, & vncijs duabus viui sulphuris, calcisque viuæ tantundem, addita olei nucum vnciola formetur candela cum bombace, & in aquam mittatur, vbi primùm calx ardere incipiet, reliquas materias ignis seminaria agnoscentes, ad eundem incendij actum promouebit, etiam in medijs aquis.

76 *Oculi qui in hominum fabrica postremi omnium perfici creduntur, primi in extrema vitæ periodo, adempta mobilitate & extincto vigore, certa mortis argumenta proferunt, ac præ cæteris emoriuntur. Quod spiritus visorij resiliant ad cerebrum, principium videndi & mouendi: seq; in illud, seu ad extremam anchoram, recipiant derelictis oculis, Lemnius.*

Galli gallinacei qui allium degu- 77
stârint, ferocissimi fiunt ad pugnã. Ideóque viatores libentissimè illud identidem arrodunt, necnon qui bella & castra sequuntur, quòd eis agilitatem addat, vires firmet, ac animum faciat. Datur etiam equis, ex pane & vino hora bellici conflictus, vt ferociam & laborum expeditam tolerantiam promoueat.

Ad experiendum euentum ali- 78
cuius ægrotantis cõputa dies à principio infirmitatis eius, & radicem plantæ quæ tot folia habuerit, quot numerabuntur dies, illi annecte, aut suspende: si curabilis erit infirmitas, plurimùm recreabitur: sin minùs, tristabitur. Si fortè herbam tot foliorum non inueneris, aggrega radices plurium herbarum, quarum folia ad vnguem expleant numerum dierum ægritudinis, & vtere vt priùs. Acceptum à quopiam Italo,

M qui

quiid verum esse profitebatur.

79 *Vngula Alcis magna vi pollet aduersus comitialem morbum. Nã eius particula annulo inclusa, & digito qui proximus est minimo ita commissa, vt in palmam conuertatur, collapsos in ipso paroxismo plurimùm recreat, & confestim excitat. Idem efficit portiuncula eiusdẽ nuda, & manui in pugnum complicatæ inserta: repentè enim morbum expellit, & prostratos erigit. Quod vno & altero experimẽto se probasse tradit Lemnius. Nos portiuncula eiusdem in aurem sinistram missa, & aliquamdiu veluti scalpendo, mota, idipsum fœliciter experti sumus, in verè epileptico, idq́ miraculi loco habitum est, Ioan. Agricola Ammonius, idem effici tradit suspensa vel gestata particula eiusdem vngulæ, modò cutim attingat. Quod etiã amuletum ad præcautionẽ morbi plu*

rimùm valere certus sum. Audio etiam ramenta, vel scobem aduersus eandem noxam in Polonia propinari. Cæterùm eligenda est vngula dextri pedis posterioris, cauendumq; ab impostoribus, qui bubulas pro alcinis vendunt.

Extemporaneum & generosum sinapi condimentum, vbicunq; locorum fueris, sic tibi cõparabis. Habe vncias duas seminis sinapi, cum semũcia vulgaris cinnamomi, quod officinæ canellam vocant. Vtrumq; in pollinem detritum, & sufficienti aceto ac melle exceptum, in mazam seu pastam coge, & ex ea pastillos, vel sphærulas finge, & Sole, calentéue clibano desiccari permitte. Vbi vsus exiget, globulum vnum ex vino aut aceto, vel alio liquore, dilue ac dissolue, & habebis sinapismũ paratu facilem, palato delectabilem, ac stomacho admodum vtilem. 80

81 *Septimo pòst die quàm in lucem editus est hircus, coire incipit: & quamuis sterile semen emittat, omnium tamen quadrupedum maturissimè aggreditur coire, Ælianus. Tradit ille idem, hircum barbæ fiducia gregem caprarum antecedere: & Florentinus in Græcorum Geoponicis, illum eundem non fugere barbâ detonsâ.*

82 *Radix polygonati, seu sigilli Salomonis, pallentes virginum genas solo affrictu rubicundas ac floridas efficit. Et decoctum herbæ quam hippurim vocant, scabiei vesicæ, malo intolerabili medetur, facta in multis experientia.*

83 *Nulla Romanarum mulierum aurum olim nouerat, præterquam in vno digito, quem sponsus oppignorasset annulo pronubo: adeoq; in vxores vini bibulas seuerè animaduersum est, vt Cn. Domitius legem pronunciauerit,*

ciauerit, si mulier clam viro plus vini bibisset, quàm sanitatis causa exigeret, dote mulctaretur. Tertullian. Valer. Plin. Gell. & alij.

Vt pili cadant ex quocunque loco, nec amplius renascantur, efficiet stercus felis siccum, tritum, & forti aceto ita mixtum, vt fiat veluti spissamentum. Quo locus pilosus multoties in die defricabitur ac inungetur, & in pauco tempore glaber, depilisq; euadet. Expertum à rustico. 84

Perhibent Barbariæ venatores, pantheras carnibus aconiti veneno delibutis (quod ob id parda lianchē vocant) inescari. Quibus degustatis, nisi hominis stercus ederint, repentè strangulantur : nam illis efficax est alexipharmacum. Autores Theophrast. Cicero, Plutarch. Plin. Ælianus. 85

Si sal ammoniacum, alumen & nitrum pari pondere misceantur, 86

additaq́; argenti pauca ſcobe, igni admoueantur, vt ferueſcant, vbi fumare deſierint, puluere illorũ aſperſo, vel ſaliua oris madefacto, confricetur æs, vel cuprum, illicò argenti nitorem induet. Ioan. Bapt. Porta.

87 *Refert Alexandrinus, Iouiano Pontano autore, ſe vidiſſe hominem grauiter à ſcorpio percuſſum, qui ſtatim liberatus fuit ebibito thure contrito, in quo cælatum fuerat ſcorpij ſignum. Debet autem ſculpi in lapide annulari, aſcendente ſcorpio, dũ Luna ibidem agit cardinaliter conſtituta: eodemq́; ſigillo aromatica imprimi, hora qua Luna in ſcorpio cardinalis inuenietur: & quo dictum eſt modo exhiberi, ex aqua, vino albo, aut alio idoneo liquore.*

88 *Si lapis Ætites, ſeu aquilaris non adulterinus, collo appendatur, aut pectori vel brachio alligetur ea parte qua à corde verſus digitum annularem*

larem arteria decurrit, fœminis lubricum vterum habentibus, vim cōcipiendi adfert. Et si gestationis tēpore ijs partibus incumbat, fœtum fulcit, vt nulla sit illius excutiendi trepidatio, Lemnius.

A cane rabido morsi, quadragesimo die, aut paulò seriùs, rabie & hydrophobia, seu aquæ pauore tentari solent. Quorum vulnus cicatrice nequaquam obduci debet, vt etiā in carbunculis & bubonibus pestiferis. Nam si vel scintilla contagij intra corpus migrârit, omnia fiunt sæuiora. Quocirca sinapismo virus est eluendum, vt plagam hiantem retineat, & venenum foras ducat. 89

Placidiora quæque animalia minùs fellis, timidiora plus cordis, salaciora plus iecoris, lætiora plus splenis, & magis vocalia plus pulmonis habent. Nam vt trito fertur dimetro. 90

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commouet iras:
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

91 *Recentiores quidam non indocti, illos quorum vxores corpus inuulgant, & pudicitiam prostituunt, non ineptè hircorum appellatione deformant, fortasse quod animalium soli hirci, vt putant, sui generis fœmellas ipsis intuentibus iniri facilè ferant. Cælius.*

92 *Aiunt equorum soleas factas ex ferro quo aliquis occisus fuit, agiles equos reddere. Et si ex eodem, morsus ephippiorum concinnentur, tractabiles & obsequiosi fiunt, etiam si rebelles essent, morosiue, ac mordaces, Rasis & Albertus.*

93 *Acetum illicò tibi comparabis, si in fictile nouum & semicoctum generosum vinum infuderis, & diligenter opertum in aquam feruentem mi-*

miseris. Addo quòd alba vina in rubra absque vllo detrimento statim conuertes, si puluerem mellis ad lapideam consistentiam decocti & siccati vinum album proieceris, & transuasando miscueris. Idem & minore negocio præstabit radix omnium lapathorum, si recens, vel sicca in vinum mittatur.

Chelidonia cum felle hominis distillata, lachrymantes oculos, & eos in quibus nebula consistit, plurimùm iuuare fertur, vt tradit Geber. Qui etiam addit quod cancer & fistula perfecte curantur, si eum stillatitia aqua sanguinis humani aliquoties abluantur, purgato priùs corpore. 94

Virorum submersorum cadauera, supina, fœminarum verò prona fluitare solent, contrario quàm nascantur modo. Sed quibus exemptus est pulmo, non emergunt. Cæterùm contingit plurimùm submersa cor- 95

pora enatare intra septimũ aut nonum diem. Causa est apud Lemniũ.

96 *Si medullæ ceruinæ drachmæ duæ vel tres, pro corporis & ætatis modulo, includantur in linteolo mundo & raro, postea à pudendo muliebri inserantur, filo extrà pendente, vt retrahi possint, mensium suppressionẽ emendabunt, ac solitos effluuij riuulos aperient: modò se tunc offerat opportunum ac statum purgationis tẽpus, & præparatũ fuerit corpus, imperataq; victus ratio idonea. Res multis experimentis confirmata.*

97 *Puluis vitri ab Abenzoare in hũc sit modum. Frustum vitri crystallini densum & perspicuum terebinthina resina illinitur, & prunis imponitur donec incandescat. Aqua extinctum, iterum illinitur, excoquitur & restinguitur. Vbi id septies iteratum erit, in subtilissimum puluerem atteritur. Ex eo pondus aurei,*

rei, vel drachmæ vnius ex vino albo, calculos efficaciter comminuit, vt Galenus & Auicenna docent.

98 *Ælianus autor est, Locrenses capitis supplicio cauisse, ne quis ægrotorum vinum inscio medico biberet, aut quispiã id illis ministraret, absq; medici præcepto. O legem verè auream, quæ vtinam atque vtinã hodiè apud nos locum haberet. Hinc sanè ægrotantium innumeræ quotannis myriades, ab orci faucib. eriperẽtur. Sed nobis non tã licet esse beatis.*

99 *Memorabile est quod Lampridius scripsit de Heliogabalo Imperatore. Is, inquit, ceruos quatuor iũxit ad currum in quo vehebatur, totidemq; canes, se Dianam appellans: & quatuor tygres, se Bacchum dictitãs: & quatuor Leones, se Cybelen vocans. Licèt nõ tã venationis & ferarum studio id faceret, quàm religionis & deorum hominumq; cõ-*

temptu: quum etiam quatuor fœminas ad currum iunxerit, vt Sesostris Rex Ægypti, reges quatuor.

100 *Si scobes, aut puluis è cranio masculi, viro, & è calua fœminæ, mulieri, ex vino vel oxymelite scillitico, diebus aliquot ieiunis exhibeatur, præsentaneo auxilio epilepsiæ succurret: sicuti salutari multorum experientia probatum est.*

Ex naturali magia Hermetis.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria VII.

DMODVM memorabile & admirabile cēſebitur, quod à Matthia Cornace Regis Roman. Maximiliani II. 1
medico præſtantiſſimo ſcriptum eſt. In Bohemia, inquit, ruſticus quidam inter venandum ictus fuit lato venabulo ad ſtomachum, ſub eius orificio. Vulnus hoc lethale & amplum, nulla arte vel cōſilio ſolidari potuit. Vnde labia eius ita occaluerunt tēporis progreſſu, vt vulneratus annos plures ſuperuixerit. Is linteolis & lineis panniculis hiatum vulneris ita infar-

infarciebat, & vsqueadeò artificiosè obturabat, vt cùm vellet stomachū per superiora elueret, ac cibos nocentes, & potus ingurgitantes ex ventriculo per vulnus educeret, quando liberet. Cuius rei, inquit ille, testis esse potest vel sola Cæsarea maiestas, quæ, vt ex illius ore audiui, vulnus hoc diligenter inspexit. Hæc ad verbum ferè ex quadam responsione Matthiæ Cornacis ad Ægidium Hertoghe medicum, quærentem vtrum secanda esset mulier, per tredecim annos fœtum gerēs in vtero mortuū, vt Aphorismo 23. Centuriæ primæ ostendimus.

2 *Mira est* συμπάθεια *& amicitia inter crocodilum & trochilum auiculam, ac ingens* ἀντιπάθεια *& discordia cum ichneumone, quem multi indicum murem esse contendunt. Vtrumque sic ostendit Plinius. Saturum cibo piscium crocodilum, & semper*

ſemper ore eſculento in littore ſomno datum, parua auis quæ trochilus ibi vocatur (rex auium in Italia) inuitat ad hiandum, pabuli ſui gratia: os eius primùm adſultim repurgans, mox dẽtes, & intus fauces quoque, ad hanc ſcabendi dulcedinem quàm maximè hiantes. Qua voluptate ſomno preſſum cõſpicatus ichneumon, per eaſdem fauces vt telum aliquod immiſſus, illius aluum erodit.

Cardamum, ſeu naſturtium, omnem telluris humorem in confinio exugit. Vnde quæ propè conſita ſunt, facilè marceſcunt, ſubducta humoris alimonia. Quod Socrates apud Ariſtophanem conqueritur. 3

Paſſerculus troglodytes vocatus, qui omnium auicularum, excepto Regulo, minimus ſpectatur, & iuxta ſepes ac muros victum quæritat, volatúmque perbreuem facit, naturalem 4

ralem vim admiratione dignam habet. Sale enim conditus, & crudus in cibo acceptus, concretos calculos lotio expellit, & ne renascantur prohibet, ac morbũ perfectè sanat. Conditur optimè pennis euulsis, atq; inde largo sale adobrutus, arefactus comeditur. Si plures adfuerint, coqui possunt more aliarum auicularum. Possunt etiam non deplumes vri in olla operta, & cinis vnius vsti, cũ pauco pipere & cinnamomo exhiberi. Sunt qui viuum pennis praeuulsis sale condiant, quod melius est. Alij assatos edunt integros, ita vt nihil ex eis praeter pennas abijciant. Qui plura volet, consulat Aëtium & Paulum Aeginetam.

5 *Artaxerxes quum in fuga direpto commeatu, ficis aridis & pane hordeaceo vesceretur, Dij boni, inquit, cuiusmodi voluptatis hactenus fui expers. Sic Darius cùm aquam turbi-*

turbidam & cadaueribus inquinatam sitiens bibisset, negauit se vnquã bibisse iucundiùs, Plinius & Plutarchus.

6 *Proximum miraculo est trifoliũ, herba hyacintho similis quando flores vere emittit & semen habet* κνίκῳ ἀγρίῳ *simile. Hæc enim decocta multùm, & morsibus phalangij, aut viperæ ex aquæ fotu admota, illis medetur, & dolores statim sedat. Eodem verò fotu in alio non morso, parti sanæ sensum similem & dolores similes his quos morsus inuehit, omnes excitat: morsus itaque sanat, & ferarum modo partem affligit, Autor Iacobus Syluius medicus & philosophus excellentiss. quo annis aliquot vsi sumus doctore, immortali memoria dignissimo.*

7 *Scribit Simeon Sethi, fel perdicis arterijs temporum illitum semel in mense, ita tamen vt penetret, plurimùm*

mum prodesse ad confirmandam memoriam. Et si quis manus dealbare voluerit, misceat stercus passerum cum aqua tepida, & eas inde lauet: vel coquat vrticæ radices in aqua, & ea manus eluat. Expertum trado.

8 *Quum Florentiæ mulier quædam intolerabilibus ventriculi torminibus diuelleretur, nec medici vllam opem adferre possent, en repentè oblongos & recuruos clauos, æneásque acus, vnà cũ cera & capillis glomeratas euomuit: & postremò ingens carneum ientaculi frustũ, quale nec gygantis fauces deglutirent, eructauit. Autor Beniuenius de admirandis morborum causis. Sed mulierem eam spiritu maligno obsessam fuisse tradit.*

9 *Acetum validum & fortè illicò reddes, si in illud recentis hordeacei panis frustula inijcias, nã intra biduum*

duum valdè acescet. Modos alios in superioribus Centurijs hinc inde tibi sparsim proposuimus.

Puluis eius nucis quam gallam 10
vocãt, proiectus in aquam manibus lauandis prolatam, illas summè denigrat, tantum abest vt dealbare queat. Remedio erit cortex, aut succus mali auranty. Non erit absurdũ his addere, quòd albumen oui agitatum cum puluere mastichis, labiorũ & manuum fissuras emendat, si eo illinantur vnguine.

contre les fissures des levres & des mains

Tradunt ceruos in Creta, vel ca- 11
pras, vt volunt Cicero & Plutarch. virulentis telis saucias, dictamum herbam degustare, & hinc spicula subitò à se excutere. Adhæc hirundines læsis pullorum suorum oculis, chelidoniæ succo illis mederi. Necnon angues membrana hyberno situ oculis & corpori obducta, degustato fœniculi surculo, spoliã, visus impedimentum

mentum exuere, aciemq; pristinam recuperare, & hinc nitido corpore vernare. Aristot. & Plin.

12 *Si gagatis lapidis puluisculus in tenuissimum pollinem redactus, ieiunæ mulieri ex vino albo exhibeatur, statim manifestabit si sit incorrupta, vel puerperio, aut aliter maculata. Nam si illicò lotium ei promouerit, corruptæ virginitatis indiciũ erit: sin minùs, contrarium pollicebitur. Idem etiam præstabit succinũ album, seu ambra, quo dictũ est modo parata & exhibita. Ex Ioan. Bapt. Porta, vt reor.*

13 *Lunam seu argentum, ita dealbabis. Accipe salem ammoniacum, alumen rochæ vocatum, & plumæ, salem gemmæ, tartarum, & vitriolum Romanũ, singulorum partes æquales. In puluerem redacta simul misce, & in aqua limpida dissolue. Deinde Lunam quamdiu visum erit*

ibidem

ibidem feruere permitte: videbis eã ad miraculum vsque dealbari. Ex secretis & experimentis cuiusdam chrysopœophili.

Ouum in salsugine, aut aqua aluminosa demersum fluitat, non ea parte qua in aluum depressa est, sed erecta, resupina & vtrinq; turbinata. Quemadmodum etiam succinũ forma ouali in precarios globulos concinnatum. Sed hæc leuissima sunt, ideò suspensò calamo exaranda. 14

Excrementum pueri aridũ cum melle Attico tritum præstantissimum est remedium ad Columellæ inflammationes quæ suffocationẽ minitantur. Sed puer ille pascendus est biduò lupinis cum optimo pane satis fermentato & salito: eiq; vinum vetus bibendum mediocriter, vt quàm optimè concoquat. Tertio die sumptum excrementum desiccandũ est, & quo dictum est modo vsurpandũ. 15

Galli-

Gallinarũ & perdicum caro, in iure elixa posset exhiberi, nisi excremẽtum magis fœtidum redderet. Hoc Galeni secretum est, à quopiam precibus magnis impetratum vt ipse scribit.

16 *Inter celebres illas Ægypti pyramides, vnà à trecentis & sexaginta hominum millibus spacio xx. annorum constructa fuit: & in raphanos, allia ac cepas quibus operæ vescebantur, mille & octuaginta talenta impensa. Quæ si ad nostrates aureos nummos, reuocare velis, nascetur summa 6 4 8 0 0 0. aureorum: quales Budæus Galliæ nostræ ornamentum vsurpare voluit.*

17 *Vrina murium, soricúmue, pilosum locum, depilem reddit. Restituitur verò ac emendatur talparum sanguine, aut earũdem pelle, si ei affricetur. His adde carbonem eius vitis quæ nondum fructum tulit, den-*

pr blanchir les dents

dentifricium præstantissimum componere, si pauco melle excipiatur.

Cùm Alexander solitos obsoniorum artifices ablegasset, longè commodiores se circumferre dixit: nempè matutinam profectionem ad condiendum prandium, & ad cœnam, prandij tenuitatem. Sic ferunt Socratem dum ad vesperam contentiùs ambulasset, quæsitúmque esset ex eo, quare id faceret, vt meliùs cœnem, respondit. Sitis enim & fames, obsonij condimentique vice esse solent. Plutarchus, Cicero, Laërtius. 18

Si aurum candens & ignitum in vino generoso sæpius extinguatur, præcipuis membris & vitalibus robur conciliat, naturalesq́; facultates firmat, ac morbidam partem vigore ac vitali spiritu imbuat. Idem liquor pestis tempore admodũ præstans censetur. Et si cum tantillo 19 nota

tar-

tartari misceatur, omnes maculas, quamlibet fœdas, ex quauis parte corporis abstergit & cohonestat: imò verò faciem leprosam, ac rubicundum nasum & verrucosum emẽdat, Lemnius.

20 Vinum peruersum & turbidum sic emendabis. Accipe aliquot ouorum albumina, quæ vbi diu & multùm agitaueris & despumaueris, in dolium proÿce, & moue. Idem assequêris, si peruetustos iuglandiũ nucleos duodecim, filo transfixeris, sub cineribus coxeris, & dum adhuc calent, pendulos in vino demerseris, tamdiuq; dimiseris donec solito colore accepto, vinum tibi arriserit. Nã tum demum excludendi erunt. Secretum hoc cuiusdam est œnopolæ.

21 Portiuncula vmbilici infantis in annulo gestata, pollere fertur cõtra morbum caducum, & capitis, coliq; dolores. Et resegmina vnguiũ ægrotantis

tantis in linteolo alligata collo viuentis anguillæ, illa sic in aquam demissa & relegata, quartanas creditur abigere. Ex Gebero & Alberto.

22 *Semen cardui pecuarij (vel potius benedicti vocati) plurimum valet contra pungentes laterum dolores, & intestinorum strophos. Addam quòd multi dysenteriâ exitialiter grassantes curauerunt hausto decocto radicis alceæ ex vino, si quidem febris aberat, vel plantaginis, hordeiue, si præsens erat. Id fuisse inter arcana doctiss. cuiusdam Hispani medici, pro certo accepi.* pro dysenteria

23 *Aciem gladij, ensis, vel alterius instrumẽti præstantissimam ad hũc facies modum. Mitte in libram vnam lotij adolescentulorum, tantum fuliginis quantum manu prehendi potest, additis quatuor vncijs olei lini. Confusa omnia simul ferueant: & dum inter cudendũ incandescit gla-*

dius, ensis, vel quid aliud ad scindendum parabile, in hoc miscellaneorũ decocto intingatur, & , vt artis est, probè temperetur. Eximio cuidam machæropœo id acceptum fero.

24 *Si canis ossibus duntaxat pascatur, excrementum durum & minimè fœtidum reddet. Hoc si aridum reponatur, & vsus tempore ad anginas conteratur, alijsq́; eidem affectioni idoneis auxilijs misceatur, præstantissimum adfert præsidium: necnon ad vlcera maligna, si modicum eius pulueris probatis pharmacis admisceatur. Prodest etiã dysentericis, si in lacte cum fluuialib. calculis ignitis decocto, propinetur. Galenus.*

25 *Contra singultum obiura vtrãque aurem digitis: & aduersus podagram vnge dolentem pedem leporino sanguine adhuc ex animali calente.*

contra singultum
& podagram

lente. Sic contra capitis ichores, seu tineam, dissolue stercus asini in forti aceto, & eo caput diligenter præfricatum inunge. His addere liceat quòd gummi cerasiorum in vino albo solutum, contra calculum profuisse, certo experimento cõpertũ est.

Ciconiam ægrotantem origano si- 26
bi mederi tradunt, & apum hedera, aut cancris ab æquore eiectis. Ceruos quoque affirmant cinaræ, serpentiumq́; esu, virulẽto pabuli veneno resistere, ac vermes intestinorũ inuolucris implicitos (vt antea diximus) necare. Autores Plin. Aristot. Lucret. & alij.

Varij coloris nascentur equi, si tan- 27
tisper dũ masculus init fœminã, stragulo discolore illa operiatur. Nã quales oculis equi ineũtis colores obieceris, tales pcul dubio referet pullus. Aut. Absyr. Illud ipsũ etiã in canib. experiri poterit ac alijs animalibus.

28 *Inter ea quæ barbam emoliũtur, & mentum venuſta lanugine cohoneſtant, paſsimq; obuia eſſe ſolent, ſtatuitur butyrum ſalis expers, ſuccus cepæ rubentis, axungia melis ſeu taxi, radix bryoniæ, betæ, raphani et liliorum alborum. Ex quibus linimentum confici poteſt, & eo abraſum mentum identidem oblini, Lemnius.*

29 *Si mulieres grauidæ exterreantur ſolẽt ducere manũ per faciem, ne fœtus ſignũ aliquod præ ſe ferat. His adde ex Plinio quanquam diſsimile, quòd oua infra decem dies edita incubari, vtiliſsimum eſt: nam vetera & recentiora, infœcunda ſunt.*

30 *Nonnulli contra dentiũ dolorem apponunt allij nucleolum cum ſale tuſum arteriæ carpi eius manus quæ eſt in regione & latere cruciatus ac doloris. Licebit etiam admonere ex quorundam experimento, quòd nux*

iuglans pullo inclusa, illum ad celerẽ coctionem perducit.

Nihil stirpibus nocentius, ac ma- 31
gis deleterium quàm nix, aut glacies liquefacta, si quando radices ijs perfundantur, & mox frigus exaspe ratum denuò liquorem conglaciet. Ne autem huiusmodi incommodo stirpes afficiantur, & se iniurijs frigoris vindicent, soli superficies in quo iacebunt, stramentis, & desuper inspersis cineribus munietur. Nam eo modo insita caliditate terram fouebunt, & penetrationem frigoris prohibebunt. Profuit multis id consilij sub finem anni 1564. & per initia sequentis, duabus integris Lunæ reuolutionibus. In quibus hyemalis rigor vsqueadeò implacabilis ac penetrabilis fuit, niuiumq́; prouentus, comite gelu adeò frequens & copiosus, vt in Parisiensi agro & vicinis hinc inde ad miliaria viginti, plus minùs,

iuglandes ferè omnes, cuiuſcunque eſſent ætatis ac roboris, radicitùs perierint, vna cum ficubus & lauris. Nec ab huius tam diræ & calamitoſæ labis iniuria, longè abfuerunt arbores aliæ pleræque, & maximè vites ac cerealia omnia. Vnde publica illa fundi Gallicani calamitas, & annonæ penuria quæ in hũc etiam diem pauperum familias longè ac latè miſerandum in modum exagitat, Sed Dominus pietate ſua dabit his quoque finem, Quando ſibi factũ viderit eſſe ſatis.

32 *Si vas æneum amplum, rotundum, & vnico apertum foramine, viua calce ac ſulphure, æquis partibus, exactè & integrè adimpleatur, & foramẽ, ne quid expiret, ſedulò occludatur, & mox in fontem non excurrentem, vel puteum demittatur, aquam eius dies multos calidiuſculam conſeruabit, ac palàm exhibebit.*

bebit. Expertum à multis.

Oleum de hyperico ad hunc fit mo- 33
dum. Cacumina hyperici vino odora-
to infunduntur spacio trium dierum
& noctium. Deinde in vase duplici,
seu balneo Mariæ perblandè feruet,
& paulò pòst leniter exprimuntur.
Rursus similis quantitas cacumi-
num, eidem vino & expressioni die-
bus ac noctibus totidem macera-
tur, feruet & exprimitur, Tum de-
mum adduntur vnciæ tres terebin-
thinæ venetæ, olei veteris vnciæ sex,
& croci scrup. vnus, miscentur & in
eodem duplici vase tamdiu coquun-
tur, donec vinum insumptum sit.
Quod supererit, vase vitreato, vel
plumbato in vsum diligenter custo-
ditur. Admirandæ facultatis est o-
leũ hoc, cùm ad multa, tũ præcipuè
ad vlcera cacoëthea, partes atro-
phia laborãtes ac perfrigeratas & a-
lia ipsis etiã mulierculis ꝓbellè nota.

34 *Tradunt nonnulli radices aſparagi ſiccatas & dentibus infixas, illos abſq; dolore eradicare. Et leporinos pedes dextro armo ligatos, nõ permittere vt canes allatrent, Raſis & Albertus,*

35 *Lampas vitrea admodum ſplendida & diaphana, quæcunq; ſub lumine illuſtrabit, crocea reddet & lutea aut flaua, ſi puluere croci oleum ellychnio vicinum reſpergatur. De alijs coloribus idem erit experimentum: modò cubiculum aliud lumen non agnoſcat.*

36 *Ipſo die ſolſtitiali non ſolum folia in oleis, populo, ſalice, & multis alijs arboribus circumaguntur, ſed etiam pleraque malorum ſemina in pomorum meditullio ſeſe inuertunt, Plinius, Franciſcus, picus, & alij. Mirũ dictu, inquit Theophraſtus apud Plinium, coctas vrſorum carnes, ſi aſſeruentur, increſcere per id tempus quo*

ſe

se illatebrant. Sed nos hunc Plinij locum in superioribus emēdauimus, nimirum aphorismo 42. Centuriæ 2. nisi fallor.

37 *Nonnulli ex Mercurio præcipitato, auri momento addito, pestis virus expiari tradunt. Addo quòd mēbranæ, aut papyri in quibus bracteæ, seu folia auri excusa fuerunt, vires necandi pediculos hydrargyro pares habent, vt tradunt Volaterranus & Vitalis Cardin. & nos, vt puto, anteà adnotauimus. Sed quæ pulchra, solent decies repetita placere.*

38 *Ælianus scribit aquilarū pennas halitu suo aliarum volucrum pennis admixtas, eas insumere. Et Boëtius post Oppianum, tympana obducta operculo ex lupi pelle, alio cooperta ex corio agnelli dissipare & obtundere.*

39 *Oua quinq; sub vesperam in acerrimo ac forti aceto macerata, & di-*

luculo, vbi exteriorẽ putaminis callum intabuisse obseruabis, in fauces equi tussientis, lingua exertâ, proiecta & deuorata, tussim illius curant. Ex cuiusdam Hippiatri secretis.

40 *Aristoteles fatetur vulnera æreis instrumentis & gladijs inflicta, minus habere doloris, ac ocyus curari, quàm ab alijs illata: ob siccam exhalationem ab ære derelictam in vulnere. Hinc non temerè finxerũt poëtæ Chironẽ medicum præstantiss. Achillis præceptorem, fœdum Thelephi vulnus sanasse accepta ærugine de Achillis hasta. Vnde, vulneris auxiliũ Pelias hasta tulit, vt à Nasone scriptum est.*

41 *Fortibus & violentis medicamẽtis non temerè vtendum esse, nec corpus inconsultè mouendum præcepit Plato in Tim. & longè antè eum Hippocrates, qui Democritum amicum*

cum & familiarem helleboro & similib. curare noluit: scribens in quadam epistola ad suum ῥιζότομον Crateuam, eorum medicorum incertam esse coniecturam, qui in purgationibus etiam cautè procedunt. Nã nullum est medicamentum solutiuum, quod non deprædetur aliquam partem de viribus & substantia nostri corporis. Ob id Auicenna rectè ait, medicinas etiam si non sint venenosæ, eas tamen bibere naturæ laboriosum esse. Sed, inquiet aliquis. Cùm sis ipse faber, quorsum fabrilia damnas?

Plinius tradit antiquos luporum rostra & capita portis villarum affixisse, ad arcenda fascini veneficia. Quod venatores plerique hisce temporibus obseruãt, sed in quem vsum planè ignorant. 42

Scriptũ est apud Ælianum, auem γλώριδα, id est luteam (sunt qui 43

vireonem intelligant) suum nidum construere ex folis veri symphyti folijs: cuius radix magna cum difficultate reperitur, & reperta maiore eruitur. Quod videant chirurgi, qui eam se habere nugantur, ad consolidàtionem ossium fractorum & carnis agglutinationem. Hæc Langius.

44 *Hydrargyrum forti aceto remixtum, vasa argenteis similia reddit, si in eo illinantur. Addo quòd cepacei liliorum bulbi in aqua decocti, faciei ruborem tollunt, si matutinis & vespertinis horis illinantur. Acceptum à quadam matrona, mangoniorum artifice ad vnguem facta.*

45 *Ononis, seu anonis (quæ & acutella & resta bouis vulgo dicitur) contra calculos plurimum laudatur. Nam ab illorum cruciatu celerrimè liberat, ac eos expeditè educit, puluere ex cortice radicũ eius hau-*

sto cũ vino albo. Quinetiam excrescentes in vesica & meatu vrinario carunculas facilè emendat. Quod expertum, probatumq; intellexi ab ijs, qui serio rerum naturas per experimenta quotidiè scrutantur & profitentur.

Equus calcitrosus, vel quoduis aliud animal, patienter sinet se curari in stabulo, & ferreis apud fabrum calceari soleis, si exiguum & rotundum silicem alterutri aurium immiseris, & apprehensam auriculam manib. perstrinxeris, ac retinueris: sic enim stabit immotus, & quantũuis ferox, quiescet. Si in vtranq; aurẽ singulos silices intruseris, tã mitem habebis, quàm est ouis. Expertum accepi à quodam equisone & stabulario regis Nauerræ. 46

Puluis taxi adeò cutem vlcerat, vt miserabiles & deplorandos reddat apud vulgum qui eo vtuntur. 47

Reme-

Remedio est succus populi arboris cum aceto illitus. Vel vnguentum populeonis vocatum. His addere mihi licebit, quòd lapides quiuis facilè mollescent, si illos in sanguine calido, bouis, & pinguedine veruecis, cum forti aceto pernoctare dimiseris. Arbitror traditum esse à Ioan. Bapt. Porta. in suo opusculo Magiæ naturalis.

48 *Ægyptij à suillæ carnis esu, ceu deo cuipiam dicatæ, abstinuerunt. Quòd porci tellurem madidam Nilo, rostro velut aratro sulcare docuissent. Id Iudæos ab Ægyptijs didicisse refert Plutarchus. Vel ne lepræ, aut vitiliginis contagio inquinarentur, vt tradunt Cornel. Tacit. & Iustinus. Causas alias requires à theologis.*

49 *Scolymi, seu cinaræ radix graueolentes alarum hircos, & reliqui corporis virosum odorem cocta & empla-*

plastrata emendat. Idem etiam potest decocta in vino & pota. Nam ita copiosam & graueolentem vrinam prolicit: eóque modo virulentæ & Venereæ gonorrhœæ auxiliatur. Dioscor. Oribasius, Paulus & Langius.

50 *Si palumbum marem cum gallina coire procurabis, aut perdicem vel phasianum, pullus emerget non iniucundus visu. Et albam sobolem dabunt pauones, phasiani perdices, & alites huiuscemodi, si auiaria, vel caueas quibus includuntur, congrediuntur, pariunt, incubant & excludunt, susq; deq;, & ex omni parte albis velaminibus obtenderis & ornaueris. Artificium hoc acceptũ fero ornithotropho cuiusdam principis viri, licet etiã à multis descriptũ fuerit, sed nescio an probatum.*

51 *Poma congelata si in frigidam aquam demergãtur, ad naturã suam* redeunt.

Poma geles

redeunt, totaq́ illa glaciata concretio liquescit ac resoluitur. Sic partes frigore affecta, modò ne prorsus rigescant, subsitq́ sanguis aliquis, aqua gelida immersæ, & subinde rigatæ, sensim calescunt. Autor Leuinus Lemnius.

52 *Sunt qui certissimum veris indicium arbitrentur papilionis aduentum, adhæc aduenarum volucrium apparitionem. Addo quòd cùm morum germinare videbis, iniuriã frigoris timere non debes, vt Plinius in sua illa celebri veterum scriptorum bibliotheca adnotauit.*

53 *Ouorum albumina viua calci admixta, & diu agitata, crystallinorũ & vitreorum vasorum genus omne* nota *pulcherrimè glutinant. Eadem cum croci puluere adeò dura euadunt intra mensem, vt topasij gemmã ementiri possint, si orbiculari inclusa typo siccentur, exclusa perpoliantur, &*

annu-

annulo accuratè committantur. Ex Italo quopiam.

Centipedæ in cellis vinariys reper-ta, lotij difficultates egregiè soluunt, si vino albo intritæ hauriantur: vel siccatarum puluis ex eodẽ vino exhibeatur. Constat experimento cuiusdam, qui sicuti id secreti liberè mihi impertiuit, ita ego aliud ei candidè commune feci. 54

Solem, seu aurum, sic à Luna, seu argento, separabis. Corpus rei deauratæ oleo lini inunge, & pulueres aluminis rochæ vocati, ac salis ammoniaci desuper insperge: deinde calida omnia in aquam extingue, remanebit in ea aurum separatum. Ex quodam perito aurifabro. 55

Habe duos mures viuos, vel plures, quos in præaltum fictile missos, igni ex fraxineo ligno excitato expone. Vbi concalescet fictile, iucũdo spectaculo videbis ad pippitum & sibilum 56

lum incarceratorum, mures è proximo omnes accurrere, & se in ignẽ rectà præcipitare, acsi obsessis auxiliares venirent. Quod fraxini fumo adscribendum arbitrarer. Sic talpa fictili inclusa cum accenso sulphuris puluere socias ad se euocat alias, ceu flebili voce illarum auxilium implorans. Priscorum hæc sunt experimẽta; quæ recentiores secretorum perscrutatores sibi falsò ascribunt.

57 *Radix Alcionij, quæ tertia videtur esse anchusæ species, appensa, vel alligata ijs animalibus quorũ vlcera vermibus scatent, eos spontè cogit decidere. Valet etiam contra serpentium morsus, non solum pota, sed gestata. Ex Dioscor. & eius interpretibus.*

58 *Ad quascunq; percusiones, etiã si fuerint cum vulnere, plurimùm prodest succus foliorum verbasculi: sed superponenda sunt folia contusa,*

tusa, & blanda manu deliganda. Si vulnus adest, priùs tepido vino lauari debet. Sed vereor ne aphorismus hic ex superioribus Centurijs repetatur. Quod si fit, boni consuletur, cùm Hippocates noster, bis, terúe eundem aphorismum locis diuersis sæpenumerò repetat. Quod pro reliquis semel dictum velim.

Porci pabulo sordido & ocio sagi- 59
nati scrophulas contrahunt, ac toto corpore grandinosi euadunt, vulgus Gallicũ mesellos appellat: fitq; hinc, vt illorum caro insalubris sit ac vitiosa. Ex quo nihil mirum si Iudæis porcinam degustasse nefas erat, vt antè à scripsimus. Huiusce autem grandinis & lepræ signa in ijsce animalibus potissimùm se proferunt in lingua: vt lanionibus & exploratoribus ad eam rem deputatis compertum est.

Luporum dentes maximi, equis 60
adalli-

adalligati, infatigabilem cursum illis conciliare traduntur, Plinius. Et si quis lupi dentem gestet, impauidus erit, Rasis. Adde quòd eiusdem lupi oculus dexter siccatus, & puero alligatus, timores, pauoresq; ab eo amolitur, Albertus.

61 *Scrupulus vnus spermatis ceti (ambram grizeam vocat vulgus) in pomo asso acceptus, non parum adiuuat ægram & difficilem spirationem. Confert etiam idem ceti sperma, sed humidum & recens, ad colicos cruciatus, & omnes interaneos dolores, cum alijs quæ flatus dissipēt exhibitum. Sed cauendum ne quis eo vetere vtatur, aut nimio vsu illi assuescat: nam alioquin periculosum est. Ex quodam medico Germano.*

62 *Infantium oculos, seu glaucos emendabis & nigros reddes copioso lactis vsu, maximè si nutrix calidæ naturæ fuerit, & infans ipse loco subob-*

subobscuro contineatur, procul à Sole & luculento igni. Sic luscioſorum & ſtrabonum oculos in obliquũ detortos, in propriam & debitam reuocabis ſedem, inclinata ad oppoſitam aduerſamq́; partem illorũ acie: ita vt muſculi contrario obtutu in naturalem ſitum reducantur. Lem.

63 *Qui barbatuli videri affectant, ſegetem lanuginoſam verno potiſsimùm tempore ſibi adimi patiantur. Nam ea anni parte calor vnà cum humore in corpore augeſcit, atque in elota & abraſa membra facilè diffunditur. Addam quòd iuuenibus calida aqua & egelida barbam confeſtim elicit, prouectioribus verò canam præmaturè reddit. Quod vt effugias, vini auſteri momentum adijcito.*

64 *Fumus ſeminum portulacæ, vel foliorum perſonatæ, quam bardanã vocãt, per infundibulum, vel aliter, in fœ-*

in fœmineum pudendum transmiſſus, ſtatim mulierem ſi corrupta eſt, ad meiendum proritat: ſi non eſt, lotium continet, Ioan. Bapt. Porta.

65 *Ad ambuſta, ceparum philuræ, ſeu tunicæ ſub cineribus calefactæ, efficaciter adhibentur. Aut ſuccus earundem ceparum expreſſus & linteolo exceptus. Vel vitellum oui cum oleo diſſolutum, apertis poſtridie veſicis, vt ichor mordax effluat. Poſthæc, locus inungendus eſt oleo expreſſo de vitellis ouorum in patella frixis.*

66 *Apud Lacedæmonios lege cautum erat, Plutarcho teſte, vt qui mulieres prolis generãdæ cauſa adirent, ſobrij, aut vino modeſtiſsimè delibato illis concũberent. Hinc nimirum quum Diogenes quendam ex temulentia deſipere videret: Adoleſcentule, inquit, pater ebrius te ſeminauit, Laërtius & Plutarch.*

Si quis aqua distillationis vel decoctionis crabronum, aut vesparum cutem alicuius attigerit, sic intumescet locus, vt hydropis, aut veneni magnaúe alicuius ægritudinis suspicionem ingerat, sed absque dolore. Remedio est Theriaca pota, vel loco illita. Hac fraude meretriculæ quædam gestationem vteri, etiam apud circumspectos & cautos, artificiosè mentiri solent: & sua miseriam credulæ plebi falsò attestari, qui stipem vicatim emendicant. Est id Ragoti Parisiẽsis archimedici, & blitteorũ, canariorũ, ostiariorũ, tẽplariorumq́ ludimagistri incõparabilis & locupletissimi, artificiũ è multis vnum: à quodam eius contemporaneo & familiari mihi indicatum. 67

Viridis iaspis appensus, stomachum & os ventriculi iuuat. Quare & annulis inseritur, insculptum gerens draconem radiatũ. Et tamen effica- 68

efficaciam eius, etiam sine hac sculptura probaui, facta torque ex eiusmodi lapillis, ita vt collo suspensi os vētriculi contingerent. Hæc Claud. Galenus.

69 *Noui, inquit Gesnerus, qui bubulum stercus aridum iu iusculo ignarus bibit, & à coli dolore statim euasit. Audiui etiam à viris fide dignis, non paucos rusticos eiusdem potu liberatos. Quidam non ipsum excrementum, sed expressum inde succum bibunt, & melius habent.*

70 *Pilosella quouis modo equis administrata, hoc illis adfert præsidij, ne lædi possint dum ferreas soleas à fabro recipiunt: hinc à nonnullis clauorum herba nuncupatur. Addo quod ononis decoctum vrinam iumentorum pecori illicò promouet, si impedita fuerit, vel suppressa. Albert. & Dioscor.*

71 *Si in lingua & faucibus porcorū*

se

se proferant verrucosæ pustulæ, cum liuore venarum quæ sunt in illis partibus, indicium est viscera praua cõstitutione teneri. Huic vitio occurrunt baccæ lauri tritæ, & vinaceæ remista cibo temperato ex furfure & fermento. Nam his colliquescit grandinosa illa concretio & lues interna.

72 *Si caput lupi in columbario suspendatur, feles, mustelæ, & si quæ alia columbis nocent, non ingredientur; Rasis & Albert. Qui etiam tradunt, quòd si lupi cauda in villa sepeliatur, prohibet ab introitu eius lupos. Et si intra domum suspendatur, non intrabunt, nec aduolabunt in eam muscæ.*

73 *Mulier in somnis patrata narrabit facinora, vt* Democritus *sensisse videtur; si linguam ranæ lacustis, aut anatis syluestris, bubonisue nocticuagi, supra regionem cordis illius*

appoſueris,ibiq; immorari permiſeris,donec concaleſcat,intereà percõtando quæ tibi viſum erit. Ad quæ ſi minùs reſpondeat interrogata; iterare atq; reiterare oportebit. Res ea in mulieribus potiùs quàm viris locum habet,quòd natura ad loquẽdum ac reſponſandum ſint promptæ, & iam dicta animalia ſummè garrula,etiam per noctem: in hoc cum mulieribus, vt ita dicam, ſymbolizantia, καὶ συμπαθόντα.

74 *Vt mordaces ardoris vapores intus concepti à rebus adurentibus, in halitum diſsipentur, Platearius nõ temerè ſuadet,vt in principio calida admoueãtur. Nam Theophraſto autore, calidum veſicas efferueſcere præpedit.*

75 *Si quis nolit pedes, vel manus à frigore offendi,pinguedine vulpis inungat. Addo, etſi* πάρεργον, *quòd qui voluerit iucundo ſpectaculo ex*

ollis feruentibus pisa excludere, argentum viuum immittat, videbit rem pulchram, nisi labri ollaris excellens altitudo, vel ignis remissior obstiterit. Expertum tibi trado.

Glaucias prodidit cinaræ esum ad prolis masculæ conceptum valdè cōferre. Nil igitur mirū, mulieres carduum hunc adeò ambire, & diligenti cura in hortis alere. Sed de ijs copiosè in Alexikepo nostro, seu auxiliari horto. Scribit insuper Athenæus, imbecilles esse ad Venerea, qui asiduè lactucis vescuntur. Hinc Callimachus ἀλλιγορικῶς *dixit, Venerem suum amasium Adonim inter lactucas abscondisse.* 76

In nonnullis stagnis fæculentis, omni aqua exhausta & limo detracto, anguillæ denuò generantur, si aqua pluuia effluxerit: quippe quòd imbre viuant & alātur, Arist. Plutarch. & Oppia. His addatur quòd 77

scirpus siccatus, & vino lympatho immissus, quidquid inest aquosi ad se rapit, relicto vino. Quod ad exploranda vina dilutiora pulchrum erit ac vtile.

87 *Mulier grauida in pago non procul ab Andernaco Episcopi Coloniensis oppido, mariti carne vesci desiderans, illum, tametsi percharum, nocte occidit, & dimidia ferè carne eius saturata, reliquum sale macerauit, vt ipsamet posteà, cùm malaciæ furor deferbuisset, & facti pœniteret, amicis maritum quærentibus confessa est. Autor Ioan. Langius in suis epistolis medicin. Hinc discat mariti sibi cauere à suis vxorib. grauidis, dum huiuscemodi malacia & pica; aut si mauis deprauato appetitu laborant.*

79 *Si nimis clamosus erit equus, ligetur capiti eius lapis perforatus, sic enim emendabitur. Ad hunc modũ*

Jon— po' tnev — toutte leau du viy

asinus lapidem habens caudæ alligatum rudere non audet. Addo quòd equus aures retrò proijciens plerunque est surdus, & qui nunquam in turba aliorum hinnit, mutus, Autor Simoneta Cardinal.

Caudæ lupi creditur inesse amatorium virus extremo atque exiguo in villo, quē dum capitur, abijci tradunt, nec idem pollere nisi adhuc viuenti raptum fuerit, Autores sunt Plin. Solinus & Blondus. 80

Locus pilosus & lanuginosus glabrescet, ac diutissimè ab omni pube immunis erit, si decocto viuæ calcis & auripigmenti in forti lixiuio illinatur. Id si voles experiri, mitte in dictum lixiuium catellum pilosum, & depilem extrahes. Sed medicamento hoc in animalib. potiùs quàm hominibus, vtendum suadeo. 81 depiletorium

Radix zedoariæ non cassa, euanida & inodora, cum vuis pascis & 82

momento glycyrrhizæ, dentibus attrita & deglutita, illæsos seruat, qui peste affectos adire, vel alloqui coguntur. Et vsta auellanarum putamina, si in cineris speciem redigantur, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrant, ex oleo syncipiti infusa, atq; inuncta, Dioscor. Quod si ex superioribus fortassè repetitum erit, obliuioni adscribatur.

83 *Succus ex acinis & cerasijs halicacabi expressus, & in vmbra siccatus, valet ad ciendam vrinam, & vacuandas hydropicorum aquas. Sic vnguentum ex pyretro & oleo ad ignem lentè coactum, partibus à paralysi obsessis, summam adfert vtilitatem.*

hydropi

Paralysi

84 *Veterem anserem masculum triduana inedia macera: deinde illi obijce frusta anguillæ recenter occisæ, & excrementa eius collige: habebis præsens remedium ad quæuis apostemata.*

mata. Ex quodam peritissimo chirurgo. Si verò poros aut verrucas abolere volueris, abscinde caput anguillæ viuentis, & eas manante illinc cruore, defrica & inunge, deinde caput ipsius anguillæ profundè sepeli. Vbi marcidum erit, omnes protinus decident. Puto esse Ioan. Bapt. à Porta.

pro verrucis

85 *Stercora gallinarum remista cibo canum rabiosorū, ab illis rabiem excludere traduntur. His, si placet, coniunge quòd somnificorum & soporiferorum pharmacorū sæuitiam retondit acetum, temporibus, naso, carpis brachiorum & testiculis illitum. Arnaldi Villanouani.*

86 *Qui eclipsim Solis exactè & absq; læsione oculorum videre satagunt: in vasculo oleum habente, illam innocenter ac liberè intueri, obseruareq; possunt. Nam humor pinguis non facilè turbatur, & quas recipit*

imagines fideliter repræsentat. Adijciam, ne mihi è memoria labatur, etsi ἄτοπον, quòd qui cuprum citò fusibile & ductile habere volunt, equi vngulas inter eliquandum & fundẽdum vnà ei addunt. Ex Italo & quodam experto fusore receptum.

87 *Si quod animal minxerit super recentem lupi vrinam, nunquã concipiet; Pythagoras. Et quidquid pede lupus presserit, nõ viuet, Isidorus. Præterea, si quis felle lupi cum rosaceo vngatur in supercilijs, diligetur à mulieribus, si attentè ab illis inspiciatur. Ex nugis Rasis, & Alberti eius simiæ.*

88 *Vt iumenta non lædantur à suis compedibus, aut ab his læsa curentur, alliga collo eorum os dactyli perforatum. Et si vis vt animalis alicuius color in albũ conuertatur, abrasam partem crebrò sulphuris suffitu imbue. Idem experieris in florib.*

Brasauolus vim incredibilem tri- 89
buit pulueri seminis mespilorum ad
*deturbandos è renibus calculos, & *
ciendas vrinas. Addo ex Anton.
Musa quòd polemonij succus, mulios
peste correptos liberauit. Quã etiam
vim plerique fœliciss. experimento
tribuunt plantagini, quouis modo
exhibitæ.

Mulieres in mensa nihil edent, si 90
ocimum ignorantibus illis sub obsonij
patina, cùm radicibus integrum re-
ponatur. Autor Florentinus Geopo
nicus. Sed id experimento nõ respon-
det, perinde atque sequens documen
tum. Si quis puluerem ex lapide æti-
tis, subcinericio pani incoxerit, & su-
specto furi quidpiam de eo comeden-
dum obtulerit, præmansum bolũ de-
glutire non poterit.

Erythrodanum, vulgo rubia tin- 91
ctorum dictum, ossa pecudum ru-
benti & sandycino colore imbuit,

 si dies

si dies aliquot depastæ sint oues, etiã intacta radice, quæ rutila existit. Res ea similiter perspici potest in carnibus huius pecoris elixis & assatis. Nam rubicundæ apparent, sicuti etiam oua in decocto eius radicis elixata: putamine enim rubello non minus hinc vestiuntur, quàm si cum ramentis & præsegminibus brasiliani ligni percocta essent, vel cum radicibus anchusæ.

92 *Sunt qui rubinum ad hunc fingant modum, accipiunt salis alcalis vocati, vncias quatuor, pulueris crystalli vncias tres, batituræ æris sic nuncupatæ in officinis Italicis, vnciam semis, & foliorum auri grana sex. Miscentur omnia, & fusorio aurifabrorum vasculo deliquescũt ad ignem reuerberationis appellatum. Vbi in ipsomet igne elanguescẽte refrixit vasculum, frangitur, & materia ex eo secluditur, lapidarioq; artifici*

tifici formanda & expolienda traditur, ac postremò includenda auro, celebri gemmario cõmittitur. De quouis alio lapidis colore idem licebit tibi experiri, tantisper dũ variã rerum istarum methodum & syluã à nobis aliquando accipies.

93 *Quercus & olea tanto, tàmque pertinaci odio dissident, vt si altera alterius ramos attingat, incurue-scant, ac retorti resiliant, alioq; se inclinent. Sic vitis à lauri vicinitate abhorret: quòd vmbrosa sit, & sua caliditate illius vbertati officiat, Lemnius.*

94 *Si ita glabram & depilem velis habere partem aliquam corporis, vt nunquam pilos rediuiuos emittat, tere formicarum oua cum hyoscyami & cicutæ succo, aut vespertilionis & testudinis sanguine, & eo linimento locum inunge. Sunt qui aurea lamina candente pubescentem syluulã*

absque vlla noxa ita perurant, vt pilorum ne vllum quidem vestigium supersit. Puto esse desumptum ex Alexi Pedemontano.

95 *Si quis interna vulneratus decoctum radicis caryophyllatæ biberit, sanabitur. Et si externa vulnera eodem colluantur decocto, summoperè iuuabuntur. Valet prætereà ad lateris & pectoris dolores, necnon ad internas cruditates discutiendas.*

96 *Vermiculi in medio echino plantæ dypsaci reperti, aduersus quartanas plurimùm pollere traduntur, si in aluta clausi brachio alligētur, aut collo appendantur. Prosunt etiam aduersus paronychia, si viui affectis vnguibus circumligentur. Nam dolorem alioqui implacabilem, confestim tollunt. Expertum intellexi.*

97 *Mammas pendulas & flaccidas recolligit, arrigitq́ue hederacea corona illis imposita. Vel ipsamet hedera cō-*

tusa & admota. Emendantur præterea ouis perdicum ex linteolo receptis, & vberum fonticulis, sed papilla exclusa, applicatis, & subinde mutatis ac renouatis. Ex quadam mangonij muliebris peritissima.

98 *Corculum galeritæ femori adalligatum, summè prodesse fertur aduersus colicum cruciatum. Nec defuerunt qui illud recens eam in rem etiam deuorârint optato successu. Ex quodam Hispano, qui insuper mihi affirmabat eupatorium in vino rubro astringente coctum, vulnerum, vlcerúmue putrilagines & sordes potenter detergere. Et folia contusa, ac vulneribus malè agglutinatis superligata, illa denuò aperire.*

99 *Lupus neque à ferro, neque à fuste, sed à lapide duntaxat sibi timet. Et cornix quæ inciderit in reliquias comesæ carnis à lupo, moritur, Ælianus & Philes. Addo quòd si lupi corio*

corio iungatur leonis corium, depilat ipsum, & alia similiter coria quibuscum fuerit, Rasis & Albertus.

100 *Quæ sequuntur de Luscinijs, eò libentius hîc à me recensentur, quòd illarum suauissimo cantu dum hæc scriberem, aures meæ demulcerentur; & summè exhilaresceret animus. Luscinijs, inquit Plinius, diebus ac noctibus continuis xv. garrulus est sine intermissu cantus, densante se frondium genere. Dignum miratu quòd sit tãta vox in tàm paruo corpusculo, & tàm pertinax spiritus. Omnia tàm paruis faucib. insunt, quæ tot exquisitis tibiarum organis ars hominum excogitauit. Ac ne quis dubitet id artis esse, plures singulis sunt cantus, nec ijdem omnibus, sed sui cuique. Certant inter se, palamq; animosa est contentio. Victa morte sæpè vitam finit, spiritu priùs deficiente quàm cantu. Meditantur*

tantur aliæ iuniores, verſúſque quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula attentione magna, & reddit, vicibúſque reticet. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Hæc ex Plinio, qui nobis hãc Centuriam claudet.

ANTO-

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. VIII.

1

IRATV & memoratu dignum censeo, quod traditum est à Iouiano Pontano. Caietana muliercula, inquit, viro piscatori nupta, cum quo annos multos rem Venereã miscuerat, vt Antonius Panthormita piscatoris amicus nobis adolescentibus referre solitus est, post quartumdecimum annum è muliere in virum transijt, exorto repentè in muliebris naturæ loco virili pene. Quo facto, quòd conditiõis perpuderet suæ, vt qui à viris pariter, mulieribúsque rideretur, è ciui-

ciuili vita ad vitæ genus religiosum transijt, vixitq́ in monasterio, in quo ipsi eũ nouimus, vitæ suæ reliquum, sepultúsque est Romæ in templo Mariæ ad Mineruam. Mulier altera nomine Æmilia nupsit Antonio Spensæ ciui Ebulano, postq́ duodecimum nuptiarum annum in virum mutata est, hodieq́ cum viris conuersatur, artes viriles exercens in patria: vtq́ relatum nobis est, nuper etiam vxorem duxit. Hæc ille, Libr. decimo de rebus cœlestibus, vbi agit de configurationibus quæ faciunt sterilitatem & hermaphroditos.

2 *Succinum seu ambra digitis, acsi esset lutum, facilè tractari poterit ac fingi, si in ceram efferuescentem & despumatam proijciatur. Nam illinc adeò mollis & tractabilis educetur, vt etiam in sigillis commodè vti possis, aut rebus alijs quas formare tibi visum erit. Accepi à quodam*

dam ingenioso plaste & lapidario.

3 *Lacerta viridanti ac porraceo tergo, mirè gesticulosa est conspecto homine. Nam ei, vt canis, crebro caudæ motu pueriliter blanditur, illumq́; à latitante, & insidiante per herbas serpente, quantū potest tuetur, Lemnius.*

4 *Lupi stercus in stabulis pecudum occultatum, non solùm eas à consueto cibo deterret, sed etiam veluti œstro quodam maleficij actas, vltrò, citroq́; exagitari, balare & continēter trepidare cogit, ac si præsens esset, aut cum eis diuersaretur infensissimus ac voracissimus illarum hostis lupus. Quem vel ex solo odore latitātis eius fimi, sibi insidiari putant. Nec ijs rebus finem faciunt, donec ablatum senserint dictum stercus. Hoc sanè aucupio vidi quosdam impostores circumforaneos, iactitantes se pecoris ægrotantis, vel aliter affe-*

affecti, summos esse medicos, magna pecunia simplices rusticos emunxisse, vel pro pecunia præpinguem ouiculam secum asportasse. Idem posse lupi caudam tradunt Rasis & Albertus, imò verò quiduis ex eo animali ad caulas translatum, tanta est eius antipathia & naturalis discordia cum ouillo pecore vniuerso.

Canis cœlestis exortum sentiunt maria & terræ, multæ denique feræ. Tunc feruent æquora, fluctuant in cellis vina, ac mouentur stagna. Sentiunt & syderis huius vires canes ipsi, quos eo toto spacio, maximè in rabiem agi non est dubium, Ex Plinio. 5

6 *Flos calthæ seu calendulæ, vt etiã cichorij, & aliarum aliquot plantarum, exortu Solis aperitur, meridie totus explicatur, & occasu clauditur. Ideoq; Solis sponsi quibusdam vocan-*

vocantur flores huiuſcemodi, quòd dormiant & expergiſcantur cũ illo: crepuſculis ſopiti, deſiderio quodam redeuntis amici. Nec de flore ſolùm, ſed etiam de folio circumactus ille cum Sole ſpectatur.

7 *Cucumis quoties cælum tonat, veluti perterritus timore, conuertitur. Qui vnus aquas mirè amat, & ad illas ſe extendit: oleum verò fugit, & ad id ſe intorquet. His addo raphanum vitibus inimicum eſſe. ſicuti alibi oſtendimus ex Ariſtot. Theophraſt. Plinio & aliys.*

8 *Quidam cùm per æſtus nocte vehementer ſitiret, è ſomno ſurgens, potu non inuento, obuium malum fortè præhendit: id mandens, fauces ſibi quaſi manu præcludi, ſtrangulariq; ſenſit: ſimulq; à ſubeunte dæmone iã obſeſſus, viſus eſt in tenebris videre ſe a prægrandi nigerrimo cane vorari. Quæ poſteà reſtitutus, integra*

mēte nobis ordine recensuit. Hūc nō pauci ex pulsu, calore, & scabritie linguæ febricitare, ex vigilijs & mente perturbatione indicabāt. Hæc Ioan. Fernelius, HENRICI *Galliarum regis protomedicus, quo nō præstantior alter. In cuius auditorio, nō minus diligēter quàm attentè sedimus, & docentem magna animi voluptate auscultauimus: dignum sanè qui superaret longæuos Nestoris annos.*

Cynocephalus fœmina, præterquā 9
quòd non videt, fluxum etiam sanguinis mulierum modo, ex naturalibus emittit. Hoc autē fit cùm Luna Soli coniuncta non cernitur. Idcircò ad cognoscendam Solis & Lunæ coniunctionem, Cynocephalos nutriebant Ægyptij. Horus & Plin.

Testatur præstantissimus & do- 10
ctiss. vir Gaudentius Merula se vidisse in Augusta Taurinorum adolescentulam satis elegantem, & adeò

libi-

libidinis auidam, vt quinque & triginta viros ordinis militaris ad coitum seriatim admiserit. In hanc re vera apposita quadrabat illud, Delassata viros nunquam satiata recessit.

11 *Pythagorei, vt Athenæus testatur, a piscibus abstinebãt* ἐχεμυθίας ἕνεκα, *id est silentij gratia, quòd pisces muti sint, & silentium quid diuinum dicerent. Addã ex Anton. Ludouico Vlysiponẽsi medico præstantiss. quòd Lampetræ pestis tempore frequenter comestæ, innata vi contra tàm diram luem summè efficaces habentur.*

12 *Ostenti loco haberi potest quod accidit anno à Virginis partu 1310. cùm Henricus Luxenburgensis in Germania imperaret. Quo tempore Margareta Olandæ comes trecentos ac sexaginta filios viuos vno partu edidit: qui omnes baptismi charactere*

racłere illuſtrati fuerũt, Autor Baptiſta Fulgoſus: cui tantũ fidei adhibebitur, quantum quiſque voluerit.

13 *Sargus piſcis, qui in Brunduſino viſitur æquore, omnium fertur eſſe ſuperbiſsimus, & caprarum mirus amaſius. Ad quas ſecundum littus maris paſcentes accurrens, facilè capitur. Autor Gaudentius Merula. Qui etiam tradit ex Anaxilao, quòd atramento piſcis Sepiæ tanta vis ineſt, vt eo in lucernis addito, cæteris luminibus ablatis, aſtantes Æthiopas videri faciat.*

14 *In lacu Lario, qui nunc Comenſis appellatur, piſcatores per hyemem multas ciconias velut extinctas reti in ſiccum trahunt. Quæ veluti ſimul iunctæ, mutuò roſtra ano inſerta habent, & thermis calefactæ, viuæ reperiuntur, Autor eſt Geruaſ. Tibelleſius, adnotante Merula.*

15 *Ætius, autore Apollonio, ſcribit*

pennas

pennas ciconiæ efficere, si eas quis domi habeat, ne pueri sternutent. Addo quòd noctua in Creta non visitur, & si eo aduecta fuerit, euestigiò moritur. Sic perdices non transuolare Bœotiæ fines, lectum est. De quibus mirum videtur quod Archelaus tradit, nempè fœminas in hoc genere, audita tantùm maris voce concipere. Addit Theophrastus omnes in Paphlagonia bina corda habere.

16 *Magi putant rubetam fictili nouo inclusam, medioq; defossam agro, arcere alites à semente. Verùm instante messis tempore effodiendam esse volunt, & extra limites agri abijciendam, ne fruges fiant amaræ. Plinius.*

17 *In insulis Irlandia & Orcade, quibusdam in locis quæ mari alluuntur, arbores salicibus similes nascuntur, in quibus ortæ quædam paruæ pilæ,*

pilæ, paulatim creſcendo in aues anatum formam habentes effigiantur, roſtro à ramis pendulæ. Quæ cū ad maturitatem peruenerunt, ſuopte nixu ex arboribus excuſſæ euolant, & in proximum mare decidūt. Britanni vulgò Bernetas vocant. Ex hiſtoria & annalibus, necnō relatione eius gentis.

Cor maſculinæ coturnicis à viro 18
geſtatum, & fœminæ à fœmina, facit vt nec lites, nec iurgia poſsint inter illos oboriri, aut ſpargi. His accedet, quòd ſi in corio lupi deferatur cor turturis, geſtans non capietur illecebroſo appetitu rerum venerearum. Et ſi in ſanguine hirci & ſucco ſenecionis vitrū efferbuerit, aut maceratum fuerit, reddetur tàm molle, quàm eſt cera vel argilla: ſic vt quiduis ex eo fingi poſsit. Priori verò naturæ reſtituetur, ſi in frigidam demergatur. Hæc ſunt Geberi, &

post eum Alberti, necnō ingeniosi cuiusdam ὑαλουργον, seu vitrarij Biturici, mihi olim ex animo amici. Qui paulò antè quàm in fata cōcederet, me hoc eximio secreto, ceu μνημοσύνῳ quodam amicitiæ nostræ, vltrò donare voluit. Cuius ego vicissim te participem libenter & amicè facio, vt nostri quoque memor viuas.

19 *Albertus tradit ad cōpendium rei familiaris calceos optimos, & penè dixerim incorruptibiles fieri ex corio asinino ea parte tergi qua onera baiulare solet asinus. Nā nullo tēporis tractu atteruntur: neq; si per lapides quis perpetuò ambulet, aut p spinas: nimia tamē vetustate adeò durescunt, vt ferri non possint: quemadmodum scripsit Hier. Cardan. Ex quo hìc etiā addo quòd radix cucumeris asinini cum nitro pilos equorum nigros, in albos commutat.*

Apud

Apud Gratianopolim fons est qui quanquã calidas non habeat aquas, tamẽ simul cum ipsis aquis flammas persæpè eructat: duobus eodem loco temporeq́ꝫ, simul manantibus inter se contrarijs elementis. Ex inc: l's loci acceptum. 20

Radix Hellebori nigri inserta inter carnem & pellem iumenti à vipera demorsi, ipsum sanat, vt tradit Hieron. Cardanus. Ex quo etiã non pigebit addere, quòd vulpes decocta, & in frusta diuisa, ac gallinis in cibo exhibita, illas per bimestre temporis spaciũ, à vulpibus securas reddit. Idem continget in anseribus & anatibus. 21

Nemus araneus animal mordeat, mus ipse viuus captus creta circundatur: quæ cùm indurauerit, suspenditur in collum, & sic non contingetur à morsu. certissimum est, Vegetius. 22

23 *Lippitudinem facilè concipiunt qui cum tentato ab ea versantur: tàm pernicem vim possidet oculus, vt in alterum iaculetur, vibretq́; vitij rudimentum, Plin. Hinc scitè admodum à Nasone scriptum est.*

„ Cùm spectant oculi lippum, læduntur & ipsi,
„ Multaque corporibus transitione nocent.

24 *Maximè mirandum est regulum auiculam, veru ligneo perquàm tenui infixum, semetipsum torrere & circumuertere. Sed lignum illud ex corylo recenter extractum esse oportet: quod non adnotauit Cardanus.*

25 *Licet mespili arboris fructus astringentis sit naturæ, nihilominus puluis eius lapillos in renibus vehementer comminuit, & ab illis excludit. Cuius rei periculum fœlicissimo successu à se factum testatur medicus*

dicus doctiss. Anton. Musa Ferrariensis.

Fulmina, tonitrua, grandinē & horridos ventos quandoq; à dæmonibus excitari credidit antiquitas, putauitq; vehemētiore strepitu, ac malè olentium graminum fumo dissolui. Quod etiam hodiè pleræque rusticæ mulieres in Ita'ia factitare solent. Nam tempestatibus imminentibus, diri odoris pabula sub dio comburunt. Sunt qui ad cymbala & nolas confestim aduolant, Thracum modo. Qui, vt veterum docent historiæ, quum horrida ingruebat tempestas, armati districtis ensibus, & agitatis crotalis, in nubes horrendo clamore fremebant. Gaudent. Merula. 26

Tradunt asinas tot annis sterilescere, quot hordei grana comederint menstruo infecta: & nouellas vites tactu eiusdem menstrui, in perpetuū 27

lædi: necnon apes illito alueo fugere, & aliò Coloniã transferre, Plin.

28 *Adeò venena plerunque venenatis sunt venena, vt aconitum ex vino tepido datum percussis à vipera aut scorpione, salutiferum esse expertum sit à nonnullis medicis præstantissimis.*

29 *Qui aliquando morsi fuerunt à cane rabido abstinere debent per annum integrum à quorundam lignorum contactu præsertim corni arboris, vel sorbi, vt quibusdam placet, ac sanguineæ virgæ: quàm attractilida esse putant multi. Siquidem, vt testantur qui experimento rem compertã habent, si harum arborũ virgæ tamdiu manibus teneantur, quousq; cõcalescant, illicò demorsi, rabie exagitãtur, Autor And. Matthiol.*

30 *Refert Abenzoar ex Arabũ collegio medicus præstantiss. quãdoque in suis regionibus eò calamitatis*

ventum

ventum fuisse propter famem, vt cadauera mortuorum è sepulchris eruerent homines, quo ossium musculosa carne exutorum medullas sugerent. Res vel solo auditu horrenda: quam vt à nostris nepotibus & nobis auertant Superi precor & opto.

Scribunt M. Varro, & Cato, quòd si amurcam ad medium coxeris, & ex ea fundum, angulósque ac pedes arcæ inunxeris, vbi aruerit, vestes aut res alias in ea conditas à tineis vindicabis. 31

De omnibus volucribus columbarum collegium maximè fœcundum esse solet. Nam in omnibus 40. diebus columba prægnans est, parit, fouet, incubat & enutrit: tantùm cessans ab hyberno Solstitio, ad vernũ vsque æquinoctium. Sed nigrarum columbarum mira est natura: nam maribus vita functis, ad secunda 32

carnis desideria nullis illecebris adduci possunt. Quæ etiam amicitia maribus inest erga defunctas fœminas, Aristot. Plin. & Albertus.

33 *Illud peculiare sibi vendicauêre maiores gallæ, quas glandiferæ arbores pariunt, vt quotannis aut bellũ, aut annonæ sterilitatẽ, aut pestilentẽ aurã prænunciẽt. Nã si aperiantur, quæ integræ sunt, musculam, araneolã, aut vermiculũ intus exhibebũt. Si muscula euolat, futuri belli erit p̃sagiũ: si repit vermiculus, penuria annonæ figurabitur: si cursitat araneola, pestilentiũ morborũ prouentũ indicabit. Hæc rusticorũ est astrologia, multis seculorum obseruationibus pro Sibyllæ folijs habita.*

34 *Mirum est quòd digitus magnus dextri pedis, cinere stellionis cũ oleo, vel melle, inunctus, latè sufficere potest ijs qui ætate, vel aliter, mortuũ ferè habent penem, & rebus Venereis*

reis peragendis parum ſunt idonei. Autores ſunt priſci illi rerum naturæ indagatores ſolertiſsimi, cum pleriſq; recentium.

In ſacris ethnicorum, hedera & myrtus, vt ſcribit Diodorus, vitibus longè præferebantur. Quòd hæ folia amittant, illæ continuam ſeruent viriditatem. Addo in libris Aruſpicũ traditũ eſſe, Seruio autore, abietem è cœlo fulmine tactam, domini, aut dominæ interitum prædicere. 35

Albertus Magnus autor eſt, in Gothorum tractu fontem adeò gelidum eſſe, vt omnia in illum proiecta lapideſcant. Cuius rei experimentum à Friderico primo factum fuiſſe aſſerit, miſſa in fontẽ eum ex chirotecis altera, cui, ne falleretur, ſigillũ propriũ in cera expreſſerat. Huius itaq; dimidia pars fõti demerſa, in lapidẽ induruit, reliqua manente integra. 36

Pentaphyllum Iouali poteſtate 37

venenis resistit: Cuius folium vnum, bis quotidiè, manè nimirum & vespere ex vino bibitum, ephemeram febrim curare traditur: tria, tertianam & quatuor quartanam, Marsil. Ficinus.

Cancri fluuiatiles morsis à rabido cane mirificè prosunt. Sed ij post canis sideris exortum, Luna xiiij. cùm Sol Leonem est ingressus, viui in patella sunt adurendi, & in puluerem tenuissimum atterendi. Cuius cochleare vnū ex aquæ cyatho propinatur, dum adhuc recens est morbus, augendaq́ quantitas, si inueterauerit. Eo remedio vim adeò efficacem inesse scribit Galenus, vt nullos perijsse dicat, quibus in tempore exhibitum fuit.

39 *Narrat Rondeletius medicus præstantissimus in libro de piscibus, ranam vulpeculæ per noctem in littore vagantis pedem corripuisse, ac retinuisse*

nuisse vsq; ad auroram, quo tempore illam prætereuntibus cõmisit. Quod de marina rana intelligendum puta rem: quæ exenterata, si inducatur candela accensa, horrendo spectaculo transflucet. Si de alia accipis, quid occultum fateberis.

Mensibus laborans mulier, si nuda segetem vel hortum ambiat, erucas, vermiculos, scarabeos, & noxia cætera animalcula concidere tradunt, vt infrà paulò fusiùs explicabimus. Etsi in defectu luminarium menstrua mulierum illuuies descendat, irremediabilem esse aiunt. Necnon coitus silente Luna agitatos, maribus exitiales fieri ac perniciosos, Gaudent. Merula. 40

Gallinæ vinaceis sterilescunt, hordeo verò semicocto numerosiora pariunt oua, ac maiora. Addo quòd si pediculis infestentur, vt etiam anseres, vel alites aliæ, illitu olei ex 41

lino facilè curabuntur. autores sunt prisci Geoponici Græci & Latini.

42. *Accipitri amica sunt saluia atque mentha, & ex arboribus abies ac salix. Huius plumas si mutare voles, carnes muris cum pisciculorum puluere illi exhibeto: aut pulpamentum gallinæ: serpentium carnibus educatæ. Ex quodam regio aucupe & falconario, vt vocant.*

43. *Ælianus tradit taurum mansuescere, si dextrum ipsius genu fascia deligetur. Accedet ex Seneca quòd sicuti tauros rubicundus color excitat, ita mappa alba vrsos ac leones prorìtat. Cæterùm si sanguis vel pinguedo vrsi in scrobe aut vase sub lecto ponatur, conuenient eò loci pulices, ac morientur, vt scribit Arnaldus à Villanoua.*

44. *Africanus ex Geoponicis vnus, affirmat frumentum supra mensuram incrementum accepturum, si*

nitrum

*nitrum & eius ſpumam triueris, ac
tenui terræ miſcueris, aceruiſq; fru-
mentarijs immiſcueris. Eadem res
illæſum ac integrum diu ſeruabit.*

A tuberculis elephantiæ & faciei 45
*leproſæ multi liberati ſunt ſola lotio-
ne aquæ diſtillationis fragorum, il-
lis prius in vaſe vitreo ſub fimo pu-
trefactis, Conrad. Geſnerus. His ad-
datur quòd fructus balſamine adeò
pingui abũdat, vt ſi maturus in va-
ſculo ſepeliatur, ſponte in oleũ trãſ-
eat, ad multa efficaciſsimum.*

Quum ſegeti, arboribus, aut vi- 46
*tibus nebulam, ſiue rubiginem time-
bis, ſarmenta vel palearum aceruos
& euulſas herbas per vineas, cam-
póſue incendito, fumus medebitur,
Plinius poſt Græcorum Geoponicos.*

Vt arma & inſtrumenta quæuis 47
*ferrea, aut chalybea ab ærugine, &
ferrugine vindicentur, ac ſplendida
maneant, illinantur aceto alumini*

mixto, aut cerusa, vel cerui medulla: nam hæc oleo præstantiora habentur. Sed omnium præstantissimum fuerit ac vtilissimum, si plumbi scobem tenuissimum in plumbeo aut ferreo mortario diligenter subegeris, addito pauco oleo de spica (quod vltra conceptum scopum ad odoris gratiam plurimum faciet) & eo veluti vnguine, ferrum aut chalybem illeueris. Hoc modo etiam per aquas & vaporosum aërem, arma quæuis ab omni æruginis & ferruginis labe immunia portabis. Ex quodam armorum perito fabro.

48 *In capite cancrorum reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immissus, motum manifestum habere deprehenditur. Huius puluere audio multos fœliciter vti ad conterendos renum calculos.*

49 *Credebat antiquitas verbascum tusum cum sua radice, & vino asper* sum,

ſum, folioq́ inuolutum, ac ita in cinere calfactum & ſtrumis impoſitum, eas abigere, ſi hoc feciſſet virgo ieiuna, ieiuno: & ſupina manu tangens dixiſſet,

Negat Apollo peſtem poſſe creſcere. „

Quam nuda virgo reſtinguat. „

Atque ita retorſa manu hoc dicendum erat, & ter deſpuendum, Gaudent. Merula ex Plinio, vt puto.

Si quis, vt Democritus atteſtatur, cerui caudam vſtam & tritam cum vino aliquantulum tepido illinat teſtibus ac peni, veneris titillationes experietur intentiores. Soluetur hic impetus olei inunctione, Raſis & Albertus. Sunt qui idem polliceantur de pudendo lupi. quod matrimonio copulatis ſcriptum ſit. 50

Radix pæoniæ, quòd ſolaris ſit, eruta Sole tenente Leonem die & hora 51

hora Solis, necnon Luna crescente lumine, portantem ab epilepsia liberat, vt scripsit Marsil. Ficinus. Addo ex Dioscoride, quòd qui tres quàm minimos punicæ arboris cytinos deuorauerit, eo anno nullam lippitudinem patietur.

52 *Rubeta cocta & pro emplastro cynanchicis imposita adeò prodest, vt Cardanus affirmet quendam, cui, ceu moribũdo, iã accensæ fuerãt candelæ, hoc auxilio à se liberatũ fuisse. Fortasse & filum quo suspensa rubeta interierit, idem præstare poterit.*

53 *Pauonis caro assata, vt D. Augustinus se expertum fuisse tradit, per integrum mensem sic seruatur, vt neque sapor, neque odor deterior reddatur. Per annum quoque id fieri experimentum aliquando produxit: nam corrupta non est, quin potiùs contabuit & emarcuit.*

54 *Si testes anserum, mensibus sedatis*

tis ilicò à muliere comedantur, non solùm ad excitandam libidinē conferre dicuntur, sed etiam ad sobolem procreandam. Idem etiam effici ab vtero leporis lectum est. Rasis & Albertus.

Quid illud, inquit Gaudent. Merula, quòd per hanc etiam nostram ætatem Venetijs publica Censorum tecta nullum muscarum genus ingreditur? Quid quod Toleti, quæ Hispaniarum est ciuitas celerrima, musca duntaxat vna, nec plures, toto anno in publico macello spectatur, vt tradit Leo Bapt. Albertus? Si modū requiris, auro multo ab alijs tibi cōparandum, gratis à nobis illum accepisti Aphorismo 98. Centuriæ 3. 55

Vrsina tanquam insalubris, tamen apud Germanos in precio habetur; sed manus præcipuè, quas vel principes viri appetunt, vt scribit Michael Herus. Hinc sanè mirandum 56

dum non est, si per hyemem, quâ totâ se illatebrant vrsi, eas auidè sugunt, tanquam alimenti quidpiam inde percipientes, sicuti in superioribus docuimus.

57 *Lachryma vitium, quæ velut gũmi in caudicibus earum concrescit, ex vino albo pota, renũ calculos mirè dissoluit. Illita verò lichenas psoras & lepras curat: sed priùs nitro perfricari debent. Pro experto mihi communicatum & traditum.*

58 *Baptista Fulgosius refert iuxta Sirminum vrbem Pannoniæ, capreolos verè aureos in vitibus quandoq; repertos fuisse, ex quibus percussa fuit aurea moneta. Quod etiã multi præstantes viri temporibus nostris viderunt, inquit Gaudent. Merula. Vide aphoris. 1. Centuriæ 2.*

59 *Olaus Magnus in historia Gothica tradit, saxa magna nõ alia re faciliùs rumpi, quam lardo accenso.*

Addo

Addo, etsi πάρεργον, quòd si quispiam dormiturus penes se apposuerit, ramusculos cannabis humidæ, à culicibus minimè infestabitur. Res multis experta & probata.

Si quis caput conspergat cinere col 60
lecto ex cremata anguis senecta, dū Luna plena lumine, fuerit in prima parte Arietis, somnia terribilia videbit. Si ex eodem in aqua macerato faciem lauet, formidabilem appare re faciet: si sub planta pedis habuerit, gratiosum coram magistratibus ac principibus reddet. Cardanus.

Cimices lectularij septem, follicu- 61
lo vuæ maioris, aut pruni spolio excepti, & ante febris accessionem viui deuorati, non solùm quartanarijs remedio sunt, sed etiam percussis ab aspide, Dioscorides.

Ossiculū hominis quodcunq;, ap- 62
pensum vt carnē attingat, doloribus

ven-

ventris qui certa periodo repetunt, prodesse existimatur, & annulus ex bubalorum cornibus concinnatus ac gestatus, guttam in grampam, vt vocant, hoc est musculorum suræ conuulsionem impedit. Idem etiam præstat, idq; certo certius, vngulæ alces portiuncula nuda, vel annulo inclusa & gestata. De qua scriptum est à nobis Aphorismo 79. Centuriæ 6.

63 *Ne formica arbores conscendat, lupinus cum fracibus teritur, eòque ima linea circumlinitur. Easdem ne vexet rubigo, palearum fumus prohibet dum intempestiuum vrget frigus verno tempore. His addatur, quòd si aquè, (vel asinæ, vt quidam scribunt) sed non virginis, caluaria intra hortum ponatur, quæcunque spectabit, sua præsentia fœcundabit, Ex Græcis Geopon. Columella item, Plinio & Palladio.*

64 *Aureum colorem metallis ac lapidibus*

pidibus

pidibus sic induces. Accipe salis ammoniaci, calchanti albi, singulorum partes quatuor æquales: salis lapidei & æruginis partes treis ex vnoquoque. His in tenuißimum puluerem redactis, annulum, lapidem, aut metallum quoduis ita adobrue, vt à dicto puluere circumtegatur. Posteà sic in ignem per horam impone, & extractum recenti vrina immerge, ablue & deterge. Ex cuiusdam ingeniosi artificis experimento.

Pleriq; nascentes in ipso momento terræ motus, semper pauent. In tonitru, languidi ferè sunt, ac meticulosi: ardente cometa, velut amentes rapti: interlunij tempore, aut non viuunt, aut debiles fiunt, & sæpenumerò, vt scribit Aristoteles, atra bile laborant, vel supra modum melancholici euadunt. 65

Arcus aquarius, vel, si mauis, 66
iris,

iris, in quas veluti procũbens, deflectitur arbores, mira odoris suauitate eas replet, dulci hiatu cœlitus inspirato, Plutarch. Addo nonnullos absq; igni, oua fundæ imposita, celeri ac multa agitatione, dum vrget necessitas, excoquere. Quod Babylonios fecisse leges apud Cæl. Rhodiginum.

67 *Tradunt eum qui in picato vase biberit, comitialem morbum expugnaturum. Et qui in pelle ouina dormierit, vera somnia visurum. Existimantur prætereà fœtus in vtero contineri, si vermis qui in gramine reperitur, antequam terram attingat, viuus collo suspendatur. Ex Plinio.*

68 *Animalium pili, succo foliorum cucurbitæ per calores imbuti, non paruo rei miraculo, animalia ipsa à muscarum iniuria, alioquin illis permolesta, vindicant ac defendunt.*

Res

Res multis expetita, & equitanti-
bus apprimè vtilis ac necessaria.

Lamina auri super cerebralē su- 69
turam gestata, cerebrum roborat.
Eadē e regione cordis appensa, pal-
pitationem illius curat, lætitiamq́;
auget. Super renes posita, illos con-
firmat, refrigerat, & nephriticos do-
lores sedat. Sed pro his ego illam o-
ptarem ex purissimo auro, Sole in
Leone versante, & Ioue fœliciter in-
tuente cū Luna, fabricari ac percu-
ti, vt anteà monstrauimus: Ex Her
mete, Arnald. Villan. & Alberto.

Vt puteus perennitatis fidem ha 70
beat, tunc effodiendus est, cùm Sol
vltimas partes virginis obtinebit,
ante æquinoctium autumnale. Nam
eo tempore explorantur vires aqua-
rum putealium & fontanarum: cùm
ex longa siccitate æstatis terra hu-
more pluuiali careat. Architecto-
rum hæc sunt documenta.

71 *Ictus à venenoso reptili, siue à rabioso cane demorsus, diligenter cauere debet, ne animal cuius causa laborat, intueatur ante adeptam pristinam valetudinem, etiam si conualescere incipiat. Aiunt enim medici Hebræi, illum aut interiturum, aut è recidiua periclitaturum.*

72 *Irrumpentes vi tonitrus aquas fœcundas esse, autor est Plutar. Necnon eas quæ corruscante fulgetro demittuntur, nam frugum altrices esse prædicant agricolæ, vt ille idem scribit.*

73 *Aëtius consulit canem summa diligentia sepeliendum, qui morbo ab homine contracto perierit. Nam graues plerosque affectus homine liberato, in eum transfundi certum est.*

74 *Tradit Rondeletius post Plin. experimento compertum esse squatinam piscem mammis mulierum super-*

superpositum, illas adeò constringere, vt virginum mammis assimilentur. Poterit & genitalibus partibus earundem similiter facere. Arrigant aures mulierculæ cultui & voluptati studentes.

Si dederis epileptico tribus diebus sequentem antidotum dum Luna Ioui coniungitur, eius saluti plurimùm consules. Accipe maceris, seminis pæoniæ ac radicis eiusdē, drachmæ dimidium, foliorum caryophyllatæ, & primulæ veris (quæ quibusdam est bellis) drachmam vnam: tere, & cum vino albo ieiuno exhibe. 75

Volaterranus est autor, suo tempore inuentum esse rusticū, qui cùm per fœnisecia aperto ore in agris dormiret, & serpentem per fauces hiantes intra corpus admisisset, sese statim allijs commanducatis, ceu præsenti amuleto, curauit. Virus tamen 76

vxori in coitu (res mira) instillauit, & morte comite, transfudit.

77 *Aiunt buglossum illud quod tres emittit thirsos, cum semine & radice tritum, potumq́ꝫ, contra horrores tertianæ febris valdè prodesse: quod verò quatuor, quartanarios iuuare in vino coctum & potum. Autor Dioscor.*

78 *Ebur verum cùm in terram cadit, faciliùs frangitur, cætera ossa, tenaciora sunt, Gesnerus. His addo, & si πάρεργον, quòd quò acrior est equus, eò ampliùs in bibendo nares mergit, Pli. Et quòd cōtra grandinē, noctua pennis & alis patentibus extensa vtiliter suffigitur, vel ferramēta sepo vrsino inunguntur, vt tradit Palladius. Quod pro arboribus & vitium putatione accipiendum duco.*

79 *Boum morbis commendatur sulphur viuum, alliū syluestre, & ouum coctum.*

coctum. Omnia hæc trita ex vino sunt exhibenda, vt vulpinus adeps, Plinius. Non omittatur, quòd fœminæ omnes quæ duplices habent pupillas, vbiq; visu nocent, Cicero.

Rana alicui loco pectore multùm incubans, indicium est aquæ ibi latentis. Et semel à scorpionibus percussi, nunquam posteà à crabronibus, vespis, apibúsque feriũtur. Adde si placet, quòd bufo ictus ab araneo, vel serpente, admorsa plantagine sibi medetur, Plinius. 80

Si quis velit masculum generare, liget pedem suũ dextrum fascia alba infantis: si fœminam, sinistrum fascia nigra, & mulierem ineat. Sũt qui in eam rem dextrũ testiculum, pro gignendo masculo ligent: & sinistrum, pro fœmina. Alij oppositum profitentur. Sed quidquid illud est, sicuti coniugatis experiundum 81

relinquimus, ita ſuſpectum cenſemus.

82 *Ferunt lapides inuentos & comprehenſos in corpus arboris, remedio eſſe ad continendos partus, Plinius. Ex quo etiam addo quòd herba vrina canis irrigata, & ſine ferro euulſa, luxatis medetur.*

83 *Verrucas folijs ficulneæ contactas, aboleri aiunt & vaneſcere, ſi folia ipſa ſepeliantur. Sunt qui idem aſcribant cordi columbino. Alij ſingulas, ſingulis ſalis grumulis tangunt, quæ poſtea in clibano comburunt. Serapio idem præcipit de cicerum granis, ſed poſt attactum, retrò proijciendis, maximè in ipſis menſium calendis. Puto ſuperiora eſſe Arnaldi Villanouani.*

84 *Vineas plantaturus debet querneam glandem contuſam & eruum fractum ſimul miſcere, plantarumq́; & propaginum locos inde aſpergere. Hæc*

re. Hæc ad radicationem, vini vetustatem, & fertilitatem plurimũ conducunt. Autor Africanus in geoponicis.

Cynocephalus mas(Ægypti fera canino capite, vnde nomen habet) vsque adeò silentis Lunæ vices dolet, vt nec videatur, nec manducet, dum illa lumine orba delitescit: sed tanquam raptum sidus lugens, demisso in terram vultu insolentem fateatur tristitiam. Fœmina verò absentis refricans desiderium, eodẽ interluuio mœret. Inde concita oculorum cœcitate, non prius liberatur, quàm menstruus sanguinis cursus erumpat, vt dictum est Aphoris. 9. Centuriæ huius. 85

Neq; morbus sacer, neq; dæmon, neque fulmen, locum infestat, in quo est laurus: vnde boni genij plantam, laurum, Romani vocant: cuius rami, si in aruum defigantur, rubigi- 86

nis noxam in illos conuerti scripsit Apuleius, autore Berytio in Geopo.

87 *Raphanus detractis folijs iucundior est, quemadmodum & rapum. Cui ne noceant pulices, aut bestiolæ ei adnascentes, eruum interserendũ præcepit Theophrastus. Qui etiam tradit eundem raphanum vitibus esse inimicum. Nam si in vicinia earum seratur, diffugiunt: vt alibi docuimus.*

88 *Adamas intantum dissidet cum magnete, Indico præsertim, vt iuxta positus, vel, secundum Albertum, suppositus, aut superpositus ex quorundam sententia, ferrum non patiatur ab eo abstrahi & rapi: vel si apprehenderit, auferat. Quo argumento probari poterunt veri adamantes adulterinis, qui hodiè multi sunt. Sed eam* ἀντιπάθειαν *hodierna negat experientia: nisi omninò falsi sunt adamantes, vt paulò plenius infrà dicemus.*

In alio animali par opus libidinis 89
non reperias quàm in perdice. Nam si contra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Hiantes autem exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq́ superuolantium afflatu: sæpè voce tantùm masculi audita, Autore Plinio,

Si gallinacei florem vuæ in cibis 90
deguſtauerint, vuas non attingent. Sunt qui ad œnanthen syluestrem id referāt, quæ cibo incocta, & illis proiecta, fastidium gignit vuas appetendi. His addam quòd brassicæ & rutæ tanta est inimicitia, vt iuxta seri nolint, Fracastorius.

Vbi animal quodpiā pilosum, aut 91
lanigerum, vel etiam homo ipse, ob acceptum vulnus vel aliter, vermibus scatebit, si ex pilis eius, vel lana quidpiam ante Solis exortum occultaueris sub cortice eius arboris, quam vulgò Tremblam vocant

 (populi

(populi nigræ species est) & aliquot dies id facere perseueraueris, videbis miraculo quodam vermes decidere, vel emori, aut stationem deserere. Sunt qui betulæ id etiam ascribant, necnō radici syluestris cichorij, in modum crucis, collo appensæ. Quod nos in cane obseruatum vidimus, cui à vermibus exesa erat propemodum altera auricularum.

92 *Dēs taxi, vel eius pes sinister brachio dextro hominis alligatus, memoriam eius roborat. Et scobes ex pudendo cerui cum aqua stillatitia cardui benedicti pota, pleuriticos summoperè iuuat. His addatur, quòd lupi cauda alicubi sepulta, vel suspēsa, hinc muscas arcet. Albertus & Cardanus.*

93 *Verbenâ columbis gratißima herbâ, in natali D. Ioannis se redimunt mulierculæ, & rustici, putantes se per eum annum à dolore capitis immunes*

nes fore. Sed in eam rem potiùs colligi debet ante Solis exortum, Caniculæ astro emergente, & Luna non aspiciente. Ex Marsil. Ficino.

Experimento certissimo probatum est, vstis corijs veteramentorũ sunt, serpentes efficaciter fugari: neque eos solùm qui in agris & domibus oberrant, sed qui in hominũ corpora ingrediuntur, dum aperto ore in campis dormiunt. Quod Marc. Gatinaria medicus celebris scribit suo tempore cuidã homini accidisse. Cui cũ frustra adhibita essent innumera remedia, de omnibus præstantissimum fuit veteramentorum fumus & nidor, per infundibulum ore exceptus & in corpus transmissus. Nam cùm primùm immanis fera (erat enim vipera prægrandis) fumi nidorem præsensit, visa est à circumstantibus egredi per annũ, magna omniũ admiratione & stupore. 94

95 *In vulturibus natura concipiendi singularis est, & à cæteris discrepans. Nam illi, vt D. Ambrosius adnotauit, nullo fruuntur cõcubitu, nullóque masculi semine concipiunt, sed citra coniunctionem generãt. Vnde vultures omnes fœminas esse scribit ex Ægyptiorum experimentis. Horum secutus, & eas Euro grauidas reddi, aut flante Borea: & apud Hispanos equas, zephyro spirante. Quanquã Aristoteles testatur, Vultures facie aduersus austrũ exporrecta volare, atq; sic prægnãtes fieri.*

96 *Raphani in salis cumulos & salinas proiecti, vel cõsepulti, in aqueam salsuginem massam totam deliquescere ac resolui cogunt. Ex quo multi aduersus calculum & tophos arenaceos in corpore concretos, aquam ex corticibus, vel toto corpore raphanorum expressam, cum vino albo & puluere terebinthinæ, ex adustione,*

vel

velresiccatione ad Solem, salubriter, & successu admodum fœlici exhibent. Res probata, & nullo auro æquiparanda.

Omnia quæ crescente Luna gliscunt, augentur, & succulenta euadunt, ea deficiente marcescunt, & exucca fiunt. Quanquam in quibusdam est ἀντιπάθεια. *Nam cepa, vt autor est Plutarchus, Luna decedente reuirescit ac congerminat: & ea adolescente inarescit, proindéque Ægyptij & maximè Pelusiotæ, à cepis religiosissimè abstinebāt: quòd solæ ex cunctis oleribus contra Lunæ augmenta & damna, minuendi & augescendi, sicuti repetit Gellius, vires habeant contrarias.* 97

Qui marinos pisces cursorijs equis in vrbes vehunt, sepes leucacanthis seu albispinis florentibus vestitas, cane peius & angue deuitant, vel mira celeritate effugiunt. Quod 98

piscarias equorum sarcinas vel in ipso transitu repentè labefactari longa & sola experientia intelligant, quemadmodum adnotauit præstantissimus medicus & philosophus, Ioannes Ruellius, alterum Galliæ nostræ decus & ornamentum.

99 *Saxo Grammaticus in historia Regum Daniæ tradit, in oppido Rugianorum, viribus & præstigijs cacodæmonum olim effectum esse, vt mares cum fœminis coeuntes, canum more cohærerent, & ita agglutinarentur, vt diuelli non possent, nisi perticis vtrinq; appensi, ridiculum spectaculũ populo exhibuissent. Sed tàm obscœni coitus, inquit, diabolicæ fraudes detectæ fuerunt, cessarúntque demolitis & dirutis statuis dæmonum, qui ludibrij huiuscemodi autores erant ac præsides. Ex Ioanne Langio in Epistolis medicinalibus.*

Si aſini cicutam liberalius depa- 100
ſcantur, ſomno profundiſſimo & tempore inexpugnabili corripiuntur, ita vt nō tantūm ſtupidi, ſed planè mortui videantur. Quod ruſticos rei huius ignaros fefellit. Nam dum aſinis, quos ob id mortuos credebant, pellem ad vſum detraherēt, accidit vt in medio ferè operis aſini experrecti ſint, magno excoriantium terrore, & & ingenti ſpectantium riſu, vt tradit diligentiſſimus & doctiſſ. medicus, Andræas Matthiolus ſuis in Dioſcoridem Commentarijs.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI MEMORABILIVM.

Centuria. IX.

1 ALDE *memorabile, & in primis admirabile existimabis quod à Ioanne Langio insigni medico scriptũ est in quadam epistola ad Achillem Gassarum. Mulier quædam, inquit, ex oppido Eberbach fœtum viuentem aliquot menses in vtero gestauit, ac tandem in matrice computruit. Et quum anno pòst decimo, miseranda illa profluuio alui ob intestini exulcerationem laboraret, ossa de crurib. & cerebello infantuli denigrata, carieq́; obsita(incredibile dictu, ait ille, sed verissimũ) tandẽ excreuit,*

excreuit, nõ per vuluæ ostiola, sed per anũ. Quod fieri posse, & nouũ nõ esse, his verbis ostendit Oribasius Iuliani Imp. medicus præstantiss. Sciendum, abscessum vteri quandoq; rumpi & purgari per vuluæ ipsius os, quandoque per vesicam, ac sæpè etiam in rectum intestinum abire.

2 *Quidpiam de vmbilico infantis recenter nati, in argentea capsula, vel annulo inclusum, & ita gestatum vt carnẽ attingat, aduersus coli cruciatus, summè pdesse certissimo experimẽto multorum accepi. Necnon plantã eam quæ rubia tinctorũ vocatur, diu manibus contentam, lotiũ tingere. Ex quo ictericos iuuare superiùs ostẽsum fuit. Si forsan repetitione vtimur, memineris prouerbij:* δὶς καὶ τρὶς τὰ καλά

3 *Folia filicis cimices necant, & serpentem non recipiunt. Ideoq; filicem plantare, aut sternere in his locis*

quæ serpentibus sunt obnoxia, utile admodum est. Solus etiam nidor cõbustæ, illos fugit & abigit. His addemus, quòd filum madefactum, aut intinctum oleo in quo semina staphis agriæ attrita fuerunt, pediculos necat, si capiti circumdetur, Albert. Dioscor. & alij plerique.

4 *Ex absynthio fumaria, passis vuis purgatis, myrobalanis citreis, potio fit commoda contra pruritum & scabiem. Adde qòd illud idem absynthiũ cum cortice citrij, aceto aut vino incoctam, oris fœtorem à gingiuarum & dentium putredine, & materiarum corruptela in ventriculo, mirandũ in modum emendat, Ioan. Mesuæ.*

5 *Lapathi folia ventrem cient, semen verò assumptum stringit, Galenus. Præterea primum blittorum decoctum cum felle bubulo & oleo tartari, quascunque maculas vestimẽtorum*

torum

torum, absque vlla iactura deterget, etiam si ex oleo fuerint. Sed post detersionem aquâ tepidâ lauari debet locus. Res nota & facilis.

6 *Testudinis quauis fide, quo voles modo attemperata, si ei correspondentem in altera testudine attemperas, intendendo & remittendo, cùm sonum edet similem sono alterius tibi anteà non audito, altera illa velut exultans concutitur, tanquam simili suæ attemperaturæ sono gaudens & harmonia. Eam verò concussionem festuca tenuis illi antè imposita, apertè declarabit: adeò vt etiā saxeus homo admiretur sonis ipsis, aut corporibus sonoris, inter se tantam esse cognationē & συμπάθειαν, vt sibi similibus delectari videātur, Autor Iacobus Syluius ex Boëtio, sicuti anteà, vt opinor scripsimus.*

7 *Apibus summæ sunt inimicitiæ cum vespis, crabronibus, mulionibus,*

bus, hirundinibus (vel vt alij legunt hirũdinib· (ranis, ouibus & cancris. Sic cameli naturale odium gerunt aduersus equos, & hircinus sanguis cum adamante, Plinius & Aristoteles.

8 *Tradit Olaus Magnus Gothos concitato in nubibus fragore & tonitru, consueuisse excutere ex arcubus sagittas in aëra: vt ostenderẽt se velle opem ferre suis dijs, quos tunc temporis ab alijs oppugnari putabant, imò verò sibi re vera persuadebant.*

9 *Ligatum à quopiam malefico sanare creditur picus auis comesta: adhæc suffitus ex dente hominis mortui: et si corpus totum inungatur felle coruino & oleo sesamino, ex Cleopatra. Vel si argentum viuum in calamo, aut auellanæ nucleo vacuo cum cera occlusum, sub puluinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostij,*

ostij, per quod is in ædes vel cubiculum intrat. Hæc Ioan. Vuierus medicus illustrissimi Ducis Cliuiæ, libr. 4. de præstigijs dæmonum, & incantat. ac veneficijs.

Non desunt impostores, vt autor est Brasauolus Ferrariensis, qui lapidem amiantum simplicibus mulierculis ostendant, & plerumque magno vendant pro vero ligno crucis Seruatoris nostri. Id quod facilè credunt, cũ igni non cõburatur, quodque ligni modo constet plurimis lineis intercursantibus. 10

Hyemato lacu fluctibus glomeratæ voluuntur anguillæ, intantùm mirabili multitudine, vt in excipulis eius fluminis, ob hoc ipsum fabricatis, singulorum militum globi reperiantur, Plinius. 11

Instrumentorum fides seu chordulæ minutim excisæ, & carni recens coctæ (siue elixata fuerit illa, siue 12

siue assata) inspersa eam vermiculosam, putrem ac insalubrem esse, discumbentibus, iucundè mentiuntur. Quisquis rei huius conscius erit, vtili impostura solus pro arbitrio vesci poterit. Sic leporis sanguis desiccatus, & in puluerem attritus, sanguinolentas & saniosas esse carnes perbellè imponit: adeò vt illas omnes nauseabundi, auersentur ac reijciant, exceptis ijs qui doli participes facti fuerunt.

13 *Si pilos vel barbam citò nasci voles, cinere combustarum apum, & soricis stercore cum rosaceo linimentum compone, & locum pilis vel casarie vestiendum ac decorandum dies aliquot inunge. Poteris addere cinerem corticis auellanæ, castaneæ, dactylorum, vel fabalium. Ex Ioan. Bapt. Porta, nisi fallor.*

14 *Lapidem ex bufone (qui Gallis vt diximus, crapaudina vocatur) ad hunc*

hunc modū eliciunt nonnulli. Bufo in quampiam caueolam cum panno puniceo detruditur, Soli ardētissimo dies aliquot exponitur, ibiq; tantisper retorretur, ac siti excruciatur, donec onus capitis per os deponere & euomere cogatur: quod per medium caueæ foramen, vasculo supposito, excipi debet vel aliter detrahi, idq; celeriter, ne ab eo resorbeatur. Sunt qui paulò tutiùs ac faciliùs rem eā exequuntur, bufonem pertuso, multis locis, fictili immittendo, & formicis depascendum in myrmecia exponendo. Sic enim fit, vt exesa eius carne, lapis ipse cum ossibus relinquatur: sicuti frequenter à nobis, & alijs plerisq; expertum fuit.

In hæmorrhagia narium nonnulli 15 *accipiunt recentia porra nouem aut decem, filo media transfigunt, folia extrema amputant, eaq; circundat collo, sed obuersis ad nares folijs, & de-*

& deorsum capitib. cõuersis. Vtile est etiã olfacere caphurã in aceto dissolutam: adhæc, linguæ subijcere radicem pæoniæ, Iacobus Hollerius.

16 Plinius scribit leonem vbi sæuit, in viros plus quàm in fœminas fremere: veluti natura eum docuerit, mulieres mitiùs quàm viros esse tractandas. Quod etiam Aristoteles innuisse videtur, quærens, Cur mulierem interficere iniquius sit, quàm virum: cùm naturæ ratione, mas fœmina multò sit præstantior. Addam ex Poëta, quòd fœminea in pœna nullum est memorabile nomen, Quod audiant vxorum suarum carnifices quidam & tortores.

17 Obseruatum, expertumq; audio, vaccam, ouem, asellam, canem, suem, felem, & similia fœminei generis animalia domestica & mansueta, dũ vtero gerunt abortire, si mas ex quo conceperunt, occidatur: tàm valida

&

& vehemens est illorum inter se concors sympathia.

18 *Pulchras imagines, vasa, effigies, & alia in hunc modum, parua impensa tibi comparabis. Cortices vlmi, & populi cacumina decoque, & dum feruebunt, purissimam calcem immitte, donec formam coagulati quasi lactis acceperint omnia. Deinde marmor candidissimum, & tenuissimè detritum cribratumq́; adde, & in quas volueris formas materiam eam inijce, & tum demũ in vmbra desicca. Hieronym. Cardanus.*

19 *In Apennino Italiæ iuxta Bononiam & Pisas, exorta tempestate mulieres turmatim foras procurrunt, eã elatis manibus consignãtes caseo in die Ascensionis domini presso, & decussatim signato fune, crucis modo. Ibidem ouum in ipsomet Ascensionis die exclusum adseruant, summoq́;*

ſummoq́ alligant tecto: atq́ hoc modo ſuas ædes à tempeſtatis iniuria tutas fore exiſtimant, Autor Ioan. Vuierus medicus & philoſophus eximius, in opere ſuprà dicto.

20 *Si ſemen inuentum in pilulis & globulis lappæ minoris, in leuiſsimũ puluerem redigatur, & cum pauco vino albo, eoq́ generoſo exhibeatur, renes ab arenulis efficaciſsimè repurgabit: ſed aliquanto celeriùs, ſi cum aqua vitæ hauriatur. Accepi ab experto.*

21 *Crapaudinam, ſeu bufonium lapidem, de quo paulò antè, legitimum eſſe experieris, ſi in illum præoſtenſum vel obiectum, ſeſe ita attollat bufo, ac ſi vellet cõtingere & ſaltu præripere: vſque adeò lapidem eum homini inuidet. Ex relatione cuiuſdam medici Regij, qui id vidiſſe nobis affirmabat.*

22 *Qui in deplumẽ & exenteratum capo-*

caponem ignitum chalybem iniecerit, & tàm accuratè vno, alteróue mantili obuoluerit, ne calor vanescat, esui aptum reddet, etiam inter equitandum, modò meminerit subinde alitem versare. Verùm enimuerò tetro inficietur odore, sed ferendo tamē ac pergrato famelicis. Archimagistri cuiusdam inuentum.

Si nigro cani dum viuit alterum oculorum erueris, & tecum portaueris, faciet ne alij canes tibi allatrēt, etiam si inter illos ambulaueris. Sed res ea paulò certior erit, si quidpiam de lupi corde ei addideris. Sextus Platonicus. & Albertus. Quod fortassè à nobis superiùs etiam adnotari potuit. 23

Illud sanè non solùm est memorabile & admirabile, sed etiam dictu visúq; horrendū, quòd in Theuērn. Iuliacēsis ducatus oppido crebrò accidit: vbi ægroti in templo ante diuæ 24

Annæ altare, & venerandum caput eius supplices prostrati, frusta & fragmenta vitrorum, vrceolorũ & ossium de piscibus, quæ humana gula & stomachus deglutire nõ posset, ac loculos cum nummis euomuerunt, Autor Ioan. Langius, in epistola de prodigijs & præstigijs dæmonũ in morbis.

25 *Aqua stillatitia ex floribus tiliæ, epilepticis pueris mirandum in modum confert, quocunq; modo ministretur. Sunt qui ei socient viscum quercinum, successu admodum fœlici & optato. His licebit attexere, ꝙ succus polygoni cũ septem granis piperis ante accessionẽ quartanæ haustus, eam abolet. Sed aiunt colligendam esse plantam, & exprimendum eius succum, die Iouis, Luna decrescente. Ex quodam libro Secretorũ, manu Iani vel Fauni cuiuspiam descripto, ob insignem vetustatem.*

Oleum

Oleum in quo decoctæ fuerint ranæ vsque ad separationem carnis ab ossibus, plurimùm valet ad omnes neruorum & articulorum affectus perfrigerataq́; membra, si eo calente vngantur. Adde quòd lumbrici ex aceto triti sacro igni perbellè medentur, Decerptum ex eodem libro superiore. 26

Si equi dysuria, seu meiendi difficultate laborent, foliatis sambuci ramis vndique illorum corpus diu ac blandè verbera, & tum demum folia ipsa collo eorum & capiti, necnon corpori vniuerso coapta. Nam iumentorum impedimentis arbuscula hæc maximoperè cōfert. Simoneta Cardin. 27

Lupus hominem prior videns, ei vocem præripit, & tanquam victor illum despicit. Si autem se præuisum senserit, ferociam deponit, & currere nequit. Autores D. Ambros. 28

Virg. Plato, Sextus Platon. Alber. & alij.

29 *Murenis spiritus vitalis in extrema parte caudæ latet, qua perimuntur potius, quàm contuso capite. Piscis genus hoc, si in vaporario siccetur, faculæ aut funalis accensi commoditatem exhibebit. Etenim neruus qui spinæ loco illi per tergũ producitur, ellychnij, seu contorti funiculi vicem præbet. Sed id post vtrunq; æquinoctium tentandum est, quo tẽpore adiposæ sunt murenæ, Lemnius.*

30 *Allia tria cum axungia ad vnguenti crassamentum subacta tussientes ac perfrigeratos valdè iuuabunt, si plantas pedum, vnà cũ vertebris dorsi ante focum eo vnguine illinant. Quod rusticis potius quàm vrbanis scriptum erit.*

31 *Calendulæ aquam omnibus oculorum morbis conducere tradunt: adhæc capitis dolores tollere suffitumq;*

tumq́; ex eius floribus pudendo muliebri per infundibulum, vel aliter exceptũ, secundas morantes facilè euocare, & profugas reducere. Hoc secreto vetulam quandam obstetricem mira arte emunxi, dum mea egeret opera, in enixu puerperij cuiusdam locupletis matronæ.

Populus nigra excisa, & in eius scobem ac præsegmina, aqua cũ fermento ad truncum infusa, fungos producit qui minimè sunt pestilentes. Idem fiet si super reliquias vstorum sarmentorum aquam sparseris. Acceptum à quodam qui se id experimento compertum habere dicebat: à Plinio scriptum, vt reor, & Cardano adnotatum. 32

Si voles experiri an musto remixta sit aqua, ouum imponito: si statim descendit, aquosum est: sin contrà, purum. Præterea, si vini in dolio feruentis impetum frangere voles, 33

les, minimam casei particulam in illud proijce, vel immitte: videbis rem miram. Cur autem id fiat, docebit Georgius Valla Placentinus.

34 *Compertum est nostra & auorum memoria, nonnullos effracto capulo reuixisse. Quamobrem lege cautum est, ne ante triduum loculo includătur praepropere, qui apoplexia, epilepsia, & vteri strangulatione suffocati sunt. Nă in illis anima nonnunquam delitescit, quae rursus corpus spiritu, vitáque imbuit & illustrat. Quae res effecisse fertur, vt Christus captata occasione Lazarum quatriduanum in vitam postliminio reuocârit: ne quis calumniari posset illum non fuisse mortuum: sed animi deliquio, aut epilepsia, vel apoplexia correptum, ex ementita morte reuixisse. Haec Lemnius lib. 2. de occultis naturae miraculis.*

35 *Lupi valdè amantur à psittacis, &*

& ericium summè fugiunt ac timēt, Æsculapius. Tradit insuper Albertus, quòd lupus hominem non edit, nisi fortuitò prius hominis cadauer gustârit: nam tunc non dubitat periclitari inuadendo hominem.

Ex vrtica & oleo factum linimētum cum pauco sale, tuetur partes corporis atrocissimo frigore. Valet etiam ad vlcera omnia à gelu contracta. Sed vereor ne ex superiorib. repetatur. Addam quòd decoctum plantæ eius quæ dens leonis vocatur, glutinandis vulneribus summè efficax habetur: prodest etiam rupturis, ac interna vulnera solidat. 36

A taxo arbore veneficam vim 37
deponit æreus clauus trunco infixus. Et rhododaphnes ramus cũ suis folijs tusus si in scrobē demittatur, muscas omnes illic cõgregat. Prætereà suffitus hederæ vespertiliones fugat,

Autores Anatolius & Africanus Geoponici.

38 *Mentha ferrum abhorrescit, vt etiam ruta & ocimum. Quæ si vulnerato fuerit exhibita, non facilè conualescet. Si lacti misceatur, deinde auferatur, & tum demũ coagulum immittatur, nunquam lac illud cogetur, vt tradit Florentinus in suo Georgico.*

39 *Superioribus annis mulier quædam me vsa est medico, cui in tantam molem intumescebat vterus, vt non videretur illa gestãdo oneri sufffectura. Decurso anni dodrante seu nouem mensium spacio, ingenti conatu massam quandam informem enixa est: cui vtrinq; ansæ duæ in brachiorum longitudinem annexæ erãt cum palpitatione. Tum demum ex vtero eiusdem delapsum est monstrũ adunco rostro, longo, teretiq; collo, oculis vibrantibus, cauda acuminata, &*

ta, & eximia pedum agilitate. Id poſt primum lucis intuitum conclaue ſtridoribus implens, atq; hinc inde excurrens, latebras perſequebatur & captabat, niſi mulieres puluinis impetētes illud ſuffocando peremiſſent. Poſtremò mulier plus ſatis delaſſata, non ſine ſummo vitæ diſcrimine prolem maſculam edidit, à monſtro ita excarnificatam, vt à ſacra lotione quàm minimum vitæ ſupereſſet. Hæc Leuinus Lemnius medicus Ziriz æus diligens ac doctus.

Si quis pleuriticus, empiricus, vel 40
ſuppuratus ſcrupulum pulueris ſeminum vrticæ cum ſyrupo violaceo, aut alio quopiam ex ijs quos pectorales vocant, paulatim & veluti lambendo deglutiuerit, viſcoſum humorem ac tenacem nullo negocio expectorabit. Secretum cuiuſdam non vulgaris medici Pariſienſis.

41 *Rumpi tradunt equos qui luporum vestigia sub equite sequantur. Et si equi trahentes quadrigam lupi calcaneum conculcent, sistentur, ac si cum quadriga conglaciassent, Petrus Gillius ex Æliano.*

42 *Mures prægnantes in vtero parẽtis repertas fuisse apud Persas, autor est Aristoteles. Quinetiam tradunt magi, muris iecinore dato porcis in fico, sequi dantem id animal. Addit Plinius fibrarum numerum crescere & decrescere in iecusculis muriũ, cum Lunæ lumine. Sed de his paulò plenius philosophaturi sumus in nostra quadrupedum medica Historia.*

43 *Sanguis leporinus siccatus (vti etiam eius coagulum) dysenterias, & alias ventris proluuies quantumuis effrenes compescit. Similiter faciũt ossa humana ad læuorem puluerata, & ex vino rubro subaustero sumpta. His*

His accedet, quòd iuſculum ex decoctione fragariæ herbæ cum ſua radice, ab icterico ieiuno dies aliquot hauſtum, illum perfectè ſanat. Secretum hoc cuiuſdam eſt monachi, ex quo ingentes pecunias corradebat.

Vpupa ſi cecinerit antè quàm vi- 44
tes germinent, futuram vini copiam præſagire aiunt: necnon ſuem ſi capite ad cœlum verſo portetur, nequaquam grunnire. Addã quòd ſerpentes incluſæ circulo herbæ, quam betonicam nuncupant, exire non poſſunt, quin ſe flagellãdo potiùs interimunt, Plin. & Græcorum geoponici.

Leo viſô igne mirandum in mo- 45
dum expaueſcit, nec re alia faciliùs domatur. Eius autem oſſa ſimul colliſa, ignem concipere aiunt. His accedat quòd ceruus ita arietem perhorreſcere fertur, vt eius conſpectũ non ſuſtineat, Ariſtot. Plin. Albertus & alij.

46 *Percussus à Scorpione si super asino rectus desideat respiciēs ad caudam, pro ipso dolebit asinus ac torquebitur. Curationis signum erit, quòd pedendo emoriatur asinus, Autores sunt Apuleius, Diophanes, & Zoroastres*

47 *Si herba batrachion dicta, ceruici lunatici vel epileptici ex filo rubro deligetur Luna decrescente in prima parte Tauri, vel Scorpionis, magnum ac insperatum leuamen hinc sentiet. Sunt qui eius radicem in vino maceratam peste infectis propinent ad sudorem eliciendum. Quod valdè periculosum puto, si febricitent: sin contrà, opportunum, modò vires constent.*

48 *Quum latronem aut furem ligare volueris, & domo tua arcere, Figura imaginem viri ex ære, ascendente prima facie Arietis, & Luna ibidem versante. Dum verò id fit*

fit, dicas: Alligo & abigo omnem hominem furem ab hac domo per istam imaginem in æternum. Tum demum obuolue illam in panno nigro, & sepeli in medio domus, & non intrabit in eã latro, aut fur, quamdiu ibi fuerit. Ex libro Ptolem. de Imaginibus, nondum, quòd sciã, alicubi impresso.

Succino marino (quod Ceti sperma vulgus nuncupat) ea vis inest, 49 *vt solidas etiam pixides quibus asseruatur, penetret, ac rosido quodam madore, sudoriferisue guttis irriget, modò legitimum fuerit. Adde, si placet, quòd delphinus piscis incredibili amore ducitur erga homines, & præcipuè impuberes: quibus miris blandimentis gratificari, & colludere gestit. Plinius, Aristoteles, & alij.*

Horus Apollo tradit lupum ma- 50 *ximoperè lapides pertimescere. Idcirco*

circo dum per lapidosa ire cogitur, suspenso pede semper incedit. Læsus enim vel minimo lapidis ictu, vermes gignit, à quibus tandem absumitur. Ideò insultãte cum lapidibus viatore, aufugit.

51 *Mustelæ cerebrum siccatum, & ex aceto potum, epilepticis medetur. Illud idem ex hirũdinibus acceptũ, suffusionibus multum conducit, si cũ melle oculis illinatur. Quod etiã præstat aspidis exuuiũ tritũ cum eodem melle, sed præter id visum acutissimum reddit. Autor Claud. Galen.*

52 *Trebius admonet clauum vel cuneum quanta vi libeat in arbores adactum, in quibus nidum habet picus Martius, statim exilire cùm is cuneo, vel clauo insederit. Alij ad herbam referunt à pico ad id auxilij & negocij conquisitam. Cui fabulantur vires inesse ad aperiendas seras quascunq;. Plin. Alber. & alij.*

Cùm

Cum omne animal peracta Venere tristari soleat solus gallus gallinaceus exhilarescit, & cātu alacritatem spiritus testatur. Ille idem decrepitus æstiuis mensibus sub exortum Caniculæ ouum parit forma orbiculari, luteum luridum & versicolori ex quo multi opinantur basiliscum produci, perniciosiss. ac pestilentiss. serpentem: maximè si quando à bufone educatum & fotum fuerit ouum tale. Quod an fabulosum sit, viderint alij. Sic ex spinæ humanæ medulla putrefacta anguem generari quempiam proditum est, Lemnius, si ritè memini. 53

Si sanguis hirci & cineres vitri æquis portionibus mittantur in acetum, deinde chymico organo distillentur, & in exceptam aquam vitrū maceretur, plicatile, cereū ac ductile euadet. Indurabitur verò, ac priori naturæ reddetur, si in frigidā mitta- 54

mittatur, vel eadem lauetur. Ex secretis cuiusdam ingeniosissimi vitriarij.

55. *Oues eum sequi solent, vt scripsit Didymus, qui vellere illarum aures obturauerit. Addit easdem, vt etiam capras, comesta conyza herba extingui. Poteris addere ex Florentino geoponico, & zoroastre quòd hirci fugitiui non erunt, si barbas illis praecideris.*

56. *Cratenas Hippocratis vt diximus, herbarius, tradit aspersu plantae oenotherae, ex vino omnium animalium feritatem, nedum hominū mitigari. Quod de radice intellexit Theophrastus. Sic Aelianus oenuttam ceruos & canes inebriare scribit.*

57. *Sunt qui cancros treis cremari iubent in arbustis, vt vredo & carbunculus illis non noceat. Etsi rubeta nouo fictili in media segete obruatur,*

tur, aiunt tempestates ibi noxias nō esse: sicuti Archibius Plinio autore, ad Antiochum Siriæ regem scripsit.

Tradunt Aphri quòd si quispiã eo die feriatur à scorpione, quo ocimum ederit, ægrè sanari. Quinetiam volunt, ad manipulum huius cum cancris decem marinis vel fluuiatilibus tritum, conuenire scorpiones à proximo loco omnes. Adde ex Diodoro, idipsum in cibo frequẽter sumptum, pediculos creare. 58

Cessabit ranarum garrula coxatio, ac nocturnus vlulatus, & clamor plerisque ingratus ac molestus, si lacuum & fluminum ripis, vbi inhabitant accensa adhibeatur vna lucerna, vel plures, pro loci amplitudine, & ranarum copia, quemadmodum Africanus in Geoponicis testatur: & nos Parisiensi cuipiam Præsidi de illarũ molestia conquerenti, certo & 59

to & optato experimento confirmauimus.

60 *Volentibus experiri victurus sit æger, necne, præcipiunt radicis chameleontis albi diluto eum triduò perfundi: ternas vices qui pertulerit, moriturum negant, Autor Theophrastus. His accedat quòd eiusdē chameleontis radix ex farina hordeacea cum aqua & oleo subacta, canes enecat, necnon mures in polenta.*

61 *Aiunt nonnulli leucacanthum, seu albispinum, vt etiam laurū, fulmine non ici, nec vnquam de cœlo tangi. Adhæc baccas illius ex vino albo sumptas deturbandis calculis admodum efficaces esse. Gallicū vulgus Senellas vocare solet. Experimentis rusticorum notum.*

62 *Sues sumpta herba hyoscyamo, præsenti periculo conuelluntur, nisi copiosa aqua, se statim foris & intus*

tus proluerint, Ælianus. Addatur ex Plinio, quòd illi idem sues candida indumenta, perinde atq; elephantes, impensè oderunt: boues verò & tauri purpurea. Quod multi sub hoc habitu, suo summo malo quandoque experti sunt.

Auicula linaria, Gallis Linotta 63 *nuncupata, exoriente Canicula obmutescere incipit, necnon ægrotare, ac plumas vellicãdo excutere. Quod contingit circa medium Iulij, sicuti toto decennio experti sumus in vna & altera: & hinc certum canicularis syderis exortum multis indicauimus. In galerita seu alauda, idem etiam obseruauimus in exortu Arcturi cum Sole. Nec dubium est quin aliæ itidem aues & animantes suum habeant quæq; peculiare sidus, à quo mouentur ad cantum, taciturnitatem, mœstitiam & hilaritatẽ. Quod vt obseruent seduli arcanorum per-*

scrutá-

scrutatores eximiè rogo & peto.

64 *Icta fulmine corpora, incorrupta manent: quapropter fulminatorum cadauera veteres neque vrebant, neque terra obruebant: vt omnibus perspicuum esset, illa ne vllam quidem corruptionem sentire. Adde quòd canes & aues ab huiusmodi cadaueribus abstinent. Ex quo falli mihi videntur qui scribunt Phaetontem fulmine tactum, in vallibus computruisse. Sed de ijs plura in nostra Meteorologia, & aërijs Ephemeridibus legere poteris.*

65 *Syderatam vitem cognosces quando foliorum pinnas subrubras habet. Curabis si terebro altè perforaueris tunicam, & per foramē quernum paxillum indideris. Alij trunco & radicibus humanum lotium affundunt. Ex veterum rei rusticæ autorum Commentar.*

66 *Elephantes de omnibus animalibus*

libus murem maximè oderunt: adeò quòd si pabulum in illorum præsepio positum ab eis attingi viderint, aut senserint, illud fastidiunt & respuũt, Plinius.

Lapides preciosos cuiuscunq; coloris ad hunc finges modum: Candidissimi corporis silices tamdiu in figulorum aut vitriariorum fornace torrentur, donec in puluerem atteri possint. Cuius pars vna per setaceũ excreta, vel aliter, miscetur partibus tribus minij plumbi à sordibus repurgati, & vasculo aurifabrorum, crucibulo dicto, imponitur, sed non ad eius complementũ. Additur nõnihil limaturæ auri puri, vel foliorum eiusdem, si topasium, vel hyacinthum fingere voles: aut tantillum rasuræ chalybis, si smaragdum: vel quidpiam azuri legitimi, si sapphyrum, aut amethistum: & ita de alijs coloribus. Tum demum forti & valido igni 67

do igni, reuerberationis nuncupato, omnia confusa & mixta tamdiu exponuntur, dum colliquescant, & mellis spissamentum induant. Vbi in ipsomet igne sponte vanescente refrixerint, effracto vasculo, lapidea materia sanequam elegans sese prodet, à perito lapidario in quas tibi visum erit formas incidenda, expoliēda ac tractanda, & postremò per solertem artificem annulo inserenda. Sunt qui vstos & torrefactos silices atterant pistillo ferreo in mortario eiusdē metalli, pro smaragdo fingendo: & cupreo pro topasio, absq; alia colorũ mixtura. Si pro siliceo puluere, crystalli calcinati puluisculo vti voles, omnia habebis multò elegantiora, preciosiora & duriora, sicuti plus centies sum expertus.

68 *Mira est arundinis & filicis discordia. Nam radix vtriusque attrita & imposita, stirpem alterius corpori*

corpori infixum, seu inimicum deijcit. Hinc arundinem exarari praecipiunt, filice vomeri apposita, nam ita non excrescet. Tamen huic optimè conuenit cum corruda, vnde asparagi fiũt: quapropter illa vbi adsunt arundines seri debet. Plin. & Geoponici cùm Graeci, tùm Latini.

Atramentum librarium diluto abſynthij temperatũ, literas à muribus tuetur: herba verò ipsa vestibus inserta, tineas arcet, Autor Diosco. His accedet ex Africani Cõmentariolis, ꝙ qui caprinũ pulmonẽ tostũ ederit, ebrietatẽ non sentiet, etiam si bibendi certamine prouocetur. 69

Vino quod acorem cõceperit medetur ollula aquae bonae plena, vt tradit Tarentinus, modò operta sit diligenter, & in dolium vini demergatur. Post triduum enim si pristinum robur resumpserit, aqua obolebit, vinum perplacebit. 70

Thapsia,

71 *Thapsia, autore Theophrasto, sugillata & liuentia illustrat. Quae ex re, Nero imperij sui initio dignitatem ei dedit, nocturnis grassationib. conuerberatam faciem ea illinens cum cera atque thure, & sequenti die, contra famam, cutim sinceram referens, Autor Plinius.*

72 *Caprifici cauliculi, vnà cum bubulis carnibus elixati, magno lignorũ cõpendio eas celeriter coqui adigunt. Et ramus eiusdẽ collo taurorũ quantumlibet ferocium circumdatus, fertur eos ita compescere, vt immobiles maneant. Quod etiam ad ficum transtulit Plutarchus.*

73 *Pisces maximè expetunt radices aristolochiae rotundae. Itaq; si contusas admixta calce, mari vel fluuio sparseris, cupiditate mira aduolabunt pisces, continuóque exanimati fluitabunt: vt Plinius coram se factum testatur. Ob id piscatores in*

Campania, venenum terræ aristolochiam nuncupabant. Nunc & cyclamini radice idem contingit.

74 *Supercilia concreta & se contingentia, omnium sunt pessima: notat enim maleficum, plagiarium, & nefarijs artibus deditum. Id quod Ioan. de indagine frequenter se obseruasse dicit in vetulis sagis quæ ad incendium ductæ, huiuscemodi præferebant supercilia, sicuti adnotauit præstantiss. medicus & mathematicus Thaddæus Hageccius in suis metoposcopicis Aphorismis.*

75 *Si icthyocollæ & aluminis æquales partes acceperis, ac inuicem miscueris, hisque acetum superfuderis, quidquid ea miscellanea illitum in ignem proieceris, non comburetur. Et si trito maluauisco, cum ouorum albumine, manus illeueris, atque alumen superinduxeris, ignem absque læsione tractare poteris, Autor Al-*

bertus: sed credere mallẽ quàm experiri.

76 *Palladius tradit vitibus hanc esse naturam, vt si alba vel nigra in cinerem redigatur, & vino imponatur, ei vnanquamque formam sui coloris immittat. His addo ex georgic. Africani, quòd semen rumicis, seu syluestris lapathi, sinistro brachio alligatum, sterilitatem in mulieribus emendat.*

77 *Allium, Luna sub terra latente, si feratur, & eadem rursum posita sub terris euellatur, odoris fœditatẽ exuere fertur, Autor Sotion Græcus, & post eum Palladius: qui etiã tradit dulciora effici allia, si in plantãdo nucleos oliuarũ illis circũposueris: vel allia ipsa cõtusa plãtaueris.*

78 *Aduersus animalcula quæ solent hortis nocere, præcipiunt Græci ventriculum veruecis statim occisi, suis sordibus plenum, in loco vbi illa abũdant*

dant sepeliendũ et terra modica obruendum. Nam post biduũ animalcula quæq; ibi congesta videbis. Hoc dum bis, vel ter feceris, genus omne noxiarum bestiolarum ibidem coges & vnà adobrues, vel extingues. Expertum fuisse intellexi.

Tradit Aëtius ex Pisone, perdicem vociferari, & cortem in qua alitur lacerare, vbi sagacitate quadam naturæ senserit medicamentũ quodpiam letale, aut venenum, intra ædes parari. 79

Accipiter internecinum bellum gerit cum aquila, cohærentésque sæpè prehenduntur. Eidem aquilæ pugna est acerrima cum dracone, multoq; magis anceps in aëre: nã multiplici nexu eius ligans alas, ita se illi implicat, vt simul decidant ambo, Plinius & Albertus. 80

Tradit Pythagoras q̃ si qui morbi humano corpori acciderint florente 81

aproxi, quantumuis ſanati admonitionem eorum ſentiunt, quoties illam florere contigerit. Tradit præterea & frumentum, & cicutam, & violam, ſimilem conditionem habere, Idem Plinius.

82 *Aduerſus improbitatem alitum ſparſa ſemina depaſcentiũ, coctum allium ne poſthac renaſci poſſit, mirandum in modum prodeſſe fertur, ſi illis proijciatur. Nam quæ deuorabunt, manu capientur. Alia in eã rem auxilia multa leges in noſtris hortorum ſecretis.*

83 *Veſica ouilla, aut caprina, cremata, & ex poſca bibita, vel leporis teſticulus ex vino odoro coctus & potus, ijs qui vrinam inuiti reddunt, benefacit. Sic miluij caput deplume vſtum, & quantum capi poteſt tribus digitis cum aqua ſumptũ, podagricis auxiliatur: perinde atque lumbrici terræ cum cerato roſaceo illiti:*

nam

nam illorum inflammationes ac dolores mitigant, Autor Galenus.

Si cranium hominis senis in peristerotrophio, seu columbario suspendatur, multiplicabuntur ibi columbæ, ac quietè viuent. Idem præstabit lac mulieris puellam à bimatu lactantis, si in vitreo vase ibidē suspendatur, Albertus. His addamus ex Dioscoride, quòd frondes lauri, vestes & libros quibuscum miscentur, à tineis, vermibus & corruptione tutos ac immunes reddunt. 84

Vsu frequenti tuberum epilepsiā & apoplexiam gigni, autor est Simeon Sethi. Porrò cum cœlo affinitatem maximam illis esse credidit antiquitas, nec nisi tonante Ioue nasci: vnde Iuuenalis illud, Faciēt optata tonitrua cœnas. 85

Mirabilis & citò parabilis aqua, nullo auro comparanda, ad hūc fit 86 nota

modum. Aqua pura & lympida in vas nullo anteà liquore imbutum mittitur. Vbi efferueſcit, illicò in viuam & recentem calcem, alteri vaſi nouo impoſitam effunditur: ac ibi tamdiu quieſcere permittitur, donec detracta ſpuma, clara & pellucida appareat, ſubſidente ad imũ vaſis calce pultis modo diluta. Tũ demum aqua ſupernatans excipitur per vaſis inclinationem, ſed calce im mota, & phiala munda, aut alio vaſculo diligenter obturato, ad vſum reſeruatur. Vix credi poſsit quantùm habeat energiæ & miraculi in vlceribus quibuſuis, & maximè à lue Venerea obortis. Nam fotu ex linteolo in ea tepente madefacto, & vice emplaſtri poſt hæc vlceri impoſito, ac ſubinde renouato, ſaniem deterget, dolores ſedat, vlcus carne replet, ac inflammationes pauco tempore extinguit: non abſque ingenti

mira-

miraculo cùm sui caloris vehementiâ alioquin incẽdat calx viua. Frue re hoc excellentiss. secreto, quod multa prece, precioq́; multo, multis recusaui.

Capræ lac multum facient, si dictamnum circa ventres ipsarum ligaueris, Autores sunt Africanus & Florentinus. Tradit insuper ille, arietem non incursurum nec impetum facturum, si cornua ipsius prope auriculas perforata sint. 87

Theophrastus scribit quòd si quis in bullientem vini vrceum, pumicem iniecerit, illius feruorem statim sedabit. Addatur ex Alberto quòd viscũ quercinũ sylphio coniunctum, & ad arborẽ quampiã cum hirundinis ala suspensum, aues ad se congregat. 88

Græci asserunt fabæ semina capo num sanguine macerata, ab auersantibus herbis immunia esse. Quæ si pridiè aquæ simplici infusa fuerint, 89

citiùs naſcentur: ſi nitrat â aquâ re-ſperſa, difficilem coctionem non ha-bebunt.

90 *Si ſcorpium vſſeris, reliquos ex vi-cinis locis vel coges, vel fugabis. Idẽ etiam formicis continget, ac repti-libus aliis, autore Democrito. His accedet ex Didymi ſententia, quòd ſi quis miliarem panem præſumpſit, nunquam à veneno noxam incur-ret.*

91 *Si pedes magnæ rubetæ, ſeu bufo-nis viuentis, abſcindantur quando Luna vacua ad Solis coniunctionem properat, & collo patientis ſtrumas circundentur, adeò proſunt, vt per-ſapè à morbo liberent. Autor Hiero nymus Cardanus.*

92 *Mercurium, vel, ſi mauis, argen-tum viuũ, vna eademq; via, fixum & tinctum, ſic habebis. Sume ſalis nitri & vitrioli Romani, vtriuſque vncias tres, mitte in vas diſtillato-rium,*

rium, seu chymicum organum, vt aquam elicias: priorem abijce, posteriorem serua. Ea est quæ stillabit dũ alembicum, vt vocant, rubescere incipiet. Hæc absque vlla difflatione sedulò tibi custodienda erit. Vsus sic erit, Accipe Mercurij optimi, & vt par est, purgati, vnciam vnam, sulphuris vncias duas, & aquæ prædictæ vncias tres: pmitte omnia simul stare donec aqua limpida euadat. Hanc cum sua hypostasi & sedimento rursus distilla, & in fundo alembici reperies Mercurium extinctum, fixum, rubrum, & completũ. Audiui à quodam, quẽ huius secreti participem feceram, se absq; secunda distillatione Mercurium reddidisse, qualem hîc proponimus, nisi quòd plus satis rubicundo tingebatur colore: erat nihilominus corpore adeò duro & fixo, vt nec igni, nec malleo vinceretur, quibus illum examinãdum

præbuerat. At ſi bonus iſte vir me ſeriò conſuluiſſet & rogaſſet, ſaturatum ac profuſum colorem eum vna & ſola coctione, facilè emendaſſet, ac diluiſſet. Hic qui habet aures audiendi eas arrigat, & pro tam gratuito arcano mihi gratias ſaltem agat, partemq́ lucri hinc emerſuri, in pauperes libenter eroget.

93 Vina in doliis florentem in ſua vite botrum quadantenus ſentiunt, ac de coloris & ſaporis mutatione occultam cum vinea ſympathiam atteſtantur apud multos. Sic obſeruatum eſt quo tempore apri in Venerem furiáſque ruunt, aprinam multos antè dies vel menſes ſalitam, colorem ac ſaporem mutare. Ab experto venatore acceptũ tibi trado.

94 Sonus quem echo reddit fugare apes exiſtimatur: ideoq́ ſedes earum eſſe oportet, vbi illa non reſonet, vt tradit M. Varro. Apud quẽ etiam

lego

lego fabas diu incolumes seruari in vasis olearijs cinere oblitis, necnõ & cætera legumina. Addit prætereà fabam ipsam ad coquendum facilẽ reddi, si dum seritur aqua respergatur, quod etiam paulò antè adnotatum fuit.

Antonius Musa inter medicos 95
Italiæ valdè celebris de colocynthide, seu agresti cucurbita hæc scribit. Mihi vsu euenit, vt dum colocynthidem tractarem, & præsentibus sorore ac matre manibus illam aperirem, ego solo illius attactu, illæ verò odore adeò soluti fuimus, vt nullus nostrum fuerit cui venter decies magna perturbatione commotus nõ fuerit. Ex quo vehementissimum pharmacũ esse constat, ac venenonissimũ, etiã quantũuis correctũ ac frænatũ fuerit. His mihi licebit addere ex cuiusdã medici certo experimento, ꝙ rubeta descissa & renibus

ſuperpoſita vrinam vehemẽter prouitat, adeò vt nonnunquam hoc remedio liberati ſint, ea hydropis ſpecie laborantes, quam aſcitẽ vocant.

96 *Ægithus auis minima cum aſino valdè diſsidet. Hic enim ſpinetis ob vlcera ſeſe ſcabendi cauſa atterens, illius nidos diſsipat. Ex quo fit vt voce rudentis aſini audita, nõ ſolũm oua ille abijciat, ſed etiam pulli, ſi qui ſint, metu conſternati cadant. Itaq; aduolans ægithus vlcera aſini roſtro vellicat, vt hinc deinceps illũ abigat, Ex Ariſtotele, Plinio & Oppiano.*

97 *Serpentes capitali odio fraxinũ oderunt: adeò, vt ne matutinas quidem, occidentaléſue vmbras eius, quàm ſunt lõgiſsimè exporrectæ, ſerpens attingat, ſed procul admodum fugiat. Quin experti prodimus, inquit Plin. quòd ſi gyro ex ea fronde claudantur ignis & ſerpens, in ignẽ po-*

potius, quàm fraxinum fugiet ille: mira naturæ benignitate, quæ priùs quàm serpentes prodeant, sicut i flore re fraxinum permittit, ita ante conditos, folia nequaquam deponere sinit, Plinius.

Si febricitanti infantulo (ac paulò adultiori) paris longitudinis coaptatos cucumeres dormienti addideris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur. Nam calores omnes febriles in cucumeres transibũt, quẽadmodum ex Quintiliorũ obseruationibus scriptum & adnotatum est apud Cassium Dion. Vticensem. 98

Aristolochia rotunda cum campestri rana diligenter trita, addita atramenti scriptorij parte aliqua, facit vt serpentes ceu mortui ilicò subsistant & hæreant, si ex ea miscellanea aliquid scribatur, & coram illis proijciatur, autor Albertus. Qui etiam tradit, quòd si talpas accipere vo- 99

re voles, illorum foraminibus & ostiolis allium, porrum, aut cepã debes obijcere. Nam foras, ac si stupidi essent, confestim prosilient.

100 *Magneti cum allio, vt alibi diximus tãta est discordia & ἀντιπάθεια, vt si eo confricetur magnes, vim omnem trahendi deponat, vel imbecilliorem agnoscat: adeò vt ferrũ potiùs à se abigat, quàm rapiat. Autores sunt Ptolem. Plutarch. Alber. & ex neotericis Hieron. Cardanus, cum Ioan. Bapt. Porta. Qui postremus non tantùm id approbare videtur, sed etiam cepis accommodare: scribens nautas qui cepas ederint, excludi ab obseruatione Buxulæ (sic nauticam vocant pyxidem) quòd illã hinc inebriari dicant. Eandem ἀντιπάθειαν Drusianus suis in artem paruam Galeni Comment. non solùm tueri, sed & causam eius reddere satagit. Verùm & illi, & reliquis*

liquis omnibus manifesta refragatur experientia, rerum incertarum magistra certissima. Quare ad allium nostrum id nequaquam referendum erit, quin potiùs ad aliud quodpiam, quale est fortasse Ægyptiacum, de quo apud Dioscor. Idem sentiendum erit de adamante, quo præsente magnetis vim ne minimum quidem hebetari obseruauimus, contra multorum opinionem: fortassè quòd veri & legitimi adamantes nobis sint rarissimi, vt anteà monuimus. Quod huic Opusculo colophonem imponet.

EX

Veneranda Græcæ vetustatis de arte Chymica, relliquijs.

DEMOCRITVS ABDERYTA, DE ARTE SACRA: SIVE, DE REBVS naturalibus & mysticis.

NECNON

Synesij, & Pelagij, Antiquorum Philosophorum: in eundem, Commentaria.

INTERPRETE

Dominico Pizimentio Vibonens, Italo.

AD AMPLISSIMVM ILLVSTRISSIMVMQVE SEQVANUM.

DOMINICVS PIZIMENTIUS Vibonensis, Italus.

VIDEO nostris hisce temporibus quàm plurimos sibi nullo iure philosophorũ nomen vendicare: cùm re ipsa in philosophorum numero neutiquam sint meo iudicio connumerandi: sed ex vera eorum familia longè lateq; exterminandi. nã cùm parùm temporis in sapientiæ studijs insumant, coguntur earum rerum cognitionem prætermittere, quæ, nisi me animus fallit, ad egregiam philosophiæ partem referuntur: cumque omne æuum conterant in materiæ illius primæ, quæ aspectum fugit controuersiã, &perpetuò in formæ, ac priuationis disceptatione versentur, par-

ticularium, ac admirabilium rerũ sci-
entiam omninò priuantur. ita fit vt
præter animalium, quæ trifariam di-
uiduntur, inspectionem, rei herbariæ,
ac metallicæ, in quibus potissimùm
latitant medicinæ cognitione turpi-
ter careant. longum esset, si velim re-
censere, quantus vsus ex his duab. re-
bus capiatur. Sed hęc aliàs fortassè, cũ
plus dabitur ocij. ob id etiam omittã
Phaunum Pici filium, & Iouis nepo-
tem, quem Mercurium syderis nomi-
ne appellârunt, auri, & argenti, ferriq;
metalla inuenisse: & horum conficien
dorum rationem Hesperijs tradidisse,
atque ideo ab accolis diuitiarum lar-
gitoris nomen accepisse. Omittam
Argonautas: quos Iasone duce è Græ-
cia Colchos ferunt solutis anchoris
nauigasse ad aureum illud vellus, hoc
est, ad hanc auriferam artem scriptam
in derasis ouium membranis asportã-
dam. Omittam Dioclitianum Roma-
norum Imperatorẽ, qui edicto libros
omnes de hac arte fusoria apud Aegy-
ptios iussit aboleri, ne amplius illi
hinc magnis opibus comparatis Ro
manum imperium bellis infestarent.
Omittam denique Teucrum, qui de
aurife-

aurifera terra nonnulla dicitur conſcripſiſſe. nam inſtitutæ rei conſequẽs eſt, vt de metallorum metamorphoſi tantùm, vt lex epiſtolarum iubet, pauca perſtringã. Equidem doleo in hac parte rudes, & imperitos viros, qui aurum, & argentum inhiant, tantoperè laborare. nam cùm ipſi Codro, & Iro pauperiores aureos montes diuitibus audeant polliceri, illorum loculos exhauriunt, factaque impoſtura, velut Gygis annulum geſtent euaneſcunt, ac ſe ab eorum, quos deceperũt, oculis inopinatò ſubtrahunt. & pro precioſiſsimo lapide philoſophorum, viliſsimum cinerem, pro ſole, & luna tartaream caliginem interiectam, fœdiſsimoſque odores diſperſos domi relinquunt. Quot ſtultos (abſit inuidia veruis) Ianus ille Licinius, qui parùm abfuit, quin Parthenope Scorpionis ictu obſtructas miſerò technas malè periret, ſua illa aurea catena deuinxit, Socratico vultu illexit, ac ſpe inani lactatos peſſundedit? Quot item Morienus fatuos, ac ſui cognomines fecit? Hi ſunt, qui veterum myſteria nõ percipientes hanc arcanam philoſophiæ partem omni dedecore infamẽ

red-

reddiderunt, vt nemo publicè de metallorum transmutatione verba faciat: nemo nisi vulpecularum more in cuniculis latitans, quid natura possit, experiatur. cur autem plerique omnes operã ludãt, id caussæ esse potissimùm iudico: quòd in ipsa generatione rerum omnium parentem naturam non imitantur, quam videmus ex similibus similia, ex leone leonem, & ex frumento frumentum stato temporis curriculo procreare, quòd si antiquorum sensum callerent, non ex vrina, nec ex capillis, nec ex hominum caluarijs, nec quòd putidum dictu est, ex semine, atque adeò ex ipsis excrementis auri, & argenti semina eligere, ac colligere conarentur: quæ omnia à rerum generandarum natura prorsus abhorrent. Rem hîc ridiculam, ac iocosam, nulloque pacto reticendam commemorabo. Decem ab hinc annis Neapoli cùm degerem, sacerdos quidam mihi maximè necessarius omniũ pharmacopolarum officinas glustrauit, & hirudines quotquot potuit inuenire, precio mercatus est, easque ad ignem siccandas studiosè curauit. cùm pro certo sibi persuasisset,

ſet, illarum pulueris ſuctu poſſe ſe argentum viuum conglaciare, irritu euentu, non ſine maximis totius ciuitatis, ægrotantium & medicorum querimonijs. inſequentibus item diebus domi apud eundem ſenior quidã theologus promiſſa barba cùm cogitaret Argi mortem ſe proſequuturũ, & Mercurium par pari redditurũ eum in ſartaginem feruenti oleo ſemiplenam cum Bronte, Sterope, & ſuccincto Pyracmone ſocijs iniecit, qui con calefactus repentè tanta diſploſione, atque impetu vndãti fumo permiſtus emicuit, vt nobis extremam fore illam diem putaremus, niſi in proximum pauimentum, quod ſub dio ſtabat, pedibus ad ſalutem contendiſſemus. at noſter, qui totus erat in Deorum nuncio torquendo, à comburendo, à ſummo cucullo vſque ad ima veſtis ora, tot ac tales olei maculas ſuſcepit, vt nullo vnquam ſmegmate, aut nitro abluere, nec niſi poſt ſolis occaſum inde in publicum prodire, & domum ſe referre potuerit. idem hoc malo minus edoctus inde ad paucos dies, dum à ſtanno ſtridorem tollere pertentaret, Iouem in peluim, in quam

in quam lotium reddiderat, immisit, vt Iupiter cœlum petens in monachi faciem dissilijt, vt penè os totum ambureret, ac nates inhonesto vulnere obtruncaret, ita oleum atque operam perdunt, qui naturam ducem non sequuntur. Horũ ego misericordia commotus, Amplissime vir, vulgi errores atque hanc philosophiæ partem chymicorum ignorantium culpa infimã, & sordidissimam omnium in pristinã dignitatem reuocandam existimaui, ac nulla alia ratiõe id me assequi posse animo cogitaui, quã celeberrimorũ philosophorum script.,quæ hactenus aliorum inuidia abstrusa in profundo penitus latuerunt, nostra opera, & diligẽtia in commune omnium studiosorum vsum vulgarentur, vt posthabitis recentiorum nugis, ac vanis præstigiatorum commentis in eruditorũ virorum lucubrationibus sapientię filij versarentur. Quapropter cùm Democriti Abderytæ libellum de arte sacra, & Synesium eiusdem interpretem emptum à Corcyræo quodam, qui Venetijs Romam magnum inde à Pontifice Maximo precium sperans se contulerat, in Latinum conuertissem, voluit,

lui vtrunque tibi inscribere. partim, vt contra huius artis inuidiam magni nominis auctoritas suffragetur: partim verò, vt hoc munusculo tuã mihi gratiam conciliarem, præsertim cùm tu præ cæteris abditissimarum rerum studijs delecteris; atque simplicia rara inuentu, extremo ex orbe quęsita alijs qui eodem desiderio tenentur, quæ tua est humanitas, liberalissimè impertias. Quòd si plures tui similes haberemus, qui eadem animi propensione bonarum artium studia fouerent, atque amplecterentur, non dubito, quin politiores literæ, quæ nunc penitùs consopitę iacent, paulatim oculos tollerent, & ingenia quæque præclara honestissimarum vigiliarum præmium ferrent. Ne igitur paruipendas, oro, hæc saltem ob vetustatem ipsam venerandа tantorum virorum monumenta, quæ aliàs lætissima fronte maximi sæpè Reges admiserunt, ac pro certo habeto, siquid veri chymica ars habeat, quod posses fortassè tuo grauissimo testimonio cõfirmare, id totum in his Democriti scriptis contineri. Quapropter vt ea, quę omnes Philosophi multis velut Herculanis nodis implicârunt,

plicârunt, ego paucis absoluam, ac de meo sensu iudicem : nihil aliud cẽseo, præter corpora in spiritus versa, & cũ suo compare in calidis thalamis stabili connubio iuncta, flauos, ac candẽtes filios procreare: totumq; hoc mysterium nihil aliud esse, quàm terræ, & aquæ elationem: & huc torqueri perbellè posse quod Pindarus scribit in Pythijs, aurata Apollinis lyra aquilam in Iouis sceptro, hoc est, in sphæra ignis, insidentem demissis alis leniter consopiri. Attenuent ergò, soluant, ac conuertant naturas, & Osiridis membra dilanient veritatis studiosi, nec lõgi temporis mora deterreantur, & huius nostri hortuli perennem, nõ Dioscoridis chelidoniam, aut hemionitim lunæ modo falcatam in igne deficientem, aut securidacæ speciem equinũ fertum appellatam, quærant, & ex altissimo monte, quod animal appellauerunt sapientes, nostram Græcam aglaophotim, non Latinorum lunariã incuruo folio : non borissam intorta radice ex Gargano, aut Nursinis collibus petant. Hæc illa est lunâria, quam Homerus in hymnis omotrophon Apollonos Græcè, i. eodem cum Apolline lacte

ne lacte altam memorat. Alumnus verò qui vtrosque suo lacte rigat, & humore velut Salamandras in igne nutrit, Mercurius est, qui dotor eaon Grę cè ab eodem Poeta, i. bonorum largitor appellatur, quantum non vt certus artifex experientia asserere, sed vt lector diligens non leui coniectura, possum augurari. Vale, & si hæc tibi non ingrata fuisse significaueris, quæ, vt Hieronymo Fagiolo viro humanissimo : ac mecum summa familiaritate coniunctissimo, petenti, gratificarer, latina facere volui: Stephani Alexandrini, Olympiodori, & Pelagij cōmentaria, in eundem Democritum propediem expecta. Datum Romę. Calend. Septemb. M.D. LXX.

(.·.)

DE REBVS NATVRALIBVS ET MYSTICIS DEMOcriti.

ATVRA *natura gaudet : & natura naturam vincit:& natura naturã retinet. ¶ Admirati vehementer ſumus, quòd breuiter rem omnem perſtrinxerit, ego autem venio in Ægyptum naturalia ferens, vt materiã ſuperfluam,& confuſam contemnatis. Capiens Mercurium infige corpori magneſiæ, vel corpori Italici ſtimmi, vel ſulphuris ignem non experti: vel ſpumæ argenti, vel calci viuæ, vel alumini ex Mele, vel arſenico, vel vt ſcis, & conijce terram al-*

bam

bam Veneris, & habebis Venerem claram. flauam verò conijce Lunam & habebis aurum, & erit chryſocorallum in corpus redactum. Idem etiam facit arſenicum flauum, & ſandaracha præparata & cinabriũ, valdè contuſum. æs autem ſplendidum ſolum argentum viuum facit. natura enim naturam vincit Marcheſitam (Pyritẽ Græcè) argenteã, quam etiam ſideritem vocant, rege, & fac ex more, vt ſolui poſſit. Fluet autem vel per aureum, vel album lithargirium, vel in Italico ſtimmi, & expurga cum plumbo, non ſimpliciter in aquã, ne aberres, ſed eo, quod eſt à ſciſsili & lithargirio nigro noſtro: vel, vt ſcis, & coque, & conijce materiæ flauum factum, & tinget. Natura enim natura gaudet. Pyritem rege, donec fiat incombuſtibilis abijciens nigredinem, rege autem muriam, vel vrina incorrupta, vel

aqua maris, vel oxymelite, vel, vt scis, donec fiat, vt auri ramentũ incombustibile, & si fiet, misce cum eo sulphur ignem non expertum, vel alumen flauum, vel ochram Atticã, vel, vt scis, & adijce Lunam per solem per auriconchylium. Natura enim naturam vincit. Claudianum capiens facias marmor, vt moris est, donec flauum fiat. Flauum reddas non lapidem inquam, sed id, quod vtile est ex lapide. Flauum verò reddes per alumen vstum sulphure, vel arsenico, vel sandaracha, vel calce, vel, vt scis: & si apposueris lunam, facies solem, si verò solem, facies auri conchylium. Natura enim naturam vincens retinet. Cinabrium album facito per oleum, vel acetum, vel mel, vel muriam vel alumen. posteà flauũ per mysi, vel sori, vel chalchantha, vel sulphur viuum, vel vt scis, & adijce lunam, & erit sol. si aurum

tin-

tinges, vel æs, vel electrum. Natura natura gaudet: Cypriam, Cadmiam, Zonytem inquam, dealba, vt moris est, postea flauam facito. Flauam verò reddes felle vituli, vel terebinthina, vel cecino, vel raphanino, vel ouorum vitellis, quæ ipsam flauã reddere possunt, & adijce lunam, aurũ enim erit ob aurum. Natura enim naturam vincit.

Androdamantem rege vino austero, vel aqua maris, vel acida muria: quæ res possunt ipsius naturam infringere, solue cum stimi chalcidonio, & rege iterum aqua marina, vel muria, vel acida muria, ablue, donec abeat stibij nigredo, frigito, vel assato, donec flauescat, & coquito aqua diuina illibata, & argento imponito, & cũ sulphur viuum adieceris, facias chrysosomiũ .i. liquorẽ aureũ. Natura enim natura vincit. hic est lapis chrysites appellatus.

Capiens terram albam, à cerusa inquam, & argenti scorijs, vel stibij Italici, & magnesiæ, vel etiam albi lithargirij, dealbato aqua marina, vel muria acida, vel aqua aëria sub rore, in quam, ac sole, vt ipsa soluta fiat alba, vt cerussa. Coque igitur hanc in fornace, & adijce ipsi florem æris, vel æruginem rasilem arte elaboratam inquam, vel æs vstum satis corruptum, vel chalcitem, vel cyanũ, adijcito, donec fiat incorruptus, & solidus, facilè autem fiet. hoc est molybdochalium. Experire igitur si nigredinem exuerit, sin minus, æs ipsum ne culpes, sed teipsum potiùs, quoniam non rectè gubernasti: ergo splendidum reddas, & soluas, & adijcito ea, quæ flauum facere queant, assatoq; donec flauescat: & inijce corporibus cunctis. Nam æs omne corpus tingit, vbi nitens, ac flauum fuerit. Natura enim naturam vincit.

Cum

Cum sulphure ignem non experto contere sori,& calchantum.sori autem, est vt Cyanus scabiosus semper in misy inuentus, hoc etiam viride chalchantũ vocãt. assa igitur ipsum in medijs carbonibus diebus tribus, donec fiat rubeum pharmacum, cõijce Veneri, vel lunæ à nobis factæ, & erit sol:hoc pone in laminas diffectum in aceto, & calchanto,& mysi, & alumine, & sale Cappadociæ, & nitro rubro,vel,vt scis,per dies tres, vel quinque, vel sex, donec fiat ærugo, & tinges.solem enim facit chalcanthum ♃ rubiginem, natura natura gaudet.

Chrysocollam Macedonum ærugini æris similem rege, soluens vrina iuuenculæ,donec conuertatur. Natura enim intus abdita est. Si igitur conuertetur, immerge ipsam in oleũ cicinum sæpius igniens,& intingens: posteà assa cum alumine, prius soluens

uens missy, vel sulphure viuo flauum reddas, & tinge omne corpus auri. ô naturæ naturarum gubernatrices, ô naturæ sat magnæ, naturas mutationibus superantes, ò naturæ supra naturam naturas delectãtes. Hæc igitur sunt magnã naturam habentia, his naturis non aliæ in tincturis præstãtiores, non similes, nõ maiores, hæc soluta omnia operantur. Vos ergo ò sapientes non ignaros esse planè intelligo: immò admirari, scitis enim naturæ potentiam, iuuenes verò valdè offendendos, & scripto fidem nõ adhibituros, eò quòd materiam ipsam ignorant, non animaduertẽtes, quod medici, vbi salubre pharmacum parare voluerint, non inconsideratè hoc facere moliuntur, sed priùs probantes, qualenam calidũ sit, ac quale, cum hoc coniunctum, mediocrem facit temperationem, siue frigidum, siue humidum, siue quodcunque sit

qua-

qualitatis genus mediocrem adhibēt temperationem, sed hi temerè & inconsideratè volentes parare salubrem medicinam, atque omnium morborum solutionem, non animaduertunt se in damnum incursuros. Cùm enim arbitrentur nos fabulosè, non autem mysticè loqui, in rerū speciebus exquirendis nullam adhibent diligentiam, vt si hoc est abstergens, hoc verò abijciendum: & si hoc tinctiuum, hoc verò accommodandum & si hoc superficiem tingit, vel si ex superficie tinctura oboletur, etiam ex imo corporis metallici euanescet: & si hoc igni resistit, hoc verò commixtum aliquid, quod igni resistat, faciat, exempli gratia, si sal abstergat superficiem Iouis, etiam interiores partes penitùs abstergat: & si posterior pars ærugInem contrahat post abstersionem, interiores quoque idem patiantur, &

si superficiẽ Veneris dealbat, & abstergit Mercurius, etiam interiores partes dealbet: & si extrinsecus euanescit, etiam intrinsecus fugiat. Si hisce in rebus versati fuissent, iuuenes, iacturam minus fecissent, iudiciosè ad rerum actiones animum applicantes, ignorant enim naturarum antipathias, vt species vna decem permutat. gutta enim olei purpurã latè commaculare, & parum sulphuris multa comburere consueuit. Hæc ergo de medicinis, & quo nam pacto oporteat scripto incumbere, dicta sint.

Age verò liquores quoque deinceps referamus. capiens Rhaponticum contere in vino Amineo austero ad ceræ spissitudinem, & sume laminam lunæ, vt facias solem. cuius frusta sint ampla vnguis latitudine, & hoc pharmaco rursus frequentius vteris, & pone in vase vacuo, quod illi-

illiniens vndique, succende sensim, donec media pars absumatur. postea pone laminam in reliquijs medicinæ, & sine cum vino prædicto, quousque succi tibi liquor appareat. huc conijce statim laminam nondum refrigeratam, postea sine, vt ebibat, deinde accipe eam, & pone in crucibulo & inuenies solem.

Si verò Rha sit vetustum tempore admisce ipsi elydrij partes æquales priùs par ans, vt moris est. elydrium enim cum Rha cognationem habet. Natura natura gaudet.

Recipe crocum Ciliciæ, & relinque vnà cum flore croci, cum prædicto succo vitis, & facias liquorem, vt fieri solet, tinge argentum sectum in laminas, donec tibi nitens videatur. At si ærea lamina fuerit, præstatius erit, sed priùs purga æs, ex more. Deinde capiens aristolochiæ herbæ partes duas, & croci & elydrij duplum,

fac, vt cæroti ſpiſsitudinem habeat, & inungens laminã, & fac vt priùs, & mirabere, etenim Ciliciæ crocus eandem cum Mercurio operationẽ habet, vt item caſia cum cinamomo. Natura naturam vincit.

Capiens plumbum noſtrum nitens factum per terram Chiam, & pyritem, & alumen, combure paleis, & funde in pyritem & crocum, & cnicum & æcumenicum florem contere cum aceto acerrimo, & fac liquorẽ, vt moris eſt, & infunde plumbum, & ſine ebibat, & inuenies ſolẽ. habeat autem compoſitio etiam parum ſulphuris viui. Natura enim naturam vincit.

Hæc ratio Hepammenis eſt, quã oſtendit ſacerdotibus Ægyptijs, & vſq; ad horum philoſophorum tempora permanet, materia auri conficiendi, ne autẽ miremini, ſi res vna huiuſmodi myſteriũ operatur. Nónne vi-

ne videtis, vt multæ medicinæ vix etiam temporis progreſſu poſſunt vulnera ferro illata conglutinare? at ſtercus humanum non longo temporis interuallo id præſtat, & ambuſtis multa adhibita medicamenta ſæpè nihil proderunt, plerumque dolorem nihil minuunt, calx verò ſola rectè parata morbum pellit, & ophthalamiam, ſi varia medicamenta adhibeantur, lædere ſæpius ſolent, at rhamnus planta, cùm ad omnem eiuſmodi egritudinem faciat, eam optimè curat. Oportet igitur contemnere vanam & intempeſtiuam materiam illam, ſed rebus tantùm naturalibus vti. Nunc verò ex his quoque iudicate, quòd ſine prædictis naturis nemo operatus eſt vnquam. Si autem ſine his fieri nihil poteſt, cur multarum rerum ſyluam deſideramus, quid nobis etiam multarum ſpecierum concurſus ad eandem

dem rem opus est, cùm res vna cæteris omnibus antecellat? proindè videamus compositionem specierum, ex quibus argentum confici posit.

Argentum viuum ab arsenico, vel sandaracha, velut scis, fige, vt moris est, & admisce Venerem ferro sulphurato, & dealbabitur. idem etiam præstat Magnesia dealbata. & arsenicum sublimatum, & cadmia vsta, & sandaracha ignem non experta dealbata. & cerussa torrefacta simul cum sulphure. ferrum autem solues magnesiam conijciens, vel sulphuris dimidium, vel magnetis parùm: nam magnes habet cum ferro affinitatem. Natura natura gaudet.

Capiens prædictam nebulam coces cum oleo cicino, vel raphanino commiscens parùm aluminis, posteà capiens stannum, purga cũ sulphure, ex more vel marchasita, vel, vt tibi

ut tibi notum est, & iniyce in nebulam, & miscens omnia assa carbonibus tectis, & videbis hanc medicinam fieri psimithio similem. quæ dealbat omne corpus. sed in iniuntionibus, admisce illi terram Chiam, vel Asteritem, vel Aphroselinum, vel, ut scis. nam Aphroselinum cum Mercurio sociatum omne corpus dealbat. Natura naturam vincit.

Recipe magnesiam albam, & dealbabis ipsam muria, & alumine, in aqua marina, vel succo citri, vel fuligine sulphuris. Nã sulphuris fumus cũ sit albus, omnia dealbat. Alij verò tradunt fumũ etiam cobatiorũ illã dealbare. admisce illi post dealbatione fecis partes æquales, ut satis alba fiat. & capiens æris subalbidi, orichalchi inquam unc. 4. pone in crucibulo subijciens parum stanni priùs purgati unc. 1. paulatim agitando, donec substantiæ coniungantur: erit

fran-

frangibile, conyce igitur albæ medicinæ dimidium, & erit præcipuum, magnesia.n. dealbata nō finit, vt corpora frangantur, vel, vt æris nigredo foras emergat. Natura naturam retinet.

Recipe sulphur album, dealbabis verò illud vrina soluens in sole, vel alumine & muria salis, florebit quàm candidissimum, solue ipsum cum sandaracha, vel vrina iuuenculæ dies sex, donec medicina ad marmoris similitudinem propius accedat, & si ita fiat mira res erit, nam Venerem dealbat, ferrum mollit, stanni stridorem tollit, plumbum candidum reddit, infrangibiles substantias, ac permanentes tincturas facit. Sulphur enim sulphuri admistum diuinas substantias facit, quippè cùm magnam habeant inter se cognationem. Naturæ enim naturis gaudent.

Deal-

Dealbatum verò lithargyrium iunge cum sulphure, vel cadmia, vel arsenico, vel pyrite, vel oxymelite, ne amplius fluat. Assa ergo ipsum carbonibus ardentibus luto vas muniẽs: habeat verò compositio etiam calcẽ torrefactam, & aceto imbutam per dies tres, vt maiorẽ abstergendi vim habeat. Impone igitur ipsum factum cerusa magis album: sæpius verò fit etiam flauum, si illi abundè ignis subministretur, sed si flauum fiat ad præsens tibi non proderit. nã mens est cum illo corpora dealbare, vre igitur ipsum mediocriter, & admisce omni corpori, quod dealbare volueris: nam lithargyrium si dealbatum fuerit, non amplius erit plumbum, facilè verò fiet. nam citò plumbi natura in multas vertitur formas. Naturæ enim naturas vincunt.

Capiens crocum Ciliciæ pone cum aqua

aqua marina, vel muria, & fac liquorem, in quem igniens immerge æris, vel ferri laminas donec tibi satisfaciant, nam dealbantur. deinde sume medicinæ dimidium, & contere cum sandaracha, & arsenico albo, vel sulphure ignem non experto, vel vt scis, & fac, vt ceræ spissitudinem sumat, vnge laminam, & pone in vase vacuo clauso, vt moris est, & locato in vase. vbi ramenta vruntur, tota die, posteà tollens mitte in purum liquorem, & erit albissimum æs. deinceps operare, vt artifex. nã Ciliciæ crocus cum aqua marina dealbat, cum vino verò metalla flauo colore tingit. Natura natura gaudet.

Recipe lithargyriũ album, & contere ipsum cum frondibus lauri, & cimolia, & melle, & sandaracha alba. & fac, vt strigmenti crassitudinem habeat, & imũge medicinæ dimidium,

midium, & succende, vt moris est. immerge in reliquum medicinæ. soluens aqua cineris alborum lignorũ. nam miscellania soluta benè sine igne operantur. hæc liquoribus talia fiāt, vt igni resistere queant. Natura enim naturam vincit.

Capiens præscriptam nebulam contere cum alumine & misy, aceto abluens ipsi adijcito etiam aliquantulum albæ cadmiæ, vel magnesiam, vel calcem inextinctam, vt fiat corpus à corpore, & misce cum melle albissimo, & fac liquorem, in quē ignitum quodcunque volueris, immerge. ac relinque deorsum, & fiet. habeat autem compositio & parũ sulphuris viui, vt medicina peruadat, ac penetret. Natura naturam vincit.

Recipe arsenici vnc. 1. & nitri vnc. ✠ & corticis foliorum tenellorum perseæ vnc. 2. & salis dimidiũ, & succi

& succi mori vnc. 1. scissilis partes æquales, tere simul cum aceto, vel vrina, vel calcis inextinctæ vrinæ, donec fiat liquor, in hunc nigricantes Veneris laminas candentes immerge & nigredinem tolles. Natura naturam vincit.

Habetis omnia, quæ ad aurum, & argentum requiruntur, nihil relinquitur, nihil deest, præterquam nebulæ & aquæ eleuatio, sed hæc libens omisi, cùm liberè in alijs etiam meis scriptis pertractarim.

In hoc scripto

valete.

(·.·)

SYNESII PHILOSOPHI AD DIOSCORVM IN LIBRVM DEMOCRITI.
Scholia.

DIOSCORO SA-
CERDOTI MAGNI SERAPIDIS IN A-LEXANDRIA

Deo fauente.

SINESIVS PHILOsophus.

S. P. D.

PISTOLAM *tuam ad me missam de diuini Democriti libello non negligenter accepi, sed magna cura, ac labore meipsum cõficiens, in te omnem meam cogitationem contuli. Unum igitur proposuimus nobis dicendum esse. Quis nam fuerit ille Philosophus Democritus domo Abderites,* qui

qui cùm esset Physicus res omnes naturales rimatus est ac de illis secundum naturam conscripsit. Abdera vrbs est Thraciæ, ex qua fuit vir sapientssimus: qui, cùm in Ægyptum peruenisset, sacris initiatus est à magno Ostane in tēplo Memphis simul cum omnib. Ægypti sacerdotibus, hinc sumpta occasione conscripsit libellos quatuor de tinctura solis, & lunæ, deq; lapidibus, & purpura, sumpta inquam occasione, conscripsit de magno Ostane, ille enim primus fuit, qui literarum monumentis consignaret, quod Natura natura gaudet, & natura naturam vincit, & reliqua.

Cæterum nobis opus est inuestigare, & discere, quænam sit h c sententia, quæue in ipso consecutionis series. Quod igitur duos catalogos effecerit de albo, & nigro. perspectū nobis est. ac prius sane solida nnumerauit: deinde vero liquores, hoc est humida,

nulla harum rerum in arte sumpta. ipse enim de magno Ostane loquens confitetur hunc virum nec iniectiones, neç assationes Ægyptiorum in vsum adhibuisse, sed extrinsecus substantias colorasse, & ab ignitis corporibus medicinas separasse. Dixit autem ille viguisse apud Persas hanc consuetudinem. eius autem sententia hæc est. quod nisi attenues substantias, & soluas, & in aquam conuertas, operam ludes. ad viri igitur verba veniamus. Colligite raphonticũ, attende quàm magna fuerit viri prudentia, ab herbis exorsus est, vt florem comminisceretur: herbæ enim floridæ sunt. Dixit verò Raphonticum, quòd quemadmodum à ponto defluunt flumina, omnia quoque flumina in ipsum labuntur, palam ergò nobis faciens significat conuersionem in aquam, nigredinem, & corporum, id est, substantiarum attenua-

tenuationem. Quomodò, inquit Dioscorus, nos iureiurando deuinxit, ne alicui rem tantam liquidò declaremus. Rectè ait, Nemini, hoc est, nulli imperito. illud enim verbum Nemini non de omnibus prædicatur, ipse nanque hoc de imperitis, & rudibus dixit. cerne enim, quid in chrysopæia initio tradiderit. Mercurius à cinabrio, & chrysocolla. D. & his ne opus est? Sy. Non Dioscore. D. Quid igitur opus est? Sy. Audisti, sed rursus accipe, solutio corporum est, vt illa soluas, eademque in aquam redigas, vt fluant, & nigrescant, & attenuentur: hoc enim vocatur aqua sulphuris, & Mercurius, & chrysocolla, & sulphur ignem non expertum, cunctisq; alijs nominibus appellatur. Dealbatio est cõbustio, & citrinatio à mortuis excitari. ipsa enim se ipsa cõburũt, & ipsa se ipsa viuificat. Philosophus vero multis ipsa nominib⁹ appellauit

aliquando quidem vnius aliquando verò multorum numero, vt nos exerceat, & videat ſi prudentes ſimus. nixit enim progrediens ita. Si fueris prudens, & feceris, vt literis extat. eris beatus, hac enim ratione paupertatem morbum inſanabilem ſuperabis. Reuocans igitur, & abſtrahēs nos à vano errore, vt animū noſtrum à rerum multitudine abduceret. Attende verò, quidnam in libelli initio dixit. Venio ego etiam in Ægyptum naturalia ferens, vt rerum ſyluam cotēnatis. naturalia verò appellauit ſolida corpora. niſi.n. illa ſoluantur, ac rurſus coniungantur, nunquam res ad finem perducetur. & quo intelligamus ex ſolidis corporibus aquas, hoc eſt florem ſumi, vide quomodo dixerit. Quæ vero ſunt in liquoribus. Crocum cilicium, Ariſtolochiam, & reliqua. cum flores diceret, planum nobis fecit

aquas

aquas ex solidis sumi. Et quo nobis persuaderet, rem ita se habere, postquam dixit, Vrinam incorruptam, dixit etiam, Aquam calcis viuæ, & aquam cineris Brassicæ, & aquam fecis, & aquam aluminis, & in fine dixit, Lac canis, & manifestum nobis est, quod ex communi proficiscitur. Quæ.n. corpora soluũt, Attulit, Aquam nitri, & aquam fecis, & vide quemadmodum dixit. hæc est materia auri conficiendi. hæc sunt, quæ materiam permutant, & in aliud metallum vertunt, quæque igni pupugnantia reddunt: præterea vero nihil est tutum. si igitur prudens eris. & facies, vt scriptũ est, eris beatus. D. & quonam pacto philosophe hanc viam possim inuenire, abs te scire desidero. si enim prædicta sequar, nullam inde vtilitatem consequar. Sy. Audi Dioscore ipsum dicentem: ac mentem tuam exacue, &

attende, quomodo dixerit, conuerte ipsorum naturā: natura enim intus latitat. D. ò Synesie quam conuersionem dicis? Sy. Corporum inquam. D. & quomodo ipsam conuertam, vel quomodo ipsam naturam extrahā? Sy. Exacue tuam mentem Dioscore, & considera, quonam modo dicat. Si enim, vt oportet, gubernaueris, naturam extrahes. Terrachia & asterites, cadmia alba, & reliqua. Vide, quanta sit viri prudentia, quomodo alba omnia tetigit, vt albedinem ostēderet, quod ergo Dioscore inquit, hoc est. iunge corpora cum Mercurio, & seca in tenuem scobem, & sume alium Mercurium. omnia enim Mercurius trahit ad se ipsum: & sine, vt digerantur per tres, vel quatuor dies. & loca materiam hanc in texta supra cinerem calidum, nec sit magnus ignis accēsus, sed in tepido cinere suauis calor, ita vt cera possit liquescere. huiusmodi igitur ignis va-

vapore texta vas vitreum accommodatur, cuius mammilla alte se efferat, rostrum vero deorsum vergat, & cape aquam, quæ ascenderit per alẽbicum, & serua, & putrefac. hæc dicitur aqua sulphuris. hæc est cõuersio, hæc vocatur corporum solutio. hac ratione naturam intus latitantem in lucem proferes. hæc aqua cum corrupta fuerit, vocatur acetum, & vinũ Amineum, & similia, & quo admireris hominis sapientiã, vide quomodo duos catalogos fecerit, auri, & argẽti conficiẽdi, et duos item liquores: alterũ quidẽ in flauo, alterũ vero in albo, hoc est, auri, & argenti, & vocauit solis catalogum Chrysopœiam, lunæ vero argenti confectionem. D. sat bene dixisti Synesie. sed ipsius artis, quid nã prius est? dealbatio, vel citrinatio? Sy. Dealbatio potius. D. & quamobrem citrinationem prius recensuit? Sy. Quoniã sol lunæ pfertur.

D. ita ne ò Synesie faciendum est? Sy. Non Dioscore, sed vt nostræ mentis, & ingenij aciem exercerent, hæc ita disposita sunt. Audi ipsum dicẽtem, quod sibi cum nobis prudẽtibus oratio est mentem nostram exercenti. Si vero vis exacte rem scire, duobus catalogis mentem adhibe: quod ante omnia Mercurius positus est, & in flauo, hoc est sole, & in albo, hoc est luna, & in sole quidẽ dixit, Mercurius à cinabrio, in albo verò dixit. Mercurius ab arsenico, vel sandaracha, & quæ sequuntur. D. Diuersus ergo est Mercurius Sy. Sane quidẽ diuersus est, cum vnus sit. D. & si vnus est, quo nã pacto est diuersus? Sy Et diuersus est, & vim maximã habet: nonne audisti Mercurium dicentem, fauus albus, & fauus rubeus? D. Audiui equidem: quod autem scire Synesie cupio, hoc me doceto. Sy. Omnino ipse Mercurius omnes induit formas, quemadmodum enim

cera sumit quemcunq; colorem trahit, sic etiam Mercuris philosophe, ipse dealbat omnia, & omnium animas trahit, eademq; coquit, & rapit. ad instrumenta ergo aptatus, & in seipso humores habens, prorsus etiam corruptionem sustinens permutat omnes colores, & permanet, ipsis non permanentibus. immo verò ipso non subsistente tunc etiam continetur corporum, & subiectorũ rectionibus. D. Et quæ nam sunt hæc ipsorum corpora & materiæ? Sy. Quatuor corporum cõpositio, & horum ea, quæ affinia sunt. D. Quæ sunt horum affinia? Sy. Audisti quod materiæ ipsorum animæ ipsorum sunt. D. Et materiæ ergo ipsorum sunt ipsorum animæ? Sy. Certè. quemadmodum enim faber si lignum capiat, solium facit, vel currũ, vel aliud quidpiã, & materiam solum operatur, & ipsi nihil aliud artifex dat præter for-

mā, sic & ars ipsa ò Philosophe, postquam diuisit illa. arrige aures ò Dioscore. statuarius expolit, vel secat lapidē, vt idoneus sit ad suū vsum. rursus faber lignum secat, vel radit, vt fiat solium, vel rheda. & nihil aliud artifex adhibet præter formam. nihil enim est præter lignum. eodem modo, & æs fit statua, val circulus, vel quoddam aliud vas, artifice ipso nil nisi formam dante. sic igitur Mercurius arte elaboratus à nobis ipse omnem formam suscipit, & fixus, vt dictum est, corpori ex quatuor rerum generibus constanti, fortis & firmus manet, continens & contentus, ob id, & Pibichius eum magnam affinitatem dixit habere. D. Rectè hæc explicasti, ac me instruxisti. Volo igitur ad viri verba accedere, & ea, quæ ab ipso oblique dicta sunt, à principio videre. Mercuri⁹ ex cinabrio, omnis igitur mercurius ex corporibus fit, hic

autem

autem ex cinabrio dixit. tanquã manifestũ sit ipsum esse ex cinabrio. At qui Mercurius ex cinabrio citrinus est, ipse autem Mercurius est albus. Sy. Actu quidẽ albus est Mercurius, virtute vero citrinus fit. D. Hoc ne igitur dixit Philosophus? ò naturæ cœlestes naturam creatrices mutationibus naturas superãtes. Sy. & hanc ob causam dixit Nisi.n. permutẽtur, id quod expectatur, fieri non poterit, et frustra laborant, qui materias explorãt, & nõ naturas corporũ magnesiæ quærunt. licet enim poetis, & oratorib. easdẽ dictiones alia, atq; alia ratione efformare. Corpus igitur magnesiæ dixit, hoc est substantiarũ mixtionẽ. & ob id progrediens ait, in principio, vbi auri cõficiendi rationẽ docet. Capiẽs Mercuriũ ĩfige corpori magnesiæ. D. Ecce igitur præpositus est Mercurius. Sy. Sanè quidem. ob ipsum enim omnia extrahuntur. atq; iterũ adijcit,

 cit,

cit,(& per gradus cuiuslibet rei institutum pertractauit) Chrysocolla, quod est batrachium inter lapides inuenitur, & quænam sit chrysocolla, id est batrachium, & quidnam significet, quod, & inter virides lapillos inuenitur, necesse igitur nobis est quærere. Primò igitur scire debemus, quæcunque sunt colore viridia, & age iam, vt ab homine exordiamus, Homo enim omnibus animantibus in terra degentibus antefertur. dicamus igitur hunc pallentem pallidum affectum esse, & manifestum est, quòd, vt ochra, mutatur illius forma, hoc est, ad aureum colorem, immo vero ad ipsius citri corticē, quæ est palloris species. hoc procedente oratione flauum arsenicum appellauit, vt palloris speciem ostēderet. Vt autem cognoscas, quomodo magna cum prudētia particulariter hoc dixit, animaduerte qua nam ratione

dicat

dicat. Mercurium à cinabrio corpori magnesiæ, postea infert Chrysocollam, claudianum masculinum, nomẽ rursus induxit masculinũ, vt ipsum à fœmeninis se pararet, & post Claudianum, arsenicum flauum duobus flauis duo nomina fœminina imponens, postea duo masculina. Oportet igitur nos inuestigare, et videre, quid hoc sit, hic, quantũ ego Dioscore suspicor, vnum putrefacit, deinde assumit Cadmiam, postea Androdamãta, & Androdamas, & Cadmia sic ca sunt, & ostendũt corporum siccitatem, & vt hoc planum faceret. Intulit Alumen combustum. cõsidera, quanta sit viri sapientia, hoc enim dixit, vt prudentes intelligerẽt, quomodo ipsos docuerit dicens. Alumen vstum? fortasse vero, hoc etiam imperitis voluit persuadere, vt autem, & firmiora tibi essent, statim intulit, Sulphur ignem non expertum, hoc

est

est sulphur incombustum. Totum, id est, exiccatas species infra, hoc est corpora vnum facta sulphur incombustibile appellauit, & postea infert, Pyrites dissolutus, ¶ nullum ex alijs indeterminate confirmas. hoc verum est, quod sicca sunt ea, quæ permanēt & hæc distinguens infert. Sinopin pōticam à siccis ad humida trāsiens sonopin dixit Pōticam tamen addens, ꝙ nisi addidisset, intelligi neutiq̃ potuisset. hoc aūt confirmans intulit, Sulphuris aquam athicton. i. illibatam, â solo sulphure sulphur. D. Rectè hoc philosophe enodasti, sed attende, quomodo dixit per calcem viuam. Sy. O Dioscore nō animum aduertis. Calx viua alba est, & aqua eiusdem alba, & acuta, & sulphur suffitū dealbat, declarationis gratia igitur statim subdit. Sulphuris fuliginem, nonne hæc nobis patefaciens? D. Certè benè dixisti. & deinceps Sori citrinum

num,& vitriolum citrinum,& cinabrium. Sy. Sori,& chalcantum citrinum non nosti esse viridia? cum igitur tetigisset Veneris æruginis ablationem, hoc est expurgationem, immò verò eam significaret, quæ totius est, vt à coloribus, hoc dixit. & rursus hoc confirmans in fine intulit. post ablationem rubiginis quæ vocatur æruginis expurgatio, tũc iniectis humidis fit firma citrinatio,& vere viri ingenuitas hic ostẽsa est. Vide enim quomodo statim coniunxit cũ distincta rerũ explicatione vsus esset, cũ dixerit; Quæ verò in liquoribus, hæc sunt. Crocus cilicius, Aristolochia, Flos cinici, flos anagallidis, Quæ cyaneũ fert florẽ. Quid hoc amplius dicere, aut referre poterat, vt nobis persuaderet, quam per Anagallidis florem loqui? mirũ enim mihi videtur quod non solum

Ana-

Anagallidis, sed etiam floris meminerit. Anagallidis siquidem nomen innuit nobis, vt aquã extraheremus & ob florem horum animas, id est spiritus educeremus. Quòd si hæc non ita se habeant, nihil est firmi & frustra infœlices iacturam facientes, et in hoc pelagus demersi multos, & ærumnosos labores subeuntes, nullum percipere fructum poterũt. Cur rursus etiam expers inuidiæ philosophus ac bonus magister subdidit, Rhaponticum? considera naturam viri inuidia carentem. Rha ipsum dixit, & vt nobis persuaderet, intulit, Pōticum. Quis enim philosophorum non intelligit, quod pontus est defluxus à fluminibus vndiq; circumclusus? D. Verè Synesie præuenisti, et hodiè animum meum exhilarasti, non enim hæc sunt mediocria: hoc igitur, precor, vt me prætereà doceas, quam ob rem superius dixit chalchantum citrinum?

trinum? hic verò indefinitè cũ viridi calchantho intulit. Sy. Sed hæc ô Dioſcore flores ſignificant: viridia enim ſunt. Quoniã ergò aqua, quæ egreditur eget fixione, ſtatim adiecit, Gummi ſpinæ, poſteà ſubdit, vrinam incorruptam, et aquam calcis viuæ & aquã cineris braſsicæ, & aquam aluminis, & aquam molybdochalci. i. plumbi æris, & arſenici, & aquã chalchanti. Vide quomodo omnia ſoluendi, & vim habẽtia prius intulit hoc ſcilicet nos docens corporum ſolutionem. D. Et rectè dixiſti, & quonam modo in fine dixit, Canis lac? Sy. Vt tibi oſtẽderet, quòd ex communi omnia ſumuntur. Verè Dioſcore cogitaſti. attẽde verò quomodo dicit. Hæc eſt materia auri conficiẽdi: quænam materia? quis ignorat omnia hæc eſſe fugacia? nec enim lac aſininum, nec caninum poteſt cum igne luctari: quoniam lac aſini ſi in aliquo loco per

loco per aliquot sufficientes dies repo sueris, euanescet. Quid vero dictum illud est. Hæc sunt, quæ materiam per mutant, hæc faciunt, vt res cum igne pugnent, cum ipsa fugacia sint? Quid item illud verbum videtur? Præter hæc nihil est tutum? vt infœlices hæc vera esse sibi persuadeant. sed denuo audi, quid ipse dixerit. Et infert, Si prudens fueris, & feceris, vt scriptũ est, perinde ac si dixisset, si sapias, ac rectè, vt opus est, cogitaueris, eris beatus. & quid alibi dixit? Vobis prudentibus inquam oportet igitur nos mentem nostram exercere, nec committere, vt decipiamur, vt egestatis insanabilem morbum euitemus: ne ab ipsa opprimamur, neue in vanam egestatem incurrentes accepto damno miseri efficiamur. exercere igitur, & exacuere mentem debemus. Quã ob rem vero subdit, iniectionem? non ob id dicit, quæ prius relata sunt, sed ani-

animi sensus explicat. cæterum rursus dicit. aliquando quidem solem ob chrysocorallum, aliquandò vero lunam per solem; aliquandò verò Venerem per solem. aliquando Saturnum, vel Iouem per molibdochalcum. Ecce ipse nos ad artis gradus extulit. caueamus igitur, ne vanè ambulantes in foueam ignorationesignificationum, quæ sunt apud ipsum, incidamus. magna enim viro inest sapientia. Nam postquā ipse ait. Ipsa auri cōficiendi materia dicta sit, infert dicens. Age igitur deinceps etiam auri conficiendi ratione plane doceamus, vt nobis ostenderet duas esse operationes. Quoniam, & argenti conficiendi ratio omnibus prælata est, & antecellit, & sine ipsa nihil fiet, audi ipsum hic rursus dicentem, Mercurius ab arsenico, vel calcantho, vel cerussa, vel magnesia, vel stimmi Italico. &

superi-

ſuperius in auri conficiendi rationē dixit. Mercurius à cinabrio, hic verò ait Mercurius ab arſenico, vel ceruſſa, & reliqua, & quomodo poteſt ceruſſa Mercurius fieri? ſed non dixit, vt nos Mercurium à ceruſſa ſumeremus, ſed corporum dealbationem, hoc eſt, conuerſionem tangens, hoc dixit. hic enim cuncta alba retulit. ibi vero citrina: vt recte nos intelligeremus: vide quomodo appellauit corpus magnaſiæ chryſocollā. hic verò corpus magneſiæ tantum, vel ſtimmi Italici et hæc nobis breuiter dicta ſufficiant. Exercere prius mentem decet, vt naturæ operationes dignoſcamus in rebus, quibus Deo fauente ſtudemus. oporter igitur noſſe prius rerum ſpecies liquefacere, & conflationibus conſimiles in vnū colorē conuertere & duos Mercurios in argentum viuum redigere, & ad putrefactionem ſeparare. Sed ope diuina cōmentandi initium faciam.

PELAGII PHILOSOPHI DE EADEM DIVINA, ET SACRA arte.

AIORES nostri & sapientiæ amatores & præstanti doctrina philosophi, dixerunt omnem artem sui finis caussa in vita excogitari. ut ars fabrilis cum vna sit, ob id est, vt faciat solium, vel arcam, vel nauigium ex vna subiecta natura, videlicet ligno Ergo & ars tingendi ob id excogitata est, vt tincturā quādam, & qualitatem imprimat. quod & artis finis est, ac denique sciendū est, rectè à veteribus tradi. æs non tingit, sed tingitur. & cū tingitur, tingit. ob hancc rē item & oēs scripturæ elabo[r]āt, vt æs tingatur. Si enim tingatur, tunc tingit. & si non tingatur, nō potest

potest tingere, vt dictum est: ob id iubēt æs vmbra carens fieri. vt vmbra sua abiecta possit suscipere tincturā. vmbram verò æris intellige nigredinem ab ipso insitam lunæ. nosti enim æs directum, & iniectum lunæ opacare ipsam foris, & intus. hanc ergo nigredinem existentem in luna vmbram scriptores vocant. & hanc ob causam oportet præparari æs, donec non amplius possit nigredinem effundere coniectum in corpus lunæ. sic æs præparari oportet. i. physicum solem donec nullam nigredinem in argento relinquat. Ideò enim & Democritus dixit. pbā æs, si sit sine vmbra, Si enim non sit æs sine vbra, ne accuses æs, sed te ipsum. pparatur autem æs per diuinam aquam pmistum, & assatū, & ablutum. abluitur autem, inqt, donec prorsus rubigo ipsius abeat. & hic memento philosophorū dicētiū. post æris æruginationē, et attenuationem,

tionem, & nigredinem, & deinceps albedinē tunc erit firma rubedo, sex ope rationes factas cōsidera. fit igitur rubigo ex diuina aqua. æruginatio cùm antè ablutionem chrysolithus permiscetur. extenuatio verò, cum in chrysolitho conteritur. dealbatio autem cum in leui lapide simul exiccatur. rubificatio fit, cum ea, quæ rubificare possunt, cuniungentur, & in paruis bouinis stercoribus imponantur. hæ sex transmutationes fiunt in ære vt tingatur. & si non fiant omnes, nihil fit. quoniam nisi fiat æs sine vmbra flauum, nihil fit. primùm igitur tinge, & transmuta, & tere æs, & ita per diuinam aquam facias perfectam æruginationem. perfectam æruginationem intellige deaurationem in fermento. hanc enim etiam innuens senior, dixit: Velut deauratio-

deauratiouem faciens facias. qui vero hoc non facit. nihil agit. cum videris perfectam deaurationem in sulphure, tunc existima perfectam æruginationem fecisse: non solum in superficiem sulphuris efflorescẽtem, sed etiam in profundo: indiciũ igitur est incipientis æruginationis. Æruginatio enim, quæ intus est, ipsa est vera æruginatio, quæ et rubigo solis ĩterpretata est, si non fiat ipsa æruginatio, nihil fit. considera igitur, vt in profundo fiat. sin vero minus fiat, nec fit æruginatio, quæ etiam citrinatio dicta est potissimum philosopho dicenti. Sumens pyritem præpara, donec citrinus fiat, vbi ille pyritim æs vocat, ob naturam igneam insitam. quoniam sic fieri ipsum oportet, vt perfecta æruginao fiat. & ita transeat ad æruginationẽ. significat hic rursus, quod antequam fiat æruginatio, erit primum denigratio, & tunc sequetur ærugi-

æruginatio. Accipiens igitur chrysolithi partem vnam, magnesiæ, cinabrij partes tres, cõtere absq; aliquo humore: contere verò, donec simul coniungantur, & commisceantur substãtiæ et nihil amplius sulphuris viui appareat, fit enim admodum ngrum, vt atramentum, quo scriptores vtuntur. Hoc sine per tres dies, et conijciẽs tũc in lauacro impone: ex liquore, qui solet abluere, partes æquales, et ablue, & cernes sulphur percurrens, et quo modo præparatur, & quomodo incõbustibilem habet naturam. chalchopyritem vocans plumbum, lapidem Etesium verò chrysolitum ablue donec, inquit, rubigo ipsius egrediatur, & sic abit, nihil ex ære remanente in plumbo. hæc magna purgatio vocatur. hæc simul æruginatio & denigratio dicitur: denigratio quidẽ ob tẽperamẽti denigrationẽ: æruginatio verò ob transitũ ab ærugine, et ob solutionẽ,

quam etiam ablutionem vocãt. Hac igitur accipiens in vasis relinque residere, & exprimens liquorem, exicca quod subsidet, hoc inuenies, vt atramentum scriptorium, hoc conteras donec fiat citrinum perfectè, hoc conuerte, & infunde Resinæ partes quatuor, citrinæ partẽ vnam, plumbi parem vnam, & humecta paululum, donec fiat lutum, & contere, quousque non appareat plumbum: & leua, & vt lutũ depone sub sole, & permitte exiccari: irriga paulatim, donec plumbum consumetur, & sine, vt arescat, atque hinc considerationem intende. Zosimus autem antiquus ait. Vnum ordinem ego noui, duo verò opera habentẽ primum, vt fluat per resinã, secundò, vt exiccetur humor Saturni, sic & nunc facito exiccando & ita ponas lapidis leuis partẽ aqualem, & contere cum aceto extracto per alembicum, donec albescat, donec candi-

candidum fiat. Vide igitur, ne dealbationis tempore deses sis. negligentia .n. illa accidit eò, quòd nō videtur illa pulchritudo: quoniā per hāc dealbationē sine vmbra æs fit, omnē suam terrestrem superfluitatem, & crassitiē corporis abijciens. Si igitur æs dealbatur spirituale fit, & deniq; nihil relinquitur, nihil desit nisi vt siccetur, & dealbetur. Sic considera omnia, quæ fūdi queunt, omnia refugiunt, & nihil permanet, præter quàm Chrysolithus, et Saturnus, et Etesius lapis, qui vocatur chrysolithus: dulcificans medicinam et exiccans, & repone, et medicinam ex aqua: chalchanti partes tres, magnesiæ partē vnam, ex aqua medicinæ partem vnam, cōtere simul irrigans ad solem cum aceto albo dies sex, & posteà exiccans pone in fimo bouino, & sine, vt vrantur per dies duos, vel tres, & tollens ab igne inuenies aurum tinctum rubrum, vt san-

 guinem

guinem, hoc est, cinnabari philosopho rum, & æs clarũ citrinum. Hic memento. quomodo dixit senior: Æs cla rũ factum omne corpus tingit. ob id philosophus ait quid vobis, & multarum rerum syluæ? cùm vna sit materia naturalis, et vna natura, quæ om nia superat? & intelligamus per naturalem materiam ipsum solem secũdum naturam significare: hic enim sol secũdum naturam omnia subiecta corpora vincit, verbi causa inunctus ferro, aut æri ipsorum superficiẽ vincit sol secundum naturam apparens. Tunc igitur per diuinam aquam solutus et fermentatus, vt fermentum pa nis, ac deinceps etiam chrysolitho æquis partibus cõtrito, & aqua soluta secundum naturam suam per fluxionem, & chrysolitho suscepto cum connexione rei naturalis. Zosimus, Naturalis sol, inquit, spiritualis factus per chrysolithum secundũ naturam tingit,

tingit, & quod etiam argẽtum si dissoluamus per aquam, & spirituale faciamus per chrysolithum æs tingit album: hoc enim & alijs verbis dixit. Duæ enim tincturæ nullâ alia re inter se differũt nisi colore tantùm, hoc est, vnam quidem, eandemq́ præparationem habent, qua, & per diuinam aquam prius conteruntur, posteà verò per chrysolithũ spiritualis medicina fiunt. Differũt verò colore, quoniam vnumquodq́ ipsorum secundum propriam naturam tingit. sol quidem solem, luna verò lunam: non audis antiquissimum philosophum dicentẽ? Qui seminat frumentum, frumentum generat, & metit, & sol solem producit, & luna lunam generat. ob id et senior dixit. Vtamur naturalibus: sciẽdum verò aſt aurum quidem naturaliter tingere, non autem priusquàm ipsum aquæ beneficio soluatur, et posteà per chrysolithum spiritus fiat: secundum

nauram

naturam enim et solidum corpus vocatum, opus est prius dissolui, et postea spiritũ fieri, et ita omne naturæ corp⁹ tingit: alia enim duo suapte natura fugacia & combustibilia in igne absumuntur, vnde senior dixit Zosimus. Quoniã enim idem mysteriũ est solis tincturæ cũ corpora sint spiritus fiũt, vt in tincturis spiritualiter tingãt, & non inferant receptaculũ. cum enim solida sint, non possunt tingere, nisi prius extenuentur, & in spiritum redigantur. Extenuat verò ipsa primum aqua diuina: in spiritum verò redigit posteà chrysolithus. Notemus igitur quòd cùm duæ sint tincturæ secũdum duorum corporum proprietatem alia in medio sunt tincturam suscipientia, & impertientia. suscipientia quidem ea, quæ soluunt, & in spiritum redigunt, impertientia verò, quæ ipsa per fornacem soluunt. Et deniq; obseruandum est, quòd quemadmodum

intinctus

intinctus Sol, vel Luna, vel Mars, vel Venus non retinet tincturam, nisi liquoribus priùs irrigetur: quin etiam ipsa medicina, quæ potest alia irrigare, in liquore irrigetur, vt adstringendi vim tinctura dispertiens, et immergens in profundum, adstringat, et contineat ibi in profundo corporis soluta medicina: ob id natura natura gaudet, & c. considera enim hæc & in corpore sumpta, & in diuina aqua & in chrysolitho, & in liquoribus adstringentibus. An non gaudet natura aquæ alta, & densata & aucta? an non gaudet, & splendescit æs, cùm opacum, & minus splendescens natura delectabili, & nitidissima aquæ natura? an non vincitur natura crassioris, & terrestrioris corporis à natura chrysolithi existente spirituali, et aerea? an non vincitur adstringentibus liquoribus, vt inunctus solet Luna in Marte, vel Venere. Hæc omnibus

communiter fateri necesse est, inunctus Sol, aut Luna non retinet, cum verò adstringatur, & deinceps inungatur, tunc ipsius adstringentis virtutem retinet. sed diceret quispiā hæc secum, si sol, aut luna velut duo tincturarum efficentia fiunt medicinæ, quo modo consequetur rubigo, & æruginatio, & attenuatio, & denigratio: deinde sic postèa dealbatio, ac tandem firma citrinatio, et q̄ antea scripta sunt? et respondemus. omnia hæc sequi virtute secundum vtrorumque scripturas. Quoniam enim dictum est, quod rubigo vocatur dissolutio facta in diuina aqua, virtute consequitur in aqua, et æruginatio, et extenuatio, et denigratio, et dealbatio. vbi vero postea firma sequitur citrinatio, non solum virtute sed etiam operatione cuncta cōsequuntur, antequam sol fiat albus, deinceps verò firma citrinatio, donec spiritualis omnino perficiatur, et subintelli-

intelligatur. Et rurſus rectè ait philoſophus dicens: o naturæ cœleſtes, naturæ creatrices creationis enim inſtar ſunt duorum ſulphurum naturæ, et ſecundum humiditatem temperamenti, et ſecundum ſiccitatem ſubſtãtiæ terreſtres corporum naturas ſpirituales, et tingendi vim habentes effecerunt. cœleſtes enim horum ſulphurũ natura non interpretatur, vt quæ poſsint attolli, ob id deinceps ait, nihil relinquitur, nihil deeſt, niſi nebulæ, & aquæ eleuatio? perĩde ac ſi dixiſſet, nihil aliud eſt, quod expectatur, niſi vt ventiletur corpus, vt nubes aquæ, vt ab eo rurſus aqua exrahatur, et ecce totum eſt in vno elemẽto. Arſis verò Græcè interpretatur leuatio, cum ſublimatur, & eleuatur aquæ aſpergo ex corporis connexione: in commixtione verò facienda mortario, et ligula contenti ſimus in duabus tincturis: in ære verò, obſeruatione eius, qui plan-

tandi ſtudio tenetur. Patet itaq; de hoc loquutum eſſe Zoſimum, dicentem: Arborem excultam, plantam irrigatam, & aquarum vbertate corruptam et aeris humore, et caliditate auctam flores proferre & magna dulcedine, & qualitate naturæ fructus edere.

FINIS.

